

**TÜRKİYE’DE ÇOCUKLARIN GÜVENLİ İNTERNET
KULLANIMINDA 2010-2015 YILLARI ARASINDAKİ
DEĞİŞİMLER VE UYGULAMALARIN
YANSIMALARI**

ALPER ASLAN

Doktora tezi

**Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
Ana Bilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Türkan KARAKUŞ YILMAZ
2016
(Her Hakkı Saklıdır)**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE ÇOCUKLARIN GÜVENLİ İNTERNET
KULLANIMINDA 2010-2015 YILLARI ARASINDAKİ DEĞİŞİMLER
VE UYGULAMALARIN YANSIMALARI
(The Changes in Safer Internet Use of Children in Turkey Between the Years of 2010-
2015 and Impacts of Related Implementations)

DOKTORA TEZİ

Alper ASLAN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Türkan KARAKUŞ YILMAZ

ERZURUM
Mart, 2016

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd. Doç. Dr. Türkan KARAKUŞ YILMAZ danışmanlığında, Alper ASLAN tarafından hazırlanan “Türkiye’de Çocukların Güvenli İnternet Kullanımında 2010-2015 Yılları Arasındaki Değişimler ve Uygulamaların Yansımaları” başlıklı çalışma 17/03/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Kürşat ÇAĞILTAY

İmza:

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Türkan KARAKUŞ YILMAZ

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Engin KURŞUN

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Suat ÇELİK

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Yalın Kılıç TÜREL

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

01.10.2016

Prof. Dr. Kemal DOYMUŞ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Doktora Tezi olarak sunduğum ‘‘Türkiye’de Çocukların Güvenli İnternet Kullanımında 2010-2015 Yılları Arasındaki Değişimler ve Uygulamaların Yansımaları’’ başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

3.1.2016 2016

Alper ASLAN

ÖZET

DOKTORA TEZİ

TÜRKİYE’DE ÇOCUKLARIN GÜVENLİ İNTERNET KULLANIMINDA 2010-2015 YILLARI ARASINDAKİ DEĞİŞİMLER VE UYGULAMALARIN YANSIMALARI

Alper ASLAN

2016, 229 sayfa

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de 2010-2015 yılları arasında güvenli İnternet kullanımına yönelik geliştirilmiş uygulamaları ve çalışmaları; 9-16 yaş grubu çocukların İnternet kullanımları, İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikleri, İnternet kullanımında sahip oldukları becerileri, İnternet’te yaşadıkları riskleri ve bu risklerle başa çıkma stratejilerindeki değişimi ve uygulamalar ile sosyal çevrenin bu değişim üzerindeki yansımalarını ortaya koymaktır. Bu çalışmada karma araştırma yöntemlerinden açıklayıcı desen kullanılmıştır. Nicel veri toplama aracı olarak anket, nitel veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Güvenli İnternet kullanımı konusunda Türkiye’de gerçekleştirilen uygulamaları belirlemek amacıyla doküman incelemesi yapılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunun örneklemi Türkiye İstatistik Kurumu tarafından belirlenen Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırmasına göre 12 bölgeden 9-16 yaş aralığında toplam 784 çocuk oluşturmuştur. Nitel verilerin çalışma grubunu ise 12 bölgenin her birinden iki çocuk, iki ebeveyn, iki öğretmen ve bir idareci ile güvenli İnternet kullanımı ile ilgili çalışmalar yapan uzmanlardan beş kişi olmak üzere toplam 89 katılımcı oluşturmuştur. Nicel verilerin analizinde 2010 ve 2015 yılına ait veriler, betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak karşılaştırılmıştır. İhtiyaç duyulan durumlarda bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Nitel verilerin analizinde, içerik analizi yapılmıştır. Türkiye’de çocukların güvenli İnternet kullanımlarına yönelik uygulamaların ve çalışmaların incelendiği doküman analizi sonunda, bilinçlendirme seminerleri, etkinlikler, farkındalık ve tanıtım kampanyaları, basılı ve görsel materyaller, ihbar hattı, teknik ve yasal önlemler olmak üzere altı ana başlık altında çalışmaların gerçekleştirildiği görülmüştür. Çocukların İnternet kullanım yaşlarının giderek düştüğü, İnternet kullanım sürelerinin ise yükseldiği görülmüştür. Çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinliklerde, eğlence amaçlı kullanımının arttığı özellikle sosyal ağ kullanma, çevrimiçi film veya video klip izleme gibi etkinliklerde bir artış olduğu dikkat çekmiştir. Çocukların yaşadıkları İnternet risklerinde anlamlı bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle İnternet’te harcadığı saatler yüzünden ailesini, arkadaşlarını ve okul işlerini aksatan ve İnternet’te olmadığı zaman kendini rahatsız hisseden, İnternet’te yeni arkadaşlar aradığını ve genel müstehcen içerikli mesajlar aldığını belirten çocukların oranında önemli bir artış olduğu görülmüştür. Çocukların karşılaştıkları risklerle öncelikle kendilerinin başa çıkmaya çalıştıkları ancak bazı durumlarda ebeveynleri başta olmak üzere sosyal çevrelerinden de bu konuda destek aldıkları görülmüştür. Araştırma sonuçları, Türkiye’de çocukların güvenli İnternet kullanımlarındaki değişimi ortaya koymuş ve güvenli İnternet kullanımına yönelik uygulamaların geliştirilmesine ilişkin bir referans noktası oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Güvenli İnternet kullanımı, İnternet etkinlikleri, İnternet becerileri, İnternet riskleri, başa çıkma stratejileri

ABSTRACT

DOCTORAL DISSERTATION

THE CHANGES IN SAFER INTERNET USE OF CHILDREN IN TURKEY BETWEEN THE YEARS OF 2010-2015 AND IMPACTS OF RELATED IMPLEMENTATIONS

Alper ASLAN

2016, 229 pages

This study aims to reveal the policies and activities developed between years 2010-2015 for safe use of the Internet in Turkey, use of the Internet by the children aged between 9-16, their activities performed on the Internet, their skills on the Internet usage, risks they encounter on the Internet, and changes in their strategies to cope with these risks and to present the effects of the applications on this change. Both quantitative and qualitative data were collected in this study, which was performed with the explanatory pattern from mixed research methods. Questionnaire and semi-structured interview forms were respectively used as quantitative and qualitative data collection tools. Document review was performed in order to determine the policies and the implementations made regarding safe use of the Internet in Turkey. A total of 784 children aged between 9 -16 were chosen as quantitative samples of this research from 12 regions in accordance with the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) of Turkey which is specified by the Turkish Statistical Institute. Moreover, quantitative samples of the research comprise of 89 participants including two children, two parents, two instructors and an executive from each of those 12 regions aforementioned along with five experts performing studies on safe use of the Internet. For the analysis of quantitative data, data pertaining to the years of 2010 and 2015 were compared by using descriptive statistical techniques. Independent samples t-test was applied when needed. Content analysis was utilized in the analysis of qualitative data. When the document review, in which policies and implementations that drive safe use of the internet by the children in Turkey, is analyzed, it can be seen that the studies were performed under six main topics including awareness-raising seminars, activities, awareness and promotion campaigns, printed and visual materials, internet tip-off line, and technical and legal measures. It was found that the Internet usage age of children gradually declined whereas average daily Internet usage time increased. The Internet risks encountered by the children were observed to be increased within these five years. A substantial increase was found in the number of children who indicated that they neglect their family, friends and school jobs because of the time they wasted on the Internet, that they feel uncomfortable while not on the Internet, that they look for new friends on the Internet, and that they receive immoral messages. It is understood that the children themselves try to cope with the risks encountered; however, in some cases they get support from their social environment particularly from their parents. The results of the research showed the development on safe internet usage of the children living in Turkey and created a reference point related the development of applications on safe internet usage.

Key Words: Safe use of the Internet, Internet activities, Internet skills, Internet risks, coping strategies

ÖNSÖZ

Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında 2014/232 numaralı projeye desteklenen tez çalışmam ve doktora eğitimim boyunca bana her zaman yol gösteren, çalışmamın her aşamasında desteklerini esirgemeyen, danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Türkan KARAKUŞ YILMAZ'a saygılarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmanın başından itibaren yapıcı eleştirileriyle bana ışık tutan ve araştırmaya yön veren çok değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Engin KURŞUN'a teşekkürlerimi sunuyorum. Tez izleme komitemde yer alan ve araştırma sürecinde görüşleriyle bana destek veren Yrd. Doç. Dr. Suat ÇELİK'e minnet ve teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Kürşat ÇAĞILTAY'a ve Fırat Üniversitesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Yalın Kılıç TÜREL'e teşekkürlerimi sunuyorum. Atatürk Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Aslan GÜLCÜ'ye, Doç. Dr. Yüksel GÖKTAŞ'a ve Doç. Dr. Selçuk KARAMAN'a, Fırat Üniversitesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Bünyamin ATICI'ya, Doç. Dr. Ahmet TEKİN'e ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Öğretim üyelerinden Doç. Dr. Cihad DEMİRLİ'ye şükranlarımı sunuyorum. Tez çalışmam boyunca yardımlarını benden esirgemeyen Atatürk Üniversitesi'nden Arş. Gör. Ali GÜNDÜZ'e, doktora eğitimi boyunca birlikte çalıştığımız ve tez yazma sürecinde dönütleriyle katkı sağlayan Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden Öğr. Gör. Yiğit Emrah TURGUT'a ve Mardin Artuklu Üniversitesi'nden Öğr. Gör. Dr. İdris GÖKSU'ya minnetlerimi sunuyorum. Veri toplama aşamasında benden desteklerini esirgemen Tunceli Üniversitesi'nden Doç. Dr. Fahrettin YÜKSEL'e, Okt. Gökhan ÜNLÜ'ye, Öğr. Gör. Serkan ERKAN'a ve Öğr. Gör. Furkan KARAHÜSEYİNOĞLU'na da teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmalarım boyunca manevi destekleriyle hep yanımda olan aileme, biricik eşim Seda'ya ve sevgili kızım Alya'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ.....	xv

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Amaç	6
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
1.4. Varsayımlar	9
1.5. Sınırlılıklar	9
1.6. Tanımlar	10

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	11
2.1. İnternet'e Erişim ve Kullanım.....	13
2.2. İnternet'te Gerçekleştirilen Etkinlikler ve İnternet Becerileri	17
2.3. İnternet Riskleri.....	19
2.3.1. İçerik Riskleri	22
2.3.2. İletişim Riskleri	23
2.3.3. Çocukların Aktör Oldukları İnternet Riskleri	23
2.3.4. İnternet Bağımlılığı	25
2.4. İnternet Risklerinin Çıktıları ve Başa Çıkma Stratejileri	26

2.5. İnternet Kullanım Deneyimi Üzerinde Sosyal Çevrenin Etkisi	28
2.6. Güvenli İnternet Kullanımı ve Uygulamalar.....	32
2.7. İlgili Araştırmalar.....	35
2.8. Metodolojik Unsurlar	37
2.9. Bölüm Özeti	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırma Yöntemi ve Deseni	42
3.2. Evren ve Örneklem	45
3.2.1. Nicel veriler için evren ve örneklem	45
3.2.2. Nitel veriler için çalışma grubu	48
3.2.2.1. Çocukların seçimi	48
3.2.2.2. Ebeveynlerin seçimi.....	48
3.2.2.3. Öğretmenler ve okul yöneticilerinin seçimi.....	50
3.2.2.4. Güvenli İnternet kullanımına yönelik çalışmalar yapan uzmanların seçimi	51
3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması	51
3.3.1. Nicel veri toplama araçları.....	52
3.3.2. Nicel verilerin toplanması.....	57
3.3.3. Nitel veri toplama araçları	59
3.3.4. Nitel verilerin toplanması	60
3.3.5. Araştırmacının Rolü.....	60
3.4. Veri Analizi	61
3.5. Geçerlilik-Güvenirlilik	62
3.5.1. Veri toplama araçlarının geçerliliği ve güvenirliliği.....	62
3.5.2. Çalışmanın geçerlik ve güvenirliliği.....	64
3.6. Bölüm Özeti	65

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR.....	67
4.1. Türkiye’de Çocukların Güvenli İnternet Kullanımına Yönelik Uygulamalar	67

4.1.1. Bilinçlendirme seminerleri	67
4.1.2. Etkinlikler	71
4.1.3. Farkındalık ve tanıtım kampanyaları	75
4.1.4. Basılı ve görsel materyaller	76
4.1.5. İhbar hattı.....	79
4.1.6. Teknik ve yasal önlemler.....	81
4.2. Çocukların İnternet Erişimi ve İnternet Kullanım Düzeyleri.....	90
4.2.1. Çocukların İnternet erişimi ve İnternet kullanım düzeylerindeki değişimde etkili olan unsurlar	92
4.3. Çocukların İnternet’te Gerçekleştirdikleri Etkinlikler ve İnternet Kullanım Becerileri.....	94
4.3.1. Çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikler ve İnternet’i kullanım becerilerindeki değişimde etkili olan unsurlar	99
4.4. Çocukların İnternet’te Karşılaştıkları Riskler, Risk Düzeyleri ve Risklerle Başa Çıkma Stratejileri	100
4.4.1. Çocukların İnternet’te karşılaştıkları riskler, risk düzeyleri ve risklerle başa çıkma stratejilerindeki değişimde etkili olan unsurlar	107
4.5. Çocuklara Göre Güvenli İnternet Kullanımı ile İlgili Sosyal Çevrenin Yönlendirme ve Bilinçlendirme Stratejileri.....	110
4.5.1. Çocuklara göre güvenli İnternet kullanımı ile ilgili sosyal çevrenin yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerindeki değişimde etkili olan unsurlar	115
4.6. Bölüm Özeti	118

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	120
5.1. Tartışma.....	120
5.1.1. Türkiye’de çocukların güvenli İnternet kullanımına yönelik uygulamalar	120
5.1.2. Çocukların İnternet erişimi ve İnternet kullanım düzeylerindeki değişim ve etkili olan unsurlar	121

5.1.3. Çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikler ve İnternet kullanım beceri düzeylerindeki değişim ve etkili olan unsurlar	123
5.1.4. Çocukların İnternet’te karşılaştıkları riskler, risk düzeyleri ve risklerle başa çıkma stratejilerindeki değişim ve etkili olan unsurlar	125
5.1.5. Çocuklara göre güvenli İnternet kullanımı ile ilgili sosyal çevrenin yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerindeki değişim ve etkili olan unsurlar	128
5.2. Sonuçlar	131
5.3. Öneriler	132
KAYNAKÇA	137
EKLER.....	159
EK-1. TUİK 2014 Sınıflandırması ve Örneklem Dağılımı	159
EK-2. Anketin Türkçeye Uyarlanması.....	161
EK-3. Bilişsel Görüşme Süreci	165
EK-4. Pilot Çalışma Görüşme Süreci	168
EK-5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formları	172
EK-6. MEB İzin Süreci.....	176
EK-7. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni	178
EK-8. Güvenirlilik Katsayısının Hesaplanması	179
EK-9. Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması.....	184
EK-10. 9-10 Yaş Grubu Anket Formu.....	181
EK-11. 11-16 Yaş Grubu Anket Formu.....	193
ÖZGEÇMİŞ.....	217

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Türkiye’deki Çocukların İnternet Etkinliklerini Konu Alan Çalışmalar	17
Tablo 2.2. İnternet Riskleri Sınıflaması	21
Tablo 3.1. Araştırma Sorularına Göre Veri Toplama Araçları ve Veri Analizi Yöntemleri	44
Tablo 3.2. TÜİK 2014 TİBBS Nüfus Oranlarına Göre Örneklem Dağılımı	45
Tablo 3.3. 2010 Yılına Ait Verilerin TİBBS’ye Göre Örneklem Dağılımı	46
Tablo 3.4. Ankete Katılan Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler	47
Tablo 3.5. Görüşme Yapılan Çocukların Demografik Bilgileri.....	48
Tablo 3.6. Görüşme Yapılan Ebeveynlerin Demografik Bilgileri	49
Tablo 3.7. Mülakata Katılan Öğretmenlere ve Okul Yöneticilerine İlişkin Demografik Bilgiler.....	50
Tablo 3.8. Mülakata Katılan Uzmanlara İlişkin Demografik Bilgiler	51
Tablo 3.9. Alan Uzmanlarının Demografik Bilgileri	57
Tablo 3.10. Veri Toplama Araçlarının Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları.....	63
Tablo 3.11. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	65
Tablo 4.1. Türkiye’de Güvenli İnternet Kullanımına Yönelik Gerçekleştirilen Faaliyetler	86
Tablo 4.2. 2010-2015 Yıllarında Çocukların İnternet Erişimi Sağladıkları Mekânlar ...	91
Tablo 4.3. 2010-2015 Yıllarında Okulun Olduğu/Olmadığı Günlerde Çocukların İnternette Kullanımları	91
Tablo 4.4. 2010-2015 Yıllarında Çocukların İnterneti Kullanım Sıklıkları.....	89
Tablo 4.5. Çocuklara Göre İnternet Erişim ve Kullanımdaki Değişimin Nedenleri.....	90
Tablo 4.6. Çocukların İnternet’i Kullanırken Gerçekleştirdikleri Etkinlikler.....	94
Tablo 4.7. Yıllara Çocukların İnternet’te Gerçekleştirdikleri Etkinlik Sayılarındaki Değişime Ait t-test Sonucu	95
Tablo 4.8. Çocukların Sosyal Ağ Hesaplarında Paylaşımları Kişisel Bilgiler.....	97
Tablo 4.9. 2010-2015 Yılları Arasında Çocukların Sosyal Ağlarda Paylaştığı Kişisel Bilgilerin Değişimine Ait t-Testi Sonuçları	97
Tablo 4.10. Çocukların İnternet’i Kullanım Becerileri.....	98

Tablo 4.11. 2010-2015 Yılları Arasında Çocukların İnternet Kullanım Becerilerinin Değişimine Ait t-Testi Sonuçları.....	99
Tablo 4.12. Çocuklara Göre İnternet Etkinlikleri ve Becerilerindeki Değişimin Nedenleri	96
Tablo 4.13. Çocukları Geçen Yıl İçinde İnternet'te Yer Alan Müstehcen İçerikler.....	101
Tablo 4.14. 2010-2015 Yılları Arasında Çocukların İnternet'te Müstehcen İçerik Görme Oranlarındaki Değişimine Ait t-Testi Sonuçları.....	99
Tablo 4.15. Çocukların Müstehcen İçerikli Aldıkları Mesajlar	99
Tablo 4.16. 2010-2015 Yılları Arasında Çocukların İnternet'te Müstehcen İçerikli Mesaj Alma Durumlarındaki Değişimine Ait t-Testi Sonuçları....	103
Tablo 4.17. Geçen Yıl İçinde İnternet'te Çocukların Başına Gelen İnternet Riskleri	103
Tablo 4.18. 2010-2015 Yılları Arasında Çocukların İnternet Karşılaştıkları Risk Unsurlarının Toplamlarındaki Değişimine Ait t-Testi Sonuçları	105
Tablo 4.19. Çocukları Geçen Yıl İçinde İnternet'te Sizi Üzen veya Kıran Kişiler	105
Tablo 4.20. 2010-2015 Yıllarında Çocukları İnternet'te Üzen ve Kıran Kişilerin Sayısındaki Değişimine Ait t-Testi Sonuçları.....	105
Tablo 4.21. Çocukların İnternet'te Karşılaştıkları Üzücü Bir İçerik Sonrası Yaşadıkları	106
Tablo 4.22. Çocukların İnternet'te Üzen Bir İçerik ile İlgili Yaşadıklarını Paylaştıkları Kişiler	107
Tablo 4.23. Sosyal Çevreye Göre İnternet Risklerindeki Artışın Nedenleri.....	105
Tablo 4.24. Çocuklara Göre Ebeveynlerin Çocukları ile Birlikte İnternet'te Güvenli İnternet Konusunda Yaptıkları	110
Tablo 4.25. Çocuklara Göre Ebeveynlerin İnternet'teki Etkinlikler İçin Çocuklarına Verdikleri İzinler	111
Tablo 4.26. Çocuklara Göre Ebeveynlerin İnternet'teki Çocuklarını Kontrolü	112
Tablo 4.27. Çocuklara Göre Ebeveynlerin Güvenli İnternet ile İlgili Kullandıkları Yazılımlar veya Servisler.....	113
Tablo 4.28. Çocukların GİK Konusunda Akranlarından Tavsiye Alma Düzeyleri	113

Tablo 4.29. Çocukların GİK Konusunda Arkadaşlarına Tavsiye Verme Düzeyleri	114
Tablo 4.30. Çocukların GİK Konusunda Öğretmenlerinden Tavsiye Alma Düzeyleri	114
Tablo 4.31. Sosyal Çevreye Göre Yönlendirme ve Bilinçlendirme Stratejilerindeki Değişimde Etkili Olan Unsurlar.....	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. İnternet kullanıcı sayısının yıllara göre değişimi.....	14
Şekil 2.2. Türkiye’de İnternet kullanıcı oranlarının yıllara göre değişimi.....	14
Şekil 2.3. Türkiye’de İnternet erişimi sağlanan mekânlar	15
Şekil 2.4. Araştırmanın kuramsal çerçevesi.....	39
Şekil 3.1. Açıklayıcı desen.....	42
Şekil 3.2. Araştırmanın kuramsal çerçevesi ve araştırma soruları (S).....	44
Şekil 3.3. Orijinal anketin kuramsal çerçevesi.....	52
Şekil 3.4. Anketin kuramsal çerçevesi	52
Şekil 3.5. İnternet erişim ve kullanım boyutunda yer alan bir örnek soru.....	53
Şekil 3.6. İnternet etkinlikleri ve becerileri boyutunda yer alan bir örnek soru.....	54
Şekil 3.7. İnternet riskleri boyutunda yer alan bir örnek soru.....	55
Şekil 3.8. Anketin Türkçeye uyarlanma süreci	55
Şekil 3.9. Veri toplama sürecinden bir fotoğraf.....	59
Şekil 3.10. Collins (1999)’in veri analiz basamakları.....	60
Şekil 4.1. Yıllara göre ihbar sayısı.....	80
Şekil 4.2. Engellemelerin suç türlerine göre dağılımı.....	80
Şekil 4.3. 2010-2015 yıllarında çocukların İnternet’i ilk kullanım yaşları	90
Şekil 4.4. Çocukların sosyal ağ hesaplarına sahip olma durumları.....	96
Şekil 4.5. Çocukların sosyal ağlar üzerindeki arkadaş sayıları	96
Şekil 4.6. Çocukların GİK konusunda tavsiye alma düzeyleri	115
Tablo 4.7. Sosyal çevreye göre çocukların İnternet deneyimindeki değişimin nedenleri.....	116

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
TİB	: Telekomikasyon ve İletişim Başkanlığı
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
İGK	: İnternet Geliştirme Kurulu
TİBBS	: Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
EUKO	: Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi
TCP/IP	: İletim Kontrol Protokolü/İnternet Protokolü
HTML	: Hiper Metin İşaretleme Dili
f	: Frekans
p	: Farkın Anlamlılık Düzeyi
\bar{x}	: Aritmetik Ortalama

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan tanımlara yer verilmiştir.

1. GİRİŞ

İnternet'teki gelişim insanların günlük alışkanlıklarından yaşam tarzlarına, sosyal ilişkilerden çalışma hayatına kadar günlük yaşamı birçok boyutta etkilemektedir (Olafsson, Livingstone ve Haddon, 2013). Dünya genelindeki etkileri, sunduğu fırsatlar ve ortaya çıkardığı riskler düşünüldüğünde, İnternet en önemli teknolojik gelişmelerden biridir (Sonck ve de Haan, 2013). İnternet konusunda değinilmesi gereken belki de en önemli noktalardan birisi de gelişim hızıdır. Temelleri 1960'lı yıllarda atılan İnternet, 1985 yılından sonra üniversiteler ve akademik kuruluşlar tarafından, 1992 yılından sonra da ticari kuruluşlar tarafından kullanılmaya başlanmıştır (Çölkesen ve Örencik, 2003). Kısaca İnternet'in akademik ve ticari kuruluşlar tarafından kullanılmasının üzerinden yaklaşık 30 yıl geçmiştir. Bu çerçevede 30 yıl gibi çok kısa bir zaman dilimde İnternet'in öngörülmesi güç bir gelişim gösterdiği söylenebilir.

İnternet'in gösterdiği gelişim hızı dünya genelindeki kullanım oranlarının artışında da kendisini göstermektedir. Global Dijital Snapshot Ocak 2015 verilerine göre dünya nüfusunun %42'si (GDS, 2015), İnternet World Stats Kasım 2015 verilerinde göre ise dünya nüfusunun %46,4'ü İnternet kullanmaktadır (IWS, 2015a). Bu verilerden hareketle dünya genelinde her iki insandan birisinin İnternet kullanıldığı söylenebilir. 2005 yılında bir milyardan biraz üzerinde olan İnternet kullanıcı sayısı günümüzde üç buçuk milyara yaklaşmaktadır. İnternet kullanımında Türkiye'deki gelişimde dünya genelinden farklı değildir. Türkiye İnternet kullanıcı oranı 2000'li yıllarda %2,9 iken, 2015 yılında bu oran %59,6'ya yükselmiştir.

İnternet kullanım oranlarındaki artışın önemli nedenlerinden biri de elbette İnternet'te gerçekleştirilebilen etkinliklerdeki artıştır. Etkinlikler konusunda yapılmış çalışmalar incelendiğinde, iletişim, sosyal medya kullanımı, ödev yapma, araştırma yapma, oyun oynama ve müzik dinleme/video izleme etkinliklerine ilişkin bulguların

rapor edildiği görülmektedir. Ayrıca çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklerin önemli bir kısmının eğlence amaçlı etkinlikler olduğu görülmektedir (Akbulut, 2013). Özellikle sosyal ağların ve video paylaşım sitelerinin popülerliğinin artması İnternet'in eğlence amaçlı kullanımını yaygınlaştırmıştır (Davidson ve Martellozzo, 2013). Sosyal ağların çocuklar ve gençler arasında yaygın bir şekilde kullanmakta olduğu (Marwick, 2014), sosyal ağlar içerisinde ise Facebook kullanımının ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Furnell ve Phippen, 2012). Çocukların İnternet'i eğitim amaçlı kullandığı durumlarda ise genellikle ödev araştırmaları ve okul ile ilgili işlemleri yaptıkları görülmektedir (Henkoğlu, Mahiroğlu ve Keser, 2015). İnternet sunduğu fırsatlarla çocuklar için hem bir eğlence merkezi hem de öğrenmelerini zenginleştirebilecekleri bir ortamdır (Arslan vd., 2014). Türkiye'deki çocukların büyük bir kısmının bilgiye ulaşmak için İnternet'i tercih ettikleri görülmektedir. Bunun nedenleri arasında İnternet'te her türlü bilginin bulunabilmesi, kolay erişilebilen bir ortam olması ve sürekli güncellenerek geliştirilmesi gösterilebilir (Ekici ve Uçak, 2012). Eğitsel faydalarının yanı sıra İnternet bireyin sosyal ilişkilerini geliştirmesine, yeni durumlara daha hızlı uyum sağlamasına ve ihtiyaç duyduğu anlarda daha kolay bir şekilde sosyal destek almasına yardımcı olmaktadır (Subrahmanyam ve Greenfield, 2008). Çocukların İnternet kullanım sürelerinin artması ve İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklerin çeşitlenmesi, İnternet kullanım becerilerini de olumlu şekilde etkilemektedir. Alanyazında yapılan çalışmalara bakıldığında arama motorlarını kullanmak, uygun bağlantıları seçmek, gerekli güvenlik ayarlarını yapmak ve kaynaklar arasındaki bilgileri karşılaştırmak incelenen İnternet becerilerinden bazılarıdır (Leung ve Lee, 2012). Türkiye'deki çocukların İnternet becerilerine ilişkin araştırma sonuçlarına bakıldığında ise Avrupa genelindeki en düşük düzeyde İnternet kullanım becerilerine sahip oldukları ortaya konulmuştur (Kaşıkçı, Çağıltay, Karakuş, Kurşun ve Ogan, 2014).

İnternet'in hızlı bir şekilde gelişmesi birçok fırsatı beraberinde getirirken bazı riskleri de ortaya çıkartmıştır (Lee, 2012; Livingstone, 2013). Yapılan araştırmalar İnternet'in ortaya çıkarabileceği sorunların çocukları ruhsal ve sosyal açıdan olumsuz etkileyebileceğini ortaya koymuştur (Haddon ve Stald, 2009; Livingstone ve Helsper, 2010). İnternet riskleri çocukların üstlendikleri roller esas alınarak; alıcı olarak yer aldıkları içerik riskleri, katılımcı olarak yer aldıkları iletişim riskleri ve aktör olarak yer

aldıkları gerçekleştirme riskleri olarak sınıflandırılabilir (Livingstone, Mascheroni ve Staksrud, 2015). İçerik risklerini şiddet, korku, ırkçı ve müstehcen içerikler oluşturmaktadır. İletişim riskleri yabancılarla iletişim, taciz, cinsel istismar, ideoloji propagandası ve kişisel bilgilerin kötüye kullanımı şeklinde örneklendirilebilir. Gerçekleştirme riskleri ise, siber zorbalık, cinsel taciz, zararlı içerik geliştirme, etik dışı davranışlar, kumar ve telif hakkı gibi konular oluşturmaktadır. Bunlara ek olarak giderek artan aşırı İnternet kullanımına bağlı olarak İnternet bağımlılığı en çok karşılaşılan riskler arasında gösterilebilir (Young, 1998; Arslan vd., 2014).

Çocukların maruz kaldıkları İnternet risklerindeki artış ile birlikte, bu risklerle başa çıkma yöntemleri ve yapılması gerekli görülen çalışmalar alanyazında sıklıkla tartışılmaktadır. Çocuklar, ebeveynler, öğretmenler, yöneticiler gibi birçok paydaşın bu problem üzerinde işbirliği yapması, sorunun çözümü adına oldukça önemlidir (O'Neill, 2014). Bu konuda en büyük sorumluluğun ebeveynlere ve öğretmenlere düştüğü söylenebilir. Özellikle ebeveynlerin İnternet kullanımı konusunda teknik bilgi ve beceriye sahip olması, çocuklarına sağlayacakları sosyal destek açısından önemli bir yere sahiptir (Livingstone ve Helsper, 2008). Sosyal desteğin yanı sıra güvenli İnternet kullanımı ile ilgili geniş kitleleri etkileyecek uygulamalara da ihtiyaç duyulmaktadır (Livingstone, 2013). Bu kapsamda dünya genelinde birçok çalışma gerçekleştirilmektedir. Gerek İnternet sektörünün önde gelen kuruluşları, gerekse resmi kuruluşlar tarafından yakından takip edilen bu problem ile ilgili geliştirilen uygulamaların sayısı her geçen gün artmaktadır.

1.1. Problem Durumu

İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla bilgisayarlar, hem yetişkinler hem de çocuklar için öğrenme, eğlenme ve dünyayı keşfetme imkânı sunan mükemmel bir ortam haline gelmiştir (Hasebrink, Livingstone ve Haddon, 2008; Davidson ve Martellozzo, 2013). Nitekim son yıllarda çocukların bilişim teknolojileri kullanımı konusunda gerçekleştirilen çalışmaların sayısı hızla İnternet teknolojilerindeki gelişime paralel olarak artmıştır (Livingstone ve Smith, 2014). İnternet kullanımının her geçen gün artması, İnternet hizmeti sunabilen teknolojik cihazların çeşitlenmesi ve yaygınlaşması bu durumun bir yansıması olarak gösterilebilir (Kaşıkçı vd., 2014). Nitekim bu durum Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2014 verilerinde de

görülmektedir. TÜİK (2014) verilerine göre 11-15 yaş grubundaki çocukların %73'ü bilgisayar kullanırken, %65'i ise İnternet kullanmaktadır. Bu veriler, çocuklar arasındaki bilgisayar ve İnternet kullanımının ne denli yaygın olduğunu göstermektedir.

Çocukların İnternet kullanımlarındaki hızlı artışın yanı sıra (Livingstone ve Helsper, 2013), İnternet ortamındaki yasa dışı, uygunsuz içeriklerin ve suç sayılabilecek illegal eylemlerin gerçekleştirilebileceği ortamların artması çocukların İnternet ortamında korunmasını önemli bir problem haline getirmiştir (Lievens, Dumortier ve Ryan, 2006). Amerika'nın resmi istatistik kurumu 2006 ile 2012 yılları arasında benzer çalışmalar yürüterek çocukların karşılaştığı İnternet risklerine ilişkin bir rapor hazırlamıştır. Hazırlanan raporda çocukların riskli davranışları gösterme oranlarının %50'lik bir artış gösterdiği görülmüştür. Benzer şekilde Livingstone, Mascheroni, Ólafsson ve Haddon (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da 2010 ile 2014 yılları arasında çocukların maruz kaldığı İnternet risklerinin tüm boyutlarda yükseldiği belirtilmiştir. Bu bulgular mevcut problemin ne denli ciddi boyutlarda olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bu problemin çözümünde birçok unsur etkili olabilir. Bunlardan biri de çocukların İnternet riskleri karşısında uygun başa çıkma stratejilerini kullanarak, bu risklerden kendilerini koruyabilmelerini sağlamaktadır. Çocukların kendilerini koruyabilmelerinde ve İnternet risklerinden korunmalarında çocuğun sahip olduğu bilgisayar okuryazarlığı diğer bir ifadeyle bilgisayar becerileri önemli bir hal almaktadır. İnternet becerisinin düşük olması çocukların İnternet risklerine daha çok maruz kalmalarına sebep olabilirken (Akbulut, Şahin ve Erişti, 2010; Furnell ve Phippen, 2012), Türkiye'deki çocukların Avrupa ortalamasına göre en düşük düzeyde İnternet okuryazarlığına sahip olmaları (Kaşıkçı vd., 2014) bu problemin daha karmaşık bir yapıda büyümesine neden olmaktadır.

Çocukların karşılaştıkları İnternet riskleri ile başa çıkabilmelerindeki diğer bir önemli etken ise sosyal çevrelerinden bu konuda aldıkları destektir (Lauricella, 2013). Özellikle küçük yaşta çocuklar için İnternet ile ilgili aldıkları sosyal desteğin önemli bir bölümünü ebeveynleri yani aileleri oluşturmaktadır. Bu nedenle Türkiye'deki ebeveynlerin İnternet kullanım sıklıkları ve İnternet kullanım becerileri önemli bir hal almaktadır (Livingstone ve Helsper, 2008). Ancak yapılan araştırmalar Türkiye'deki ebeveynlerin özellikle de annelerin çok düşük düzeyde İnternet kullandığını ortaya koymaktadır (Kaşıkçı vd., 2014). Türkiye geneli 1018 çocuk ve annesi ile yapılan EU

Kids Online II (EUKO II) projesinin verilerine göre; Türkiye'deki annelerin %75'inden fazlası İnternet kullanmadıkları halde çocuklarına yeterince yardımcı olabildiklerini düşünmektedir. Oysa gerçek bir İnternet kullanıcısı olmadan, İnternet kullanımına bağlı olarak ortaya çıkabilecek sorunlar ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadan (Livingstone, Haddo, Görzig ve Ólafsson, 2010) çocukları güvenli İnternet kullanımı konusunda yeteri kadar yönlendirmek ve bilinçlendirmek gerçekçi bir durum değildir.

Mobil medya araçlarının gelişimi ve İnternet kullanımındaki hızlı artış bu noktada yürürlükte olan uygulamaların ve stratejilerin güncellenmesini ve yenilenmesini zorunlu kılmıştır. Bunun yanında mevcut uygulamaların eksikliği bu konuyu daha da önemli hale getirmiştir (Çubukcu ve Bayzan, 2013). Günümüzde güvenli İnternet için atılan adımların çoğunu çalıştaylar, konferanslar, tek oturumluk seminerler ve bazı web sayfaları oluşturmaktadır (Bayzan ve Özbilen, 2011). Ayrıca birçok uygulama ancak çok ciddi etkileri olan suçlar için ortaya koyulmaktadır (cinsel şantaj, dolandırıcılık, çocuk istismarı, siber saldırı vb.) (Hekim ve Başbüyük, 2013). Çocukların İnternet kullanırken karşılaştıkları risklerin günümüzde giderek çeşitlenmesi ve farklı boyutlarının ön plana çıkması, bu bağlamda izlenmesi gereken uygulamaların belirlenmesini daha karmaşık bir hale getirmektedir.

Mevcut risklerin sadece bilinçlendirme ve bu konu ile ilgili uygulamaların üretilmesi ile tamamen yok edilmesinin oldukça düşük bir ihtimal olduğu söylenebilir. Burada asıl hedeflenmesi gereken bu risklerle başa çıkabilmeyi ve korunma bilincini çocuklara kazandırabilmektir (Staksrud ve Livingstone, 2009). Bu noktada da sosyal çevrenin özellikle de ebeveynlerin İnternet kullanım becerileri ve İnternet riskleri konusunda yeterli bilgiye ve tecrübeye sahip olmaları gerekmektedir (Oktik, 2013). Dolayısıyla ebeveynlerin bu bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlayacak eğitimlerin düzenli bir şekilde verilmesine, bunun yanında İnternet kullanımı konusunda kendilerini geliştirme motivasyonlarının düşük olduğu göz önüne alınarak üst seviye bilişim okur-yazarlığına ihtiyaç duymadan, kolay kullanabilecekleri filtreleme, kısıtlama ve kontrol etme mekanizmalarına ihtiyaç vardır (Kaşıkçı vd., 2014). Hem bu mekanizmaların oluşması hem de ebeveynleri birer dijital ebeveyn olma yolunda motive edebilmek için eğitim sistemi ve sosyal politika birimlerinin ortaya koyacağı uygulamalar oldukça önemlidir. Dolayısı ile sürekli gelişen teknolojilere dair uygulamaların yenilenmesi, açık ve esnek bir şekilde tasarlanması, bunun yanı sıra gerçekleştirilen uygulamaların

sürekli olarak değerlendirilerek, elde edilen sonuçlar doğrultusunda güncellenip yenilenmesi gerekmektedir.

Özetle karşılaşılan sonuçlar, çocuklar arasında İnternet teknolojilerinin kullanım oranlarının hızla yükseldiğini göstermektedir. Buna rağmen Türkiye’de İnternet araçlarının kullanımı, İnternet risklerinin oluş sıklıkları, ebeveyn farkındalığı ile ilgili bilimsel verilerde eksiklikler mevcuttur. Bu bağlamda güvenli İnternet kullanımı konusunda aşağıdaki problemlerin olduğu tespit edilmiştir:

1. Çocukların İnternet’i güvenli ve bilinçli kullanımına dair kapsamlı ve güncel veriler mevcut değildir.
2. Sosyal çevrenin, özellikle de ebeveynlerin çocuklarını İnternet risklerine karşı yönlendirecek düzeyde bilgi ve beceriye sahip olmadığı söylenebilir (Oktik, 2013; Kaşıkçı vd., 2014).
3. Günümüzde İnternet risklerine ilişkin yönlendirmeye ve bilinçlendirmeye yönelik mevcut çalışmaların yetersizliğinden söz edilebilir (BTK, 2010; Çubukcu ve Bayzan, 2013).
4. Güvenli İnternet kullanıma yönelik yapılan çalışmaların organize edilerek sınıflandırıldığı güncel çalışmalar mevcut değildir.
5. İnternet ortamındaki yasa dışı, uygunsuz içeriklerin ve suç sayılabilecek illegal eylemlerin gerçekleştirilebileceği ortamların artması, çocukların İnternet ortamında korunmasını önemli bir problem haline getirmiştir (Lievens, Dumortier ve Ryan, 2006).

1.2. Amaç

Bu araştırmanın iki temel amacı vardır: Bunlardan biri, Türkiye’de 2010-2015 yılları arasında güvenli İnternet kullanımına yönelik geliştirilmiş uygulamalar ve çalışmaları ortaya koymak; diğer amacı ise, Türkiye’de 2010-2015 yılları arasında 9-16 yaş grubu çocukların İnternet kullanımları, İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikleri, İnternet kullanımında sahip oldukları becerileri, İnternet’te yaşadıkları riskleri ve bu risklerle başa çıkma stratejilerindeki değişimi ve uygulamalar ile sosyal çevrenin bu değişim üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Türkiye’de güvenli İnternet kullanımına ilişkin geliştirilmiş uygulamalar nelerdir?
2010-2015 yılları arasında;
2. Çocukların İnternet erişimi ve İnternet kullanım düzeyleri nasıl değişmiştir?
2.1. Çocukların İnternet erişimi ve İnternet kullanım düzeylerindeki değişimde etkili olan (sosyal çevre) unsurlar nelerdir?
3. Çocukların İnternet’i kullanırken gerçekleştirdikleri etkinlikler ve İnternet’i kullanım becerileri nasıl değişmiştir?
3.1 Çocukların İnternet’i kullanırken gerçekleştirdikleri etkinlikler ve İnternet’i kullanım becerilerindeki değişimde etkili olan (sosyal çevre) unsurlar nelerdir?
4. Çocukların İnternet’te karşılaştıkları riskler, risk düzeyleri ve risklerle başa çıkma stratejileri nasıl değişmiştir?
4.1 Çocukların İnternet’te karşılaştıkları riskler, risk düzeyleri ve risklerle başa çıkma stratejilerindeki değişimde etkili olan (sosyal ve uygulamaya dönük) unsurlar nelerdir?
5. Çocuklara göre güvenli İnternet kullanımı ile ilgili sosyal çevrenin yönlendirme ve bilinçlendirme stratejileri nasıl değişmiştir?
5.1 Çocuklara göre güvenli İnternet kullanımı ile ilgili sosyal çevrenin yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerindeki değişimde etkili olan (sosyal ve uygulamaya dönük) unsurlar nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Güvenli İnternet kullanımı konusunda özellikle ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde öğrenim gören çocukların eğitime ve yönlendirmeye daha fazla ihtiyaç duydukları söylenebilir (Arıcak, Kınay ve Tanrıku, 2012; Arslan vd., 2014). Çünkü bu yaş grubundaki çocukların İnternet’te karşılaştığı riskler ve tehlikeler çok daha fazla ve sonuçları da bir o kadar yıkıcıdır (Ybarra ve Mitchell, 2005; Valcke, De Wever, Van Keer ve Schellens, 2011). Bu durumu destekleyen araştırma sonuçlarına rastlamak mümkündür. Burunukara ve Uçanok (2010) gerçekleştirdikleri araştırmada küçük yaştaki çocukların büyük yaştaki çocuklara oranlara daha fazla siber zorbalığa maruz

kaldığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda oluşacak rahatsızlıkların tedavisi ve telafisi de şüphesiz daha zordur. Bu nedenle yapılan araştırma ile İnternet ortamında ruhsal ve sosyal olarak olumsuzluklardan daha çok etkilenen çocuklara ilişkin bilimsel veriler elde edilmesi önemli görülmektedir (Haddon ve Stald, 2009; Şahin, Sarı, Özer ve Er, 2010; Livingstone ve Helsper, 2010).

Araştırma sonunda elde edilen veriler ile 2010 yılında Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi kapsamında Türkiye’de elde edilen veriler beş yıllık bir periyotta karşılaştırılmıştır. Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi kapsamında, 25 Avrupa ülkesinden yaklaşık 25000 çocuk ve ebeveyn ile yüz yüze görüşmeler ve anket çalışmaları yapılmıştır (Livingstone vd., 2010). Yapılan bu karşılaştırma, ülkemizde çocukların İnternet kullanım alışkanlıklarının ve İnternet kullanırken karşı karşıya kaldıkları risklerin mahiyetinin ne ölçüde ve hangi doğrultuda değiştiğini göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca projede, çocukların gelişen teknolojiden ne ölçüde yararlandıkları, aile desteğinin nasıl değiştiği, ne tür uygulamaların etkili olduğu gibi birçok hususta karşılaştırma yapılmıştır. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar ile Türkiye’deki çocukların İnternet kullanımlarındaki değişim farklı boyutlarıyla ortaya konularak, yapılan araştırmanın konu ile ilgili yapılacak birçok çalışmaya referans oluşturması önemli görülmektedir.

Çocukların İnternet ve yeni medya araçlarını güvenli kullanımı ile ilgili dünya genelinde önemli çalışmalar yürütülmekte, birçok ülke bu konuda kendi politikalarını ve stratejilerini geliştirmektedir (Livingstone, 2013). Bu uygulamaların paylaşılması ve değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar daha işlevsel uygulamaların geliştirilmesi için önemli bir başlangıç noktası olarak değerlendirilebilir (O’Neill, 2014). Avrupa Birliği Komisyonu bünyesinde gerçekleştirilen, Avrupa Birliğine Üye Devletlerin Güvenli İnternet Politikalarının Karşılaştırması raporuna göre (Idate ve Technopolis, 2014), çocukların İnternet kullanımları ve karşılaştıkları İnternet risklerinin belirlenmesi, mevcut uygulamaların etkilerini belirlemeye yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi güvenli İnternet kullanımı konusunda uygulamalar geliştirme sürecinin temel bileşenleri arasında yer almaktadır. Aynı komisyon raporuna göre İnternet teknolojilerinin ve etkinliklerin hızlı bir değişim içerisinde olması nedeniyle bu verilerin düzenli olarak sağlanması da oldukça önemlidir (Idate ve Technopolis, 2014). Buna ek olarak Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) Dijital Ekonomi raporunda (2012),

İnternet ortamında çocukları korumak için alınacak önlemlerde, mevcut durumun risk potansiyelinin değerlendirilmesi ve analizlerinin yapılmasının oldukça önemli olduğu belirtilmiştir. Güvenli İnternet kullanımı konusunda yaşanan sorunların tek boyutlu girişimlerle çözülmesi pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle konu ile ilgili tüm paydaşları kapsayan geniş bir yelpazede faaliyetler ve yöntemler geliştirilmelidir. Ancak bu şekilde daha etkili uygulamalar geliştirilebilir (O'Neill, 2014). Bu kapsamda yapılan çalışmanın da çocukların güvenli İnternet konusundaki eğitimlerinin planlanmasından ebeveynlerin doğru yönlendirilmesine kadar pek çok noktada uygulamaların önerilmesinde önemli bir referans noktası oluşturması beklenmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışmada benimsenen varsayımlar şu şekildedir;

- Çalışmaya katılan çocuklar anket sorularını cevaplandırırken, gerçek düşüncelerini belirtmiş ve rastgele işaretleme yapmamıştır.
- Çocuklar, ebeveynler, öğretmenler ve okul yöneticileri güvenli İnternet kullanımı ile ilgili görüşlerini rahatça ifade etmişlerdir.
- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının istenilen özellikleri doğru olarak ölçtükleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma şu sınırlılıkları içermektedir:

- Çalışma ankete cevap veren 784 çocukla ve bireysel görüşmelere katılan 89 katılımcı ile sınırlıdır.
- Çalışma güvenli İnternet kullanımı ile ilgili ankette yer alan sorular ile sınırlıdır.
- Çalışma örnekleme dâhil edilen illerin merkez ilçelerinde yer alan ilkokul, ortaokul ve liseleri ile sınırlıdır.
- Araştırma sonuçları 2010 ve 2015 yılında elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Güvenli İnternet Kullanımı: Sahip olunan İnternet becerileri ile bilinçli, etkin ve güvenli bir şekilde İnternet kullanılması yoluyla İnternet risklerinden korunmak ve İnternet'in sunduğu fırsatlardan yararlanmaktır.

İnternet Riskleri: İnternet'te bireyleri kişisel, sosyal ve psikolojik yönden olumsuz şekilde etkileyerek bireylerin iyi olma hallerine zarar verecek nitelikteki içerik ve iletilerdir.

Uygulamalar: Güvenli İnternet kullanımı ile ilgili izlenen politikalar ve stratejiler neticesinde gerçekleştirilen faaliyetler ve çalışmalardır.

Siber Zorbalık: Siber zorbalık, kişi veya kişiler tarafından bilişim teknolojileri tabanlı iletişim araçları kullanılarak kendini savunma noktasında yetersiz olan kişi veya kişilere karşı kasıtlı ve tekrarlı olarak saldırganlık davranışının sergilenmesidir.

İnternet Bağımlılığı: İnternet bağımlılığı ihtiyaçları ve amaçları dışında kontrolsüz ve aşırı maddeye yani İnternet'e bağlı olma ve kontrol bozukluğu olarak tanımlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan İnternet erişimi ve kullanımı, İnternet etkinlikleri ve becerileri, İnternet riskleri ve başa çıkma stratejileri ile güvenli İnternet kullanımı açıklanarak ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

İnternet, insanlığın hayatını kolaylaştıran ve günlük hayatın hemen her alanında kendine yer bulabilen son yüzyılın en önemli buluşlarından birisi olarak gösterilebilir (Çağıltay, 1995/1997; Yaman ve Peker, 2012; Olafsson vd., 2013; Sonck ve de Haan, 2013; Sarı ve Kunt, 2014). Nitekim on yıl öncesi düşünüldüğünde birçok alışkanlığımızın İnternet'in yaygınlaşması nedeniyle değişikliğe uğradığı, beklentilerimizin işleri daha hızlı ve daha kolay yapma yönünde yükseldiği kabul edilir bir durumdur.

İnternet ile ilgili birçok tanımlama yapılabilir. En genel tanımıyla İnternet: Bilgisayarları TCP/IP protokolleri aracılığıyla birbirine bağlanan küresel bir iletişim ağıdır (Wingate, 2001). HTML (HyperText Markup Language) etiket dilinin geliştirilmesi ile birlikte, HTML etiketleri kullanılarak hazırlanan web sayfaları ve HTML etiketlerine uygun İnternet tarayıcıları geliştirilmiş ve bu durum İnternet'in yaygın bir şekilde kullanımını hızlandırmıştır (Demirli ve Kütük, 2010). HTML etiketlerinin kullanılmasıyla birlikte web siteleri ilk olarak Web 1.0 olarak adlandırılmaya başlamıştır (Berners-Lee, 2001a). Daha sonrasında İnternet teknolojilerindeki gelişim ile birlikte web siteleri Web 2.0, Web 3.0 ve Web 4.0 olarak adlandırılmıştır. Bu gelişim kısaca şu şekilde özetlenebilir;

- Web 1.0'da yayınlanan web sayfalarındaki kullanıcılar sadece okuyucu ve bilgi alabilen konumundaydı. Bireysel olarak yayınlanan web sayfaları ise hem çok yetersiz hem de güncellenmesi teknik anlamda oldukça zordu (Cormode ve Krishnamurthy, 2008).

- Web 2.0 olarak adlandırılan web sitelerinde, pasif bir konumda değil, web sitelerinin içeriğine katkı sağlayabilen, geliştirebilen ve paylaşabilen aktif bir haldedir (O'Reilly, 2005).
- Web 3.0'da kullanıcılar gibi bilgisayarların da aktif olduğu kullanıcılar tarafından oluşturulan içeriğin anlamlandırıldığı "Anlamsal Ağ" olarak da adlandırılan yeni bir yapı geliştirilmiştir (Berners-Lee, 2001b; Hendler, 2009).
- Web 4.0'da özellikle yapay zeka, artırılmış gerçeklik ve bulut bilişim uygulamalarının ön plana çıkması beklenmektedir (Aghaei, Nematbakhsh ve Farsani, 2012).

İnternet'in kısa sürede gösterdiği bu gelişim, İnternet'in geleceğine dair beklentileri de yükseltmektedir. İnternet teknolojilerindeki gelişim büyük ölçüde öngörülemez olsa da, çeşitli İnternet uygulamalarının günlük hayatın ayrılmaz bir parçası olacağı beklenen bir durumdur. Nitekim İnternet'in gelişim sürecine bakıldığında web sayfalarının yapısından, kullanım oranına, erişim sağlanan cihazlardan, İnternet tabanlı uygulamalara kadar İnternet'in her açıdan büyük bir evrim geçirdiği söylenebilir.

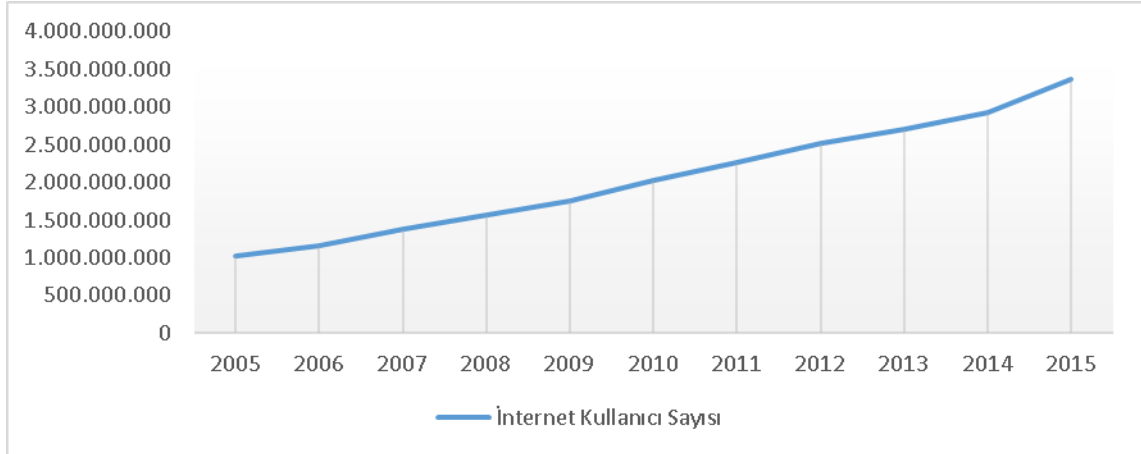
İnternet'in gelişimi ile birlikte kullanıcıların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinlikler de giderek çoğalmıştır. İnternet barındırdığı içerikler ve sağladığı iletişim olanakları sayesinde her yaşta birey için birçok uygulamayı birlikte sunmaktadır (Akbulut, 2013). Bu durum tüm bireylerde olduğu gibi çocuklar arasındaki İnternet kullanımının artmasında önemli unsurlardan biri olarak değerlendirilebilir. Çocukların İnternet deneyimlerinin artmasıyla, sosyal medyanın kullanımı, çok kullanıcılı oyunlar, anlık mesajlaşma, müzik dinleme ve film izleme gibi eğlence amaçlı İnternet kullanımlarının yanı sıra araştırmalar yaparak ödevlerini hazırlamak amacıyla eğitsel amaçlı İnternet kullanımı gibi etkinliklerde de artışın meydana geldiği söylenebilir (Davidson ve Martellozzo, 2013). Çocuklar arasında yeni İnternet etkinliklerinin hızlı bir şekilde yayılması ve İnternet kullanımlarının artması çocukların İnternet riskleri ile karşılaşma oranlarını da arttırabilir. Nitekim yapılan araştırmalar da çocukların karşılaştıkları İnternet risklerinin son yıllarda arttığını göstermektedir (Livingstone vd., 2014). Bu durumda İnternet riskleri için çocukların en çok yardıma başvurdukları sosyal çevreleri önemli bir yere sahip olmuştur (Lauricella, 2013). Sosyal çevrenin yanı sıra

çocukları İnternet risklerine karşı korumanın önemli bir parçası da güvenli İnternet kullanımını konusunda gerçekleştirilen uygulamalar ve çalışmalar olarak değerlendirilebilir (Livingstone, 2013).

2.1. İnternet'e Erişim ve Kullanım

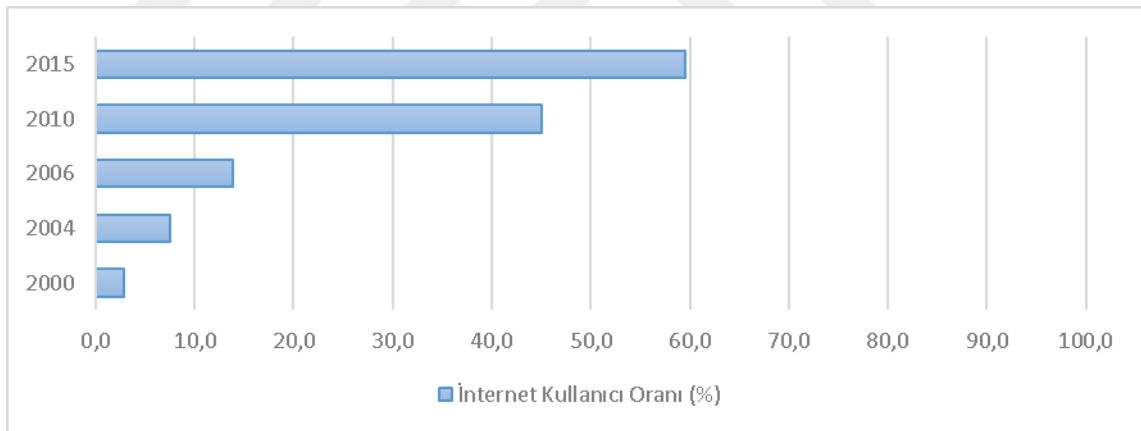
İnternet teknolojilerindeki gelişim ile birlikte dünya genelinde İnternet'e erişebilen insanların sayısı katlanarak artmaktadır. İnternet'in günlük hayatta birçok alanda kullanılması, farklı alışkanlıkların bu yönde değişmesi, İnternet'e erişim maliyetlerindeki düşüş ile birleştiğinde İnternet kullanımının giderek yaygınlaşması ön görülebilir bir durumdur. İnternet bilgisayar ile bütünleştiği için zaman zaman İnternet kullanımı bilgisayar kullanımı ile karıştırılmaktadır. Çünkü insanların büyük bir bölümü artık bilgisayar kullanırken, çevrimiçi uygulamalar ve etkinlikler tercih etmektedir. Bu nedenle İnternet kullanımı kavramı ile ne anlatılmak istendiğine kısaca değinmekte yarar görülmektedir. İnternet kullanımından söz edilebilmesi için çevrimiçi bazı uygulamaların kullanılması gerekmektedir. Elektronik posta alıp göndermek, sosyal ağları kullanmak, İnternet bankacılığında işlemler gerçekleştirmek, video konferans yapmak gibi daha birçok çevrimiçi uygulamayı kullanmak, İnternet kullanımı olarak değerlendirilebilir. İnternet erişimi ise İnternet'i kullanabilmek için gerekli teknik alt yapıya ve İnternet bağlantısına sahip olmak şeklinde tanımlanabilir. Bu kapsamda öncelikle dünyadaki sonra da Türkiye'deki İnternet kullanım oranları ele alınmıştır.

Global Dijital Snapshot Ocak 2015 verilerine göre dünya nüfusunun %42'si aktif bir şekilde İnternet kullanmaktadır (GDS, 2015). İnternet World Stats Kasım 2015 verilerinde göre ise bu oran %46,4'tür (IWS, 2015a). Şekilde 2.1'e bakıldığında son 10 yılda dünya üzerindeki İnternet kullanıcılarının sayısının hızla arttığı görülmektedir.

Şekil 2.1. İnternet kullanıcı sayısının yıllara göre değişimi (ILS, 2015)

İnternet World Stats Kasım 2015 verilerinde Türkiye'nin 46.282.850 kullanıcı ile dünyada en çok İnternet kullanıcısına sahip 18. ülke olduğu görülmektedir. Türkiye genelindeki İnternet kullanıcı oranı 2000-2015 yılları arasında %2,9'dan %59,6'ya ulaşmıştır (İWS, 2015b). 2010-2015 yılları arasında Türkiye'deki İnternet kullanım oranlarındaki artış Şekil 2.2'de sunulmuştur.

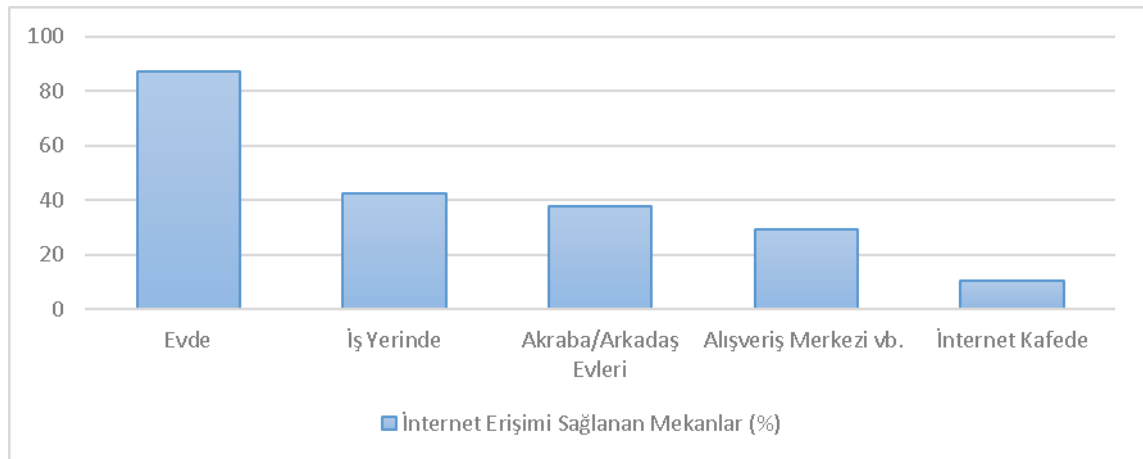
Şekil 2.2. Türkiye'de İnternet kullanıcı oranlarının yıllara göre değişimi (IWS, 2015c)

TÜİK (2015a) raporuna göre, Türkiye'de 2014 yılında %53,8 olan İnternet kullanımı, 2015 yılında %55,9'a yükselmiştir. İnternet kullanımı ile ilgili alanyazındaki çalışmalara bakıldığında birkaç değişkenin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Bunlar cinsiyet, yaş ve eğitim durumu olarak sıralanabilir (Kayri ve Günüş, 2010; Kuzu, 2011; Bayar ve Uçanok, 2012; Numanoğlu ve Bayır, 2012; Hasdemir, 2013; Yılmaz, Şahin, Haseki ve Erol, 2014). TÜİK (2015a) verilerine göre erkeklerin %65,8'i kadınların ise

%46,1'i İnternet kullanmaktadır. Türkiye'de yapılan diğerk çalışmalarda da erkeklerin kızlara oranla daha fazla İnternet kullandıkları belirtilmiştir (Burnukara ve Uçanok, 2010; BTK, 2010; Bayar ve Uçanok, 2012; Türel ve Toraman, 2015).

Türkiye'de genel olarak İnternet kullanımını giderek artarken, çocuklar arasındaki İnternet kullanım oranlarının da arttığı yönünde araştırma sonuçlarına rastlamak mümkündür. Ocak (2013) tarafından yürütölen, 8 ilde 1848 çocuk üzerinde gerçekteşirilen çalışmada çocukların İnternet kullanım oranı %77,4 olarak belirlenmiştir. Türkiye'de yapılan diğerk çalışmalarda da benzer oranlarda çocukların İnternet kullandıkları ortaya konulmuştur (Kayri ve Günüç, 2010; Burnukara ve Uçanok, 2010; Kuzu, 2011; Hasdemir, 2013; Yılmaz vd., 2014). Çocukların İnternet'i ilk kullanım yaşlarına bakıldığında ise yaş ortalamasının oldukça düşük olduğu ve giderek düştüğu görölmektedir (Kayri ve Günüç, 2010; Ekici ve Uçak, 2012; Numanoğlu ve Bayır, 2012; Kaşıkçı vd., 2014; Karahisar, 2014). Bu değişimin nedenleri arasında Prensky (2001)'in dijital yerliler olarak tanımladığı genç kuşağın İnternet kullanımına daha yatkın olması, küçük yaşlarda teknolojiyle tanışması gösterilebilir.

Türkiye'de İnternet erişimine sahip hanelerin oranının ise %69,5 olduğu görölmektedir (TÜİK, 2015a). Diğerk bir değişle on evden yedisi İnternet erişimine sahiptir. İnternet erişimi sağlanan mekanlara ilişkin veriler şekil 2.3'de verilmiştir.

şekil 2.3. Türkiye'de İnternet erişimi sağlanan mekânlar (TÜİK, 2015a)

şekil 2.3 incelendiğinde Türkiye'de İnternet erişimi sağlanan mekânların başında evler (%87,1) gelmekte, evlerde sağlanan İnternet erişimlerini %42,5 ile iş

yerleri takip etmektedir. RTÜK (2013) tarafından gerçekleştirilen Türkiye’de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması’nda çocukların %58,6’sının kendi odalarında İnternet erişimine sahip oldukları görülmüştür. Karahisar (2014)’ın yürüttüğü araştırma sonucunda araştırmaya katılan çocukların %90,7’sinin evinde İnternet bağlantısı olduğu ve bu çocukların üçte birinin İnternet’e kendi odasında bağlandığı ortaya çıkmıştır. Koçak ve Köse (2014) tarafından 7. ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen çalışmada çocukların %69,6’sının evinde İnternet erişimi olduğu belirtilmiştir. Kaşıkçı ve diğerleri (2014) tarafından Avrupa Çevrimiçi Çocuklar projesinin bulguları dâhilinde yapılan çalışmada ise çocukların %31,9’u kendi odasında, %24,3’ünün evde kendi odası dışında İnternet erişimine sahip olduğu görülmüştür. Bu çalışmalara ek olarak Türkiye’de yapılan diğer çalışmalarda çocukların genellikle evde İnternet erişimine sahip oldukları rapor edilmiştir (Topçu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın, 2008; Kuzu, 2011; Kavuk, Keser ve Teker, 2011; Numanoğlu ve Bayır, 2012; Ayas ve Horzum, 2013; Hasdemir, 2013).

İnternet erişiminin sağlanmasında önemli faktörlerden biri erişimi sağlayabilecek bilişim teknolojileri cihazlarına sahip olma durumudur. İnternet erişimi sağlanan cihazlar sadece masaüstü veya dizüstü bilgisayarlar ile sınırlı kalmamakta giderek çeşitlenmektedir. Alanyazında yer alan çalışmalarda bu durumu destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiştir (Arıcak vd., 2008; Slonja ve Smith, 2008; BTK, 2010; Burnukara ve Uçanok, 2010; Hasdemir, 2013; Lauricella, 2013; RTÜK, 2013). TÜİK (2015c) Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması verilerine göre masaüstü bilgisayarlara sahip olma oranları düşerken, taşınabilir bilgisayarlara ve cep telefonlarına sahip olma oranları giderek yükselmektedir (TÜİK, 2015c). Bunun yanı sıra yapılan diğer çalışmalarda Türkiye’deki çocukların büyük çoğunluğunun kişisel masaüstü veya taşınabilir bilgisayara sahip olduğu görülmüştür (Gökçearslan ve Günbatar, 2012; RTÜK, 2013; Soydaş ve Uçanok, 2014; Karahisar, 2014).

Çocukların güvenli İnternet kullanımlarındaki değişimin incelenmesinde çocukların İnternet erişimleri ve kullanımları önemli boyutlardan biri olarak değerlendirilebilir. Nitekim çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinliklerden maruz kaldıkları İnternet risklerine kadar çocukların güvenli İnternet kullanımı birçok faktörden etkilenebilir.

2.2. İnternet'te Gerçekleştirilen Etkinlikler ve İnternet Becerileri

Çocuklar için İnternet; bilgi, eğlence, iletişim, eğitim ve yaratıcılık açısından birçok fırsat sunmaktadır (Canberk ve Sağıroğlu, 2007; Hasebrink vd, 2008). Bu durum beraberinde çocuklar için farklı etkinlikler gerçekleştirme imkânı sağlamaktadır. Alanyazın incelendiğinde Türkiye'deki çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinlikleri konu alan birçok araştırmaya rastlamak mümkündür. Bu çalışmalarda en çok ele alınan etkinlikler iletişim, sosyal medya kullanımı, ödev yapmak, araştırma yapmak, oyun oynamak ve müzik dinlemek/video izlemek şeklinde gruplandırılabilir. Konu ile ilgili gerçekleştirilmiş bazı çalışmaların bulguları, Tablo 2.1'de özetlenmiştir.

Tablo 2.1.

Türkiye'deki Çocukların İnternet Etkinliklerini Konu Alan Çalışmalar

Kaynak	İletişim	Sosyal Medya Kullanımı	Araştırma/ Ödev Yapmak	Oyun Oynamak	Müzik Dinlemek /Video İzlemek
Erdur-Baker ve Kavşut (2007)	%60,0		%64,7	%32,0	
Arıcak ve diğerleri (2008)	%38,7		%28,2	%18,4	
Topçu ve diğerleri (2008)	%65,0		%73,0	%45,0	
BTK (2010)	%62,4		%65,0	%50,0	%61,2
Ekici ve Uçak (2012)	%55,0	%91,0	%83,0	%67,0	%89,0
Hasdemir (2013)	%68,0		%94,0	%82,0	%87,3
RTÜK (2013)		%68,8	%90,6	%76,8	%73,1
Kaşıkcı ve diğerleri (2014)	%45,5	%46,1	%92,6	%51,7	%62,3

Tablo 2.1'e bakıldığında çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinlikler ile ilgili farklı oranlar görmek mümkündür. Bu durum seçilen örneklem başta olmak üzere, veri toplama araçlarından veya araştırmaların gerçekleştirildiği bölgelerin farkına kadar birçok değişkenden kaynaklanabilir. Ancak yine de ortaya çıkan sonuçlar konu ile ilgili bir çerçevenin çizilmesine yardımcı olabilir. Çocukların İnternet'i genellikle iletişim kurmak, oyun oynamak, zaman geçirmek ve ödev yapmak için kullandıkları

görülmektedir (Topçu, Yıldırım ve Erdur-Baker, 2013). Araştırma sonuçları çocuklar ve gençler arasında İnternet'in bir bilgi kaynağı olmasının yanı sıra sosyal etkileşimleri için de vazgeçilmez bir araç olduğunu ortaya koymaktadır (Ceyhan, 2011). Bu bağlamda çocukların İnternet'i genellikle eğlence ve eğitim amaçlı kullandıkları söylenebilir.

Araştırmalarda İnternet'in araştırma veya eğitim amaçlı kullanılmasından ziyade haberleşme, müzik dinleme, oyun oynama gibi eğlence amaçlı kullanıldığı belirtilmektedir (Akbulut, 2013; Yılmaz vd., 2014). Çocukların İnterneti eğlence amaçlı kullanımlarının büyük bir bölümünü sosyal ağlar, oyun siteleri ve video paylaşım siteleri oluşturmaktadır. Özellikle sosyal ağlar ve İnternet teknolojilerinde gelişmeler İnternet'in eğlence amaçlı kullanımını çeşitlendirmiştir (Davidson ve Martellozzo, 2013; Akbulut, Dursun, Dönmez ve Şahin, 2016). Sosyal ağ kullanımı gençler arasında o denli yaygınlaşmıştır ki neredeyse bir gereklilik halini almıştır (Akbulut ve Günüş, 2012; Marwick, 2014). Kayri, Tanhan ve Tanrıverdi (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da etkinlikler arasında ilk sırada sosyal ağ kullanımının yer aldığı ikinci sırada ise çocukların müzik dinleyip/film izlediği ortaya çıkmıştır. Yılmaz ve diğerleri (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da çocukların gerçekleştirdikleri İnternet etkinlikleri arasında oyun oynama ve sosyal ağ kullanımının çoğunlukta olduğu görülmüştür. Furnell ve Phippen (2012) tarafından 8-16 yaş arası 4000 çocuk ile yürütülen çalışmada ise sosyal ağlar içinde Facebook kullanımının belirgin bir yoğunlukta olduğu görülmüştür.

Çocukların yaşları arttıkça İnternet'in eğlence amaçlı kullanımının arttığı görülmektedir (BTK, 2010). Ayrıca bazı araştırmalar çocukların İnternet'i kullandıkları yere göre etkinliklerin değiştiği belirtilmiştir. Kuzu (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada evden İnternet'e bağlanan çocukların genellikle İnternet'i eğlence amaçlı kullandığı, okuldan bağlananların ise eğitim amaçlı kullandığı belirtilmiştir. Eğitim amaçlı kullanımda, çocukların ödevlerini araştırmak ve okul ile ilgili işlemlerini yapmak için İnternet'ten faydalandıkları da yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur (Hasdemir, 2013; Kaşıkçı vd., 2014; Koçak ve Köse, 2014). Çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinlikler yaş gruplarına, eğitim seviyelerine ve daha birçok etkene göre değişiklik gösterebilir. Nitekim çocukların sınıf seviyesi yükseldikçe İnternet

kullanımının da arttığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Ceyhan, 2011; Numanoğlu ve Bayır, 2012).

Genel olarak, arama motorlarını kullanarak sonuçları incelemek, web sitelerini değerlendirmek, uygun bağlantıları kullanmak, gerekli güvenlik ayarlarını yapmak (Furnell ve Phippen, 2012), güvenilir kaynakları tanımak ve kaynaklar arasındaki bilgileri karşılaştırmak İnternet becerileri olarak değerlendirilebilir (Asselin ve Moayeri, 2010; Leung ve Lee, 2012). İnternet kullanım becerisi veya İnternet okuryazarlığı olarak adlandırabileceğimiz bu kavram, İnternet'e özel yetenekler, tecrübeler, dokümanlar, kurum ve kültürel değerler bakımından diğer görsel, işitsel ve yazılı iletişim formlarından farklılık gösterebilir (Livingstone, 2008). Livingstone, Bober ve Helsper (2005) İnternet okuryazarlığını erişim, kavrama ve oluşturma kavramları üzerinde değerlendirmektedir. Erişim; donanım ve yazılımları içeriklere ve servislere erişmek için kullanmak, kavrama; çevrimiçi fırsatları ve bilgileri eleştirel bir şekilde değerlendirmek, oluşturma/meydana getirme ise çevrimiçi katılım ve etkileşimi sağlayan aktif bir içerik üreticisi olarak tanımlanmaktadır.

Çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinlikler ve sahip oldukları İnternet becerileri araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan unsurlardan birisidir. Çocukların güvenli İnternet kullanımlarındaki değişim ortaya konulurken, İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklerde meydana gelen değişimin değerlendirilmesi, çocukların İnternet kullanımlarındaki, İnternet'te karşılaştıkları riskler ve risk düzeylerindeki değişimin detaylandırılabilmesi için önemli görülebilir.

2.3. İnternet Riskleri

Çocuklar ve gençler arasında İnternet kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Bu durum İnternet'in faydaları düşünüldüğünde olumlu bir şekilde karşılanabilir. Ancak yeni olan birçok şeyde olabileceği gibi İnternet'in bu denli hızlı gelişiminin olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkilerinin de görülebileceği göz ardı edilmemelidir (Zırhloğlu, 2011; Lee, 2012; Livingstone, 2013; Livingstone ve Helsper, 2013; Ekşi ve Ümmet, 2013; Park vd., 2013; Padır, Eroğlu ve Çalışkan, 2015). Nitekim bilişim teknolojileri ve İnternet'in bilinçsiz kullanımının, çocukların ruhsal ve sosyal gelişimini olumsuz şekilde etkileyebilecek birçok risk ortaya çıkardığı yapılan araştırmalarda

ortaya koyulmuştur (Haddon ve Stald, 2009; Livingstone ve Helsper, 2010; Gökçearslan ve Günbatar, 2012; Ekşi, 2012; Yavanoğlu, Sağıroğlu ve Çolak, 2012; Akbulut vd., 2016). Bu bağlamda İnternet riski, İnternet'te bireyleri kişisel, sosyal ve psikolojik yönden olumsuz şekilde etkileyerek bireylerin iyi olma hallerine zarar verecek nitelikteki içerik ve iletiler şeklinde tanımlanabilir.

İnternet teknolojilerinin gelişim hızı düşünüldüğünde mevcut durumun tek bir defa ortaya koyulması yerine bu durumla ilgili düzenli bir şekilde veri toplanması gerekmektedir. Nitekim Amerika'nın resmi istatistik kurumu (PEW) çocukların İnternet kullanımı, yaşanan riskler, kişisel bilgilerin paylaşılması, kullanım yönelimleri hakkında sürekli veriler sunmaktadır. PEW'in 2006-2012 yıllarında yaptığı benzer çalışmalarda çocukların kişisel bilgilerini paylaşma ve riskli davranışlara girme konusunda yaklaşık %50 artış olduğu görülmektedir (Madden vd., 2013). Buna ek olarak Livingstone, Mascheroni, Ólafsson ve Haddon (2014) gerçekleştirdikleri çalışmada, 2010-2014 yılları arasında Avrupa'daki çocukların maruz kaldığı İnternet risklerini karşılaştırmış ve hemen hemen bütün risk boyutlarında çocukların maruz kaldıkları risklerin dört yıllık süreçte yükseldiğini göstermiştir.

Çocukların, İnternet risklerine maruz kalma olasılıkları yükseldikçe sahip oldukları İnternet becerisi ya da diğer bir ifadeyle İnternet okuryazarlığı daha önemli bir duruma gelmektedir. Türkiye'de 9-16 yaş arası çocukların Avrupa ortalamasına göre en düşük düzeyde İnternet okuryazarlığına sahip oldukları görülmektedir. Buna rağmen Türkiye'deki çocukların %85'e yakını bilgisayar konusunda kendini yeterli görmektedir (Kaşıkçı vd., 2014). Bunun yanı sıra BTK (2010)'nın yaptığı araştırmada çocukların %40'ının İnternet'te kendileri için bir tehlike olmadığını düşündüğü ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, Türkiye'deki çocukların İnternet'i doğru şekilde kullanmakta yetersiz kaldığını, bazı sorunlar yaşadıklarını, karşılaşılabilecekleri risklerin farkında olmadıklarını ve bunların sonucu olarak da İnternet riskleri ile karşılaşma olasılıklarının yükseldiğini göstermektedir. Konu ile ilgili Türkiye'de yapılan çalışmalar da bu tespiti destekler niteliktedir (Öztürk, Odabaşoğlu, Eraslan, Genç ve Kalyoncu, 2007; Balta ve Horzum, 2008; Çankaya ve Odabaşı, 2009; Bilge, 2012; Peker, Eroğlu ve Ada, 2012; Çivilidağ ve Cooper, 2013; Batmaz ve Ayas, 2013; İnelöz ve Uçanok, 2013; Günüş, 2013; Büyükyıldırım ve Dilmaç, 2015).

Alanyazında İnternet riskleri ile ilgili farklı sınıflamalara rastlamak mümkündür. Livingstone ve Haddon (2008) İnternet risklerini temel olarak dört başlıkta sınıflandırmıştır;

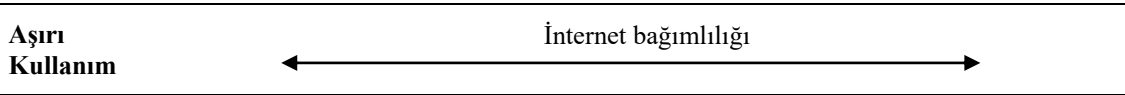
- İçerik riskleri (yasadışı içerikler, ürkütücü, zararlı içerikler, müstehcenlik vb.),
- Bağlantılı kişi riskleri (siber zorbalık, yabancılarla iletişim kurma vb.),
- Ticari riskler (kumar oynama, reklam istismarı, yasal olmayan dosya indirme vb.)
- Gizlilik riskleri (kişisel bilgilerin yanlış paylaşımı, bilgilerin başkalarının eline geçmesi vb.)

Bu risklere ayrıca İnternet üzerindeki oyunlar, sosyal ağlar gibi bazı unsurlara aşırı bağımlılık gösterme de eklenebilir (Çağlar ve Savaşer, 2010; Staksrud, Ólafsson ve Livingstone, 2013). Bunlara ek olarak uyuşturucu kullanımını özendirmek ve yasal olmayan örgütlerin propagandasını yapmak için de İnternet çoğunlukla kullanılmaktadır (Çelen, Çelik ve Seferoğlu, 2011; Hekim ve Başbüyük, 2013; Arslan vd., 2014). İnternet'in gelişim hızı ve çocuklar arasındaki güncel kullanım oranları düşünüldüğünde İnternet riskleri giderek daha önemli bir konu haline gelmektedir (Staksrud ve Livingstone, 2009; Livingstone ve Helsper, 2009). Nitekim alanyazında İnternet riskleri ile ilgili çalışmaların giderek artması da bu durumu destekler niteliktedir. İnternet risklerine ilişkin kapsamlı olarak yapılmış en son sınıflama ise Livingstone, Mascheroni ve Staksrud (2015)'a aittir. Tablo 2.2'de bu sınıflamaya ait detaylar verilmiştir.

Tablo 2.2.

İnternet Riskleri Sınıflaması [Livingstone, Mascheroni ve Staksrud, 2015'den uyarlanmıştır.]

	İçerik (Alıcı Olarak Çocuk)	İletişim (Katılımcı Olarak Çocuk)	Gerçekleştirme (Aktör Olarak Çocuk)
Saldırganlık	Şiddet ve korkutucu içerik	Taciz, rahatsızlık verme	Zorbalık, akranlara düşmanca davranma
Cinsellik	Müstehcen içerik	Yabancılarla iletişim ve cinsel istismar	Cinsel taciz
Değerler	İrkçi ve nefret dolu içerik	İdeoloji propagandası	Potansiyel zararlı kullanıcılara içerik hazırlama, etik dışı davranışlar
Ticari	Gizli pazarlama	Kişisel bilgileri kötüye kullanma	Kumar, telif hakkı ihlali

Tablo incelendiğinde İnternet risklerinin çocukların aldığı rollere göre üç ana kategoride sınıflandırıldığı görülmektedir. Bunlar, çocukların alıcı rolünde oldukları içerikler, katılımcı rolünde oldukları iletişim, aktör olarak yer aldıkları davranış kategorileridir. Bu kategorilerin her biri saldırganlık, cinsellik, değerler ve ticari olmak üzere dört alt temada değerlendirilmektedir. Aşırı kullanım kategorisi ise araştırmacı tarafından bu sınıflamaya dâhil edilmiştir. Aşırı kullanımın neden olduğu İnternet bağımlılığı hem içerik hem iletişim hem de gerçekleştirme kategorileri içerisinde İnternet riski oluşturabildiği için, tüm kategorileri kapsayacak şekilde sınıflamaya eklenmiştir.

2.3.1. İçerik Riskleri

İnternet'in hemen her konuda sahip olduğu zengin içerik bir anlamda İnternet'in en büyük risk kaynağının da temelini oluşturmaktadır. Bu içerikler arasında şiddet ve korkutucu içerikler, müstehcen içerikler, nefret dolu ve ırkçı içerikler ile çeşitli gizli pazarlama tekniklerinin kullanıldığı içerikler sayılabilir (Hasebrink, Livingstone ve Haddon, 2008). Günümüzde bir web sitesi geliştirmek için teknik bir bilgi ve beceriye sahip olmak gereklilik olmaktan çıkmıştır. Böylelikle artık isteyen hemen herkes bir İnternet sitesi oluşturabilmekte ve içeriğini istediği şekilde düzenleyebilmektedir. İnternet teknolojilerindeki gelişmeler ve Web 2.0 uygulamaları bu durumu daha da hızlandırmıştır. Nitekim bu gelişmelerin müstehcen içerikli materyallerin hazırlanmasını, çoğaltılmasını ve yayılmasını önemli ölçüde hızlandırdığı kabul görmüş bir gerçektir (Hasinoff, 2012; Hekim ve Başbüyük, 2013). Çocuklar web sitelerinde dolaşırken terör, pornografi ve şiddet gibi içeriklerle istemsiz olarak sıklıkla karşılaşmaktadırlar. Dolayısıyla çocukların İnternet kullanımları artıkça bu tür içeriklerle karşılaşma oranları artmaktadır. Çocuklar algılamakta zorlanacakları bir konu ile ilgili bilgi edindiklerinde genellikle onu nasıl değerlendireceklerini bilememektedirler (Muslu ve Bolışık, 2009). Bu durum da çocukların psikolojik olarak daha fazla risk altında kalmalarına neden olmaktadır (Kuzu, 2011). Genel olarak bakıldığında çocukların içerik riskleri ile karşılaşma oranlarını yüksek olması beklenen

bir durumdur (Ogan, Karakus ve Kursun, 2013). Nitekim Karahisar (2014)'ın yaptığı çalışmada, çalışmaya katılan çocukların %46,7'si İnternet'te şiddet ve müstehcen içeriklerle (yazı, görsel ve video) karşılaştıklarını belirtmiştir.

2.3.2. İletişim Riskleri

Çocukların İnternet'te karşılaştıkları önemli risk türlerinden biri de iletişim kaynaklı risklerdir. İletişim insan için önemli bir ihtiyaçtır. Sosyal ağlar ve sanal ortamdaki iletişim platformları sosyal ilişkilerinde beklediğini bulamayan bireyler için bir alternatif oluşturmaktadır. Böylelikle gerçek sosyal yaşantısında problem yaşayan bireyler bu ihtiyaçlarını karşılamak için sıklıkla sanal ortamları tercih etmektedir (Desjarlais ve Willoughby, 2010; Stepanikova, Nie ve He, 2010; Çetin, Peker, Eroğlu ve Çitemel, 2011). Dolayısıyla bireyler İnternet'te tanışılan ancak yüz yüze hiç görüşülmemiş arkadaşlar edinmekte bu durumda önemli bir risk oluşturmaktadır (Hasebrink, Livingstone, Haddon ve Olafsson, 2009). Benzeri yaşantıların İletişim kaynaklı İnternet risklerini önemli ölçüde arttırdığı söylenebilir. Türkiye'de yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular iletişim kaynaklı İnternet risklerinin azımsanmayacak bir oranda olduğu göstermektedir. Karahisar (2014)'ın gerçekleştirdiği çalışmada, çalışmaya katılan her beş çocuktan biri İnternet'te tanımadığı kişilerle sohbet ettiğini belirtmiştir. Kayri, Tanhan ve Tanrıverdi (2014)'nin çalışmasına katılan her dört çocuktan biri ise İnternet'ten arkadaş edinmeyi tercih ettiğini söylemiştir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye'deki çocukların iletişim riskleri için bir potansiyele sahip oldukları söylenebilir. Ayrıca bu çocukların üçte biri de İnternet'te sahip oldukları arkadaşlıkların daha sorunsuz olduğunu belirtmiştir. İnternet'in özellikle de sosyal ağların bir iletişim aracı olarak yaygın bir şekilde kullanılması beraberinde genel ahlaka aykırı, düşmanca veya ırkçı mesajlar alınma riskini de ortaya çıkarmıştır (Subrahmanyam ve Greenfield, 2008). Bireylerin sanal ortamda mesaj gönderdikleri kişiler ile yüz yüze görüşmüyor olması, kişinin gerçek kimliğini gizleyebilmesi ve doğal olarak sorumluluk almaması bu tür risklerin artmasındaki önemli etkenlerden birkaçı olarak değerlendirilebilir.

2.3.3. Çocukların Aktör Oldukları İnternet Riskleri

Çocukların aktör olarak rol aldıkları İnternet risklerine bakıldığında özellikle siber zorbalık, etik olmayan davranışlar ve suç sayılabilen eylemler dikkat çekmektedir (Hekim ve Başbüyük, 2013; Peker, 2014; Henkoğlu, Mahiroğlu ve Keser, 2015). Siber zorbalık bunlar arasında alanyazında en çok ele alınan İnternet risklerinden biridir (Holfeld, 2014). Bilişim teknolojilerinin ve İnternet'in özellikle okullarda amacı dışında kullanımı siber zorbalığı göz ardı edilemeyecek bir sorun haline getirmiştir (Ayas, 2014). Siber zorbalık İnternet ve kablosuz iletişim araçlarıyla saldırgan veya zorba tarafından başlatılan uygunsuz ve istenmeyen davranışlardır (Piotrowski, 2012). Diğer bir ifadeyle siber zorbalık, kişi veya kişiler tarafından bilişim teknolojileri tabanlı iletişim araçları kullanılarak kendini savunma noktasında yetersiz olan kişi veya kişilere karşı kasıtlı ve tekrarlı olarak saldırganlık davranışının sergilenmesidir (Smith vd., 2008; Horzum ve Ayas, 2011). Çocukların karşı karşıya kaldıkları siber zorbalıklar genellikle, virüslü bir e-posta alma, gizli numaradan aranarak cinsel içerikli ve ürkütücü konuşmalara maruz kalma, e-posta hesaplarının şifrelerinin çalınması ve herhangi bir konuda tehdit alma olarak sıralanabilir (Tamer ve Vatanartıran, 2014). Buna ek olarak siber zorbalık konusunda Türkiye'de yapılan çalışmalarda izinsiz bir şekilde kişisel bilgilerin alınmasında bir artış olduğu görülmektedir (Erdur-Baker, 2013). Öte yandan bu çalışmalarda siber zorba veya kurban olma durumunun çocuklar arasında yaygın olduğu ortaya konulmuştur. Dilmaç ve Aydoğan (2010)'ın gerçekleştirdikleri çalışmada çocukların %25,7'sinin siber zorbalık yaptığı, %42,4'ünün ise siber zorbalığa maruz kaldığı görülmüştür. Benzer sonuçlar Burnukara ve Uçanok (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da belirtilmiştir. Bu araştırmada da çocukların %21,7'sinin siber zorbalığa karıştıkları ortaya çıkmıştır. Ayas ve Horzum (2012)'un yaptıkları araştırmada ise çocukların yaklaşık olarak %29,6'sının siber zorba veya kurban oldukları tespit edilmiştir.

Siber zorbalığın yanı sıra çocukların etik olmayan davranışlar sergilemesi ve suç sayılabilecek eylemlerde bulunması aktör olarak rol aldıkları diğer risk türleridir. İnternet çocukların günlük yaşamlarında hemen hemen her etkinlikte yer almaktadır (Olafsson vd., 2013). Bu etkinlikler arasında bilgi kaynaklarına erişim ve kullanma da sayılabilir. Çocukların bilgi kaynaklarına erişim ve kullanım süreçlerinde önemli etik sorunlar olduğu söylenebilir (Henkoğlu vd., 2015). Çocuklar özellikle ödev yapmak amacıyla İnternet'i bir bilgi kaynağı olarak kullandıklarında hem en kolay yolu tercih

etmekte hem de bu süreçte etik değerleri göz ardı etmektedirler (Canbek ve Sağıroğlu, 2007). Kavuk ve diğerlerinin (2011) yaptıkları çalışmada, çalışmaya katılan çocukların %40,7'sinin ödevlerini yapmak için İnternet'teki hazır ödev sitelerini kullandıkları ve büyük çoğunluğunun ödev sitelerinden aldıkları ödevler üzerinde değişiklik yapmadan öğretmenlerine kendi ödevleri olarak teslim ettikleri ortaya çıkmıştır. Aynı çalışmada çocukların %18,5'nin korsan yazılımlar kullandığı ve İnternet'ten bu yazılımları edindikleri belirtilmiştir. İnternet teknolojilerinde gelişmeler şüphesiz güvenlik boyutunda da bazı riskleri ortaya çıkartmıştır. Hırsızlık ve dolandırıcılık kavramları İnternet'in kullanımıyla yeni bir hal almıştır. Artık fiziksel olarak bir yerde bulunmaya ihtiyaç duyulmadan hırsızlık/dolandırıcılık gibi suçlar işlenebilmektedir (Hekim ve Başbüyük, 2013). Ayrıca yasal olmayan örgütlerin propagandasının yapılması ve uyuşturucu maddelerin özendirilmesi çocukların suç sayılan eylemler içerisinde bulunmasına neden olmaktadır (Çelen, Çelik ve Seferoğlu, 2011; Arslan vd., 2014).

2.3.4. İnternet Bağımlılığı

Livingstone, Mascheroni ve Staksrud (2015), İnternet risklerini çocukların üstlendikleri rollere göre sınıflandırmıştır. Bunlara ek olarak bilişim ve İnternet teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte İnternet bağımlılığı gibi bazı risklerde ortaya çıkmıştır (Akbulut vd., 2016). İnternet bağımlılığı çocukların üstlendikleri tüm rollerde kendisini göstermekte ve olumsuz etkiler ortaya koyabilmektedir. İnternet bağımlılığı kavramının diğer bağımlılık türleri ile birlikte alanyazında yer aldığı görülmektedir (Taş, Eker ve Anlı, 2014; Arslan vd., 2014). İnternet bağımlılığı ihtiyaçları ve amaçları dışında kontrolsüz ve aşırı maddeye yani İnternet'e bağlı olma ve kontrol bozukluğu olarak tanımlanmaktadır (Young, 1998). Alanyazında İnternet bağımlılığı patolojik İnternet kullanımı, problemlili İnternet kullanımı gibi farklı şekillerde de ifade edilmiştir. Yapılan araştırmalar günlük 4-6 saatin üzerindeki İnternet kullanımlarında, süre arttıkça İnternet bağımlılığının da arttığı göstermektedir (Satan, 2013; Aksoy, 2015). Çevrimiçi uygulamaların yaygınlaşması, İnternet'in günlük hayattaki birçok alışkanlığı değiştirmesi kullanım süresini arttırabilir. Bunun yanında BTK (2010)'nın yaptığı araştırma da çocukların %47,2'si kitap okumaktan, %53,9'u TV izlemekten vazgeçerek İnternet'i kullandıklarını belirtmiştir. Bu bağlamda günlük İnternet kullanım süresinin normalin üzerine çıkması ve İnternet bağımlılığına zemin hazırlamasının beklenen bir

durum haline geldiği söylenebilir. Nitekim Türkiye’de yapılan çalışmalar İnternet bağımlılığının genellikle orta düzey ve üzerinde olduğunu ortaya koymaktadır (Yılmaz vd., 2014). Kayri ve Günüş (2010) yaptıkları çalışmada çocukların %10,1’inin İnternet bağımlısı olduğu tespit etmiştir. Kaşıkçı ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmada ise çocukların %25’inin aşırı İnternet kullanımına sahip olduğu diğer bir ifadeyle İnternet bağımlısı olduğu belirtilmiştir. Kayri ve diğerleri (2014) gerçekleştirdikleri çalışmada katılımcıların orta düzeyde İnternet bağımlısı olduklarını belirtmiştir. Bu araştırma sonuçları da çocuklar arasında İnternet bağımlılığının göz ardı edilemeyecek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Çocukların maruz kaldığı İnternet risklerinin, güvenli İnternet kullanımına ilişkin yapılan çalışmaların temelini oluşturduğu söylenebilir. Bu nedenle çocukların karşılaştıkları İnternet risklerinin değişimine ilişkin bulguların ortaya konulmasının, çocukların güvenli İnternet kullanımlarındaki değişimin değerlendirilmesinde önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

2.4. İnternet Risklerinin Çıktıları ve Başa Çıkma Stratejileri

İnternet’in bilinçsiz bir şekilde kullanılması sonucu karşılaşılan riskler kişilerde kaygıya ve korkuya neden olmaktadır. Bu durum da kişisel gelişimi negatif yönde etkilemektedir (Nalwa ve Anand, 2003; Colwell ve Kato, 2003; Kerberg, 2005). Aşırı İnternet kullanımı veya diğer bir ifadeyle İnternet bağımlılığı alanyazında sıklıkla tartışılan İnternet risklerinden biridir. İnternet kullanım süresi arttıkça, çocukların sosyal çevreleriyle daha az zaman geçirdikleri, bu durumun da aile içi çatışmalara neden olduğu, sosyal ilişkilerin olumsuz etkilendiği ve çocukların zamanlarını verimli kullanamadıkları ortaya çıkmıştır (Kuzu, 2011). Bunun yanı sıra İnternet bağımlılığının öğrencilerin akademik başarılarını düşürdüğü (Aksoy, 2015), depresyon ile sonuçlanan psikolojik sorunlar ortaya çıkardığı ve çocuklar için oldukça önemli olarak kabul edilen aile içi sevgi ortamının ciddi şekilde etkilediği söylenebilir (Huang vd., 2009). İnternet bağımlılığının önemli alt başlıklarından biri de çevrimiçi oyun bağımlılığıdır (Koçak ve Köse, 2014). Alanyazında çevrimiçi oyun bağımlılığının kaygı düzeyini arttırdığı, sosyal ilişkileri bozduğu, gerçeklik algısına zarar verdiği, şiddet ve suç içeren davranışları arttığı yönünde bulgular mevcuttur (Peng ve Liu, 2010; Wan ve Wen, 2013).

Siber zorbalık, yaşanan İnternet risklerinden yaygın olan diğerk bir risk türüdür. Olumsuz etkilerine bakıldığında ise, çocukların kaygı düzeyinin yükselmesine, özgüvenlerinin azalmasına (Price ve Dalgleish, 2010), kendileri yalnız hissetmelerine (Topçu vd., 2008), ders başarılarının düşmesine (Yaman, Karakölah ve Dilmaç, 2013), depresyon, uykusuzluk, ağlama nöbetleri ve dalgınlık gibi problemler yaşamalarına neden olduğu görölmektedir (Erdur-Baker ve Tanrıku, 2010; Şener, Set ve Dursun, 2012). Bunun yanı sıra Monks, Robinson ve Worlidge (2012) yaptıkları çalışmada siber kurban olan öğrencilerin korktuklarını, üzüldüklerini, utanma ve kızgınlık duygularını yaşadıklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Patchin ve Hinduja (2006) yaptıkları çalışmada da siber zorbalığa maruz kalanların %22'sinin kendisini üzgün hissettiğı, %34'ünün ise kendisini kızgın hissettiğini belirtmiştir. Ayas ve Horzum (2012) ilköğretim öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin %25'inin kızgın olduğu, %16,6'sının üzüldüğü, %10,9'unun kaygılandığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonuçları, siber zorbalığa maruz kalan çocukların önemli bir kısmında günlük yaşamlarını etkileyebilecek sorunlara neden olduğunu ortaya koymaktadır.

Çocuklar İnternet'te yaşadıkları problemleri utandıklarından, korktuklarından (Karahisar, 2014) veya yetişkinlerin İnternet kullanımını engelleyeceği düşüncesiyle genellikle başkalarıyla paylaşmaktan çekinmektedirler (Yenilmez ve Seferoğlu, 2013). BTK (2010)'nın yaptığı çalışmada zararlı içerikler ile karşılaşan çocukların %35'inin ailelerine yaşadıkları problemden bahsettikleri belirlenmiştir. Yapılan diğerk çalışmalar da İnternet riskleri ile ilgili problemler yaşayan çocukların yarısından daha azının yetişkinlerle durumu paylaştığını göstermektedir (Slonja ve Smith, 2008; Şener, Set ve Dursun, 2012; Ayas ve Horzum, 2013; Kaşıkçı vd., 2014; Karahisar, 2014). Bu durum yaşanan problemin uzun süre devam etmesine neden olabilir (Beran ve Li, 2007). İnternet riskleri ile karşılaşan çocukların öncelikle sorunu kendilerinin çözmeye çalıştıkları (Ayas ve Horzum, 2012) başarısız olmaları durumunda ise;

- Yetişkinlerden veya arkadaşlarından yardım isteme,
- Telefon numarasını ya da e-posta adresini değiştirme,
- Gelen mesajları göz ardı etme (Burnukara ve Uçanok, 2010),
- İnternet kullanımına bir süre ara verme,
- Sorunu yaşadığı İnternet sitesini tekrar ziyaret etmeme,

- Zorbalık yapan kişi ya da kişileri site yöneticilerine şikâyet etme,
- Zorbalık yapan kişinin kendisi ile iletişim kurmasını engelleme (Arıca vd., 2008),
- Sosyal ağlarda temel güvenlik ayarlarını yapma (Topçu vd., 2013),

gibi davranışlar sergiledikleri görülmektedir (Peker, 2014). Bunlara ek olarak bazı çocukların siber zorbalığın engellenebileceğine inanmadığı yönünde görüşler de mevcuttur (Topçu vd., 2013). İnternet teknolojilerindeki gelişim, İnternet'te gerçekleştirilen etkinlikleri, riskleri, ortaya çıkan zararları sürekli nasıl değiştiriyorsa çocuklarında bu risklere karşı geliştirdikleri başa çıkma stratejilerini sürekli değiştirmeleri ve geliştirmeleri kaçınılmaz bir durumdur. Bu kapsamda çocuklara düzenli bir şekilde rehberlik edilerek, İnternet'in fırsatlarından yararlanmaları, bunun yanında İnternet risklerinden ve zararlarından da kendilerini koruyacak becerilere sahip olmaları sağlanabilir (Vandoninck, d'Haenens ve Roe, 2013).

2.5. İnternet Kullanım Deneyimi Üzerinde Sosyal Çevrenin Etkisi

Çocukların İnternet kullanımlarında sosyal çevrenin etkisi oldukça önemlidir (Büyüksahin Çevik ve Çelikkaleli, 2010; Tripp, 2011; Lauricella, 2013). Özellikle yetişkinlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmaları, çocukları İnternet kullanımı konusunda belirli bir yeterliliğe sahip olana kadar kontrol etmeleri ve onlara gerekli rehberliği sağlamaları gerekmektedir (Arslan vd., 2014). Bireylerin etraflarında güvendikleri, kendilerine değer veren, ilgilenen, herhangi bir problem yaşaması haline yardımcı olmaya çalışan içten ve samimi insanların olması sosyal destek olarak değerlendirilebilir (Batıgün ve Kılıç, 2011).

Çocukların akranları, ebeveynleri ve öğretmenleri İnternet kullanımları konusunda destek aldıkları sosyal çevreyi oluşturmaktadır. Bu noktada çocukların özellikle küçük yaşlarda en çok destek aldıkları sosyal çevreyi ise aileleri oluşturmaktadır. Günümüzde aile ve çocuk arasındaki iletişim artık büyük oranda sanal ortamlarda edinilen arkadaşlıklara ve bilgilere göre şekillenmektedir. Ebeveynlere göre, İnternet, çocukların sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkilemenin yanı sıra aile içi iletişimi de olumsuz yönde etkilemektedir (Odabaşı, 2005). Dolayısıyla ailelerin çocuklarıyla daha sağlıklı iletişim kurabilmeleri, İnternet riskleri konusunda onları bilgilendirebilmeleri için İnternet'in gelişim hızına paralel olarak kendilerini

yenilemeleri gerekli teknik beceri ve bilgiye sahip olmaları gerekmektedir (Livingstone ve Helsper, 2008; Oktik, 2013). Nitekim çocukların İnternet'i amaçlarına uygun ve kontrollü bir şekilde kullanmalarında ve yaşanabilecek İnternet risklerine karşı önlemlerin alınmasında ebeveynlere önemli bir rol düşmektedir (Rosen, Cheever ve Carrier, 2008). Gelişen dijital teknolojiler ebeveynlerin üstlendikleri rolleri de değiştirmiştir. Yurdakul, Dönmez, Yaman ve Odabaşı (2013) tarafından dijital ebeveynlerin sahip olması gereken özellikler ve üstlendikleri roller beş boyutta ele alınmıştır: Dijital ebeveynlik kavramı, dijital okuryazarlık, farkında olma, kontrol, etik ve yenilikçilik. Bu bağlamda dijital ebeveynlik kavramı, gelişen teknolojilerin ihtiyaçlarına göre hareket eden, teknolojik araçları temel düzeyde kullanabilen ve dijital dünyanın olanaklarının farkında olan, çocuğunu dijital ortamlardaki risklere karşı koruyabilen, gerçek hayatta saygı duyulması gereken kişilere sanal ortamlarda da saygı duyulması gerektiğini benimseten ve teknolojik yeniliklere açık olan birey şeklinde tanımlanabilir (Yurdakul vd., 2013).

Yapılan araştırmalar ebeveynlerin bilgisayar ve İnternet kullanımına bağlı olarak ortaya çıkabilecek sorunlar ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını (Livingstone vd., 2010; Ayas ve Horzum, 2013; Arslan vd., 2014; Kaşıkçı vd., 2014) ve çocuklarını bu sorunlardan korumak için gerekli önlemleri alamadıklarını göstermiştir (Canbek ve Sağıroğlu, 2007; Kuzu, 2011). Bu durumu destekleyen araştırma sonuçları da mevcuttur (Yenilmez ve Seferoğlu, 2013). Kaşıkçı ve diğerleri (2014) yaptıkları çalışmada, katılımcı ebeveynlerin %28,6'sının İnternet kullanıcısı olduğunu ve Avrupa'da bu oranın %83 olduğunu belirtmiştir. Araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı gibi Türkiye'deki ebeveynlerin İnternet kullanım oranları ve sahip oldukları İnternet becerileri oldukça düşüktür. Bu durumda etkili olan birçok unsurdan bahsedilebilir. Bu unsurlardan biri de ebeveynlerin eğitim durumudur. Ebeveynlerin eğitim durumu çocukların İnternet kullanım davranışlarını etkilemektedir (Chiu ve Huang, 2009). Ailelerin eğitim düzeyi ve İnternet kullanımları arttıkça çocukların İnternet'in fırsatlarından faydalanma oranları da yükselmektedir (Kuzu, 2011).

Mascheroni ve Ólafsson (2014) İnternet kullanımı konusunda sosyal çevrenin desteğini dörde ayırmıştır. Bunlar;

- *İnternet kullanımında aktif destek*, İnternet kullanırken çocuklarının yanında bulunmak, İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikler ile ilgili onlarla konuşmak ve onların İnternet deneyimlerini paylaşmaktır.
- *İnternet güvenliğinde aktif destek*, çocukları güvenli ve bilinçli İnternet kullanımı konusunda teşvik etmektir.
- *Kısıtlayıcı destek*, çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikleri ve İnternet’te geçirdikleri süreyi sınırlayacak şekilde kurallar koymaktır.
- *Teknik kısıtlayıcı destek*, çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikleri izlemek, sınırlamak veya filtrelemek için yazılımları ve teknik araçları kullanmaktır.

İnternet kullanımında aktif desteğe bakıldığında özellikle çocuklar ile iletişim ve birlikte İnternet deneyimleri gerçekleştirilmesi vurgulanmaktadır. Sosyal yaşamında etrafındaki insanlar ile yeteri kadar iletişim kuramayan çocuklar İnternet’te takma isimler kullanarak yeni arkadaşlıklar edinmekte ve bu kişiler ile iletişime geçmektedirler (Akbulut ve Günüç, 2012). Dolayısıyla çocuklar olgunlaşmaları hayat tecrübesi kazanmaları için gerekli bilgileri sadece ailelerinden veya sosyal çevrelerinden değil İnternet üzerinde kurduğu arkadaşlıklar üzerinden de edinmektedirler (Kelleci, 2008). Elbette İnternet’ten edinilen arkadaşlıklar doğası gereği beraberinde farklı riskleri de getirmektedir. Çünkü bu yolla çocuklar farklı düşüncelere sahip insanlar ile arkadaşlık edebilir ve bu durum birçok olumsuz yaşantıya neden olabilir. Bu nedenle ebeveynler çocukların sosyal çevrede aradığı samimiyeti ve sevgiyi onlara göstermeli ve etkili bir şekilde iletişim kurabilmelidir (Aksaray, 2011; Koçak ve Köse, 2014). BTK (2010) yaptığı araştırmaya göre ebeveynlerin %31’i çocuklarıyla İnternet kullanımı ile ilgili konuştuğunu, %24,7’si çocuklarına fark ettirmeden onların İnternet kullanımlarını izlediklerini, %19,5’i çocuklarından sonra hangi siteleri ziyaret edip kimlerle iletişim kurduğunu kontrol ettiğini belirtmiştir. Yapılan diğer araştırmada da ebeveynlerin İnternet kullanımında aktif destek rollerinde yetersiz kaldıkları görülmektedir (Canbek ve Sağıroğlu, 2007; Kuzu, 2011).

Çocukların yaşları büyüdükçe ailelerinden daha çok akranlarından İnternet kullanımı konusunda bilgi edindikleri görülmektedir (BTK, 2010). Dolayısıyla çocukların İnternet kullanım tercihleri üzerinde akranlarının da önemli bir etkisi olduğu söylenebilir (Lee, 2009). Diğer taraftan çocukların sosyal çevresini oluşturan diğer bir

paydaş da okullardır. Okulların önemli sorumluluklarından biri arasında çocuklara olumlu sosyal ilişkiler kurmak için gerekli ortamı sağlamak sayılabilir (Pınar ve Sucuoğlu, 2011). Ayrıca okullarda öğretmenler tarafından çocuklara İnternet'in güvenli kullanımı ile ilgili bilgiler de verilmektedir (Kaşıkçı vd., 2014). Çocuklar İnternet kullanımı konusunda aileleri, arkadaşları ve öğretmenlerinden yardım istemektedirler (Numanoğlu ve Bayır, 2012). Bu durumu da sosyal çevrenin, çocukları İnternet'in daha bilinçli ve verimli kullanılma konusunda teşvik etmede önemli bir sorumluluğu olduğu söylenebilir. Ayrıca İnternet kullanımında aktif destek rolünü sosyal çevrenin tümünün paylaştığı göstermektedir.

Kısıtlayıcı destekte çocukların İnternet etkinlikleri ve kullanım süreleri belirli kurullarla sınırlandırılmaktadır. Teknik kısıtlayıcı destekte ise çocukların gerçekleştirilen etkinliklerini izlemek, filtrelemek ve sınırlandırmak için yazılımlar kullanılmaktadır. Bu destek rollerinde genellikle ebeveynler ve öğretmenler yer almaktadırlar. Ebeveynler İnternet riskleri ile ilgili çeşitli endişelere sahip olmalarına rağmen bu konuda yeterli önlemleri almamaktadırlar. Ebeveynlerin çocuklar kadar bilgisayar ve İnternet teknolojilerini kullanamaması, çocukların bu konuda daha fazla bilgi ve beceriye sahip olması bu durumun önemli unsurlarından biri olabilir (Çankaya ve Odabaşı, 2009). Ebeveynlerin İnternet kullanımı konusunda bu yetersizliği neticesinde, ebeveynler çocuklarla iletişim kurarak problemleri çözmek yerine, yasaklayıcı veya kısıtlayıcı bir anlayışı tercih etmektedirler (Livingstone ve Bober, 2006). Karahisar (2014) yaptığı araştırmada ebeveynlerin yaklaşık olarak yarısının, çocukların İnternet kullanımlarında, kişisel bilgilerin paylaşılmasını yasaklamak gibi kısıtlamalar yaptıklarını (Gündüz ve Şahin, 2011; Hasdemir, 2013; Kaşıkçı vd., 2014) ve çocukların İnternet'te ziyaret ettiği web sayfalarını kontrol ettiklerini (Numanoğlu ve Bayır, 2012) ortaya koymuştur. Aşırı tutucu ailelerin çocukların İnternet kullanımlarını düşürdüğüne ilişkin araştırma bulguları mevcuttur (Valcke, Bonte, De Wever ve Rots, 2010). Kısıtlayıcı ve teknik kısıtlayıcı destek rollerini üstelenen diğer önemli aktör ise öğretmenler ve okul yöneticileridir. Öğretmenlerin kıdem yılları arttıkça İnternet tutumlarının düştüğü görülmektedir (Bahar, İçli ve Gülaçtı, 2010). Bu durum sonuçta genç yaştaki öğretmenlerin bilgisayar ve İnternet kullanım alışkanlıklarının ve İnternet kullanım becerilerinin kendilerinden yaşça daha büyük meslektaşlarına göre yüksek olmasından kaynaklanabilir. Okullarda kullanılan İnternet bağlantısının filtreli bir

şekilde sağlanması, çocukların yaptıkları İnternet etkinliklerini izleyecek yazılımların bilgisayar sınıflarında sıklıkla kullanılması okullarda yapılan teknik kısıtlayıcı destek faaliyetlerinden birkaç olarak sayılabilir.

Çocukların İnternet kullanımları süresince karşılaştıkları riskler ile başa çıkmaları güvenli İnternet kullanımının kritik bir aşamasıdır. Çocukların İnternet riskleri ile başa çıkmalarında sosyal çevrelerinden aldıkları desteğin önemli bir yere sahip olduğu düşünüldüğünde, Türkiye’deki çocukların güvenli İnternet kullanımlarındaki değişimin ortaya konulmaya çalışıldığı bu çalışmada sosyal çevrenin, çocukların İnternet deneyimleri üzerindeki etkilerinin de incelenmesi önemli görülebilir.

2.6. Güvenli İnternet Kullanımı ve Uygulamalar

Güvenli İnternet kullanımı konusundaki çalışmalar hemen hemen her ülkede yürütülmektedir. Bu konudaki ilk çalışmalardan biri 1992 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde İnternet kullanımını kütüphanelerde ve okullarda düzenlemeyi amaçlayan “Çocukları İnternet’te Koruma Yasası” olmuştur. Avrupa da ise 1999’da “Güvenli İnternet Programı” başlatılarak İnternet risklerine yönelik önlemlerin alınması ve güvenli İnternet kullanımı teşvik edilmeye çalışılmıştır (Çubukcu ve Bayzan, 2013). Ayrıca Birleşmiş Milletler çatısı altında çalışmalar yürüten Uluslararası Telekomünikasyon Birliği 2009’da “Çocukları Çevrimiçi Koruma” projesini başlatmıştır. Büyük çaptaki bu girişimlerin yanı sıra birçok uluslararası proje de hayata geçirilmiştir. Bu çalışmalar güvenli İnternet kullanımı kavramını sürekli tartışılan ve gündemde kalan bir kavram haline getirmiştir. Güvenli İnternet kavramı yerine sağlıklı İnternet kullanımı gibi birkaç kavram daha alanyazında kullanılmaktadır. Güvenli İnternet kullanımı çok boyutlu ve birçok disiplini içine alan geniş bir kavram olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle güvenli İnternet kullanımını farklı şekillerde tanımlamak mümkündür. Çetin ve Ceyhan (2014), sağlıklı İnternet kullanımı olarak ifade ettikleri bu kavramı, psikolojik veya fiziksel bir rahatsızlık yaşamadan, kullanım amaçlarına uygun olacak şekilde yeterli bir zaman periyodunda İnternet kullanımı olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanımlamada özellikle ortaya çıkabilecek psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar vurgulanmıştır. Güvenli İnternet kullanımının özünde İnternet risklerinden korunarak İnternet’in sunduğu sayısız fırsattan yararlanmak yer almaktadır (Hasebrink, Livingstone ve Haddon, 2008). Buradan hareketle güvenli İnternet tanımlamasında

İnternet risklerini merkeze almak yararlı olabilir. Bu bağlamda, güvenli İnternet kullanımı; uygun bir kullanım süresinde, amaçlanan etkinliğe uygun bir şekilde, karşılaşılabilecek İnternet riskleriyle sahip olunan bilgi ve becerilerle başa çıkarak İnternet'in sunduğu fırsatlardan verimli bir şekilde yararlanmak olarak tanımlanabilir.

Güvenli İnternet kullanımında bireyin sahip olması gereken beceriler ve kullanması gereken başa çıkma stratejilerinin yanında konu ile ilgili yürütülen çalışmalar ve uygulamalar da önemli bir yere sahiptir (Livingstone, 2013). Son yıllarda illegal ve yasadışı içeriklerin artmasıyla İnternet'te özellikle çocukların korunması önemli bir sorun haline gelmiştir (Lievens, Dumortier ve Ryan, 2006). Medya iletişim ortamlarında gençlerin ve çocukların korunması için gerekli düzenlemelerin yapılmasında hükümetlere önemli sorumluluklar düşmektedir (O'Neill ve Staksrud, 2014). Bu kapsamda birçok ülkede, çocuklar için İnternet risklerini en aza indirmek ve aynı zamanda İnternet'in sunduğu fırsatları da en üst düzeye çıkarmak adına çalışmalar ve uygulamalar geliştirilmiştir (O'Neill, Livingstone ve McLaughlin, 2011). Fransa, İngiltere, Hollanda, İspanya, İtalya, Almanya, İsveç ve daha birçok ülkede güvenli İnternet kullanıma ilişkin çeşitli uygulamalar geliştirmekte ve faaliyetler yürütülmektedir. Avrupa komisyonu bünyesinde aralarında Microsoft, Facebook, Vodafone, Apple ve Samsung gibi İnternet sektöründe öncü firmaların da yer aldığı yirmi sekiz kuruluş 2011 yılının Aralık ayında bir eylem planı hazırlamışlardır (BİAK, 2012). Bu eylem planının amaçları şu şekildedir;

- Riskli içerikler için kullanışlı bir ihbar sisteminin geliştirilmesi,
- Gizlilik ayarları ve içerikleri yaşa uygun bir şekilde düzenleyecek sistemlerin geliştirilmesi,
- Ebeveynler için içerik filtreleme yazılımlarının geliştirilmesi,
- İnternet kullanıcılarının ihtiyaçları düşünülürken bu kitlenin yaş ortalamasının giderek düştüğünün dikkate alınması ve buna göre adımlar atılması.

Güvenli İnternet kullanımı konusunda İnternet ve bilgisayar sektörünün önde gelen kuruluşlarından biri olan Microsoft da çocuklara güvenli bir İnternet ortamı sunmak adına bazı uygulamalar geliştirilmiştir. Bunlar şu şekilde özetlenebilir (Çubukçu ve Bayzan, 2013);

- İnternet güvenliği için yazılımlar geliştirme,

- Güvenli İnternet kullanımı konusunda eğitici materyaller üretme,
- İnternet'teki olası ihlalleri ihbar edecek güçlü bir ihbar mekanizması geliştirme,
- Devletler, özel sektör ve kolluk kuvvetleriyle koordineli bir şekilde çalışma.

Yapılan bu çalışmalar güvenli İnternet kullanımı için geliştirilmesi gereken uygulamaların önemli bir misyonunun olduğunu göstermektedir. Bu noktadan hareketle hükümetlerin İnternet kullanımı konusunda geliştirecekleri uygulamalar geniş halk kitleleri üzerinde önemli bir rol oynadığı şekilde bir yorum yapılabilir (Hunt, 2012). Diğer taraftan güvenli İnternet kullanımı konusunda ulusal girişimleri destekleme, kaynak sağlama, güvenli İnternet kullanımında çalışan paydaşlar ile iş birliği yapma bağlamında da hükümetlere önemli görevler düşmektedir (O'Neill ve Staksrud, 2014).

Politikaların çerçevesinde yürürlüğe giren uygulamalar arasında ilk etapta teknik filtrelemelerin ve kısıtlamaların kullanılması dikkat çekmektedir. Bu duruma hükümetlerin hızlı sonuç alma ve anında müdahale etme yönündeki istekleri neden olmuş olabilir. İnternet filtrelemesi İnternet servis sağlayıcılar üzerinden yapılabileceği gibi bireysel olarak yazılımlar aracılığıyla da yapılabilir. Filtre yazılımlarının müstahcen içerikleri engellemek için kullanılmasının faydalı olduğuna ilişkin araştırma bulguları mevcuttur (Mitchell, Finkelhor ve Wolak, 2005). Türkiye'de 2007 yılında uygulamaya giren Bilgi İhbar Merkezi ve 2011 yılında BTK tarafından hizmete sunulan güvenli İnternet hizmeti bu alandaki çalışmaların en çok dikkat çekenlerindedir. Bilgi İhbar Merkezi gelen şikâyetler doğrultusunda sitelere erişimi engelleme faaliyetleri yürütülmektedir. 2014 yılı içerisinde Bilgi İhbar Merkezine gelen şikâyetlerin toplam sayısı 35.222'ye ulaşmıştır (BTK Faaliyet Raporu, 2014). Sunulan hizmette çocuk ve aile profili şeklinde iki profil seçeneği yer almaktadır. Kullanıcılar istemeleri halinde bu profillerden herhangi birini ücretsiz bir şekilde kullanabilmektedir (BTK Faaliyet Raporu, 2012). Karahisar (2014) yaptığı çalışmada çocukların %64,7'sinin evindeki bilgisayarda aile koruma filtresi kullanıldığını rapor etmiştir. Kişisel olarak kullanılan filtreleme yazılımlarına ilişkin olarak ise, Kaşıkçı ve diğerleri (2014) yaptıkları çalışmada ebeveynlerin %33,6'sının İnternet filtreleme programları kullandığını belirtmişlerdir. Türkiye'de teknik önlemlerin yanı sıra eğitimsel anlamda da bazı çalışmalar yürürlüğe girmiştir. Bunlardan birisi de medya okuryazarlığı dersidir. Bu ders, seçmeli olarak 2007 yılından itibaren verilmeye başlanmıştır. Ancak medya okuryazarlığı dersi; dersin içeriği, dersi verecek öğretmen grubundaki tartışmalar, ders

saatinin yetersiz oluşu ve derse yeteri önemin verilmemesi gibi birçok sebepten dolayı yürütülen çalışma istenilen sonuçları ortaya çıkaramamıştır (Hasdemir, 2013). Bunun yanı sıra gerek bilinçlendirme çalışmaları gerekse etkinlikler bağlamında ülke genelinde birçok kurum ve sivil toplum örgütü tarafından güvenli İnternet kullanımını konu alan uygulamalar yürütülmektedir.

2.7. İlgili Araştırmalar

Alanyazın incelendiğinde güvenli İnternet kullanımına ilişkin verilerin karşılaştırıldığı çalışmalara rastlamak mümkündür. Bu tür karşılaştırmaların yapılabilmesi için ülke genelinde geniş çaplı araştırmaların yapılması gerekmektedir. Bu nedenle gerçekleştirilen çalışmaya benzerlik gösteren karşılaştırma yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu söylenebilir.

Soldatova, Geer ve Shlyapnikov (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, güvenli İnternet kullanımı konusunda Rusya'da gerçekleştirilen çalışma ile Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi kapsamında elde edilen veriler karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırma sonunda, Rusya'daki çocukların Avrupa ortalamasına göre, kendi odalarında daha fazla okullarında ise daha az İnternet erişimi sağladıkları, İnternet kullanımlarını daha sık gerçekleştirdikleri, sosyal ağ kullanımı, müzik ve video indirme, fotoğraf, müzik ve video paylaşma gibi etkinlikleri daha fazla gerçekleştirdikleri, müstehcen resimlerle ve zorbalıkla karşılaşma oranlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Sozio ve diğeleri (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Brazilya, Belçika, Danimarka, İrlanda, İtalya, Portekiz, Romanya ve İngiltere'den güvenli İnternet kullanımı konusunda elde edilen veriler karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırma sonunda, tüm ülkelerde çocukların büyük bir kısmının evlerinde İnternet'i kullandıkları, Brazilya, İngiltere ve Romanya'da genellikle masaüstü bilgisayarları, Belçika, Danimarka, İtalya ve Portekizde ise genellikle dizüstü bilgisayarları İnternet erişimi için kullandıkları ve Danimarka, Portekiz ve Brazilya'da sosyal ağ kullanım oranlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Livingstone ve diğeleri (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 2010 yılında gerçekleştirilen Avrupa'da 25 ülkeden 25000 çocuğun katıldığı Avrupa

Çevrimiçi Çocuklar projesinden elde edilen veriler ile 2014 yılında gerçekleştirilen Avrupa'da 7 ülkeden 3500 çocuğun katıldığı NCGM projesinden elde edilen veriler karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırma sonunda 2010 yılına göre, çocukların kendi odalarında daha fazla İnternet kullandıkları, okulun olduğu günlerde daha az İnternet kullandıkları, çocukların sosyal ağ kullanımlarında ve İnternet'te gerçekleştirdikleri tüm etkinliklerde bir artışın olduğu, maruz kaldıkları İnternet risklerinin hemen hepsinde bir artışın olduğu ve güvenli İnternet kullanımı konusunda ebeveynlerin desteğinde bir değişimin olmadığı rapor edilmiştir.

Kaşıkçı ve diğerlerinin (2014) gerçekleştirdiği çalışmada Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi kapsamında Türkiye'de elde edilen veriler ile aynı proje kapsamında Avrupa genelinde elde edilen çalışmaların verileri karşılaştırılmıştır. Türkiye'deki çocukların İnternet kullanım becerilerinin Avrupa ortalamasının oldukça gerisinde kaldığı ve birçok çevrimiçi risklere maruz kaldıkları belirtilmiştir. Buna ek olarak, Türkiye'de ebeveynlerin İnternet kullanım oranlarının düşük olması ve İnternet riskleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Madden ve diğerleri (2013) yürüttükleri çalışmada, 2006-2012 yılları arasında çocukların sosyal medya kullanımı ve sosyal medyadaki gizlilik ayarlarının değişimi incelenmiştir. Yapılan karşılaştırmada, çocukların kendi fotoğraflarına, okullarının isimlerine, adreslerine, elektronik posta adreslerine ve telefon numaralarına sosyal ağlarındaki profillerinde daha fazla yer verdikleri görülmüştür. Öte yandan çocukların gerçek isimlerini, ilgilendikleri alanları, doğum tarihlerini, ilişki durumlarını ve kendi videolarını daha fazla paylaştıkları tespit edilmiştir.

Madden, Lenhart, Duggan, Cortesi ve Gasser (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Haziran 2011 ile Ekim 2012 yılları tarihleri arasında Amerika'da İnternet ve akıllı telefon kullanım oranları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonunda, kişisel bilgisayar ve tablet sahibi olan çocukların oranının arttığı görülmüştür.

Wolak, Mitchell ve Finkelhor (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, Amerika'da 2000-2005 yılları arasında İnternet risklerinden kaynaklanan mağduriyetlerin giderilmesi amacıyla yapılan çalışmaların etkililiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Yapılan çalışma sonunda, 2010-2015 yılları arasında İnternet

risklerinden kaynaklanan mağduriyetlerin önlenmesi adına bazı adımlar atılmış olsa da, müstehcen içeriklerin ve tacize maruz kalma sıklıklarının arttığı rapor edilmiştir.

Alanyazında güvenli İnternet kullanımı konusunda karşılaştırma odaklı yapılan çalışmalara bakıldığında, genellikle ülkeler arası kıyaslamaların yapıldığı ve tarihsel karşılaştırmaların ise Avrupa genelinde veya Amerika özelinde gerçekleştirildiği görülmüştür. Türkiye genelinde ise güvenli İnternet kullanımı konusunda yıllara göre karşılaştırmanın eksikliği dikkat çekmektedir. Diğer taraftan belirli periyotlarla yapılan çalışmalarda ise güvenli İnternet kullanımının tüm boyutlarına ilişkin bir karşılaştırmadan ziyade sosyal ağların kullanımı veya İnternet riskleri gibi belirli boyutlar karşılaştırılmıştır. Ayrıca yapılan karşılaştırmalarda değişimler ortaya konulsa da bunun olası nedenleri veya gerçekleştirilen uygulamaların bu değişim üzerindeki yansımalarına ilişkin çalışmaların eksikliği görülmüştür. Bu bağlamda gerçekleştirilen çalışmada hem Türkiye’de güvenli İnternet kullanımına ait 2010-2015 yıllarındaki veriler karşılaştırılmış ve güncel veriler sağlanmış hem de bu karşılaştırmada güvenli İnternet kullanımlarının tüm boyutları ele alınmıştır. Bunlara ek olarak Türkiye’de güvenli İnternet kullanımlarına yönelik gerçekleştirilen uygulamaların bu değişim üzerindeki yansımaları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

2.8. Metodolojik Unsurlar

Araştırmaların gerçekleştirildiği örneklem grubunun yaşı, eğitim düzeyi, sosyo ekonomik durumu gibi demografik özellikleri araştırma sürecini etkileyebilmektedir. Bu kapsamda çocuklar ile yapılan anket çalışmalarının araştırmacılar için bir takım özel sorunları ortaya çıkardığı söylenebilir (Ogan vd., 2013). Boyden ve Ennew (1997) yetişkinler ile çocuklar arasında; kelime dağarcığının az olması, okuduğunu anlama becerisinin düşük olması, hayat tecrübesinin eksikliği ve dikkat süresinin kısa olması gibi farklılıkların bu sorunların kaynağını oluşturduğu öne sürmüştür (Akt: Ogan vd., 2013). Bu nedenle çocuklar ile yapılan çalışmalarda hazırlanan soruların anlaşılabilirliğini değerlendirmek adına bilişsel görüşmelerin yapılması önemli görülmektedir (Livingstone, Haddon, Görzig ve Ólafsson, 2011a). Bilişsel görüşmeler, anket formunda yer alan soruları kavrama, hatırlama, yargılama ve cevaplayabilme yönlerinden inceleyen bir tanı tekniğidir (Livingstone, Haddon, Görzig ve Ólafsson, 2011b). Bilişsel görüşmelerdeki amaç anket formunda yer alan soruların doğru bir

şekilde anlaşılıp anlaşılmadığının kontrol edilmesi ve bu şekilde asıl öğrenilmek istenen bilgiye daha doğru bir şekilde ulaşmayı sağlamaktır. Diğer taraftan gerçekleştirilen çalışmaların neden önemli olduğu, bu çalışmaların yapılmasındaki gerekçelerin anlaşılabilmesi gibi çocukların bilimsel bilgi konusundaki düşüncelerinin yetişkinlere göre farklı olması da çocukların anket formunda yer alan soruların samimi bir şekilde cevaplandırılmasını, çalışmaya gönüllü bir şekilde katılmalarını ve çalışmanın sonuna kadar motivasyonlarını korumalarını etkileyebilir. Diğer taraftan özellikle uzun zaman alan ya da çok sorunun bulunduğu çalışmalar çocukların dikkatlerini uzun süre toplayamamaları ve motivasyonlarını kaybetmeleri nedeniyle yetişkinlere göre daha zordur (Borgers, Leeuw ve Hox, 2000). Çocukların motivasyonlarını sağlayabilmek adına çalışmanın öneminden, gerekçesinden, kendilerinin bu çalışma içerisindeki önemlerinden çalışma öncesinde bahsedilebilir. Konu ile ilgili soruları var ise cevaplandırılarak çalışmanın amacı net bir şekilde açıklanabilir. Gerçekleştirilen çalışmada da veri toplama aracı olarak kullanılan anketin uzun olması ve çocukların alışık olmadığı bazı teknolojik terimlerin bulunması nedeniyle çocukların motivasyonunun sağlanabilmesi adına çalışma öncesinde bu açıklamalar yapılmıştır.

İnternet riskleri ile ilgili çalışmalarda pek çok kişisel ve özel sorular sorulabilmektedir. Riskli davranışlar ile ilgili bazı konularda çocuklar doğru yanıtlar vermekte isteksiz olabilmektedirler. Sosyal beğenilirlik denilen ve çocukların aslında kendilerinde olan değil de olması beklenen cevapları verme durumu da hassas sorularda yaşanmaktadır. Hassas soruların yanıtlanmasında ve hatalı cevapların en aza indirilmesinde bilişsel görüşmeler ve pilot uygulamalar sonunda yapılandırılan uygun anket tasarımı yardımcı olabilir (Tourangeau ve Yan's, 2007). Buna ek olarak çocukların cevaplarının gizli kalacağı, anketör dâhil olmak üzere anket formlarındaki cevapların kimlere ait olduğunun kimse tarafından bilinmeyeceği yönünde çocukların ikna edilmesi faydalı olabilir. Araştırma kapsamında kullanılan ankette İnternet risklerine ait hassas soruların yer alması nedeniyle uygulama öncesinde bilişsel görüşmeler ve pilot çalışmalar yapılmış, verilecek cevapların üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı, hangi anket formunun hangi çocuğa ait olduğunun bilinmeyeceği, verilecek samimi cevapların araştırmanın istenilen amaca ulaşmasında oldukça önemli olduğu yönünde açıklamalarda bulunularak, çocuklardan bu konuda doğru ve samimi yanıtlar alınmaya çalışılmıştır.

2.9. Bölüm Özeti

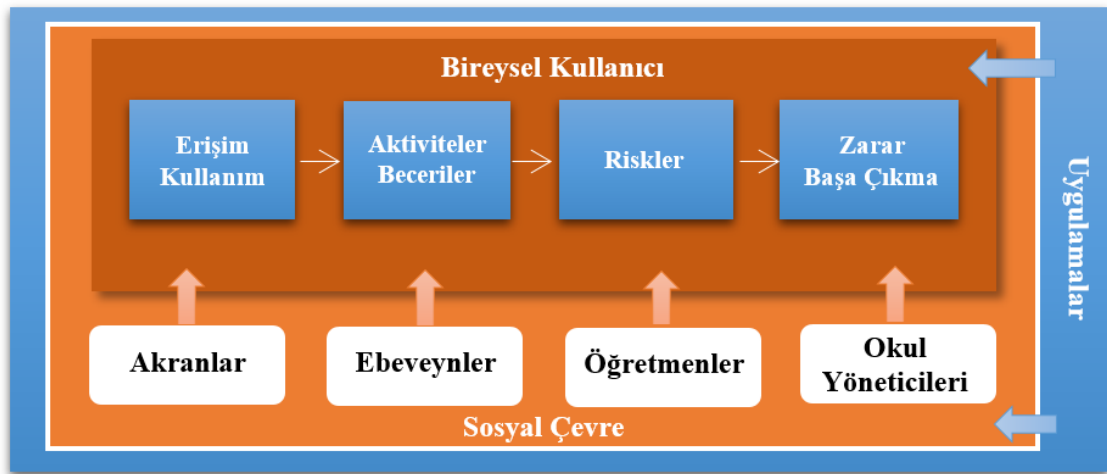
Teknolojide yaşanan gelişmeler insanların günlük yaşantısı üzerinde her zaman belirli bir etkiye sahip olmuştur. Ancak İnternet'in bu konuda ortaya çıkardığı değişim günümüze kadar yaşanan tüm gelişmeleri gölgede bırakmayı başarmıştır. Dünya genelinde artık neredeyse her iki kişiden biri İnternet kullanmaktadır. İnternet'in bu kadar yaygınlaşmasında hayatın hemen hemen tüm alanlarında kendine yer bulabilmesine, sürekli genişlemesi ve zenginleşmesi gibi birçok neden sayılabilir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de İnternet kullanımı giderek yaygınlaşmakta ve İnternet artık hemen hemen her evde kendine yer bulmaktadır. Bu noktada İnternet teknolojilerindeki bu hızlı gelişimin ne gibi fırsatlar ve sorunları ortaya çıkardığı üzerinde durulmalıdır. Bu durum birçok alışkanlığımızı değiştirdiği gibi bu değişimden belki de en çok çocuklar etkilenmektedir. Çünkü çocukların İnternet'in sunduğu fırsatlardan istenilen seviyede faydalanması ve olası İnternet risklerinden kendilerini koruyabilmesi diğer insanlara göre oldukça güçtür. Çocuklar İnternet ve bilgisayar kullanımına birçok yetişkinden daha yatkın olsalar da İnternet onlar için keşfedilecek bir dünya ve başa çıkmaları gereken birçok problemi birlikte sunmaktadır.

Çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklerin genellikle eğlence ve eğitim amaçlı etkinlikler oldukları görülmüştür. İnternet'in kendi içindeki gelişimi eğlence amaçlı kullanımını daha fazla çeşitlendirmiş ve günümüzde artık eğitim amaçlı kullanımı ikinci plana atılmıştır. Özellikle sosyal ağlar gibi Web 2.0 uygulamalarının hayata geçmesi İnternet kullanıcılarına yepyeni birçok alan açmıştır. Elbette bu ortamlar ve etkinlikler çocuklar için önemli birçok riski barındırmaktadır.

Çocuklar İnternet'te tanımadığı kişilerle rahatlıkla iletişim kurabilmekte, zararlı olsun olmasın birçok bilgiye anında erişebilmekte, İnternet'in sunduğu sanal dünyada istediği gibi kendisini gösterebilmektedir. Bunun yanı sıra aşırı İnternet kullanımı, siber zorbalık ve uygunsuz içerikler çocuklar için en büyük risk gruplarının başında gelmektedir. Bu bağlamda İnternet riskleri içerik, iletişim ve gerçekleştirme riskleri olarak sınıflandırılabilir. İnternet risklerinin giderek artması bu risklerle başa çıkma stratejilerini de önemli bir duruma getirmiştir. Bu noktada çocukların sahip oldukları beceriler ve çevrelerinden aldıkları sosyal destek oldukça önemli unsurlardır. Diğer taraftan İnternet riskleri ile başa çıkmak için sosyal destek ve İnternet becerilerinin

dışında çeşitli uygulamaların da hayata geçirilmesi gerekmektedir. Dünyanın farklı ülkelerinde güvenli İnternet kullanımı ile ilgili birçok politika geliştirilmiş, uygulanmış ve değerlendirilmiştir. İnternet riskleri ile başa çıkarak güvenli bir İnternet kullanımı sağlanabilmesi için birçok enstrümanın doğru bir şekilde kullanılması oldukça önemlidir. Bu bağlamda çocukların güvenli İnternet kullanımlarındaki değişimlerin ortaya konulması ve bu değişimlerin gerçekleştirilen uygulamalar çerçevesinde değerlendirilmesi; güvenli İnternet kullanımı ile ilgili atılacak birçok adımın temelini oluşturarak çocukları İnternet risklerinden korurken, İnternet'in sunduğu fırsatlardan da en üst seviyede yararlanmalarına sağlayabilecek stratejilerin geliştirilebilmesi için önemli bir adım olarak düşünülmüştür.

Araştırmanın kuramsal çerçevesini İnternet erişim ve kullanımı, İnternet'te gerçekleştirilen etkinlikler ve İnternet kullanım becerileri, İnternet riskleri ve başa çıkma stratejileri ile güvenli İnternet kullanımı hakkındaki uygulamalar oluşturmaktadır. Şekil 2.4'te araştırmanın kuramsal çerçevesi sunulmuştur.

Şekil 2.4. Araştırmanın kuramsal çerçevesi [Livingstone vd., 2012'den uyarlanmıştır]

Şekilde de görüldüğü üzere çalışmanın merkezinde çocukların İnternet erişim ve kullanımı, İnternet'te gerçekleştirilen etkinlikler ve İnternet kullanım becerileri, İnternet riskleri ve başa çıkma stratejileri yer almaktadır. Bu dört temel faktördeki değişimde etkili olan (sosyal ve uygulamaya dönük) unsurların neler olduğunu ortaya koymak adına çocukların kendileri ve sosyal çevrede yer alan ebeveynler, öğretmenler ve okul yöneticileri ile bireysel görüşmeler yapılmış ve yukarı yönlü çizilen okluklar ile bu durum anlatılmıştır. Güvenli İnternet kullanımı ile ilgili uygulamalar çerçevesinde, ele alınan

dört temel faktördeki değişim sosyal çevre üzerinden değerlendirilmiş ve bu durum yatay olarak yer alan oklar ile gösterilmiştir.

Güvenli İnternet kullanımı ile ilgili alanyazındaki çalışmalara bakıldığında, güvenli İnternet kullanımının İnternet bağımlılığı veya siber zorbalık gibi belirli bir boyutunun ele alındığı ve ülke genelini yansıtacak örneklerden ziyade daha küçük örnekler üzerinde çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Diğer taraftan konu ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda niceliksel olarak mevcut durum ortaya konulurken bu durumun değişim şekli veya bu değişimi etkileyen unsurlar ile ilgili çalışmaların eksikliği dikkat çekmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmanın, ülke genelinde bir örnekleme sahip olması, güvenli İnternet kullanımının tüm boyutlarını ele alması, konu ile ilgili sadece mevcut durumu ortaya koymakla kalmayıp beş yıllık süreçteki değişimi ve bu değişimi etkileyen unsurları incelemesi açısından alanyazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örneklem ve örneklem seçimi, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, veri toplama süreci, çalışmanın geçerlik güvenirlik çalışmaları ve verilerin analizi açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Yöntemi ve Deseni

Gerçekleştirilen çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullandığı karma araştırma yöntemlerinin alanyazında farklı tanımlarına rastlamak mümkündür. Greene, Krayder ve Mayer (2005) aynı araştırmada iki ya da daha fazla veri toplama yolunun veya analizin kullanılmasını karma yöntem yaklaşımı olarak tanımlamaktadırlar. Johnson ve Christensen (2004) ise nitel ve nicel araştırma yöntemleri veya paradigmalarının birlikte kullanımını karma araştırma yöntemi olarak tanımlamaktadırlar. Bir başka deyişle karma araştırma yöntemleri bir araştırma sorusunun daha iyi anlaşılabilmesi için araştırmanın tasarlanması, verilerin toplanması ve elde edilen verilerin analiz edilmesi süreçlerinde nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılmasıdır (Creswell, 2003; McMillan ve Schumacher, 2010; Creswell ve Plano Clark, 2011). Görüldüğü gibi, alanyazın incelendiğinde karma araştırma yöntemleri ile ilgili farklı araştırmacılar tarafından ortaya atılmış çeşitli tanımlara rastlanabilmektedir. Bu tanımlarda benimsenen ortak düşüncenin, araştırılan problemi cevaplandırabilmek için nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birleştirilerek kullanılması olduğu söylenebilir.

Karma araştırma yönteminin temel varsayımı, hem nicel hem de nitel verileri bir arada kullanmak dolayısıyla araştırma yöntemlerinden sadece birinin kullanılmasıyla ortaya çıkacak sınırlılıkları azaltmak, kapsamlı veriler elde etmek ve bulguları güçlendirmektedir (Creswell, 2008). Bunun yanı sıra karma araştırma yöntemlerinin kullanılması nicel ve nitel yöntemlerin tek başına kullanılmasından daha fazla kanıt sağlamaktadır (Creswell, 2006). Ayrıca nicel ve nitel verilerin bir arada kullanılması

cevap aranacak araştırma sorusunun da daha derinlemesine irdelenmesini sağlamaktadır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012).

Karma araştırma yöntemleri; nitel veya nicel verilerin destekleyici olduğu gömülü desen, önce nitel sonra nicel verilerin toplandığı keşfedici desen, önce nicel sonra nitel verilerin toplandığı açıklayıcı desen ve nitel ve nicel verilerin birlikte toplandığı eş zamanlı (paralel) desen olarak sınıflandırılmıştır (Creswell, 2008). Bu desenlere daha sonra dönüştürücü ve çok aşamalı desenler eklenmiştir (Creswell, 2011).

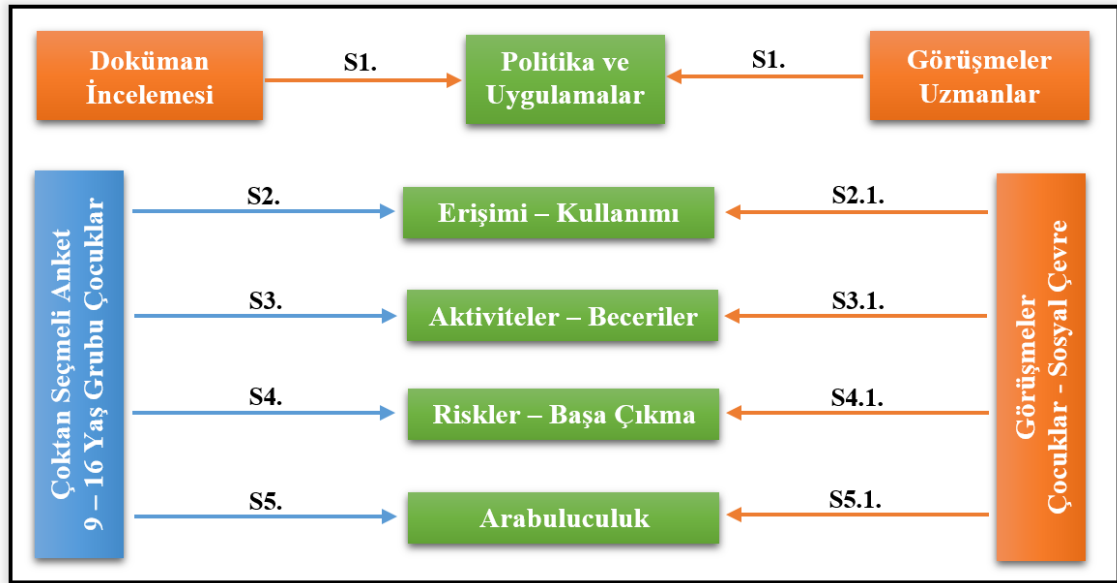

Şekil 3.1. Açıklayıcı desen (Creswell, 2011)

Gerçekleştirilen araştırmada da karma araştırma yöntemlerinden açıklayıcı desen kullanılmıştır. Açıklayıcı karma yöntemde, Şekil 3.1’de görülebileceği gibi öncelikle nicel veriler toplanır ve analiz edilir. Daha sonra elde edilen nicel verileri açıklamak için nitel verilerden yararlanılır (Creswell, 2011). Diğer bir deyişle, açıklayıcı desen, öncelikle nicel verileri kullanmak ve daha sonra niceliksel sonuçları derinlemesine açıklamak için nitel yöntemlerden faydalanmayı amaçlamaktadır (Fraenkel vd., 2012; Creswell, 2015). Gerçekleştirilen araştırmada karma araştırma yöntemlerinin kullanılmasının nedenleri arasında;

- Araştırmanın sistematığının karma araştırma yöntemlerine uygunluğu,
- Araştırma sorularının cevaplandırılabilmesi için hem nicel hem de nitel verilere ihtiyaç duyulması,
- Hem nicel hem de nitel verilerin bir arada kullanılmasıyla araştırma yöntemlerinden sadece birinin kullanılmasıyla ortaya çıkacak sınırlılıkları azaltmak,
- Kapsamlı veriler elde etmek ve bulguları güçlendirmek gibi nedenler sayılabilir.

Özetle karma araştırma yöntemleri kullanılarak; nicel veriler ile eğilimlerin sıklığını, büyüklüğünü değerlendirmek için istatistiksel açıdan analiz edilebilir sonuçlar ortaya koymak, nitel verilerle ise açık uçlu yapılan görüşmeler yardımıyla insanların gerçek düşüncelerini inceleyebilecek sonuçlar ortaya koymak amaçlanmıştır (Creswell, 2011).

Şekil 3.2. Araştırmanın kuramsal çerçevesi ve araştırma soruları(S)

Şekil 3.2’de görüldüğü gibi araştırma sorularını cevaplandırmak için hem çoktan seçmeli anket kullanılarak nicel veriler hem de doküman incelemesi, bireysel görüşmeler kullanılarak nitel veriler kullanılmıştır. Çalışma kapsamında araştırma sorularına yönelik kullanılacak veri toplama araçları ve veri analiz şekilleri Tablo 3.1’de özetlenmiştir.

Tablo 3.1.

Araştırma Sorularına Göre Veri Toplama Araçları ve Veri Analizi Yöntemleri

Araştırma Sorusu(S)	Veri Toplama Araçları	Veri analizi
S1.	Doküman İncelemesi Bireysel Görüşme	İçerik Analizi
S2. S2.1.	Çoktan Seçmeli Anket Bireysel Görüşme	Betimsel İstatistik Kestirimsel Analiz Karşılaştırmalı Analiz İçerik Analizi
S3. S3.1.	Çoktan Seçmeli Anket Bireysel Görüşme	
S4. S4.1.	Çoktan Seçmeli Anket Bireysel Görüşme	
S5. S5.1.	Çoktan Seçmeli Anket Bireysel Görüşme	

Tablo 3.1 incelendiğinde beş adet araştırma sorusu ve dört adet alt araştırma sorusunun araştırmada cevaplandırılmaya çalışıldığı, bu süreçte de hem nicel hem nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı görülmektedir. Nicel verilerin analizinde betimsel istatistik, kestirimsel analiz ve karşılaştırmalı analiz yapılırken, nitel verilerin analizinde içerik analizi yapılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu bölümde nicel verilerin elde edildiği örneklem, örneklemin seçimi ve örneklemin demografik özellikleri, nitel verilerin ise çalışma grubu ve katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3.2.1. Nicel veriler için evren ve örneklem

Nicel verilerin evreninde, Türkiye genelinde 9-16 yaş aralığında İnternet kullanıcısı çocuklar yer almaktadır. Araştırma kapsamında evrende yer alan her bir çocuğa ulaşmanın zaman ve maliyet açısından mümkün olmaması nedeniyle seçilecek örneklemin evreni temsil etme gücünü artırmak için tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırmasına (TİBBS) (TUİK, 2005) göre, 12 bölgeden (bkz. EK-9) 750 İnternet kullanıcısı çocuk ile araştırmanın örneklemini oluşturulmak istenmiştir. Tablo 3.2’de görülebileceği gibi bölgesel örneklem sayıları nüfus yoğunluğunu (TUİK, 2014) temsil edecek oranda belirlenmiştir (bkz. EK-1). Bu kapsamda 9-16 yaş aralığındaki 784 çocuk, yaş gruplarına (9,10,11,12,13,14,15,16) ve cinsiyetlerine göre eşit sayıda dağıtılmıştır.

Tablo 3.2.

TUİK 2014 TİBBS Nüfus Oranlarına Göre Örneklem Dağılımı

Kod	Bölgeler	Nüfus Oran	Örneklem Sayısı	9-10 Yaş Grubu	11-16 Yaş Grubu	Toplam
TR1	İstanbul	18,47	138,5	36	108	144
TR2	Batı Marmara	4,28	32,0	8	24	32
TR3	Ege	12,91	96,8	26	78	104
TR4	Doğu Marmara	9,39	70,4	18	54	72
TR5	Batı Anadolu	9,60	72,0	18	54	72
TR6	Akdeniz	12,73	95,4	24	72	96
TR7	Orta Anadolu	5,05	37,8	10	30	40

TR8	Batı Karadeniz	5,87	44,0	12	36	48
TR9	Doğu Karadeniz	3,32	24,9	8	24	32
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	2,88	21,6	6	18	24
TRB	Ortadoğu Anadolu	4,93	36,9	10	30	40
TRC	Güneydoğu Anadolu	10,57	79,2	20	60	80
Toplam						784

Araştırma kapsamında Türkiye'deki çocukların güvenli İnternet kullanımına ilişkin 2010-2015 yılları arasındaki değişimin belirlenebilmesi amacıyla araştırma sürecinde elde edilen veriler ile 2010 yılına ait veriler karşılaştırılmıştır. 2010 yılına ait veriler EUKO Projesi Türkiye çalışma grubu tarafından toplanmıştır. 2010 yılındaki verilerin evreni ve örneklem seçimi gerçekleştirilen araştırma ile aynıdır. 2010 yılındaki çalışmanın evrenini de Türkiye genelinde 9-16 yaş aralığında İnternet kullanıcısı çocuklar oluşturmaktadır. Örneklem seçimi TÜİK (2005) tarafından belirlenmiş olan TİBBS'e göre tabakalı örneklem yöntemi ile yapılmıştır. Örneklem dağılımı Tablo 3.3'de verilmiştir.

Tablo 3.3.

2010 Yılına Ait Verilerin TİBBS'ye Göre Örneklem Dağılımı

Kod	Bölgeler	9-10 Yaş Grubu	11-16 Yaş Grubu	Toplam
TR1	İstanbul	40	125	165
TR2	Batı Marmara	8	26	34
TR3	Ege	28	85	113
TR4	Doğu Marmara	20	66	86
TR5	Batı Anadolu	22	68	90
TR6	Akdeniz	34	101	135
TR7	Orta Anadolu	14	41	55
TR8	Batı Karadeniz	14	44	58
TR9	Doğu Karadeniz	8	26	34
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	10	29	39
TRB	Ortadoğu Anadolu	16	49	65
TRC	Güneydoğu Anadolu	36	108	144
Toplam				1018

Araştırma kapsamında TÜİK (2005) tarafından belirlenen bölgelerin her birinden bir il örnekleme dâhil edilmiştir. Her bölgeden bir ilin araştırmaya dâhil edilmesindeki amaç, araştırmada zaman ve maliyet açısından tasarruf sağlayabilmektir.

Her bir ilin seçiminde ise ilin bölgeyi temsil edebilme gücünü artırmak amacıyla bölgedeki nüfus yoğunluğu en fazla olan üç ilden biri seçilmiştir. Bu bağlamda; Adana, Ankara, Elazığ, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Samsun, Tekirdağ ve Trabzon illeri araştırmaya dâhil edilmiştir.

Örnekleme dâhil edilen illerdeki okulların seçiminde ise araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmak amacıyla uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırma kapsamındaki illerin merkez ilçelerinde yer alan okullardan rasgele seçilen okullar ile iletişime geçilmiştir. Seçilen okulda yapılan görüşmeler sonunda uygun ortam olması halinde ilgili okulda çalışma gerçekleştirilmiştir. 9 yaşındaki çocuklar için ilkokul; 10-11-12-13 yaşındaki çocuklar için ortaokul; 14-15-16 yaşındaki çocuklar içinde liseler ziyaret edilmiştir.

Okulların seçilmesinin ardından çocukların seçiminde ise, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilmesi için amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde, örneklem problemle ilgili belirlenen özelliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu doğrultuda çocukların 9-16 yaş aralığında ve İnternet kullanıcısı olması temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Tablo 3.4'te örneklem grubunu oluşturan çocuklar ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

Tablo 3.4.

Ankete Katılan Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler

Yaş Grubu	Cinsiyet		Toplam (f)
	Kız (f)	Erkek (f)	
9	51	47	98
10	50	48	98
11	45	53	98
12	51	47	98
13	51	47	98
14	48	50	98
15	49	49	98
16	50	48	98
Toplam	395	389	784

Tablo 3.4'te görüldüğü gibi belirlenen ölçütlere uyan çocuklar arasından örnekleme tamamlayacak şekilde çocukların yarısı kız yarısı erkek çocuklardan seçilmiştir. 2010 yılına ait çalışmada da her yaş grubundan çocukların cinsiyet dağılımının dengeli olması sağlanmıştır.

3.2.2. Nitel veriler için çalışma grubu

Nitel veriler; çocuklar, ebeveynler, öğretmenler, okul yöneticileri ve güvenli İnternet kullanımı konusunda çalışmalar yapan uzmanlar olmak üzere beş farklı gruptan toplanmıştır. Her gruba ait örneklem seçimi ve katılımcıların demografik bilgileri ayrı ayrı sunulmuştur.

3.2.2.1. Çocukların seçimi

Çocuklar ile yapılan bireysel görüşmelerin örneklem seçiminde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda TİBBS'ye (TUİK, 2005) göre belirlenmiş 12 bölgenin her birinden iki İnternet kullanıcısı çocuk örnekleme dâhil edilmiştir. Örnekleme dâhil edilen çocuklardan birinin kız diğerinin ise erkek olmasına özen gösterilmiştir. Türkiye genelinde TİBBS'ye göre belirlenmiş 12 bölgeden, 12 kız ve 12 erkek toplamda 24 çocuk ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Tablo 3.5'te görüşme yapılan çocukların demografik bilgileri sunulmuştur.

Tablo 3.5.

Görüşme Yapılan Çocukların Demografik Bilgileri

Yaş Grubu	Cinsiyet		İnternet Deneyimi			Toplam <i>f</i>
	<i>Kız</i> <i>f</i>	<i>Erkek</i> <i>f</i>	<i>1-2 Yıl</i> <i>f</i>	<i>3-4 Yıl</i> <i>f</i>	<i>5+ Yıl</i> <i>f</i>	
9-10	3	3	6			6
11-12	3	3	2	3	1	6
13-14	3	3		4	2	6
15-16	3	3	1	2	3	6
Toplam						24

Tablo 3.5'te görülebileceği gibi 9-16 aralığında her yaş grubunda eşit sayıda kız ve erkek çocuk ile görüşmeler yapılmıştır.

3.2.2.2. Ebeveynlerin seçimi

Ebeveynler ile yapılan bireysel görüşmelerin örneklem seçiminde maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Bu örneklem seçim yönteminde amaç, görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Çeşitliliği sağlamadaki amaç, genelleme yapmaktan ziyade, çeşitlilik gösteren durumlar arasında ne tür ortaklıkların ve benzerliklerin olduğunu bulmaya çalışmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Patton, 2014). Bu kapsamda ebeveynlerin seçiminde TÜİK tarafından yapılan TİBBS'ye göre 12 bölgeden farklı illerde yaşayan, farklı yaş ve cinsiyette, meslek gruplarında ve eğitim düzeylerinde ebeveynlerin seçilmesi yoluyla örneklem seçiminde maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda 12 bölgenin her birinden 9-16 yaş aralığında çocuğu bulunan ve İnternet kullanan iki ebeveyn örnekleme dâhil edilerek toplamda 24 ebeveyn ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerde verilerin doyuma ulaştığı görüldükten sonra veri toplama süreci sonlandırılmıştır. Tablo 3.6'da görüşme yapılan ebeveynlerin demografik bilgileri sunulmuştur.

Tablo 3.6.

Görüşme Yapılan Ebeveynlerin Demografik Bilgileri

Yaş	Cinsiyet		Eğitim Düzeyi					
	Kadın <i>f</i>	Erkek <i>f</i>	İlkokul <i>f</i>	Ortaokul <i>f</i>	Lise <i>f</i>	Ön Lisans <i>f</i>	Lisans <i>f</i>	Lisans Üstü <i>f</i>
30	1		1					
35	1	2	1				1	1
36	1				1			
37	1				1			
39		2		1			1	
40	1	4			2		2	1
41	1	2				1	2	
42	2	2		1	2			1
43	1					1		
45		2				1	1	
51		1					1	
Toplam	9	15	2	2	6	4	7	3

Tablo 3.6'da görüldüğü gibi çalışmaya katılan ebeveynlerin yaş grupları, cinsiyetleri ve eğitim düzeyleri çeşitlilik göstermiştir. Bu durumda ebeveynlerin hem farklı bölgelerde yaşamaları hem de demografik özelliklerindeki çeşitliliğin elde edilen bulguların zenginleşmesini sağladığı düşünülebilir.

3.2.2.3. Öğretmenler ve okul yöneticilerinin seçimi

Öğretmenler ve okul yöneticilerinin seçiminde maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda örneklem seçiminde TÜİK tarafından yapılan TİBBS'ye göre 12 bölgeden farklı illerde yaşayan, farklı branşlarda ve eğitim düzeylerinde öğretmen ve okul yöneticilerinin seçilmesi yoluyla örneklem seçiminde maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Her bölgeden iki öğretmen ve bir okul yöneticisi olmak üzere toplamda 24 öğretmen ve 12 okul yöneticisi ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde verilerin doyuma ulaştığı görüldükten sonra veri toplama süreci sonlandırılmıştır. Tablo 3.7'de mülakata katılan öğretmenlere ve okul yöneticilerine ilişkin demografik bilgiler sunulmuştur.

Tablo 3.7.

Mülakata Katılan Öğretmenlere ve Okul Yöneticilerine İlişkin Demografik Bilgiler

Yaş	Cinsiyet		Eğitim Düzeyi	
	Kadın (f)	Erkek (f)	Lisans (f)	Lisans Üstü (f)
23	1	1	2	
25		1		1
26	2		2	
27		1	1	
28	2	1	3	
29	2			2
30	1	2	2	1
31		2	2	
32	3	3	3	3
33	1	1	1	1
34		1	1	
35		1		1
37		1	1	
40	1		1	
41		1	1	
42	1	1	2	
43		2	2	
49	1		1	
60		2	2	
Toplam	15	21	27	9

Tablo 3.7’de araştırmaya katılan öğretmen ve idarecilerin demografik özellikleri görülmektedir. 12 bölgeden çalışmaya katılan 36 öğretmen ve okul yöneticisinin yaş aralığının 23-60 olduğu düşünüldüğünde farklı deneyimlere sahip oldukları ve bununda elde edilen veriler için olumlu bir durum olduğu söylenebilir.

3.2.2.4. Güvenli İnternet kullanımına yönelik çalışmalar yapan uzmanların seçimi

Türkiye’de güvenli İnternet kullanımı konusunda geliştirilen uygulamalara yönelik alanyazında çalışmaları olan öğretim üyeleri, Bilgi Teknolojileri Kurumu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB), Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (YEĞİTEK), meclis komisyonları gibi İnternet kullanımı konusunda uygulamalar, yönerge ve politikalar öneren kuruluşlardan da çalışan uzmanların seçiminde maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Bu kapsamda farklı birimlerde çalışan ve mesleki deneyimlere sahip olan uzmanlar seçilerek örneklem seçiminde maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında güvenli İnternet konusunda çalışmalar yapan her birimden bir uzman ve bu konuda alanyazında çalışmaları olan öğretim üyelerinden biri ile görüşmeler yapılmıştır. Tablo 3.8’de mülakata katılan uzmanlara ilişkin demografik bilgiler sunulmuştur.

Tablo 3.8.

Mülakata Katılan Uzmanlara İlişkin Demografik Bilgiler

Kurum	Cinsiyet		Mesleki Deneyimi			Toplam <i>f</i>
	Kız <i>f</i>	Erkek <i>f</i>	1-5 Yıl <i>f</i>	5-10 Yıl <i>f</i>	10+ Yıl <i>f</i>	
TİB		1			1	1
MEB Fatih Proje Birimi		1		1		1
MEB Yeğitek Genel Müd.		1		1		1
MEB Bilgi İşlem D. B.		1			1	1
Akademisyen		1			1	1
Toplam		5		2	3	5

Tablo da görüldüğü gibi araştırmaya katılan uzmanlar farklı kurumlardan seçilmiş böylelikle ele alınan konunun farklı bakış açılarıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

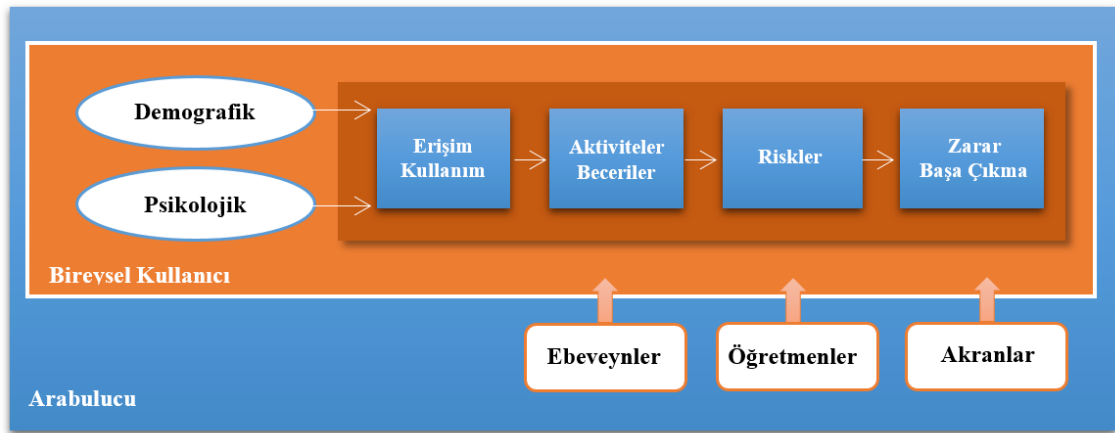
Bu bölümde araştırma kapsamında nicel ve nitel verileri toplamak için kullanılan veri toplama araçları tanıtılmış ve veri toplama süreci detaylandırılmaya çalışılmıştır.

3.3.1. Nicel veri toplama araçları

Nicel araştırmalarda veri toplama aracı olarak anketler sıklıkla kullanılmaktadır. Thomas (1998) anketi, bireylerin inançlarını, tutumlarını ve davranışlarını ortaya koymaya yönelik sorulardan oluşan araştırma materyali olarak tanımlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2009). Araştırma kapsamında kullanılan anket, çocukların yaşadıkları İnternet risklerini ve güvenli İnternet kullanımı konusunda ebeveynlerin destekleme davranışlarını belirlemek için EUKO çalışma grubu tarafından geliştirilmiştir. Çalışma grubu, 24 Avrupa ülkesindeki proje ekiplerinde görev yapan 5'i Türkiye'den olmak üzere toplam 95 deneyimli araştırmacıdan oluşmaktadır (Livingstone, Haddon, Görzig ve Ólafsson, 2011a). Bu araştırmacılar, genellikle üniversitelerinin iletişim, teknoloji ve medya ile ilgili bölümlerinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

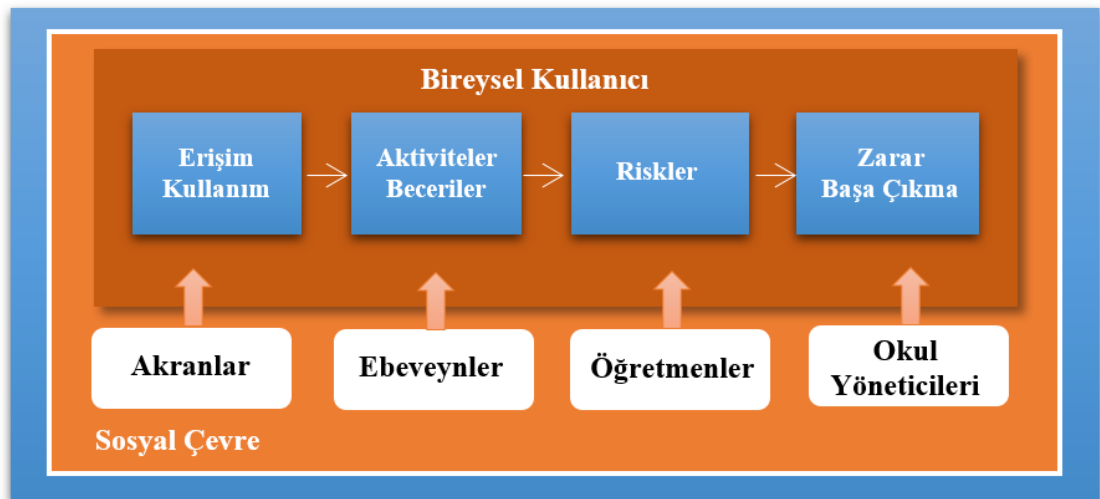
Çalışmada kullanılan anket soruları geliştirilirken, YISS, OFCOM, UKCGO, Safer İnternet Eurobarometer ve PEW İnternet gibi güvenilir araştırma projelerinde kullanılan anketler incelenmiş bu anketlerdeki bazı temalar ele alınmış ve EUKO projesi kapsamına dâhil edilecek temel faktörler belirlenmiştir (Kaşıkçı vd., 2014). İlk aşamada İngiltere'de 14 çocuk ve altı ebeveynle bilişsel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra ikinci aşamada anket, 24 ülkenin ana dillerine çevrilip 113 görüşme (her ülkeden en az dört kişi) yapılarak bilişsel görüşmeler yapılmıştır. Anket, 2013 yılında güncellendikten sonra anketin kullanıldığı her ülkede farklı yaş gruplarından (9-10, 11-12, 13-14, 15-16) sekiz çocukla bilişsel görüşmeler yapılmıştır (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Şekil 3,3'te de görülebileceği gibi anket erişim ve kullanım, etkinlikler ve beceriler, riskler ve sonuçlar, sosyal çevre, bağlam ve arka plan olmak üzere beş alt boyuttan ve 101 soru kökünden oluşmaktadır. Anket risk faktörleri ile zarar ve başa çıkma boyutlarını kapsayan sorular, etik değerler nedeniyle

9-10 yaş grubu çocuklar için ayrı 11-16 yaş grubu çocuklar için ayrı olmak üzere iki ayrı formdan oluşmaktadır.

Şekil 3.3. Orijinal anketin kuramsal çerçevesi (Livingstone vd., 2012)

Şekil 3.3'te anketin orijinal kuramsal çerçevesinde yer alan boyutlar görülmektedir. Ankette yer alan çocuklara ait demografik ve psikolojik bilgiler ile ilgili bir analiz yapılmadığından bu iki boyut çıkartılmış ve çalışmada kullanılan anketin kuramsal çerçevesi şekil 3.4'te görüldüğü gibi uyarlanmıştır.

Şekil 3.4. Anketin kuramsal çerçevesi [Livingstone vd., 2012'den uyarlanmıştır]

Çocukların İnternet'e erişim ve kullanım boyutunda, çocukların İnternet'e hangi cihazlarla eriştiği, bu cihazları kullanım sıklıkları, İnternet erişimi sağladıkları mekânlar, hangi yollardan İnternet'e bağlandıkları incelenmeye çalışılmıştır. Bu alt boyutta elde edilen bulgular, çocukların genel olarak İnternet'i kullanım durumlarını,

kullanım şekillerini ve kullanım sıklığını ortaya koyması açısından önemli görülebilir. Bu boyutta yer alan örnek soru Şekil 3.5'te verilmiştir.

Q101. Aşağıdaki mekânlarda ne sıklıkla çevrim-içi oluyorsunuz veya İnternet kullanıyorsunuz?							
		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Evde kendi odanda (başkasıyla paylaştığın oda da dahil veya diğer özel bir oda)						
B	Evde ama kendi odan dışında (başka bir salon ya da oda)						
C	Okulda, dershanede						
D	Diğer mekânlar (arkadaşların veya akrabaların evleri, kütüphane vb.)						
E	Dışarıdayken, okula veya başka bir yere giderken						
G	Bir internet kafede						

Şekil 3.5. İnternet erişim ve kullanım boyutunda yer alan bir örnek soru

Etkinlikler ve beceriler alt boyutunda çocukların İnternet'te yaptığı etkinliklerin çeşitlerine, sıklıklarına ve İnternet kullanım becerilerinin ne düzeyde olduğuna odaklanılmıştır. Güvenli İnternet kullanımının değerlendirilmesinde, ele alınan çevrimiçi riskler bu etkinlikler sırasında ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle çocukların güvenli İnternet kullanımları incelenirken, İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinlikler ve İnternet'i kullanım becerileri değerlendirilebilir. Bu boyutta yer alan örnek soru Şekil 3.6'da verilmiştir.

Q320. Geçen yıl içinde, aşağıdakilerden herhangi biri internette başına geldi mi?				
		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Birisi kişisel bilgilerimi zarar verecek bir şekilde kullandı			
B	Bilgisayarım virüslendi			
C	İnternette dolandırıldığımdan para kaybettim (bilgisayar oyunlarındaki paralardan değil gerçek paradan bahsediyoruz)			
D	Birisi bilgilerime erişebilmek için parolamı kullandı, ya da benim gibi davrandı			

Şekil 3.6. İnternet etkinlikleri ve becerileri boyutunda yer alan bir örnek soru

Riskler, zarar ve başa çıkma alt boyutlarında ise çocukların İnternet'te karşılaştıkları riskler, risklerin çeşitleri, risklerin yaşanma sıklığı, çocukların bu risklerle karşılaştıktan sonraki süreçte yaşadıkları ve bu risklerle başa çıkma için kullandıkları yöntemler ele alınmıştır. Güvenli İnternet kullanımının temel amaçlarından biri arasında, bireylerin bu risklere maruz kalmadan İnternet kullanabilmelerinin sağlanması

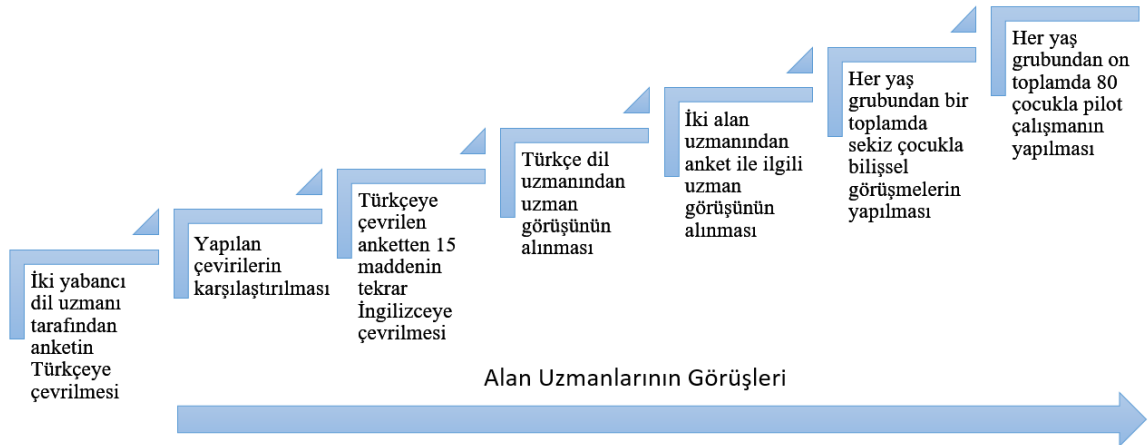
gösterilebilir. Bu kapsamda çocukların yaşadıkları çevrimiçi risklerin farklı boyutlarıyla birlikte incelenmesi önemli görülmektedir. Bu boyutlara ilişkin örnek soru Şekil 3.7’de verilmiştir.

Q323. Geçen yıl içinde, aşağıdakilerden herhangi birini yaptın mı; eğer yaptıysan her birini ne sıklıkta yaptın?							
		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	İnternette yeni arkadaşlar aradım						
B	Yüz yüze hiç tanışmadığım birine kişisel bilgilerimi gönderdim (örn. tam adım, adresim ya da telefon numaram)						
C	Yüz yüze hiç tanışmadığım kişileri tanıdıklarım listesine ekledim						

Şekil 3.7. İnternet riskleri boyutunda yer alan bir örnek soru

Çocuğun güvenli İnternet kullanımında sosyal çevrelerinde bulunan ebeveynler, öğretmenler, okul yöneticileri ve akranların etkisi sosyal çevre alt boyutunda ele alınmıştır. Çocuklar yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik statü ile güçlü ve zayıf yönlerine göre değişimleri nedeniyle ankette bağlam ve arka plan boyutunda ele alınmıştır.

Çalışmada kullanılan anket EUKO projesi çalışma grubu tarafından geliştirilmiştir. Bu nedenle anketin orijinal dili İngilizcedir. Anketindeki soruların Türkçeye uyarlanması sürecinde Şekil 3.8’de verilmiştir.

Şekil 3.8. Anketin Türkçeye uyarlanma süreci

Anketin Türkçeye uyarlanması sürecinde Şeker ve Gençdoğan (2006)’nın belirttiği şu adımlar takip edilmiştir:

1. Testin uyarlamasını yapacak olan araştırmacı öncelikle kendisi bir çeviri yapmıştır. Sonrasında hem İngilizce hem de Türkçeyi çok iyi bilen iki dil uzmanı tarafından birbirinden bağımsız olarak anket Türkçeye çevrilmiştir.
2. Yapılan çeviriler dil açısından karşılaştırılmış ve her bir soruyu en iyi şekilde ifade eden çeviriler Türkçe forma alınmıştır. Çeviriler arasında ciddi bir farklılaşma olmadığı görülmüştür.
3. Anketin orijinal halini bilmeyen iki dil uzmanı Türkçeye çevrilen anketin rasgele seçilen 15 sorusunu tekrar anketin orijinal dili olan İngilizceye çevirmiştir. Anket 101 soru kökünden oluştuğundan dolayı zaman ve maliyet açısından tasarruf sağlanması amacıyla anketteki tüm soru kökleri yerine rasgele seçilen 15 soru kökü orijinal diline çevirmiştir. İngilizceye tekrar çevrilen soru kökleri orijinal anketteki soru kökleri ile karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmalarda soru kökleri arasında bir farklılık görülmemiştir.
4. Türkçeye çevrilen anket Türkçe dil uzmanı tarafından incelenerek, yazım, noktalama, Türkçe'ye çeviri esnasında oluşan tamlama hataları, özne yüklem uyumsuzluğu, anlatım bozuklukları ve anlaşılabilirlik noktasındaki eksiklikler kontrol edilmiş gerekli düzeltmeler yapılmıştır.
5. Türkçe dil uzmanları tarafından düzenlenen anket araştırmacı tarafından incelenerek gerekli görülen yerlerde iki alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuş alınan geri dönütler doğrultusunda anket düzenlenmiştir.
6. Türkçeye çevrilen ankette gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra çocukların anket sorularını anlayıp anlamadıklarını ve tepkilerini kontrol etmek için farklı yaş gruplarından (9-10, 11-12, 13-14, 15-16) birer çocuk olmak üzere sekiz çocukla bilişsel görüşmeler yapılmıştır (bkz. EK-3).
7. Soruların geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için 80 çocuk ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilere göre anket yeniden düzenlenmiştir (bkz. EK-4).

Anketin Türkçeye uyarlanma süreci tamamlandıktan sonra, 12 ilde anket uygulanabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nden gerekli araştırma izni alınmıştır (bkz. EK-7). Anketin uyarlanması sürecinde yapılan bilişsel görüşmeler, pilot uygulamalar ve MEB'den izin alma işlemleri (bkz. EK-6) sonrasında anket 78 soru kökünden oluşan son halini almıştır.

Anketin orijinal halindeki uzunluğunun veri toplama sürecinde veri kaybına neden olabileceği yapılan pilot çalışmalarda görülmüştür. 2010 yılında yürütülen çalışmada veri toplama süreci yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle bir veri kaybı söz konusu olmamıştır. Ancak gerçekleştirilen bu çalışmada çocukların anketi kendileri doldurduğundan veri kaybı yaşanmaması için anketin kısaltılması yönünde bir ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda birleştirilebilecek soru kökleri alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda sadeleştirilmiştir. Araştırma sürecinde görüşleri alınan uzmanların demografik bilgileri Tablo 3.9’da sunulmuştur.

Tablo 3.9.

Alan Uzmanlarının Demografik Bilgileri

Sıra	Mesleki Durum	n	Cinsiyet	Fakülte-Bölüm veya Okul
1	Yrd. Doç. Dr.	1	Bayan	Eğitim Fakültesi-Bilgisayar ve Öğretim Tek. Eğitimi
2	Yrd. Doç. Dr.	1	Bay	Eğitim Fakültesi-Bilgisayar ve Öğretim Tek. Eğitimi
3	Yrd. Doç. Dr.	1	Bay	Eğitim Fakültesi-Kimya Eğitimi
4	Doktora Öğrencisi	2	Bay	Eğitim Fakültesi-Bilgisayar ve Öğretim Tek. Eğitimi
5	Türk Dili Okutmanı	1	Bay	Meslek Yüksekokulu

Tablo incelendiğinde uzman görüşlerinin üç öğretim üyesi, iki doktora öğrencisi ve bir Türk dili uzmanından alındığı görülmektedir.

3.3.2. Nicel verilerin toplanması

Yürütülen çalışma Atatürk Üniversitesi bünyesinde 2014/232 nolu bilimsel araştırma projesi tarafından desteklenmiştir. Bu kapsamda nicel verilerin toplanması süreci araştırmacıyla beraber projede de yer alan doktora tez sürecinde olan diğer bir araştırmacı ile birlikte yürütülmüştür. Nicel veriler toplanırken öncelikle TİBBS tarafından belirlenen her bölgeden nüfus yoğunluğu en yüksek olan üç ilden biri seçilmiştir. Seçilen illere gidilmeden önce uygun örneklem yöntemine göre okullar belirlenmiştir. Belirlenen okullara giden araştırmacılar okul yönetimleri ile görüşmüş ve anketin uygulanmasına uygun bir ortam oluşturmaya çalışmıştır. Ders programı, okulda yapılan genel sınavlar, daha önceden planlanmış etkinlikler veya anketin gerçekleştirilebilmesi için uygun ortamın oluşturulamaması gibi nedenlerden dolayı bazen seçilen okulda anket çalışması gerçekleştirilememiştir. Bu durumda alternatif okullar denenerek ve okul yönetimleri ile görüşülerek anketin sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için azami gayret gösterilmiştir.

Okullar tespit edildikten sonra okullarda kütüphane, çalışma odası, rehberlik salonu vb. gibi sınıf ortamı dışındaki müsait bir ortam ayarlanmıştır. Yapılan pilot çalışmalarda sınıf ortamında anketin uygulanması sırasında çocukların birbirlerinden diğer ortamlara göre daha çok etkilendiği ve anketin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için uygun bir ortamın oluşmamasından dolayı okullarda sınıflar dışında bir mekân belirlenmeye çalışılmıştır.

Mekân tespiti yapıldıktan sonra okul yönetimi ile yapılan görüşmeler neticesinde ölçüt örneklem yöntemi kullanılarak çocuklar tespit edilmiştir. Bu doğrultuda çocukların 9-16 yaş aralığında ve İnternet kullanıcısı olması temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Araştırmacılar tarafından belirlenen mekânlarda çocuklar birbirlerinden etkilenmeyecekleri şekilde yerleştirilmişlerdir. Anket çalışması başlatılmadan önce araştırmacılar tarafından çocuklara anket hakkında bilgilendirme çalışması yapılmış, sorusu olan çocukların soruları yanıtlanmıştır. Bilgilendirme çalışmasının ardından çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı belirtilerek anket çalışmasına katılmak istemeyen çocukların olup olmadığı sorulmuş ve ankete katılmak istemeyen çocuklar çalışmadan çıkarılmıştır. Çıkarılan çocukların yerine ölçütlere uygun başka çocuklar seçilerek çalışma sürdürülmüştür. Anketler yanıtlanırken çocukların verecekleri cevaplardan dolayı herhangi bir endişe yaşamamaları için anket formlarına isimlerini yazmamaları araştırmacılar tarafından özellikle belirtilmiştir. Böylelikle çocukların daha samimi ve içten bir şekilde soruları yanıtlamaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Anket çalışması süresince araştırmacı çocukların görebilecekleri ancak rahatsız olmayacakları bir uzaklıkta beklenmiş ve çocukların olası soruları anında yanıtlanmaya

çalışılmıştır. Şekil 3.9’da veri toplama sürecine ilişkin bir fotoğraf verilmiştir.

Şekil 3.9. Veri toplama sürecinden bir fotoğraf

Araştırma kapsamında anket çalışması yapılırken süreç, araştırmacılar tarafından gözlemlenmiştir. Anketi özensiz doldurduğu düşünülen çocukların anketleri, anketi tamamlama süreleri de göz önüne alınarak, anketi tamamlamalarının hemen ardından kontrol edilmiştir. Kontrol sonrasında düzgün bir şekilde doldurulmadığı kanaati oluşan anketler geçersiz kabul edilmiştir. Ayrıca anket çalışması yürütülen her bölgede çalışma tamamlandıktan sonra araştırmacı anketleri tekrar incelemiş, soruların tamamının cevaplandırılmasını, bağlantılı soruların tutarlılığını kontrol etmiştir. Kontrol sonrasında belirtilen noktalarda eksikliği görülen toplam 237 anket formu geçersiz kabul edilmiş ve bu anketlerin yerine örneklem özelliğine uygun olarak yeniden anket çalışması yapılmıştır. Bu şekilde anket çalışması tamamlanarak toplamda örnekleme uygun olacak şekilde 784 anket formu elde edilmiştir.

Karşılaştırmada kullanılan 2010 yılına ait veriler, EUKO projesi kapsamında Türkiye çalışma grubu tarafından, 2010 yılının Mayıs ayında Türkiye genelinde 1018 çocuktan toplanmış veriler kullanılmıştır.

3.3.3. Nitel veri toplama araçları

Nitel veri toplama sürecinde bireysel mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlar, bireylerde doğrudan gözlenemeyen durumların açığa çıkarılması için kullanılan etkili yöntemlerden biridir. Çünkü bireylerin duygularını ve düşüncelerini gözlem yoluyla

gerçekçi bir şekilde ortaya koymak oldukça zordur (Glesne, 2012). Bu bağlamda, mülakatlar bireylerin bakış açılarını ortaya koymaya çalışmaktadır (Patton, 2014). Bireyler çoğunlukla düşüncelerini anlatmak için sözlü anlatımı tercih ederler. Yazının yanlış anlamalara yol açabilmesi, daha az zamanda bireyin kendisini daha rahat ifade edebilmesi ve bireylerin genellikle düşüncelerini ifade ederken ek açıklamalarda bulunma ihtiyacının ortaya çıkması sözlü anlatımların tercih edilmesinin nedenleri arasında sayılabilir (Miles ve Huberman, 1994). Mülakatlar çoğunlukla yüz yüze yapılsa da telefon, görüntülü konuşma uygulamaları gibi ses ve resim ileten teknolojiler aracılığıyla da yapılabilir (Karasar, 2009).

İlgili araştırma sorusunu kapsayacak şekilde Morgan (1997)'in da belirttiği gibi 14-15 alt soru ile hazırlanan taslak görüşme formu iki doktora öğrencisi tarafından kontrol edilmiş, daha sonra da iki alan uzman görüşleri alınarak düzenlenmiş ve bir katılımcıyla pilot görüşme yapılarak son hali verilmiştir (bkz. EK-5).

3.3.4. Nitel verilerin toplanması

Araştırma kapsamında bireysel görüşmelerle ve doküman incelemesi yapılarak nitel veriler toplanmıştır. Bireysel görüşmeler; ebeveynler, okul yöneticileri, öğretmenler ve akranlar olmak üzere sosyal çevreyi oluşturan bireylerle ve güvenli İnternet kullanımı konusunda çalışmalar yapan uzmanlarla gerçekleştirilmiştir.

Bireysel görüşmeler yapılırken, görüşmelere başlanmadan önce katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilerek, çalışmanın amacından, öneminden ve kapsamından bahsedilmiştir. Daha sonra katılımcılara yapılacak görüşmelerin tamamen gönüllülük esasına dayandığı söylenmiş, çalışmaya katılmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Tüm katılımcılara görüşme formundaki sorular aynı sırayla sorulmuştur. Gerekli görülen durumlarda araştırmacı tarafından katılımcılara yöneltilen sorular yönlendirici olmayacak şekilde detaylandırılmıştır. Nitel verilerin nicel verilerden daha sonra toplanmasından dolayı araştırmaya dâhil edilen illere tekrar gidilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Ancak bu durum araştırmaya zaman ve maliyet açısından önemli bir külfet getireceğinden, nicel verilerin toplanması için belirlenen illere gidildiğinde görüşme yapılacak katılımcıların iletişim bilgileri alınmış ve görüşmeler telefon aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Telefon ile gerçekleştirilen görüşmeler, katılımcı izni alınarak ses kaydı şeklinde kaydedilmiş ve daha sonra araştırmacı tarafından yazıya geçirilmiştir.

Bireysel görüşmelere ek olarak doküman incelemesi kullanılarak da nitel veriler elde edilmiştir. Doküman incelemesi, resmi veya özel kayıtların incelenmesinin ve değerlendirilmesinin sistematik bir şekilde planlandığı bir veri toplama aracıdır. Bu tekniğin temel kullanılma nedenleri arasında veri çeşitliliğinin sağlanması ve elde edilmek istenen verinin başka yöntemlerle araştırmasının zor olması söylenebilir (Ekiz, 2009). İncelenen kayıtlar arasında raporlar, resmi ve özel yazı, istatistik, tutanaklar sayılabilir (Karasar, 2009). Doküman incelemesi yöntemi ile Bilgi Teknolojileri Kurumu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, YEĞİTEK, meclis komisyonları gibi İnternet kullanımını konusunda uygulamalar, yönerge ve politikalar öneren kuruluşların yaptığı çalışmalar incelenmiştir.

3.3.5. Araştırmacının Rolü

Bu çalışma Atatürk Üniversitesi bünyesinde 2014/232 numaralı bilimsel araştırma projesi tarafından desteklenmiş olup, bu kapsamda verilerin toplanması sürecinin bazı aşamalarında araştırmacıyla beraber projede de yer alan ve doktora tez sürecinde olan diğer bir araştırmacı da yer almıştır. Çalışma sürecinde araştırmacı/araştırmacılar; nicel veri toplama aracının uyarlanmasında, nitel veri toplama araçlarının hazırlanmasında, veri toplama araçlarının pilot çalışmalarının ve veri toplama sürecinin tamamında ve elde edilen verilerin analiz edilmesinde aktif bir şekilde rol almıştır.

3.4. Veri Analizi

Çocukların güvenli İnternet kullanımında, 2010-2015 yılları arasındaki değişimi ortaya koymak adına araştırma sonucunda elde edilen 2015 yılına ait veriler, 2010 yılına ait veriler ile betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak karşılaştırılmıştır. İhtiyaç duyulan durumlarda kestirimsel analiz yöntemlerinden bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Nitel verilerin analizinde, içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi verileri kodlama ve belli temalar altında bir araya getirme işlemleriyle araştırılan olgunun

anlaşılabilirliğini artırmaktadır (Elo ve Kyngäs, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Şekil 3.10'da verilerin analizinde izlenecek adımlar gösterilmektedir.

Şekil 3.10. Collins (1999)'in veri analiz basamakları (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2008)

Nitel verilerin analizi sürecinde izlenen adımlar Şekil 3.10'da detaylandırılmıştır. Elde edilen nicel veriler ile çocukların güvenli İnternet kullanımlarındaki 2010-2015 yılları arasındaki değişim niceliksel olarak ortaya konulduktan sonra, yapılan görüşmelerden elde edilen veriler şekilde görülen süreç sonunda içerik analiziyle çözümlenip nicel verileri açıklayacak şekilde çizelge ve tablolar oluşturularak yorumlanmıştır.

3.5. Geçerlilik-Güvenirlik

Bu bölümde çalışmanın ve araştırma kapsamında kullanılan nicel ve nitel verilerin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin yapılan çalışmalar sunulmuştur.

3.5.1. Veri toplama araçlarının geçerliliği ve güvenilirliği

Bilimsel araştırmalarda elde edilen sonuçların değeri elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olması gibi iki temel unsura dayanmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Bilimsel araştırmalarda geçerlik; çalışmanın amacına uygun olarak ölçülmek istenen verilerin doğru ve anlamlı çıktılar olmasıyla

ilgilidir (Karasar, 2009; McMillan ve Schumacher, 2010). Güvenirlik ise bir ölçme aracının ölçtüğü özelliği tutarlı bir şekilde ölçmesidir. Yani aynı şartlar altında ölçme işlemi yapıldığında benzer sonuçlar ortaya çıkabilmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Ekiz, 2009). Türkçeye uyarlama sürecinde dil ve kültür bağlamında dil uzmanlarından, anket sorularının araştırılan konuya uygunluğu bağlamında da alan uzmanlarından görüşler alınarak ankette düzeltmeler yapılmıştır.

Bulguların güvenilirliğini artırmak için toplanan veriler iki araştırmacı tarafından kodlanmış ve kodlamalar arası tutarlılık Miles ve Huberman (1994)'nın güvenilirlik formülü ile kontrol edilmiştir (Güvenirlik = Görüş birliği / Görüş birliği + Görüş ayrılığı). Bu formül ile güvenilirlik skorunun %70 veya daha yüksek çıkması, araştırma bulgularının güvenilir olduğu anlamına gelir (Miles ve Huberman, 1994). Gerçekleştirilen çalışmada ise güvenilirlik skoru %87.1 olarak hesaplanmıştır (bkz. EK-8). Bu durumda elde edilen araştırma bulgularının güvenilir olduğu söylenebilir.

Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırılan olguyu, olduğu biçimiyle mümkün olduğu kadar yansız gözlemesi anlamına gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Güvenirlik kavramı ise, aynı ölçümün farklı araştırmacılar tarafından tekrar elde edilebilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Miles ve Huberman, 1994). Araştırmada nitel verilerin geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için Lincoln ve Guba (1985)'nin iç geçerlilik yerine inandırıcılık, dış geçerlilik yerine aktarılabirlik, iç güvenilirlik yerine tutarlılık ve dış güvenilirlik yerine teyit edilebilirlik stratejileri kullanılmıştır (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu kapsamda araştırma da kullanılan veri toplama araçlarına ile ilgili yapılmış geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Tablo 3.10'daki şekilde özetlenebilir.

Tablo 3.10.

Veri Toplama Araçlarının Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Anketin Geçerlik Önlemleri

- Ölçeğin İngilizce olan dili iki dil uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmesi
- Türkçeye çevrilen anketin rastgele seçilmiş on beş sorusu anketin orijinal halini bilmeyen iki dil uzmanı tarafından tekrar orijinal diline çevrilmesi
- Türkçeye çevrilen anket bir Türkçe dil uzmanı tarafından kontrol edilmesi
- Anket iki alan uzmanı ve bir BÖTE bölümü doktora öğrencisi tarafından kontrol edilmesi (Büyüköztürk vd., 2010)
- Türkçeye uyarlaması tamamlanan anket için, her yaş grubundan (9-16) birer çocukla bilişsel görüşmeler yapılması

Anketin Güvenirlik Önlemleri

-
- Anketteki tüm soruların araştırma sorularıyla ilgili olmasına dikkat edilmesi
 - Anket için 80 çocukla pilot çalışma yapılması (Creswell, 2007)
 - Her yaş grubundan (9-16) birer çocukla bilişsel görüşmeler yapılması
-

Görüşme Formunun Geçerlik Önlemleri

-
- Görüşme formunun iki alan uzmanı tarafından kontrol edilmesi (Büyüköztürk vd., 2010)
 - Görüşme formunun bir akran tarafından kontrol edilmesi (Büyüköztürk vd., 2010)
 - Görüşme formunun bir Türkçe dil uzmanı tarafından kontrol edilmesi
 - Görüşme formu için pilot çalışmalar gerçekleştirilmesi (Creswell, 2007)
-

Görüşme Formunun Güvenirlik Önlemleri

-
- Görüşme formu için pilot çalışmalar gerçekleştirilmesi (Creswell, 2007)
 - Görüşme formundaki tüm soruların araştırma sorularıyla ilgili olmasına dikkat edilmesi
 - Kodlayıcılar arası güvenirlilik katsayısının hesaplanması (Miles ve Huberman, 1994)
-

Tablo incelendiğinde hem nicel hem de nitel veri toplama araçlarına yönelik gerçekleştirilmiş geçerlik ve güvenirlilik önlemleri görülmektedir. Ayrıca anketin bir kuramsal çerçeveye dayanması ve farklı ülkelerde uygulanması nedeniyle kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Alınan bu önlemler ile veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenirliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

3.5.2. Çalışmanın geçerlik ve güvenirliliği

Bu bölümde veri toplama araçlarına ek olarak çalışmanın geçerliğine ve güvenirliliğine ilişkin önlemler alınmıştır. Çalışma süresince birden fazla veri toplama aracı kullandığından, veri toplama araçları ve veri toplama süreci detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca evren, örneklem seçimi, kullanılan yöntem ve veri analiz süreci de çalışma içerisinde detaylı bir şekilde açıklanarak çalışmanın geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır. Buna ek olarak veri toplama sürecinde veri kaybını önleyerek zamandan tasarruf sağlamak adına ses kayıt cihazlarının kullanılması ve katılımcı gönüllüğünün alınması çalışmanın geçerliği için alınan diğer önlemler arasında gösterilebilir. Çalışmanın güvenirlilik önlemleri arasında ise; pilot uygulamanın yapılması, kodlayıcılar arası güvenirlilik katsayısının hesaplanması, uzman görüşü ve akran değerlendirmesinin alınması sayılabilir. Alınan önlemler Topu, Baydaş, Turan ve Göktaş (2013) tarafından belirtilmiş olan doktora tez çalışmalarında alınması gereken geçerlik ve güvenirlilik önlemleri doğrultusunda yapılmıştır. Bu kapsamda çalışma sürecinde alınan geçerlik ve güvenirlilik önlemleri Tablo 3.11’de görüldüğü gibi özetlenebilir.

Tablo 3.11.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Geçerlik Önlemleri
- Veri toplama aracı ve sürecinin açıklanması (Miles ve Huberman, 1994)
- Evrenin tanımlanması (McMillan ve Schumacher, 2010)
- Örneklem seçimi ve özelliklerinin açıklanması (Büyüköztürk vd., 2010)
- Veri analiz sürecinin açıklanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008)
- Kullanılan yöntemin açıklanması (Fraenkel ve Wallen, 2012)
- Ses kayıt cihazı kullanılarak veri kaybının önlenmesi (Büyüköztürk vd., 2010)
- Araştırmanın varsayımının ve sınırlılıklarının belirlenmesi (Yıldırım ve Şimşek, 2008)
- Katılımcı gönüllülüğünün alınması (McMillan ve Schumacher, 2010)
- Geçerlik ve güvenirlik önlemlerinin açıklanması (Fraenkel ve Wallen, 2012)
- Çalışmanın uygulama sürecinin detaylı bir şekilde açıklanması (Patton, 2014)
Güvenirlik Önlemleri
- Gerçek uygulamadan önce pilot uygulamanın yapılması (Creswell, 2007)
- Kodlayıcılar arası güvenirlik çalışmalarının yapılması (Miles ve Huberman, 1994)
- Veri toplama sürecinde öğrencinin gözlemlenmesi (Ekiz, 2009)
- Uzman görüşünün alınması (Creswell, 2007)
- Akran değerlendirilmesinin yapılması (Creswell, 2007)

Yukarıdaki tabloda araştırma kapsamında gerçekleştirilen geçerlik ve güvenirlik önlemleri alınmıştır. Veri toplama araçları ve araştırma için alınan bu önlemler ile çalışmanın geçerlik ve güvenirligi sağlanmaya çalışılmıştır.

3.6. Bölüm Özeti

Bu çalışmada karma araştırma yöntemlerinden açıklayıcı desen kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunun örneklemini TÜİK tarafından belirlenen TİBBS'ye göre 12 bölgeden 9-16 yaş aralığında toplam 784 çocuk oluşturmuştur. Nitel verilerin çalışma grubunu ise 12 bölgenin her birinden iki çocuk, iki ebeveyn, iki öğretmen ve bir idareci ile güvenli İnternet kullanımı ile ilgili çalışmalar yapan beş uzman olmak üzere toplam 89 katılımcı oluşturmuştur. Nicel veri toplama aracı olarak EUKO çalışma grubu tarafından geliştirilen ve 2013 yılında güncellenen anket formu kullanılmıştır. Anket risk faktörleri ile zarar ve başa çıkma boyutlarını kapsayan sorular etik değerler nedeniyle 9-10 yaş grubu çocuklar için ayrı 11-16 yaş grubu çocuklar için ayrı olmak üzere iki ayrı formdan oluşmaktadır. Nitel veri toplama aracı olarak ise araştırmacı tarafından geliştirilmiş dört farklı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama sürecine başlamadan önce veri toplama araçlarının pilot çalışmaları ve bilişsel görüşmeleri gerçekleştirilmiş gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Nicel verilerin

analizinde 2010 ve 2015 yılına ait veriler betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak karşılaştırılmıştır. İhtiyaç duyulan durumlarda bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Nitel verilerin analizinde, içerik analizi yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma sonunda elde edilen verilerin analizi ile ortaya çıkan bulgular, araştırma soruları çerçevesinde alt başlıklar halinde sunulmuştur.

4.1. Türkiye’de Çocukların Güvenli İnternet Kullanımına Yönelik Uygulamalar

Bu bölümde Türkiye’de özellikle çocukların ve gençlerin güvenli İnternet kullanımlarını sağlamak için yapılan çalışmalar, doküman incelemesi sonunda; bilinçlendirme seminerleri, etkinlikler, farkındalık ve tanıtım kampanyaları, basılı ve görsel materyaller, ihbar hattı, teknik ve yasal önlemler olmak üzere altı başlık altında organize edilerek sunulmuştur. Ek olarak güvenli İnternet kullanımı ile ilgili çalışmalar yürüten kurumlardan dört uzman ve alanyazında çalışmaları olan bir öğretim üyesi ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular da belirlenen altı başlık altında verilmiştir.

4.1.1. Bilinçlendirme seminerleri

Güvenli İnternet kullanımı ile ilgili Türkiye de yapılan bilinçlendirme seminerleri birçok kamu kurumu ve sivil toplum örgütleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu konuda çalışmalarını sürdüren kamu kurumlarının başında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK), Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İç İşleri Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı ve Yeşilay gelmektedir.

BTK, İnternetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı konularını kapsayacak şekilde farklı kademelerde seminerler düzenlemiştir. Gerçekleştirilen seminerlere bakıldığında Türkiye’nin farklı bölgelerindeki öğrenciler, öğretmenler, ebeveynler ve idarecilerden oluşan çok sayıda kişinin bu seminerlere katıldığı görülmüştür. 2011 yılında 20 ilde farklı yaş gruplarından yaklaşık olarak 30000 kişiye 200’ün üzerinde seminer verilmiştir. Bu seminerlerde öğrencilere, ebeveynlere, öğretmenlere ve idarecilere farklı sunumlar yapılmıştır. Her kademeye uygun olacak şekilde videolar ve

materyaller kullanılarak İnternet'in avantajları, riskleri ve karşılaşılan sorunlara ilişkin yaşanmış örnekler, katılımcılar ile paylaşılmıştır (BTK Faaliyet Raporu, 2011). 2012 yılı içerisinde ise Türkiye'nin 100 farklı noktasında çocuklar ve ebeveynler öncelikli olmak üzere farklı yaş gruplarında katılımcılara seminerler verilmiştir. Ayrıca yine 2012 yılında BTK tarafından İnternet'in bilinçli, güvenli ve etkin kullanımına yönelik bilinçlendirme çalışmalarını düzenlemek için il valiliklerine ulaşılarak eğitimcilerin eğitimi semineri verilmiştir (BTK Faaliyet Raporu, 2012). 2013 yılında MEB tarafından düzenlenen "İnternet Salonu ve Yöneticileri Uyum Eğitimi Semineri" kapsamında "İnternet Kafeler ve Sorunları" paneli BTK tarafından düzenlenmiştir. 2013 ve 2014 yıllarında da özellikle güvenli İnternet hizmeti konusunda çeşitli bilinçlendirme seminerleri BTK tarafından gerçekleştirilmiştir (BTK Faaliyet raporu, 2013/2014).

BTK'a bünyesinde bulunan TİB'de görevli bir uzmanla yapılan görüşmelerde BTK'nın güvenli İnternet kullanımı konusunda çok sayıda bilinçlendirme seminerleri gerçekleştirdiği, bu seminerlerde çocuklara, ebeveynlere ve yöneticilere ulaşıldığı belirtilmiştir. Konu ile ilgili uzman görüşü şu şekildedir:

"...Biz 2010'dan sonra bu çalışmalara başladık. Türkiye genelinde 40 ilde 300 ün üzerinde bilinçlendirme farkındalık çalışması semineri yürüttük. Bunlar ilkokul öğrencilerine yönelik seminerler, ebeveynlere yönelik seminerlerdi, adli ve mülki amirlere yönelik seminerlerdi, üniversite öğrencilerine yönelik seminerlerdi." (Uzman, Erkek, Doktora, 36).

MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü tarafından 2011-2015 Ülke Programı Eylem Planının da "Aile Eğitimi Kurs Programı (0-18 Yaş)" yer almıştır. Bu programın alt bölümlerinden biri olan "7-19 Yaş Aile Eğitimi Programı" çerçevesinde 6.742 rehber öğretmen yetiştirilmiştir. Bu rehber öğretmenler aracılığıyla 321.458 ebeveyne ulaşılmış ve İnternet kullanımını da kapsayan birçok seminer düzenlenmiştir (MEB, 2015). Buna ek olarak MEB tarafından Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı, Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılıkla Mücadelede Ulusal Politika ve Strateji Belgesi'nin Uygulanması İçin Eylem Planı (2010-2012) ve Hayat Boyu Öğrenme Stratejisi ve Eylem Planı (2009-2013) gerçekleştirilmiştir. 2013 yılında MEB tarafından düzenlenen "İnternet Salonu ve Yöneticileri Uyum Eğitimi Semineri" kapsamında Türkiye'nin çeşitli illerinden

katılımcılara seminer verilmiştir (MEB, 2013). Ayrıca MEB bünyesinde İl Milli Eğitim Müdürlükleri vasıtası ile her yıl nisan ayında kutlanan İnternet haftası etkinlikleri kapsamında birçok okulda bilinçlendirme seminerleri yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, eğitim ve öğretimde fırsat eşitliği sağlamak amacıyla hayata geçirilen “Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi” (FATİH) projesi beş ana bileşenden oluşmaktadır. Bunlardan biri de bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BT kullanımının sağlanmasıdır. Bu çerçevede çeşitli eğitim seminerleri düzenlenmiştir (MEB Fatih Projesi, 2015).

MEB tarafından yürütülen bu çalışmaların yanı sıra, MEB’de görevli uzmanlarla yapılan görüşmelerde belirli dönemlerde İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine güvenli İnternet kullanımı konularında bilinçlendirme seminerleri yapılması ile ilgili genelgeler gönderildiği belirtilmiştir. Konu ile ilgili uzman görüşü aşağıdaki gibidir:

“Zaman zaman genelgeler gönderiliyor. Mesela 2014 yılında İnternet üzerinden öğrencilere ait bilgilerin yayınlanmamasına yönelik bir genelge yayınlanmıştı. Sosyal ağlarda öğrencilere ait bilgilerin fotoğrafların vs yayınlanmamasına ait genelgeler de var.” (Uzman, Erkek, Yüksek Lisans, 36).

Yapılan görüşmelerde illere gönderilen genelgelere ek olarak güvenli İnternet kullanımı ile ilgili kompozisyon yarışmalarının düzenlendiği ve öğretmenlere yönelik siber güvenlik konusunda seminerler verildiğine ilişkin görüşler kaydedilmiştir. Bu doğrultudaki uzman görüşü şöyledir:

“Öğrencilerin Bilgi Güvenliği ve İnternet farkındalığının artırılması kapsamında okullarda kompozisyon yarışmaları düzenlenmektedir. Öğretmenlerimizin siber güvenlik konusundaki bilgi düzeylerini arttırmak ve farkındalık oluşturmak amacıyla 2013 yılından itibaren merkezi ve mahalli eğitimler verilmektedir. Bu kapsamda şu ana kadar 59493 öğretmenimiz bu eğitimlere katılmıştır.” (Uzman, Erkek, Yüksek Lisans, 33).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından düzenlenen “Aile Eğitim Programı” kapsamında seminerler düzenlenmiştir. Aile eğitimi programı, aile eğitimi ile

ilgili temel ihtiyaçları karşılamak üzere beş alanda toplam 26 modülden oluşmuştur. Bu alanlardan biri de medya alanıdır. Medya alanında medyayı tanımak, medyayı kavramak, bilinçli medya kullanımı ve aile ve İnternet olmak üzere dört modül yer almaktadır. Bu modüllerle aile üyelerinin medya karşısında hem bilişsel hem duyuşsal hem estetik hem de etik açıdan yetişmiş güçlü bireyler olmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Böylelikle aile üyelerinin medyanın imkânlarından üst düzeyde faydalanırken, karşılaşılabilecekleri riskleri de en aza indirgeyebilecek bilgi ve beceriye sahip olmaları amaçlanmıştır (AEP, 2015). Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile UNICEF Türkiye tarafından düzenlenen Ulusal Çocuk Hakları Forumu kapsamında çeşitli seminerler ve eğitimler düzenlenmiştir (Ulusal Çocuk Hakları Forumu, 2015).

İç İşleri Bakanlığı desteğiyle Mutlu Çocuklar Derneği “Mutlu Çocuk Mutlu Aile” projesini 2011 yılında hayata geçirmiştir. Proje kapsamında çocukların teknolojiyi doğru kullanabilmesi konusunda farkındalık oluşturma ve bu bağlamda ebeveynleri ve öğretmenleri sorumlulukları hakkında bilinçlendirmek amaçlanmıştır. Gerçekleştirilen projede 16 okulda toplam 80 adet seminer verilmiştir. Yapılan seminerler sonrasında akademisyenler, öğretmenler ve velilerle çalıştaylar yapılmıştır (BİAK, 2012). Ayrıca İl Emniyet Müdürlüğü bünyesindeki Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından hemen her ilde farklı kademelerde çocuklara bilinçlendirme seminerleri düzenlenmektedir. Bunun yanı sıra İzmir Valiliği, İzmir İl Emniyet Müdürlüğü ve İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün işbirliğinde “Güvenli İnternet Kullanımı ve Bilişim Suçları Hakkında Farkındalık Yaratma Projesi” hayata geçirilmiştir. Bu proje kapsamında güvenli İnternet kullanımı, bilişim suçları ve bilgisayar/İnternet güvenliği konularında farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda İzmir genelinde toplamda 30 ilçede eğitimler verilmiştir (GİKP, 2013). Ayrıca İçişleri Bakanlığına bağlı Asayiş Dairesi Başkanlığı bünyesinde bulunan Çocuk Şube Müdürlüklerince her ilde güvenli İnternet kullanımı konusunda belirli aralıklarla bilinçlendirme seminerleri düzenlenmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı sorumluluğunda yürütülen e-Dönüşüm Türkiye Projesi ile eğitim, çalışma, sağlık, ticaret vb. birçok alanda bilgi toplumunun gerektirdiği değişime uyum sağlayabilmek için birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalardan biri de Teknoloji ve Tasarım Merkezi Derneği tarafından yürütülen

“Eğitimde Bilişim ve İnternet Kültürü Oluşturma” projesidir (BİAK, 2012). Proje kapsamında, bilişim teknolojilerinin eğitim, öğretim ve yönetimde kullanılmasına yönelik birçok etkinlik uygulamaya koymuştur.

Yeşilay ve Uluslararası Sosyal Medya Derneği'nin (USMED) işbirliği ile sosyal medyanın güvenli kullanımı ve sosyal medya bağımlılığının önlenmesi amacıyla “Yeşilay Sosyal Medya Okulu” eğitimleri verilmiştir. Bu eğitimlerin belediyeler aracılığı ile tüm İstanbul'u kapsayacak şekilde 80 dakikalık eğitim programı gençlere ve genç yetişkinlere uygulanması hedeflenmiştir. Eğitimler kapsamında özellikle gençlerin sosyal medyayı güvenli ve etkin kullanımları ile ilgili öneriler ile sosyal medyanın kullanım alanları ile ilgili bilgiler sunulmuştur (Yeşilay, 2015).

Belirtilen bilinçlendirme seminerlerinin dışında çeşitli kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları tarafından konu ile ilgili birçok proje hayata geçirilmiş ve bu projeler kapsamında seminerler ve eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen bilinçlendirme seminerlerine yanı sıra bu seminerlere olan gerekliliğin ortaya konulduğu güvenli İnternet kullanımını konusunda bilimsel faaliyetlerinde yapılmıştır. Konu ile ilgili alanyazında önemli çalışmalar gerçekleştirmiş bir öğretim üyesiyle yapılan görüşmelerde bu durum aşağıdaki gibi dile getirilmiştir:

“Sanal zorbalıkla ilgili eğitimcilerin yaptığı çalışmalar var onları biliyorum. Şöyle bir saptamada bulunmuşlardı eğitim bilimcilerle konuştuğumuzda mesela onlar okullardaki klasik zorbalık konusunu çalışırken İnternet tarafı ile ilgili hiçbir bilgileri olmamalarına rağmen baktıklarında İnternet'te de böyle olaylar yaşanmaya başlıyor aldıkları geri bildirimlerle, buna benzer GİK konusunda çalışmalar var.” (Öğretim Üyesi, Erkek, Doktora, 52).

Birçok akademisyen tarafından güvenli İnternet kavramı farklı açılardan değerlendirilmiş ve bu doğrultuda bilimsel çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

4.1.2. Etkinlikler

Türkiye’de düzenlenen güvenli İnternet konulu etkinlikler incelendiğinde Güvenli İnternet Günü, Güvenli İnternet Forumu, Ulusal Çocuk Forumu, Uluslararası

Teknoloji Bağımlılığı Kongresi ve Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu gibi etkinliklerin öne çıktığı görülmüştür.

Güvenli İnternet Günü, her yılın şubat ayında Avrupa Birliği Güvenli İnternet Programı tarafından kurulan Avrupa Güvenli İnternet Merkezleri Ağı (INSAFE) tarafından organize edilmektedir. Organizasyonda 70'ten fazla ülkeden; okullar, sivil toplum örgütleri, şirketler, yönetimler gibi birçok çevreden katılımcıların bulunduğu geniş bir kitle yer almaktadır. Düzenlenen etkinliklerde her yıl bir tema seçilerek çeşitli etkinliklerle bu tema ele alınmaktadır. Türkiye, ilk kez 2010 yılında İnternet Geliştirme Kurulu'nun koordinesinde Güvenli İnternet Günü'nü kutlamıştır. Bu kapsamda çeşitli üniversitelerden akademisyenler, sektörün önde gelen temsilcileri, kamu görevlileri, sivil toplum örgütleri gibi birçok katılımcı İnternet'in güvenli kullanımı ile ilgili konuları tartışmak için bir araya gelmiştir. 2010 yılından bugüne Güvenli İnternet Günü farklı temalarla her yıl kutlanmaktadır. Güvenli İnternet Günü kapsamında seçilen temalar aşağıdaki gibidir (INSAFE, 2015):

- 2010 yılı “Paylaşmadan önce düşün!”
- 2011 yılı “İnternet, bir oyun daha var, bu senin hayatın!”
- 2012 yılı “Birlikte dünyayı keşfedin, güvenle!”
- 2013 yılı “İlgiyle bağlanma”
- 2014/2015 yılları “Birlikte Daha İyi Bir İnternet Yaratalım”

Güvenli İnternet Forumu, 2004 yılından beri düzenlenmektedir. Bu konferansta güvenli İnternet kullanımı farklı boyutlarıyla ele alınıp tartışılmaktadır. Sadece Avrupa'dan değil dünyanın farklı ülkelerinden kamu ve özel sektör çalışanları ile sivil toplum temsilcileri katılmaktadır. Her yıl farklı bir başlığın ele alındığı konferansta bugüne kadar aşağıdaki başlıklar ele alınmıştır (SIF, 2015):

- 2004 yılı, “Küçüklerin korunması için İnternet servis sağlayıcılarına yönelik kurallar”
- 2005 yılı, “Çocukların güvenliği ve mobil telefonlar”
- 2006 yılı, “Çocukların yeni medya kullanımı ve çocukların cinsel istismarı içeriğine erişimin engellenmesi”

- 2007 yılı, “Çocukların İnternet üzerinden istismarı, çevrimiçi teknolojilerin etkileri ve sonuçları ile bilinçlendirme çalışmaları”
- 2008 yılı, “Yaş doğrulama, derecelendirme ve sosyal ağlar”
- 2009 yılı, “Okullarda güvenli İnternet kullanımının geliştirilmesi”
- 2010 yılı, “Çevrimiçi fırsatlar ve riskler”
- 2011 yılı, “Gençlerin yeni trendlerle etkileşimi”
- 2012 yılı, “Çocuklar ve gençler için daha iyi bir İnternet yaratılması”
- 2013 yılı, “Seninle/Sizinle daha iyi bir İnternet için”
- 2014 yılı, “Dijital büyüyor”
- 2015 yılı, “Daha iyi bir İnternet için bariyerlerin yıkılması”

Ulusal Çocuk Forumu, Dünya Çocuklar Günü kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile UNICEF Türkiye işbirliği ile düzenlenen bir etkinliktir. 2011 yılında 12. si “Türkiye’de Bilgi-İletişim Teknolojileri ile Çocuk ve Gençler Üzerindeki Etkisi” temasıyla düzenlenmiştir. Birçok alan uzmanı tarafından konferanslar ve çalıştaylar düzenlenmiştir. Tüm illerden bir kız ve bir erkek çocuk hakları komitesi temsilcisi de forum kapsamındaki etkinliklere katılmıştır. Ulusal çocuk formu her yıl farklı temalarla gerçekleştirilmeye devam etmektedir (BİAK, 2012).

Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi, ilk kez 2012 yılında düzenlenmiş olup, teknoloji bağımlılığı ile ilgili farkındalığı artırmak, konu ile ilgili problemleri ve çözümleri tartışmak amaçlamıştır. Kongrenin konu başlıkları arasında şunlar yer almıştır (UTBK, 2012):

- Teknoloji Bağımlılığı Nedir?
- Sebepleri Nelerdir?
- Sonuçları Nelerdir?
- Nasıl Tedavi Edilebilir?
- Nasıl Önlenebilir?

Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından her yıl farklı temalarda düzenlenmektedir. 2012 yılında dördüncüsü düzenlenen sempozyumda ise “Çocuk ve Bilişim” tema olarak seçilmiştir. Sempozyumda İnternet bağımlılığı, güvenli bilişim teknolojileri, İnternet’te çocuk istismarı gibi konular tartışılmıştır. Sempozyuma 41 farklı ülkeden yaklaşık 800 katılımcı dahil olmuştur. Sempozyumun dört alt teması vardır (TBMM, 2012). Bunlar;

- İnternet’te çocuk istismarı
- İnternet bağımlılığı
- Bilişim teknolojilerinin etkin kullanımı
- Güvenli bilişim teknolojileri kullanımı

Yeşilay ve BTK arasında yapılan iş birliği neticesinde “İnternet’in Bilinçli Kullanımı ve Teknoloji Bağımlılığı Çalıştayı” düzenlenmiştir. Çalıştay kapsamında bireysel ve kurumsal olarak dijital haklar ve sorumluluklar, güvenli İnternet kullanımı ile ilgili bilinçlendirmeye yönelik uygulamalar ve önerilerin yer aldığı bir rapor hazırlanmıştır (Yeşilay, 2014). Çalıştay ile ilgili TİB’de görevli uzman ile yapılan görüşmelerde şu görüşler alınmıştır:

“Biz Yeşilay’la bu konuda çalıştaylar yaptık. İnternet bağımlılığı konusunda bir ortak çalışmamız oldu. Üniversiteden hocalarımızda geldi. Ortaya faydalı rapor çıktığını düşünüyorum.” (Uzman, Erkek, Doktora, 36).

Güvenli İnternet kullanımı hakkında bilimsel anlamda da toplantılar ve çalıştaylar gibi etkinlikler gerek yurt içinde gerekse yurt dışında düzenlenmiştir. Konu ile ilgili öğretim üyesiyle yapılan görüşmelerde bu toplantılardan biri şu şekilde aktarılmıştır:

“Geçen yıl Harvard üniversitesinin yaptığı bir toplantı vardı. Harvard hukuk fakültesinin organize ettiği UNICEF in dahil olduğu bir çalışmaydı. Afrika Güney Amerika ülkeleri vardı yani daha küresel bir toplantıydı. Dünyada bu konu ile ilgili çalışan insanları bir araya toplayıp bir fikir alışverişinde bulunuldu.” (Öğretim Üyesi, Erkek, Doktora, 52)

Yurt dışında yapılan toplantılara Türkiye’den de temsilcilerin katılmıştır. Bu toplantılarda dünya genelindeki durum uzmanlar tarafından değerlendirilmiş ve deneyimler paylaşılmıştır.

4.1.3. Farkındalık ve tanıtım kampanyaları

Türkiye’de Güvenli İnternet Günü kapsamında İnternet’in güvenli kullanımı konusunda bazı spot filmler hazırlanmıştır. “Cem ve İnternet”, “Klaus nerede” adlı videolar bunlardan bazılarıdır. Benzer şekilde İnternet sektörünün önde gelen büyük firmaları tarafından güvenli İnternet günü etkinlikleri çerçevesinde farkındalık yaratabilmek adına ücretsiz bir şekilde reklam kampanyaları düzenlenerek konuya dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından, “Gerçekten sen kimsin?”, “İnternet’te siber tuzaklar”, “Bilgilerini sakla, tehlikelerden korun!” gibi ondan fazla eğitici video hazırlanmış ve kurumun resmi web sayfasında yayınlanmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından da siber suçlar hakkında kamu spot filmi hazırlanmıştır. Ayrıca birçok üniversite tarafından güvenli İnternet kullanımı konusunda projeler geliştirilmiş ve bu projeler kapsamında çeşitli tanıtım filmleri hazırlanmıştır. Turgut Özal Üniversitesi tarafından hayata geçirilen özellikle çocuklar başta olmak üzere, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve yetişkin bireylerin İnternet’in güvenli, etkin ve üretime yönelik bilinçli kullanımı hakkındaki bilgi ve algı seviyelerinin yükseltilmesinin amaçlandığı AB projesi de bunlardan biridir.

Bazı televizyon kanalları da İnternet sektöründeki büyük şirketlerle işbirliği yaparak çeşitli sosyal sorumluluk projelerini hayata geçirmişlerdir. Bu kapsamda İnternet’in güvenli kullanımı konusunda bireylerin özel hayatlarında bilgisayarı ve İnternet’i daha güvenli kullanmaları amacıyla birçok tanıtım kampanyası gerçekleştirilmiştir. Bazı güvenli İnternet faaliyetleri münasebetiyle çocuk kanalları tarafından tanıtım amaçlı videolar hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hayata geçirilen FATİH projesi bünyesinde “Teknolojinin Doğru Kullanımı” temalı çeşitli tanıtım videoları hazırlanmış ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA)’nda yayınlanmıştır.

TİB’de görevli uzman ile yapılan görüşmelerde tanıtım kampanyalarının TİB bünyesinde de gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Konu ile ilgili uzman görüşü aşağıdaki gibidir:

“Yapmış olduğumuz çalışmalardan biri de TRT Türkiye’nin sesi radyosunda yaklaşık 50 program yaptık. Konunun uzmanlarını özellikle davet ettik. TRT’nin değişik kanallarında programlara katılıp farkındalık oluşturmaya çalıştık. Bu konuda katılan kişilere de doküman kaynağında da bulunduk.” (Uzman, Erkek, Doktora, 36).

TİB ve TRT işbirliği ile TRT Türkiye’nin radyosunda programlar yapıldığı bu konuda farkındalık oluşturmak adına konunun uzmanlarının özellikle davet edildiği ve yapılan 50 bölümlük programların TRT’nin farklı kanallarında yayınlandığı belirtilmiştir.

4.1.4. Basılı ve görsel materyaller

Güvenli İnternet kullanımı hakkında Türkiye’de kullanılan basılı ve görsel materyallere bakıldığında TİB tarafından hazırlanan “Güvenli İnternet Kullanımı İçin Tavsiyeler” adlı kitapçık bu konudaki yapılmış geniş bir kitleye ulaştırılan ilk örneklerdendir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’nın da maddi olarak desteklediği kitapçık 2010 yılında on iki milyon adet basılmış ve ilköğretim öğrencilerine öğretmenlerine dağıtılmıştır. Ek olarak hazırlanan kitapçık dijital hale getirilerek e-kılavuz halinde TİB’in resmi web sayfasında ve TİB tarafından düzenlenmiş www.guvenliweb.org.tr adlı web sayfasında yayınlanmıştır. Bunun dışında “Ailenizin Afacan Çocuğu: İnternet” ve “İnternet Kafe Denetim Eğitimi” isimli e-kılavuzlarda TİB’in resmi web sayfasında yayınlanmıştır. TİB tarafından hazırlanan bilgilendirme kartları hem TİB’in resmi web sayfasında hem de çok sayıda kamu kurumunun ve özel kuruluşların web sayfasında yayınlanmıştır. Hazırlanan bilgilendirme kartlarında, çocuklar için pratik öneriler, aileler için pratik bilgiler, sosyal ağ kuralları gibi güvenli İnternet konusunda birçok konuda öneri yer almaktadır. Güvenli İnternet günü kapsamında 2010 yılında gerçekleştirilen

etkinliklerde TİB tarafından “İnternet’in Güvenli Kullanımı İçin Anne-Babalara Öneriler” isimli kitapçık hazırlanmış ve katılımcılara dağıtılmıştır. Benzer etkinliklerin yanı sıra güvenli İnternet kullanımı ile ilgili broşür, afiş ve diğer materyaller TİB tarafından hazırlanmış ve ücretsiz olarak Türkiye genelinde dağıtılmıştır. Bunun yanı sıra İnternet Geliştirme Kurulu ve sivil toplum kuruluşları tarafından da çeşitli materyaller hazırlanmıştır (BİAK, 2012). İnternet Geliştirme Kurulu bünyesinde, güvenli İnternet kullanımı için temel ipuçlarının, İnternet’te yaşanabilecek dolandırıcılık olaylarında dikkat edilmesi gerekenlerin, çocuklar için güvenli İnternet kullanımı ve oyun önerilerinin yer aldığı kitapçık hazırlanmıştır. Kitapçığın dijital hali İGK’nin resmi web sayfasında yayınlanmıştır.

FATİH projesinin ana bileşenlerinden biri de bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BT kullanımının sağlanmasıdır. Bu kapsamda konu ile ilgili birçok çalışma yapılmış, öğrencilere ve öğretmenlere ulaştırılmıştır. GİK konusunda çalışmalar yapan akademisyenler tarafından da birçok bilimsel yayın ve proje gerçekleştirilmiştir.

MEB Fatih proje birimde görevli uzman ile yapılan görüşmede, FATİH projesi kapsamında geliştirilen eğitim bilişim ağında EBA’da güvenli İnternet kullanımı ile ilgili materyallerin hazırlandığı ve bu materyallere okullarda çocukların tabletler ile ulaşabildiği belirtilmiştir. İlgili uzman görüşü şöyledir:

“Ayrıca EBA kütüphanesinde güvenli İnternet’e yönelik materyaller hazırlanıyor. Hem ADSL hem de fiber optik altyapıda tablet bağlantısı varken – Okullarda tabletler otomatik olarak ağa bağlanıyor- akıllı telefonlar bu ağa hiçbir şekilde dahil olamıyorlar. Öğrenciler tablet kullanırken istedikleri anda bu kütüphaneden güvenli İnternet ile ilgili içeriklere erişebiliyorlar.” (Uzman, Erkek, Yüksek Lisans, 35).

Güvenli İnternet konusunda çeşitli kuruluşlar tarafından bilinçlendirme amaçlı web sayfaları hazırlanmıştır. Bu sayfalarda birçok görsel materyal yer almıştır. Bunlardan bazıları şunlardır;

- TÜBİTAK tarafından hazırlanan, www.bilgimikoruyorum.org.tr adresli web sayfasında bilgi güvenliği ile ilgili temel bilgiler, bilgisayar ve erişim güvenliği, İnternet ve ağ güvenliği

başlıkları altında içerikler yer almaktadır. Ayrıca bilgi güvenliği konusunda bir broşür hazırlanmıştır.

- BTK/TİB tarafından hazırlanan, www.guvenliweb.org.tr adresli web sayfasında aileler ve eğitimcilere yönelik tavsiyeler ve örnek sunular, “İnternet’in Güvenli Kullanımı İçin Annet-Babalara Öneriler” ve “Çocuklar İçin Güvenli İnternet Kullanım Kılavuzu” isimli e-kitaplar, güvenli İnternet konulu eğitici videolar ve güvenli İnternet ile ilgili bazı web sayfalarına ulaşım adresleri vardır.
- BTK/TİB tarafından hazırlanan, www.guvenlinet.org.tr adresli web sayfasında güvenli İnternet hizmeti ile ilgili eğitici animasyonlara, videolara yer verildiği gibi ailelere tavsiyelerde de bulunulmuştur.
- BTK/TİB tarafından hazırlanan, www.guvenlicocuk.org.tr adresli web sayfasında çocuklar için hazırlanmış bazı oyunlar, ziyaretçilerin görüşlerinin yer aldığı bir pano, İnternet kullanımı ile ilgili çocuklara yönelik tavsiyeler, bilgisayar ve İnternet güvenliği hakkındaki gelişmelerin verildiği bölümler yer almaktadır.
- MEB tarafından hazırlanan, etwinning.meb.gov.tr adresli web sayfasında İnternet ortamında uyulması gereken etik kurallar tanıtılmış ve bilgi güvenliği ile bilişim suçları ile ilgili sunular paylaşılmıştır.
- MEB tarafından hazırlanan, www.eba.gov.tr adresli web sayfasında güvenli İnternet kullanımı konusunda çeşitli materyaller, görseller ve sunular yer almaktadır.
- İGK tarafından hazırlanan, www.internetkurulu.org adresli web sayfasında İnternet geliştirme kurulunun görevleri, mevzuat bilgileri, eğitici sunular, güvenli İnternet hizmetine ilişkin bilgiler ve ailelere tavsiyeler vardır.
- Özel sektör tarafından hazırlanan, www.guvenliinternet.org adresli web sayfasında ebeveynler için tavsiyeler, güvenli İnternet kullanımı hakkında genel bilgiler, İnternet’in güvenli kullanımına yardımcı olmak için bazı yazılım önerileri yer almaktadır.

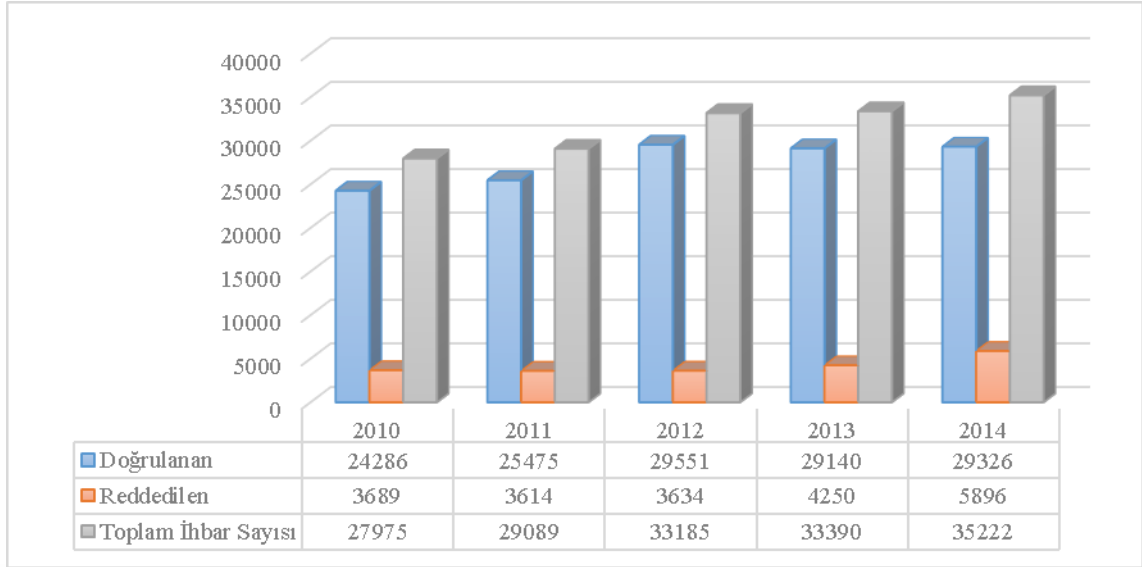
4.1.5. İhbar hattı

Türkiye de İnternet ihbar hattı, 2007 yılında TİB tarafından yapılan 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi” hakkındaki kanunun 10. Maddesinin 4. Fıkrasının (d) bendi uyarınca kurulmuştur. Bu tarihten itibaren “www.ihbarweb.org.tr” web sayfası, 0312 582 82 82 nolu telefon veya 1199 kısa mesaj servisi, yasa dışı içerikleri ihbar etmek isteyen kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. İhbar merkezine gelen şikâyetler doğrultusunda öncelikle “uyar-kaldır” yöntemi ile sadece şikâyete neden olan içeriğin kaldırılması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde düzenlemelerin yapılamadığı durumlarda ise ilgili sayfaya erişim engellenmiştir. Bu kapsamda bilgi ihbar merkezine 2014 yılı içerisinde 892.853 şikâyet gönderilmiştir (BTK Faaliyet Raporu, 2014).

BTK’ye bağlı TİB’de görevli bir uzmanla yapılan görüşmelerde ihbar hattının yoğun bir şekilde şikâyetler aldığı belirtilmiştir. Konu ile ilgili uzman görüşü şöyledir:

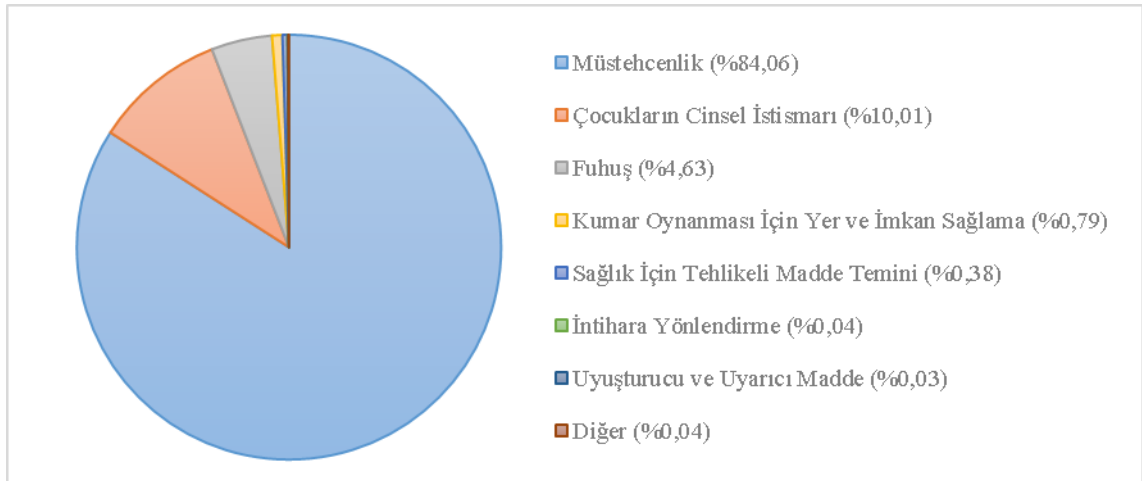
“5651 sayılı kanun çıktıktan sonra bu konudaki şikâyetleri almak için ihbarweb.org.tr adıyla bir portal oluşturuldu. Telekomünikasyon iletişim başkanlığı bünyesinde oluşturulan bir portal. Bunun oluşturulma sebebi eş zamanlı olarak toplumda yaşanan mağduriyetler, içeriği uygun olmayan İnternet siteleri ihbar edilsin. Bu yapıldıktan sonra yani bu portal oluşturulduktan sonra bu konuda çok yoğun bir şekilde hikâyeler gelmeye başladı. Şikâyet edilen birçok web sitesi pornografik içerikli web siteleri, çocuk istismarına yönelik web siteleri, fuhuşa yönelik web siteleri, sağlık için tehlikeli madde barındırma yönelik web siteleri, uyuşturucu kullanmaya yönelik web siteleri idi.” (Uzman, Erkek, Doktora, 36).

Bilgi ihbar merkezi 2011 yılında Litvanya’nın başkenti Vilnius’da gerçekleşen Uluslararası İnternet İhbar Merkezleri Birliği (INHOPE) Genel Kurulu’nda yapılan oylamayla birliğe kabul edilmiştir. Uluslararası İnternet ihbar merkezleri birliği, İnternet’teki yasadışı içerikleri engellenmek için ihbar hatlarını oluşturmak ve bu hatların birbirleri ile işbirliği içinde çalışmasını sağlamak amacıyla Avrupa Birliği’nin “Güvenli İnternet Eylem Planı” çerçevesinde kurulmuştur. İhbar merkezine kurulduğu yıldan itibaren gelen ihbarların sayısına ilişkin bilgiler, Şekil 4.1’de görülmektedir.

Şekil 4.1. Yıllara göre ihbar sayısı (BTK Faaliyet Raporu, 2014)

Şekil 4.1'e bakıldığında 2010-2015 yılları arasında ortalama olarak yıllık otuz binin üzerinde şikayet olduğu görülmektedir. Bilgi ihbar merkezinin kurulduğu 2007 yılından bu yana yıllık alınan ihbar sayısında on iki binin üzerinde bir artış olmuştur. 2014 yılına kadar yapılan engellemelerin, suç türlerine göre oranları da Şekil 4.2'de verilmiştir.

Şekil 4.2. Engellemelerin suç türlerine göre dağılımı (TİB, 2014)

Şekil 4.2 incelendiğinde engellemelerin büyük bir kısmının müstehcenlik, ikinci olarak ise çocukların cinsel istismarı suç türlerinden kaynaklanan engellemeler olduğu görülmektedir.

4.1.6. Teknik ve yasal önlemler

Güvenli İnternet kullanımında alınan teknik önlemler arasında filtreleme ve erişimi engelleme yöntemleri ön plana çıkmıştır. Türkiye’de filtreleme işlemleri BTK bünyesinde bulunan TİB tarafından 5651 sayılı kanun çerçevesinde kurulan bilgi ihbar merkezi tarafından 2007’de yürürlüğe girmiştir. Bilgi ihbar merkezine aşağıdaki nedenlerden dolayı gelen şikâyetler neticesinde filtreleme ve erişimi engelleme işlemleri gerçekleştirilmiştir (Bilgi İhbar Merkezi, 2015) :

- 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;
 - İntihara yönlendirme (madde 84),
 - Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),
 - Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),
 - Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),
 - Müstehcenlik (madde 226),
 - Fuhuş (madde 227),
 - Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228), suçları,
- 25.7.1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar,
- 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanunda yer alan suçlar,
- 5651 sayılı Kanunun 9'uncu maddesine göre kişilik hakkının ihlali,
- 5651 sayılı Kanunun 9/A maddesine göre özel hayatın gizliliğinin ihlali,
- 6362 sayılı Kanunun 109'uncu maddesinde yer alan suçlar,
- 4733 sayılı Kanunun 8'inci maddesinin beşinci fıkrasının (k) bendinde yer alan ürünlerin İnternet ortamında satışının yapılması,
- 1262 sayılı Kanunun 18'inci maddesinde yer alan ürünlerin İnternet ortamında satışının yapılması, hallerinde ilgili mercilerce

erişim engelleme kararı verilebilir. ihbarweb.org.tr adresi üzerinden ilgili şikayetler gerçekleştirilebilir.

BTK'ya bağlı TİB'de görevli bir uzman ile yapılan bireysel görüşmelerde ilgili kanun ile ilgili şu görüşler kaydedilmiştir:

“2002, 2003 yıllarında İnternet ortamında öncelikle çocukların istismarına yönelik pornografik içerikler müstehcen içerikler ile ilgili yaşanan mağduriyetler ortaya çıkmaya başladı. Medyada yer almaya başlayınca hükümet daha doğrusu devlet bu konuda bazı tedbirlerin alınması gerektiğini gördü. Bu kapsamda 2007 yılında da bir kanuni düzenleme gerçekleştirdi. 5651 sayılı kanun. Bu kanunun yapılmasından önce İnternet ile ilgili herhangi bir kanun veya yönetmelik söz konusu değildi. Bir boşluk bu konuda söz konusuydu ve bu kanuni boşluktan dolayı birçok mağduriyet yaşıyordu. 5651 sayılı kanun İnternet içeriklerinin düzenlenmesi ile ilgili bir kanun ve bu kanunda İnternet içerikleri 8 başlık altında toplandı. Bu başlıkları ihbarweb.org.tr adresinden de bulabilirsiniz.” (Uzman, Erkek, Doktora, 36).

TİB'de görevli uzman ile yapılan görüşmelerde 5651 sayılı kanundan önce güvenli İnternet kullanımı ile ilgili yasal düzenlemelerde eksiklik olduğu görüşü belirlenmiştir. Ayrıca yapılan görüşmede 2007 yılında yürürlüğe giren 5651 sayılı kanun ile güvenli İnternet kullanımı konusundaki farkındalığın arttığı ve bu konudaki çalışmaların hızlandığı belirtilmiştir. Konu ile ilgili uzman görüşü şu şekildedir:

“Günümüzde hala 2007 yılında yürürlüğe giren 5651 sayılı kanun yürürlükte bu kanun üzerinde bazı değişiklikler yapıldı sonrasında ancak 2007 yılından önce güvenli İnternet kullanımı ile ilgili herhangi bir kanun ve yönetmelik söz konusu değil. Bu konu ile ilgili herhangi bir çalışma da yoktu. 2007 de bu kanunun çıkması şu anlamda da önemli bu kanunun çıkmasıyla birlikte güvenli İnternet kullanımına ilişkin çalışmalar yapılmaya başlandı.” (Uzman, Erkek, Doktora, 36).

Türkiye'de güvenli İnternet konusunda yapılan bir diğer düzenleme de 2011 yılında faaliyete giren güvenli İnternet hizmetidir (BİAK, 2012). Belirtilen yasal düzenleme çerçevesinde 2011 yılından itibaren Türkiye'deki tüm İnternet servis

sağlayıcıları tarafından ücretsiz olarak güvenli İnternet hizmeti sunulmuştur. Bu bağlamda İnternet kullanıcılarına istedikleri takdirde aile ve çocuk profili olmak üzere iki farklı profil seçme hakkı verilmiştir. Kullanılacak profillerin özelliklerini ve kapsamalarını belirlemek için akademisyenlerin ve sivil toplum temsilcilerin yer aldığı “Çocuk ve Aile Profil Kriterleri Çalışma Kurulu” adlı bir kurul oluşturulmuştur. On bir kişiden oluşan bu kurulda Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü gibi kurumlardan daire başkanları, sivil toplum örgütlerinden temsilciler ve akademisyenler yer almaktadır. Belirlenen kriterler doğrultusunda web sayfalarının hangi profilde bulunduğu belirlenmiştir. İnternet kullanıcılarının güvenli İnternet profilleri hakkında bilgi edinebilecekleri, profil testlerini yapabilecekleri bir portal olarak www.guvenlinet.org.tr adresi oluşturulmuştur. Aynı adres üzerinden web sayfası yöneticileri de kendi web sayfalarının buldukları profilleri sorgulanabilmekte ve gerekli durumlarda itiraz edebilmektedir (BTK Faaliyet Raporu, 2011).

TİB'de görevli uzman ile yapılan görüşmede güvenli İnternet hizmetinin çıkış noktasının ihbarweb.org.tr adresine gelen şikayetler olduğu ve bu şikayetler doğrultusunda güvenli İnternet hizmetinin geliştirildiği belirtilmiştir. İlgili uzman görüşü şöyledir:

“İnterneti daha güvenli bir hale getirmek bu zararlı siteleri olumsuz içerikleri olan siteleri filtreleyecek bir sistem geliştirelim. Bunu da nitekim 2011 yılında, 2007 yılından beri gelen ihbarlardan yola çıkarak ki oldukça fazla bu ihbarlar. Ayrıca geliştirmiş olduğumuz uygulamalarla İnternet üzerinden elde etmiş olduğu olumsuz içeriklere sahip web siteleri ile alakalı güvenli İnternet hizmeti diye bir hizmeti oluşturmuş olduk.”
(Uzman, Erkek, Doktora, 36).

MEB tarafından 2015 yılında yapılan ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliğinde disiplin cezası gerektiren davranışlar arasında bilişim araçları ve sosyal medya kullanımı ile ilgili maddeler de eklenmiştir. Bu davranışlar ve karşılığında verilecek cezalar aşağıda sıralanmıştır (OKY, 2015);

- *Okuldan 1-5 gün arasında kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren fiil ve davranışlar;*

- *Kişilere, arkadaşlarına ve okul çalışanlarına sözle, davranışla veya sosyal medya üzerinden hakaret etmek, paylaşmak, yaymak veya başkalarını bu davranışa kışkırtmak,*
- *Bilişim araçları veya sosyal medya yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetlerine ve kişilere zarar vermek,*
- *Okul değiştirme cezasını gerektiren fiil ve davranışlar;*
 - *Bilişim araçları veya sosyal medya yoluyla eğitim ve öğretimi engellemek, kişilere ağır derecede maddi ve manevi zarar vermek,*
 - *Kişilere, arkadaşlarına ve okul çalışanlarına; söz ve davranışlarla sarkıntılık yapmak, iftira etmek, başkalarını bu davranışlara kışkırtmak veya zorlamak, yapılan bu fiilleri sosyal medya yoluyla paylaşmak, yaymak,*
- *Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar;*
 - *Bilişim araçları veya sosyal medya yoluyla; bölücü, yıkıcı, ahlak dışı ve şiddeti özendiren sesli, sözlü, yazılı ve görüntülü içerikler oluşturmak, bunları çoğaltmak, yaymak ve ticaretini yapmak.*

MEB Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından okullarda kullanılan İnternet hattında gerçekleşmesi muhtemel tehditleri engellemek, İnternet trafiğini yönetebilmek için saldırı tespit ve koruma sistemleri, güvenlik duvarları, içerik filtreleme sistemleri vb. uygulamalar kullanılmaktadır. Bu nedenle okullarda bulunan bilişim teknolojileri sınıfındaki bilgisayarlar veya sınıflardaki etkileşimli tahtalardan İnternet bağlantısı gerçekleştirildiğinde öğrenciler ve öğretmenler MEB tarafından filtrelenmiş olan İnternet bağlantısını kullanmaktadır (MEB, 2012).

MEB Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'nda yapılan görüşme de bir uzman tarafından bu durum şu şekilde özetlenmiştir:

“2010 sonrasında yapılanları özetlemek gerekirse; uygunsuz içerikleri (uyuşturucu, kumar, ahlak dışı öğeler) filtreleme yapılıyor. Okullarda laboratuvarında ve sınıflarda kullanılan İnternet erişiminde bu sınırlamalar getirildi. Okullarda antivirüs programları kullanılması konusunda teşvik edildi.” (Uzman, Erkek, Yüksek Lisans, 33).

MEB FATİH proje birimindeki uzmanlardan biri ise MEB tarafından uygulanan filtrelemeyi şu şekilde aktarmıştır:

“MEB’in ADSL’e yönelik Bilgi İşlem Projesi vardı. Biz birim olarak okullarda İnternet alt yapısına yönelik erişim sağlıyoruz. Güvenlik anlamında yeni önlemler almaya başladık. Yeni bir VPN geliştiriyoruz. 32 bin okul bu VPN’de değil. Ancak tüm okullar bu sisteme dahil edilecek. Güvenlik duvarını inceledikten sonra İnternet erişimi gerçekleşiyor. Bu anlamda noktadan noktaya kısıtlama yapılarak öğrencilerin zararlı içeriklerle karşılaşması engellenmektedir.” (Uzman, Erkek, Yüksek Lisans, 35)

Türkiye’de özellikle çocukların ve gençlerin güvenli İnternet kullanımlarını sağlamak için yapılan çalışmalar, doküman incelemesi sonunda; bilinçlendirme seminerleri, etkinlikler, farkındalık ve tanıtım kampanyaları, basılı ve görsel materyaller, ihbar hattı, teknik ve yasal önlemler olmak üzere altı başlık altında organize edilen çalışmalar Tablo 4.1’de özetlenmiştir.

Tablo 4.1.

Türkiye’de Güvenli İnternet Kullanımına Yönelik Gerçekleştirilen Faaliyetler

BİLİNÇLENDİRME SEMİNERLERİ		
Yıl / Periyot	Faaliyeti Gerçekleştiren Kurum/Birim	Açıklama
2011	BTK	20 ilde farklı yaş gruplarından yaklaşık olarak 30000 kişiye 200’ün üzerinde seminer verilmiştir.
2012 / 2013 / 2014	BTK	Türkiye’nin 100’den farklı yerinde çocuklar ve ebeveynler öncelikli olmak üzere farklı yaş gruplarında katılımcılara seminerler verilmiştir.
2013	BTK	“İnternet Kafeler ve Sorunları” paneli BTK tarafından düzenlenmiştir.
2011-2015	MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü	“7-19 Yaş Aile Eğitimi Programı” çerçevesinde 6.742 rehber öğretmen yetiştirilmiştir. Bu rehber öğretmenler aracılığıyla 321.458 ebeveyne ulaşılmış ve İnternet kullanımını da kapsayan birçok seminer düzenlenmiştir
2010-2012	MEB	Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı, Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılıkla Mücadelede Ulusal Politika ve Strateji Belgesi’nin Uygulanması İçin Eylem Planı hayata geçirilmiştir.
2013	MEB	“İnternet Salonu ve Yöneticileri Uyum Eğitimi Semineri” kapsamında Türkiye’nin çeşitli illerinden katılımcılara seminer verilmiştir.
Her Yıl	MEB İl Milli Eğitim Müdürlükleri	Her yıl nisan ayında kutlanan İnternet haftası etkinlikleri kapsamında birçok okulda bilinçlendirme seminerleri yapılmaktadır.
	MEB	FATİH projesinin ana bileşenlerinden biri olan bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BT kullanımının sağlanmasıdır. Bu çerçevede çeşitli eğitim seminerleri düzenlenmiştir.
2010	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	“Aile Eğitim Programı” kapsamında seminerler düzenlenmiştir.
Her Yıl	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve UNICEF	Ulusal Çocuk Hakları Forumu kapsamında çeşitli seminerler ve eğitimler düzenlenmiştir.
2011	İç İşleri Bakanlığı ve Mutlu Çocuklar Derneği	16 okulda toplam 80 adet seminer verilmiştir. Yapılan seminerler sonrasında akademisyenler, öğretmenler ve velilerle çalıştaylar yapılmıştır.
2012	Devlet Planlama Teşkilatı ve Teknoloji ve Tasarım Merkezi Derneği	“Eğitimde Bilişim ve İnternet Kültürü Oluşturma” projesi kapsamında seminerler ve etkinlikler düzenlenmiştir.
2013-2014	Yeşilay ve Uluslararası Sosyal Medya Derneği	“Yeşilay Sosyal Medya Okulu” konulu eğitimler verilmiştir.

Tablo 4.1 (Devamı)

ETKİNLİKLER		
Yıl / Periyot	Etkinlik Adı	Açıklama
Her Yıl	Güvenli İnternet Günü	Türkiye ilk kez 2010 yılında İnternet Geliştirme Kurulu'nun koordinesinde Güvenli İnternet Günü'nü kutlamıştır. Bu kapsamda çeşitli üniversitelerden akademisyenler, sektörün önde gelen temsilcileri, kamu görevlileri, sivil toplum örgütleri gibi birçok katılımcı İnternet'in güvenli kullanımı ile ilgili konuları tartışmak için bir araya gelmiştir.
Her Yıl	Güvenli İnternet Forumu	2004 yılından beri düzenlenmektedir. Bu konferansta güvenli İnternet kullanımı farklı boyutlarıyla ele alınıp tartışılmaktadır. Sadece Avrupa'dan değil dünyanın farklı ülkelerinden kamu ve özel sektör çalışanları ile sivil toplum temsilcileri katılmaktadır.
2011	Ulusal Çocuk Forumu	Dünya Çocuklar Günü kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile UNICEF Türkiye işbirliği ile düzenlenen bir etkinliktir. 2011 yılında 12. si "Türkiye'de Bilgi-İletişim Teknolojileri ile Çocuk ve Gençler Üzerindeki Etkisi" temasıyla düzenlenmiştir. Birçok alan uzmanı tarafından konferanslar ve çalıştaylar düzenlenmiştir.
Her Yıl	Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi	İlk kez 2012 yılında düzenlenmiş olup, teknoloji bağımlılığı ile ilgili farkındalığı artırmak, konu ile ilgili problemleri ve çözümleri tartışmak amaçlamıştır.
2012	Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu	2012 yılında 4'üncüsü düzenlenen sempozyumda ise "Çocuk ve Bilişim" tema olarak seçilmiştir. Sempozyumda İnternet bağımlılığı, güvenli bilişim teknolojileri, İnternet'te çocuk istismarı gibi konular tartışılmıştır. Sempozyuma 41 farklı ülkeden yaklaşık 800 katılımcı dahil olmuştur.
2014	İnternet'in Bilinçli Kullanımı ve Teknoloji Bağımlılığı Çalıştayı	Yeşilay ve BTK arasında yapılan iş birliği neticesinde "İnternet'in Bilinçli Kullanımı ve Teknoloji Bağımlılığı Çalıştayı" düzenlenmiştir. Çalıştay kapsamında bireysel ve kurumsal olarak dijital haklar ve sorumluluklar, güvenli İnternet kullanımı ile ilgili bilinçlendirmeye yönelik uygulamalar ve önerilerin yer aldığı bir rapor hazırlanmıştır.
FARKINDALIK VE TANITIM KAMPANYALARI		
Tür	Kurum / Birim / Etkinlik	Açıklama
Spot Filmler	Güvenli İnternet Günü	"Cem ve İnternet", "Klaus nerede" adlı videolar bunlardan bazılarıdır. Benzer şekilde İnternet sektörünün önde gelen büyük firmaları tarafından güvenli İnternet günü etkinlikleri çerçevesinde farkındalık yaratabilmek adına ücretsiz bir şekilde reklam kampanyaları düzenlenerek konuya dikkat çekilmeye çalışılmıştır.
Eğitici Videolar	TİB	Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından, "Gerçekten sen kimsin?", "İnternet'te siber tuzaklar", "Bilgilerini sakla, tehlikelerden korun!" gibi ondan fazla eğitici video hazırlanmış ve kurumun resmi web sayfasında yayınlanmıştır.
Kamu Spotu	Emniyet Genel Müdürlüğü	Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından da siber suçlar hakkında kamu spot filmi hazırlanmıştır.

Tablo 4.1 (Devamı)

Tür	Kurum / Birim / Etkinlik	Açıklama
Spot Filmler	Turgut Özal Üniversitesi	Turgut Özal Üniversitesi tarafından hayata geçirilen özellikle çocuklar başta olmak üzere, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve yetişkin bireylerin İnternet'in güvenli, etkin ve üretime yönelik bilinçli kullanımını hakkındaki bilgi ve algı seviyelerinin yükseltilmesinin amaçlandığı AB projesi kapsamında spot filmler hazırlanmıştır.
Tanıtım Videoları	MEB	Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hayata geçirilen FATİH projesi bünyesinde "Teknolojinin Doğru Kullanımı" temalı çeşitli tanıtım videoları hazırlanmış ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA) 'nda yayınlanmıştır.
Radyo Programları	TİB ve TRT	TİB ve TRT işbirliği ile TRT Türkiye'nin radyosunda, farkındalık oluşturmak adına konunun uzmanlarının özellikle davet edildiği ve 50 bölümlük programlar yapılmış ve bu programlar TRT'nin farklı kanallarında yayınlanmıştır.

BASILI VE GÖRSEL MATERYALLER

Yıl	Kurum / Birim	Açıklama
2010	TİB	TİB tarafından hazırlanan "Güvenli İnternet Kullanımı İçin Tavsiyeler" adlı kitapçık GİK konusunda yapılmış ve geniş bir kitleye ulaştırılan ilk örneklerdendir.
2010	TİB	"Ailenizin Afacan Çocuğu: İnternet" ve "İnternet Kafe Denetim Eğitimi" isimli e-kılavuzlarda TİB'in resmi web sayfasında yayınlanmıştır.
2010	TİB	Güvenli İnternet günü kapsamında 2010 yılında gerçekleştirilen etkinliklerde TİB tarafından "İnternetin Güvenli Kullanımı İçin Anne-Babalara Öneriler" isimli kitapçık hazırlanmış ve katılımcılara dağıtılmıştır.
2012	İGK	İnternet Geliştirme Kurulu (İGK) bünyesinde, güvenli İnternet kullanımı için temel ipuçlarının, İnternet'te yaşanabilecek dolandırıcılık olaylarında dikkat edilmesi gerekenlerin, çocuklar için güvenli İnternet kullanımı ve oyun önerilerinin yer aldığı kitapçık hazırlanmıştır.

GİK İLE İLGİLİ GÖRSEL MATERYALLERİN YER ALDIĞI WEB SAYFALARI

Kurum / Birim	Web Sayfası	Sayfanın İçeriği
MEB	etwinning.meb.gov.tr	İnternet ortamında uyulması gereken etik kurallar tanıtılmış ve bilgi güvenliği ile bilişim suçları ile ilgili sunumlar paylaşılmıştır.
MEB	www.eba.gov.tr	Güvenli İnternet kullanımı konusunda çeşitli materyaller, görseller ve sunumlar yer almaktadır.
TÜBİTAK	www.bilgimikoruyorum.org.tr	Bilgi güvenliği ile ilgili temel bilgiler, bilgisayar ve erişim güvenliği, İnternet ve ağ güvenliği başlıkları altında içerikler yer almaktadır.
BTK/TİB	www.guvenliweb.org.tr	Aileler ve eğitimcilere yönelik tavsiyeler, örnek sunumlar, e-kitapçıklar ve güvenli İnternet konulu eğitici videolar içeriği oluşturmaktadır.
BTK/TİB	www.guvenlinet.org.tr	Güvenli İnternet hizmeti ile ilgili eğitici animasyonlara, videolara ve ailelere tavsiyelere yer verilmiştir.
BTK/TİB	www.guvenlicocuk.org.tr	Çocuklar için hazırlanmış bazı oyunlar, ziyaretçilerin görüşlerinin yer aldığı bir pano, İnternet kullanımı ile ilgili çocuklara yönelik tavsiyeler, bilgisayar ve İnternet güvenliği hakkındaki gelişmelere yer verilmiştir.

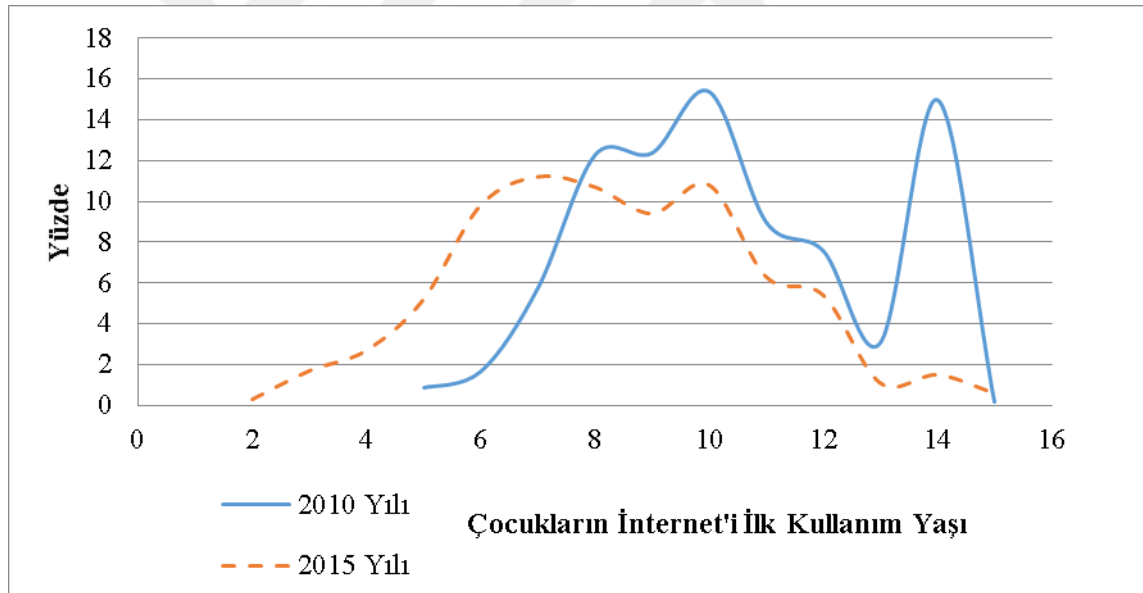
Tablo 4.1 (Devamı)

Kurum / Birim	Web Sayfası	Sayfanın İçeriği
İGK	www.internetkurulu.org	İnternet geliştirme kurulunun görevleri, mevzuat bilgileri, eğitici sunumlar, güvenli İnternet hizmetine ilişkin bilgiler ve ailelere tavsiyeler vardır.
Özel Sektör	www.guvenliinternet.org	Ebeveynler için tavsiyeler, güvenli İnternet kullanımı hakkında genel bilgiler, İnternet'in güvenli kullanımına yardımcı olmak için bazı yazılım önerileri yer almaktadır.
İHBAR HATTI		
Yıl	Kurum	Açıklama
2007	Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı	2007 yılında TİB tarafından yapılan 5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi" hakkında kanununun 10. Maddesinin 4. Fıkrasının (d) bendi uyarınca kurulmuştur. Bu tarihten itibaren "www.ihbarweb.org.tr" web sayfası, 0312 582 82 82 nolu telefon veya 1199 kısa mesaj servisi, yasa dışı içerikleri ihbar etmek isteyen kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Bilgi ihbar merkezi 2011 yılında Litvanya'nın başkenti Vilnius'da gerçekleşen Uluslararası İnternet İhbar Merkezleri Birliği(INHOPE) Genel Kurulu'nda yapılan oylamayla birliğe kabul edilmiştir.
TEKNİK VE YASAL ÖNLEMLER		
Yıl	Adı	Açıklama
2007	Bilgi İhbar Merkezi	Türkiye'de filtreleme işlemleri BTK bünyesinde bulunan TİB tarafından 5651 sayılı kanun çerçevesinde kurulan bilgi ihbar merkezi tarafından 2007'da yürürlüğe girmiştir.
2011	Güvenli İnternet Hizmeti	2011 yılından itibaren Türkiye'deki tüm İnternet servis sağlayıcıları tarafından ücretsiz olarak güvenli İnternet hizmeti sunulmuştur. Bu bağlamda İnternet kullanıcılarına istedikleri takdirde aile ve çocuk profili olmak üzere iki farklı profil seçme hakkı verilmiştir.
2015	MEB Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği Değişikliği	2015 yılında yapılan bu değişiklik ile okullarda sosyal medya yoluyla işlenen suçlara verilecek disiplin cezaları belirlenmiştir. Bu okuldan 1-5 günlük uzaklaştırma, okul değiştirme ve örgün eğitim dışına çıkarma cezaları olarak çeşitlendirilmiştir.
	MEB'e Bağlı Okullarda İnternet Filtrelemesi	MEB Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından okullarda kullanılan İnternet hattında gerçekleşmesi muhtemel tehditleri engellemek, İnternet trafiğini yönetebilmek için saldırı tespit ve koruma sistemleri, güvenlik duvarları, içerik filtreleme sistemleri vb. uygulamalar kullanılmaktadır.

Tablo 4.1 incelendiğinde GİK ile ilgili bir çok kurumun ve derneğin faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Özellikle İnternet kullanımının yaygınlaşması ve İnternet kaynaklı yaşanan sıkıntıların artmasıyla birlikte bu konuda yapılan çalışmalar da artış gözlemlenmiştir. Uzmanlar ile yapılan görüşmeler ve doküman incelemesi sonuçları GİK konusunda birçok alanda çalışmalar yapıldığını ancak bu çalışmaların etkilerinin değerlendirilmesi ve yeterliği konusunda eksikliklerin olduğunu göstermiştir.

4.2. Çocukların İnternet Erişimi ve İnternet Kullanım Düzeyleri

Bu kısımda çalışmanın ikinci araştırma sorusu olan çocukların İnternet erişimi ve İnternet kullanım düzeylerinin 2010-2015 yılları arasındaki değişimini incelemek amacıyla elde edilen verilerin betimsel analiz sonuçları sunulmuştur. Bu kapsamda çocukların İnternet erişimi ve kullanımı birkaç boyutta değerlendirilmiştir. Öncelikle çocukların İnternet'i ilk kullanımı Şekil 4.3'te verilmiştir.

Şekil 4.3. 2010-2015 yıllarında çocukların İnternet'i ilk kullanım yaşları

Çocukların İnternet'i ilk kullanım yaşlarına bakıldığında 2010-2015 yılları arasında ortalamanın 9,64'ten 8,28'e düştüğü görülmüştür. 2010-2015 yılları arasında çocukların İnternet erişimini sağladıkları ortamlardaki değişim ise Tablo 4.2'de sunulmuştur. Tablo 4.2'ye bakıldığında çocukların evde kendi odalarında ve kendi odaları dışında İnternet'e erişim oranları, 2010-2015 yılları arasında yaklaşık olarak %50 artmıştır. Çocukların okulda ve dershanede İnternet'e erişim oranları ise bu süreçte

%10 düşerken, bu düşüş İnternet kafelerde İnternet'e erişim sağlayan çocuklarda %20'ye ulaşmıştır. Öte yandan bu süreçte ortaya çıkan en büyük değişim çocukların dışarıdayken, okula veya başka bir yere giderken sağladıkları İnternet erişim oranlarında görülmüştür. 2010 yılında elde edilen verilerde çocukların sadece %3'ü hareket halinde İnternet kullanırken bu oran 2010-2015 yılları arasında %54'e yükselmiştir.

Tablo 4.2.

2010-2015 Yıllarında Çocukların İnternet Erişimi Sağladıkları Mekânlar

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Evde kendi odasında	323	31,9	663	84,6
Evde ama kendi odası dışında	245	24,3	629	80,2
Okulda ve dershanede	609	60,1	389	49,6
Dışarıdayken, okula veya başka bir yere giderken	38	3,8	425	54,2
Bir İnternet kafede	518	51,1	237	30,2

Çocukların erişim sağladıkları mekanların 2010-2015 yılları arasındaki değişimine ilişkin veriler açıklandıktan sonra çocukların okulun olduğu bir günde ve okulun olmadığı bir günde İnternet'e erişim sürelerine ilişkin verilerin analiz sonuçları, Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3.

2010-2015 Yıllarında Okulun Olduğu/Olmadığı Günlerde Çocukların İnternet'te Kullanımları

Okulun Olduğu Günde İnternet'te Geçirilen Süre	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Az ya da hiç	29	2,8	169	21,6
Yarım saat	249	24,5	118	15,1
Bir saat	369	36,2	163	20,8
İki saat	127	22,3	135	17,2
Üç saat	37	3,7	63	8,0
Dört saat	9	0,9	40	5,1
Dört saatten fazla / Beş saat	14	1,4	28	3,6
Altı saat			7	0,9
Yedi saat ve daha fazlası			28	3,6
Okulun Olmadığı Günde İnternet'te Geçirilen Süre	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Az ya da hiç	15	1,5	48	6,1
Yarım saat	168	16,5	57	7,3
Bir saat	268	26,3	96	12,2
İki saat	249	25,4	150	19,1

Üç saat	102	10,0	118	15,1
Dört saat	51	5,1	95	12,1
Dört saatten fazla / Beş saat	48	4,7	48	6,1
Altı saat			34	4,3
Yedi saat ve daha fazlası			104	13,3

Bilmiyorum, fikrim yok gibi cevapların yüzdeleri listelenmediği için toplamlar %100'ü bulmamaktadır.

Tablo 4.3'e bakıldığında 2010 yılındaki verilerde çocukların %36,2'si okulun olduğu günlerde ortalama bir saatlerini İnternet'te geçirdiklerini belirtmiştir. 2015 yılında ise araştırmaya katılan çocukların %21,6'lık bir kısmı yarım saatten daha az İnternet'te zaman geçirdiklerini söylemiştir. Okulun olmadığı günlerde ise 2010 yılındaki verilerde çocuklar İnternet'te geçirdikleri ortalama sürenin %26,3'lük bir oranla bir saat olduğu görülürken, bu durumun 2015 yılında %19,1 ile iki saate yükseldiği görülmüştür.

Yukarıda verilen tablo ve grafiklerde çocukların İnternet erişimleri ve İnternet kullanım düzeyleri ile ilgili İnternet'i ilk kullanım yaşları, günlük olarak İnternet'i kullandıkları mekânlar, cihazlar ve okulun olduğu/olmadığı günlerdeki İnternet kullanım süreleri incelenmiştir. Bu kapsamda son olarak çocukların günlük yaşamlarında ne sıklıkla İnternet'i kullandıklarına ilişkin verilerin analiz sonuçları ise Tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4.

2010-2015 Yıllarında Çocukların İnternet'i Kullanım Sıklıkları

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Her gün veya hemen hemen her gün	328	32,2	451	57,5
Haftada bir veya iki kez	534	52,5	253	32,3
Ayda bir veya iki kez	117	11,5	29	3,7
Ayda bir seferden daha az	34	3,3	16	2,0

Bilmiyorum, fikrim yok gibi cevapların yüzdeleri listelenmediği için toplamlar %100'ü bulmamaktadır.

Tabloya bakıldığında 2010 yılındaki verilerde çocuklar %52,5 ile haftada bir veya iki kez İnternet'i kullanırken, beş yıllık bir süreç sonunda çocuklar %57,5 ile her gün veya hemen hemen her gün İnternet'i kullandıklarını görülmüştür.

4.2.1. Çocukların İnternet erişimi ve İnternet kullanım düzeylerindeki değişimde etkili olan unsurlar

Bu bölümde ikinci araştırma sorusunun alt araştırma sorusu olan çocukların 2010-2015 yılları arasında, İnternet erişim ve kullanımlarındaki değişimi etkileyen unsurları belirlemek amacıyla çocuklarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi sonuçları Tablo 4.5'te sunulmuştur.

Tablo 4.5.

Çocuklara Göre İnternet Erişim ve Kullanımdaki Değişimin Nedenleri

	n	f
Akıllı telefon kullanımının artması	11	13
İnternet etkinliklerinin çeşitlenmesi	8	9
İnternet'in sosyal iletişimin bir parçası haline gelmesi	6	6
İnternet erişim olanaklarının artması	3	4
İnternet'in eğitsel amaçlı kullanımının artması	2	2

Tablo incelendiğinde çocuklarla yapılan görüşmeler neticesinde, İnternet kullanımlarındaki artışın özellikle akıllı telefon kullanımının artması ve İnternet etkinliklerinin çeşitlenmesi gibi nedenlerden kaynaklandığı yönünde görüşler alınmıştır. Bu nedenler neticesinde çocukların İnternet'i ilk kullanım yaşları ve kullanım sıklıklarının doğrudan ya da dolaylı olarak etkilendiği söylenebilir. Çocukların İnternet'e daha kolay erişim sağlayabilmesi, çocukların evlerinde ve hareket halindeyken İnternet kullanımını arttırmıştır. Çocukların okulda ve İnternet kafelerde İnternet kullanımlarının azalması bu artışın doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu durum çocukların 2010 yılına oranla kişisel İnternet erişimlerinin ve İnternet kullanımlarının arttığını gösterirken, bu artışın İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklerden karşılaştıkları risklere kadar İnternet kullanımlarını birçok boyutta etkilediği söylenebilir. Bu kapsamda akıllı telefonların İnternet erişim ve kullanımını etkilediğine ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Akıllı telefon almak ve mobil İnternet kullanmaya başlamam İnternet kullanımımın artmasında önemli bir etken.” (Kız, 13, Adana).

“Kullandıkça hoşuma gidiyor özellikle akıllı telefon aldıktan sonra aşırı şekilde kullandığımı söyleyebilirim.” (Erkek, 15, Gaziantep).

Ayrıca çocuklar tarafından İnternet etkinliklerinin çeşitlenmesi etkili olan unsurlardan bir diğeri olarak değerlendirilmiştir. Bu konu ile ilgili bazı görüşleri ise şöyledir:

“Daha önce genellikle sadece ödevlerim için İnternet'i kullanmaya ihtiyaç duyuyordum ama artık müzik dinlemek için de, film izlemek için de

arkadaşlarımla iletişim kurmak için de İnternet'i kullanıyorum.” (Kız, 14, Ankara).

“İnternet'te her gün neredeyse yeni bir şey öğreniyorum. Yeni oyunlar buluyorum hem eskiden facebook hesabım vardı sadece şimdi İstagram ve Twitter hesaplarım da var.” (Erkek, 14, İzmir).

Bunlara ek olarak çocuklar sosyal iletişimlerinde İnternet'in artık vazgeçilmez bir araç haline gelmesi, İnternet'e erişim olanaklarının giderek artması ve eğitsel amaçlı gerçekleştirilebilecek aktivitelerin/uygulamaların zenginleşmesi, çocuklar tarafından İnternet erişim ve kullanımlarını etkileyen unsurlar arasında değerlendirilmiştir.

4.3. Çocukların İnternet'te Gerçekleştirdikleri Etkinlikler ve İnternet Kullanım Becerileri

Bu bölümde araştırmanın üçüncü araştırma sorusu olan 2010-2015 yılları arasında çocukların İnternet'i kullanırken gerçekleştirdikleri etkinlikler ve İnternet kullanım becerilerindeki değişime ilişkin verilerin betimsel analiz sonuçları sunulmuştur. Tablo 4.6'da çocukların İnternet'i kullanırken gerçekleştirecekleri etkinliklere ilişkin analiz sonuçları görülmektedir.

Tablo 4.6.

Çocukların İnternet'i Kullanırken Gerçekleştirdikleri Etkinlikler

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Okul işleri için İnternet'i kullandım	651	92,6	619	83,0
İnternet'te video klip izledim	429	62,3	625	85,0
Çevrim-içi film izledim veya müzik dinledim	295	45,3	638	81,4
İnternet'te haber izledim/okudum	270	42,1	467	59,6
E-posta aldım/gönderdim	338	50,6	382	51,6
Sosyal ağ sitelerini kullandım	345	51,7	626	81,3
İnternet'te bir sohbet odasını ziyaret ettim	119	18,2	292	41,6
Anlık mesajlaşma kullandım	323	50,1	506	68,3
İnternet'te diğer insanlarla oyun oynadım	340	51,7	463	61,0
İnternet'te kendi kendime oyunlar oynadım	998	98,0	773	98,6
Videolu iletişim için kamera kullandım	256	40,5	378	49,0
Bir web sitesine yorum ekledim veya gönderdim	155	25,1	431	55,0
Bir blog veya çevrim-içi günlük yazdım	27	4,7	191	28,3
Paylaşmak için İnternet'e fotoğraf/video vs. yükledim	286	47,0	542	72,2
Bir karakter, evcil hayvan veya avatar oluşturdum	69	11,9	225	33,0

Tablo incelendiğinde 2010-2015 yılları arasında çocukların İnternet’te yaptıkları tüm etkinliklerde bir artış olduğu görülmüştür. Bu kapsamda en büyük artışlardan biri %45,3’den %81,4’e çevrim-içi film izleme veya müzik dinleme etkinliklerinde olduğu görülmüştür. Çocukların İnternet’te video klip izleme, sosyal ağ sitelerini kullanma, web sitelerine yorum ekleme ve paylaşmak için İnternet’e fotoğraf veya video yükleme etkinliklerinde de yaklaşık olarak %20-30’luk bir artış olduğu görülmüştür. Tablo incelendiğinde diğer etkinliklerdeki artış daha düşük seviyelerde olurken, çocukların İnternet’te kendi kendilerine oyun oynama etkinliğinin ise %98’lik oranını koruduğu görülmüştür.

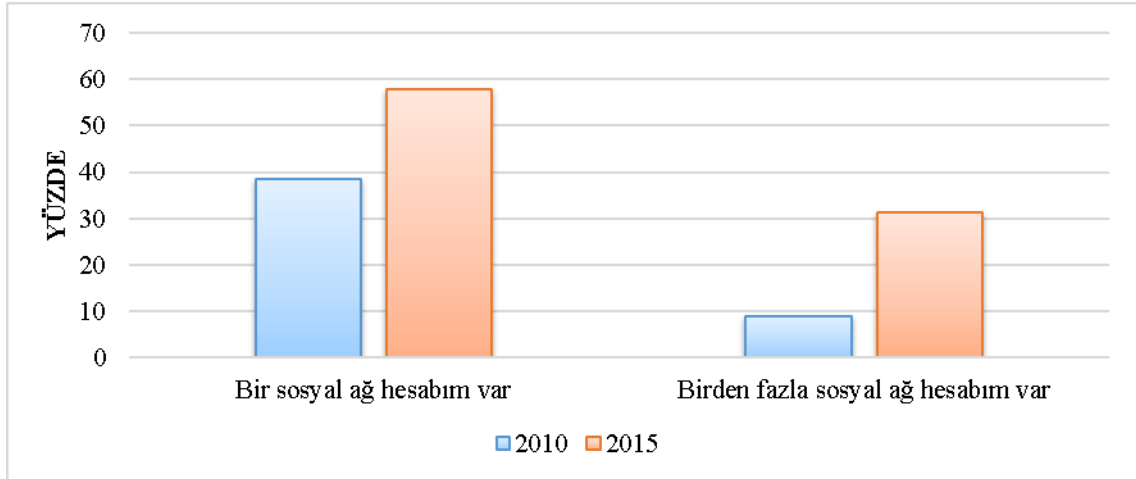
2010-2015 yıllarında çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlik sayıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını kontrol etmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Bunun için toplam etkinlik sayısı hesaplanmış, normallik testleri sonucunda iki grubun da, basıklık ve çarpıklık değerlerinin -3-+3 aralığında olduğundan normal dağıldığı görülmüştür. Tablo 4.7’de görüldüğü gibi 2010 ve 2015 yılları arasında çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlik sayıları arasında anlamlı bir değişim olduğu ortaya çıkmıştır, $t(1206)=-12,68$, $p<.000$. 2015 yılında çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlik sayısı ($\bar{X}=9.31$) 2010 yılında çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlik sayısından ($\bar{X}=6.71$) oldukça yüksektir.

Tablo 4.7.

Yıllara Çocukların İnternet’te Gerçekleştirdikleri Etkinlik Sayılarındaki Değişime Ait t-test Sonucu

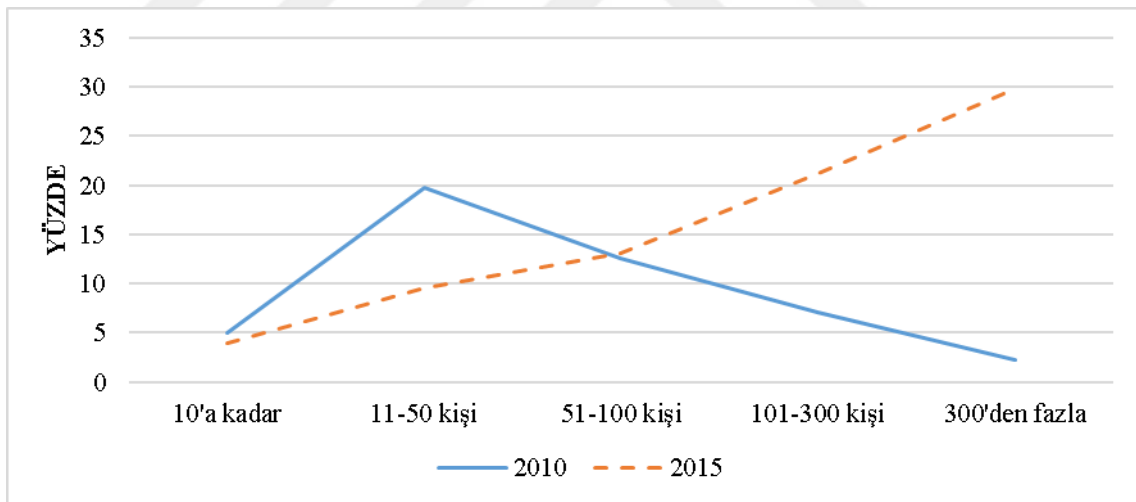
Yıllar	N	\bar{X}	S	sd	t	Sig. (2-tailed)
2010	511	6.71	3.52	1206	-12,68	.000
2015	697	9.31	3.52			

Çocukların İnternet’te genel olarak gerçekleştirdikleri etkinliklerden sonra bu etkinliklerin bir bölümünü oluşturan sosyal ağlara ilişkin veriler sunulmuştur. Bu kapsamda sosyal ağ hesaplarına sahip olma durumlarının 2010-2015 yılları arasındaki değişimi ile ilgili verilerin analiz sonuçları Şekil 4.4’te verilmiştir.

Şekil 4.4. Çocukların sosyal ağ hesaplarına sahip olma durumları

Şekil 4.4 incelendiğinde birden fazla sosyal ağ hesabı olan çocukların oranı 2010 yılında %9,0 iken, 2015 yılında bu oran %31,3'e yükselmiştir. Toplam olarak sosyal ağ hesaplarına sahip olma oranları da 2010 yılında %47,6'dan %89,5'e yükselmiştir. Çocukların sosyal ağlar üzerindeki arkadaş sayılarının 2010-2015 yılları arasındaki değişimleri ise Şekil 4.5'te verilmiştir.

Şekil 4.5. Çocukların sosyal ağlar üzerindeki arkadaş sayıları

Şekil 4.5 incelendiğinde 2010-2015 yılları arasında çocukların sosyal ağlar üzerindeki arkadaş sayılarında artış olduğu görülmüştür. 2010 yılındaki verilerde çocukların %19,7'sinin sosyal ağlardaki arkadaş sayılarının 11-50 aralığında olduğu, bu oranın 2015 yılında ise %9,6 olduğu görülmüştür. Çocukların sosyal ağlar üzerinde 300'den fazla arkadaşına sahip olma oranlarına baktığımızda da 2010 yılındaki %2,2'lik oran, 2015 yılında %29,8'e yükselmiştir. Sosyal ağlar ile ilgili incelenen bulgularda,

2010-2015 yılları arasında çocukların sosyal ağ hesaplarını kullanma düzeylerinde ve sosyal ağlar üzerindeki arkadaş sayılarında artış görülmüştür. Sosyal ağ kullanan çocukların, sosyal ağ hesaplarında paylaştıkları kişisel bilgilerin 2010-2015 yılları arasındaki değişimi ise Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8.

Çocukların Sosyal Ağ Hesaplarında Paylaşımları Kişisel Bilgiler

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Yüzümü net gösteren bir fotoğraf	316	65,0	559	91,0
Soy ismim	320	66,0	596	95,1
Ev adresim	91	18,8	56	20,2
Telefon numaram	38	7,8	135	41,3
Okulumun adı	164	33,8	450	84,4
Gerçek yaşıım	230	47,4	337	76,6

Tabloya bakıldığında sosyal ağ kullanan çocukların profillerinde paylaştıkları kişisel bilgilerinde bir artış olduğu görülmüştür. En büyük artışında %33,8’den %84,4’e yükselen okulları ile ilgili bilgileri paylaşılması konusunda olduğu görülmüştür.

Çocukların sosyal ağ profillerinde paylaştıkları kişisel bilgilerin toplamında 2010-2015 yılları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını kontrol etmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Bunun için çocukların sosyal ağlarda paylaştıkları bilgilerin sayısı toplanmıştır. Elde edilen veri üzerinde bağımsız gruplar t-testi yapılmadan önce normallik testleri yapılmış, iki grubun da, basıklık ve çarpıklık değerlerinin -3-+3 aralığında olduğundan normal dağıldığı görülmüştür. Tabloya bakıldığında çocukların sosyal ağlarda paylaştıkları kişisel bilgilerinin sayısı 2010-2015 yılları arasında anlamlı bir şekilde değişmiştir. 2010 yılında çocukların sosyal ağlarda paylaştığı kişisel bilgilerin sayısı (\bar{X} =2.38) iken 2015 yılında bu sayının (\bar{X} =3.29) arttığı görülmüştür.

Tablo 4.9.

2010-2015 Yıllarında Çocukların Sosyal Ağlarda Paylaştığı Kişisel Bilgilerin

Değişimine Ait t-Testi Sonuçları

Yıllar	N	\bar{X}	S	sd	t	Sig. (2-tailed)
2010	485	2.38	1.5	723	-7.813	.000
2015	240	3.29	1.3			

İnterneti kullanım becerileri birçok başlık altında incelenebilir. Çocukların İnternet’te arama yaparken kullandıkları filtreleme seçenekleri, buldukları bilgileri farklı web sitelerinden karşılaştırma becerileri ve istenmeyen reklam, spam ve e-postaları engelleyebilme becerileri ile ilgili verilerin betimsel analiz sonuçları Tablo 4.10’da sunulmuştur.

Tablo 4.10.

Çocukların İnternet’i Kullanım Becerileri

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Bilginin doğruluğu için web sitelerini karşılaştırma	280	38,5	493	63,4
Arama yaparken filtreleme seçeneklerini kullanma	123	16,9	262	33,8
Bir web sitesini sık kullanılanlara ekleme	222	30,5	432	56,3
İstenmeyen reklam, spam, e-mail (e-posta) engelleme	219	30,1	471	60,9
Ziyaret ettiğiniz sitelerin kaydını silme	248	34,1	460	59,6
Bir sosyal ağ profilinde kişisel ayarları değiştirmek	230	31,6	510	66
Haber almak istemediğiniz birinden mesajları engellemek	283	38,9	522	67,8
İnternet’i güvenli şekilde kullanmak ilgili bilgi bulmak	319	43,8	553	71,4

Tabloya bakıldığında çocukların bilginin doğruluğu için web sitelerini karşılaştırma oranları %38,5’ten %63,4’e yükselmiştir. Benzer bir artış da bir web sitesinin sık kullanılanlara eklenmesinde görülmüştür. Burada da oran %30,5’ten %56,3’e yükselmiştir. Tablo incelendiğinde en büyük artışlardan birinin de istenmeyen reklam, spam ve e-postaların engellenmesinde olduğu görülmüştür. 2010 yılındaki verilerde %30,1’i bu tür mesajları engellerken, 2015 yılında bu oran %60,9’a yükselmiştir. Benzer bir durumda %31,6’dan, %66’ya yükselen bir sosyal ağ profilinde kişisel ayarları değiştirme becerisinde olduğu görülmüştür.

Çocukların İnternet kullanım becerilerinde 2010-2015 yılları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını kontrol etmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Bunun için çocukların İnternet kullanım becerilerinin sayısı toplanmıştır. Yapılan normallik testleri sonucunda basıklık ve çarpıklık değerlerinin -3-+3 aralığında olduğu ve elde edilen verinin her iki grup içinde normal dağıldığı görülmüştür.

Tablo 4.11.

2010-2015 Yıllarında Çocukların İnternet Kullanım Becerilerinin Değişimine Ait t-Testi Sonuçları

Yıllar	N	\bar{X}	S	sd	t	Sig. (2-tailed)
2010	728	2.64	2.64	1465	-16,566	.000
2015	784	4.77	2.27			

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi 2010 ve 2015 yılları arasında çocukların İnternet kullanım becerilerinin toplam sayıları arasında anlamlı bir değişim olduğu görülmektedir, $t(1465)=-16.566$, $p<.000$. 2010 yılında çocukların İnternet kullanım becerilerinin toplam sayısı ($\bar{X}=2.64$) iken 2015 yılında bu sayının ($\bar{X}=4.77$) arttığı görülmüştür.

4.3.1. Çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikler ve İnternet’i kullanım becerilerindeki değişimde etkili olan unsurlar

Bu bölümde üçüncü araştırma sorusunun alt araştırma sorusu olan çocukların İnternet’i kullanırken gerçekleştirdikleri etkinlikler ve İnternet’i kullanım becerilerindeki 2010-2015 yılları arasındaki değişimi etkileyen unsurları belirlemek amacıyla çocuklarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi sonuçları Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Tablo 4.12.

Çocuklara Göre İnternet Etkinlikleri ve Becerilerindeki Değişimin Nedenleri

	n	f
Akıllı telefon kullanımının artması	12	14
İnternet’te yer alan içeriklerin zenginleştirilmesi	8	9
Ebeveynlerin İnternet kullanım oranlarının artması	6	7
Çocuklar arasında İnternet kullanımının yaygınlaşması	4	4
İnternet’in eğitsel amaçlı kullanımının artması	3	3

Tablo incelendiğinde, çocuklar ile yapılan görüşmeler sonunda 2010-2015 yılları arasında çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinliklerdeki artışı, akıllı telefonların kullanımının artması, İnternet’te yer alan içeriklerin zenginleştirilmesi başta olmak üzere birçok unsurun etkilediği görülmüştür. Özellikle akıllı telefon kullanımının artması etkili bir unsur olarak birçok görüşme de dile getirilmiştir. Buradan yola çıkarak

akıllı telefon kullanımının artması ve çocuklar arasında İnternet kullanımının yaygınlaşması, çocukların sahip oldukları İnternet kullanım becerilerinin 2010-2015 yılları arasında önemli ölçüde artmasının temel nedenleri arasında gösterilebilir. Ayrıca çocukların akıllı telefon kullanarak İnternet erişimini sağlamaları, İnternet'in eğlence amaçlı kullanımını etkileyen bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda bazı görüşler şöyledir:

Akıllı telefonum olduktan sonra mobil uygulamaları daha çok kullanmaya başladım. Buda İnternet'te daha çok şey yapmamı sağlıyor.” (Kız, 15, İstanbul).

“Akıllı telefon alınca İnternet'te yapmadığım bazı şeyleri yapmaya başladım mesela İnstagram kullanmaya başladım.” (Kız, 13, Samsun).

Akıllı telefon kullanımındaki artışa ek olarak İnternet'in her geçen gün daha zengin bir içeriğe sahip olması çocuklara göre İnternet etkinliklerini etkileyen diğer bir unsurdur. Buna ilişkin görüşlerden bazıları şöyledir:

“İnternet'te arayıp da bulamadığımız bir şey yok aklımıza ne takılsa hemen ona bakıyoruz. Ayrıca yeni uygulamaları denemek çok hoşuma gidiyor” (Erkek, 14, İzmir).

Ebeveynlerin İnternet erişim ve kullanımlarının artması yani daha fazla İnternet deneyimlerine sahip olmaları, benzer şekilde çocuklar arasındaki İnternet kullanımının artması ile çocukların okullarda ve derslerinde İnternet kullanımlarının artması çocuklar tarafından gerçekleştirdikleri İnternet etkinliklerini değiştiren unsurlar arasında belirtilmiştir.

4.4. Çocukların İnternet'te Karşılaştıkları Riskler, Risk Düzeyleri ve Risklerle Başa Çıkma Stratejileri

Bu bölümde araştırmanın dördüncü araştırma sorusu olan 2010-2015 yılları arasında çocukların İnternet'te karşılaştıkları riskler, risk düzeyleri ve risklerle başa çıkma stratejilerine ilişkin verilerin betimsel analiz sonuçları sunulmuştur. İlk olarak çocukların İnternet'te maruz kaldıkları bir risk alanı olan İnternet'te yer alan müstehcen içerikli resimler ve görüntülere ilişkin elde edilen verilerin analiz sonuçları Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13.

Çocukları Geçen Yıl İçinde İnternet'te Yer Müstehcen İçerikler

İnternet'te Müstehcen İçeriklerin Görülmesi	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Evet	147	14,4	300	51
Hayır	785	77,1	283	48,1
Müstehcen İçeriklerin Görülme Sıklığı				
Günlük veya hemen hemen her gün	14	9,5	104	17,6
En azından haftada bir	28	19,0	78	13,3
Daha az sıklıkla	95	64,6	178	30,3
Müstehcen İçeriklerin Görüldüğü Ortamlar				
Dergide ya da kitapta	27	18,6	81	44,5
Televizyonda ya da filmde	59	40,7	163	64,9
Video yayınlayan sitelerde (Youtube)	41	36,6	197	70,4
Fotoğraf paylaşım platformlarında (Instagram)	13	11,6	106	52,5
İnternet kullanırken istenmeden açılan pencerelerden	47	42,0	161	66,8
Sosyal ağlarda (Facebook, Twitter)	38	33,9	227	73,0
Oyun sitelerinde	40	35,7	67	41,4
Cep telefonu ile gelen SMS veya MMS yoluyla	13	9,0	35	24,5
Yetişkinler için olan sitelerde	23	20,5	42	28,4

Tablo 4.13 incelendiğinde 2010-2015 yılları arasında çocukların İnternet'te karşılaştıkları müstehcen içeriklerle karşılaşma oranları %14,4'ten %51'e yükselmiştir. Bu tür içerikleri görme çocukların görme sıklığına bakıldığında ise 2010 yılındaki verilerde çocukların %9,5'i hemen hemen her gün bu içerikleri gördüklerini belirtirken, 2015 yılında ise bu oran yüzde %17,6'ya yükselmiştir. Diğer taraftan bu tür içerikleri de az sıklıkla gördüklerini belirten çocukların oranları ise 2010-2015 yılları arasında %64,6'dan %30,3'e düşmüştür. Bu tür içerikleri gören çocukların üzüme oranlarına bakıldığında ise; çok üzüldüğünü belirten çocukların oranları %31,5'ten %14,9'a, biraz üzüldüğünü belirten çocukların oranları %25,9'dan %17,6'ya düşmüştür. Öte yandan hiç üzümediğini belirten çocukların oranları ise %14,8'den %19,8'e yükselmiştir. Bu tür içerikleri gören çocukların müstehcen içeriklerle karşılaşma ortamlarına bakıldığında ise, çocukların 2010 yılında sosyal ağlarda bu tür içeriklerle karşılaşma oranları %33,9'dan 2015 yılında %73,0'a yükselmiştir.

2010-2015 yılları arasında çocukların İnternet'te müstehcen içerikler görme oranlarındaki değişimde anlamlı bir fark olup olmadığını kontrol etmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Yapılan normallik testleri sonunda basıklık ve

çarpıklık değerlerinin -3-+3 aralığında olduğu ve elde edilen verinin her iki grup içinde normal dağıldığı görülmüştür. Tablo 4.14'te görüldüğü gibi 2010-2015 yılları arasında çocukların İnternet'te müstehcen içerik görme oranları anlamlı bir şekilde değişmiştir, $t(1513)=-16,01$, $p<.000$.

Tablo 4.14.

2010-2015 Yıllarında Çocukların İnternet'te Müstehcen İçerik Görme Oranlarındaki Değişimine Ait t-Testi Sonuçları

Yıllar	N	\bar{X}	S	sd	t	Sig. (2-tailed)
2010	932	0.15	.36	1513	-16,01	.000
2015	583	0.51	.50			

Çocukların İnternet'te yaşadıkları diğer bir risk boyutu ise İnternet üzerinden aldıkları mesajlardır. Bu mesajlar genellikle sözcüklerden, resimlerden ya da videolardan oluşmaktadır. Çocukların müstehcen türden mesajlar (sözcükler, resimler, videolar) alma durumları, bu tür mesajları alma sıklıkları ve bu mesajları alma şekillerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.15'te sunulmuştur.

Tablo 4.15.

Çocukların Müstehcen İçerikli Aldıkları Mesajlar

Müstehcen İçerikli Mesajlar Alma	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Evet	65	11,5	181	30,7
Hayır	422	74,7	344	58,5
Müstehcen İçerikli Mesajları Alma Sıklıkları				
Günlük veya hemen hemen her gün	5	7,7	42	7,1
En azından haftada bir	18	27,7	47	8,0
Daha az sıklıkla	37	57,0	119	20,3
Müstehcen İçerikli Mesajları Alma Şekilleri				
Sosyal ağlar üzerinde	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Anlık iletiler aracılığıyla (MSN, WhatsApp, Skype)	13	21,3	181	79,4
Sohbet odalarında	19	31,1	53	46,1
E-Posta aracılığıyla	12	19,7	29	30,9
Oyun sitelerinde	11	18,0	33	35,1
Kazara açılan açılır pencerelerde (Pop-up)	13	21,3	63	53,4
	24	39,3	51	46,4

Tablo incelendiğinde çocukların müstehcen içerikli mesaj alma oranları 2010 yılında %11,5 iken, bu oran 2015 yılında %30,7'ye yükselmiştir. Bu tür mesajları alma şekillerine bakıldığında ise en yüksek artış sosyal ağlarda görülmüştür. 2010 yılında sosyal ağlar üzerinden müstehcen içerikli mesajlar aldığını belirten çocukların oranı %21,3 iken, 2015 yılında bu oran 79,4'e yükselmiştir.

2010-2015 yılları arasında çocukların İnternet'te müstehcen içerikli mesaj alma durumlarında anlamlı bir değişim olup olmadığını fark etmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Anlamlı farklılık olup olmadığına bakmak için t-testi yapmadan önce normallik testleri yapılmıştır. Yapılan testler sonunda elde edilen verinin her iki grup içinde normal dağıldığı görülmüştür. Tablo 4.16'da görüldüğü gibi çocukların İnternet'te müstehcen içerikli mesaj alma durumlarında 2010-2015 yılları arasında anlamlı bir değişim olduğu görülmüştür, $t(1071)=-6.89$, $p<.000$.

Tablo 4.16.

2010-2015 Yılları Arasında Çocukların İnternet'te Müstehcen İçerikli Mesaj Alma Durumlarındaki Değişimine Ait t-Testi Sonuçları

Yıllar	N	\bar{X}	S	sd	t	Sig. (2-tailed)
2010	487	0,13	.01	1071	-6.89	.000
2015	586	0,30	.02			

Çocukların İnternet'te karşılaştıkları risklerin ve risk düzeylerinin sunulduğu bu bölümde İnternet risklerinin diğer boyutları da toplu olarak ele alınmıştır. Elde edilen verilere ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.17'de sunulmuştur.

Tablo 4.17.

Geçen Yıl İçinde İnternet'te Çocukların Başına Gelen İnternet Riskleri

Yabancılarla İletişime Geçme	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Birisi kişisel bilgilerimi zarar verecek bir şekilde kullandı	29	4,1	74	13,7
İnternet'te dolandırıldığımdan para kaybettim	12	1,8	9	1,7
Birisi bilgilerine erişmek için parolamı kullandı, ya da benmiş gibi davrandı	49	7,1	112	20,4
Yüz yüze hiç tanışmadığım birine kişisel bilgilerimi gönderdim	116	15,4	105	15,8
Yüz yüze hiç tanışmadığım kişileri tanıdıklarım listesine ekledim	165	22,0	169	28,6

İnternette, gerçekte olduğumdan farklı biri gibi davrandım	136	18,1	156	26,4
Yüz yüze hiç tanışmadığım birine kendi fotoğraf ya da videomu gönderdim	105	14,1	97	16,8
Hiç tanımadığım biriyle İnternet üzerinden irtibata geçtim	120	15,9	221	37,6
İnternet'te ilk kez tanıştığım biriyle yüz yüze tanıştım	18	15,0	125	21,3
İnternet Bağımlılığı				
İnternet yüzünden aç ve uykusuz kaldım	169	23,2	208	36,8
İnternet'te olmadığım zaman kendimi rahatsız hissettim	204	28,0	313	54,7
Gerçekten ilgilenmediğim bir konuda dahi İnternet'te gezindiğimi fark ettim	263	36,1	295	52,1
İnternet'te harcadığım saatler yüzünden ailemi, arkadaşlarımı, okul işlerimi aksattım/erteledim	208	28,6	314	54,5
İnternet'ti daha az kullanmak istedim ama başaramadım	241	33,1	298	51,8
İnternet'te yeni arkadaşlar aradım	180	23,9	292	49,7

Tablo 4.17'de listelenen, çocukların yaşadıkları İnternet risklerinin hemen hepsinde belirli bir artışın olduğu görülmüştür. 2010 yılına ait verilerde çocukların %28,6'sı İnternet'te harcadığı saatler yüzünden ailesini, arkadaşlarını ve okul işlerini aksattığını belirtirken bu oran 2015 yılında %54,5'e yükselmiştir. Diğer taraftan İnternet'te olmadığı zamanlarda kendini rahatsız hisseden çocukların oranı da %28'den, %54,7'ye yükselmiştir. Tabloya bakıldığında İnternet'te yeni bir arkadaş arayan çocukların oranı da %23,9'dan %49,7'ye yükselerek en büyük artışı göstermiştir. Bu artışa paralel olarak çocukların İnternet üzerinden daha önce hiç tanımadığı kişilerle irtibata geçme oranları ise 2010-2015 yılları arasında iki katından fazla artarak %15,9'dan %37,6'ya yükselmiştir.

Çocukların İnternet'te karşılaştıkları risklerde 2010-2015 yılları arasında anlamlı bir değişim olup olmadığını fark etmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Bunun için çocukların İnternet'te karşılaştıkları risklerin sayısı toplanmıştır. Anlamlı farklılık olup olmadığına bakmadan önce normallik testleri yapılmıştır. Yapılan testler sonunda basıklık ve çarpıklık değerlerinin -3-+3 aralığında olduğu ve elde edilen verinin her iki grup içinde normal dağıldığı görülmüştür. Tablo 4.18'de görüldüğü gibi 2010 ve 2015 yılları arasında çocukların İnternet'te karşılaştıkları risk unsurlarının toplam sayıları arasında anlamlı bir değişim olduğu görülmektedir, $t(1800)=-10.53$, $p<.000$. 2010 yılında çocukların İnternet'te karşılaştıkları risk unsurlarının toplam sayısı ($\bar{X}=2.18$) iken 2015 yılında bu sayının ($\bar{X}=3.83$) arttığı görülmüştür.

Tablo 4.18.

2010-2015 Yıllarında Çocukların İnternet Karşılaştıkları Risk Unsurlarının Toplamlarındaki Değişimine Ait t-Testi Sonuçları

Yıllar	N	\bar{X}	S	sd	t	Sig. (2-tailed)
2010	1018	2.18	.09	1800	-10,53	.000
2015	784	3.83	.13			

Çocuklar İnternet'te gördükleri bir resimden, bir haberden veya izledikleri bir videodan dolayı üzülebilir veya kırılabilir. Bunun yanı sıra İnternet'te çocuklar başkaları tarafından da üzülmüş kırılabilir. Tablo 4.19'da bu konuda elde edilmiş verilerin analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.19.

Çocukları Geçen Yıl İçinde İnternet'te Sizi Üzen veya Kırın Kişiler

Gerçekleme Oranları	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Evet	103	10,1	266	45,2
Hayır	843	82,8	312	53,1
Gerçekleşme Sıklığı				
Günlük veya hemen hemen her gün	9	0,9	34	4,3
En azından haftada bir	17	1,2	42	5,4
Daha az sıklıkla	59	5,8	177	22,6
Gerçekleştiği Ortamlar				
Kişiyile yüz yüze	69	6,8	84	48
Cep telefonu görüşmesiyle	5	0,5	82	46,3
Sosyal bir ağ sitesi üzerinden (Facebook, Twitter)	12	1,2	211	72,8
Anlık mesajlaşmayla (MSN, What's App, Skype)	12	1,2	72	43,6
Sohbet odasında	4	0,4	29	21,6
E-posta aracılığıyla	5	0,5	26	19,8
Oyun sitesinde	6	0,6	43	30,1

Bilmiyorum, fikrim yok gibi cevapların yüzdeleri listelenmediği için toplamlar %100'ü bulmamaktadır.

Tabloya bakıldığında, 2010 yılında elde edilen verilere göre %10,1 olan çocukların İnternet'te başkaları tarafından üzülmeleri veya kırılmasına neden olan olayların oranı 2015 yılında yaklaşık %35 artarak %45,2 olmuştur. Bu olayların sıklığına ilişkin verilere bakıldığında 2010 yılında çocukların %0,9'u hemen hemen her gün böyle bir olay yaşadığını belirtirken 2015 yılında ise %4,3'e çıkmıştır. Bu tür olayların hangi ortamlarda gerçekleştiğine baktığımızda ise 2015 yılında %72,8 ile sosyal ağların ilk sırada yer almıştır.

Çocukları İnternet'te üzen ve kıran kişilerin sayısında 2010-2015 yılları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını kontrol etmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Yapılan normallik testleri sonunda verilerin her iki grup içerisinde normal dağıldığı, basıklık ve çarpıklık değerlerinin ise -3-+3 aralığında olduğu görülmüştür. Tablo 20'de görüldüğü gibi çocukları İnternet'te üzen ve kıran kişilerin sayısındaki 2010-2015 yılları arasında anlamlı bir şekilde değişmiştir, $t(1522)=-16,92$, $p<.000$.

Tablo 4.20.

2010-2015 Yıllarında Çocukları İnternet'te Üzen ve Kıran Kişilerin Sayısındaki Değişimine Ait t-Testi Sonuçları

Yıllar	N	\bar{X}	S	sd	t	Sig. (2-tailed)
2010	946	0.10	.01	1522	-16,92	.000
2015	578	0.46	.02			

Çocukları rahatsız eden sözcükler, resimler ya da görüntüler ile karşılaşmaları yaşayabilecek İnternet risklerinin diğer bir boyutudur.

İnternet risklerine ilişkin verilerin sunulduğu bu bölümde, İnternet risklerine ve risk düzeyleri ile ilgili elde edilen bulgular sunulmuştur. Bu kısımdan sonra ise İnternet riskleri ile başa çıkma stratejilerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak Tablo 4.21'de bu tür risklerle karşılaşan çocukların sorunu çözmek adına izledikleri yöntemler ile ilgili verilerin analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.21.

Çocukların İnternet'te Karşılaştıkları Üzücü Bir İçerik Sonrası Yaşadıkları

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Sorunun kendi kendine geçmesini umdum	4	16,7	84	45,7
Sorunu kendim çözmeye çalıştım	12	50,0	154	62,9
Yanlış giden şeyler için kendimi suçladım	5	20,8	21	14,8
Diğer kişinin beni rahat bırakmasını sağlamaya çalıştım	4	16,7	65	36,9
Diğer kişiden öç / intikam almaya çalıştım	1	4,2	31	20,9
Bir süreliğine İnternet kullanmayı bıraktım	14	46,7	132	40,6
Beni rahatsız eden kişinin mesajlarını sildim	17	56,7	246	74,5
Hesabımdaki gizlilik ayarlarını değiştirdim	9	30,0	243	71,7
Rahatsız eden kişinin benimle temas kurmasını engelledim	13	43,3	285	81,9

Tablo 4.21 incelendiğinde çocukların İnternet’te karşılaştıkları üzücü bir içerik sonrasındaki tüm yaşantılarında 2010-2015 yılları arasında bir artış olduğu görülmüştür. Çocukların yaşadıkları bu tür olaylarda sorunu çözmek adına, yaşadıklarını paylaştığı kişilere ilişkin verilerin 2010-2015 yılları arasındaki değişimleri de Tablo 4.22’de verilmiştir.

Tablo 4.22.

Çocukların İnternet’te Üzen Bir İçerik ile İlgili Yaşadıklarını Paylaştıkları Kişiler

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Anneme ya da babama	15	71,4	145	68,4
Ağabeyime ya da ablama	6	28,6	118	62,8
Bir arkadaşına	8	38,1	260	87,5
Bir öğretmenime	3	14,3	38	28,8
Görevi çocuklara yardım etmek olan bir sosyal görevliye	1	4,8	22	19,0
Güvendiğim bir yetişkine	2	9,5	121	65,4
Başka birine	2	9,5	41	32,3

Tablo 4.22 incelendiğinde çocukların İnternet’te karşılaştıkları üzücü bir içerik ile ilgili paylaşımlarında 2010-2015 yılları arasında bir artış olduğu görülmüştür. 2010 yılında bu tür olayları yaşayan çocukların %38,1’i bir arkadaşıyla yaşadıklarını paylaşıırken 2015 yılında bu oranın %87,5’ye yükseldiği görülmüştür. Bunun yanı sıra çocukların bu tür olayları anne ya da babalarıyla paylaşma oranları da beş yılda %71,4’ten %68,4’e düşmüştür. Tablo incelendiğinde çocukların benzer olayları aileden olmasa da güvendikleri yetişkinler ile paylaştıkları da görülmüştür. 2010 yılı verilerinde bu tür olayları güvendikleri yetişkinler ile paylaşan çocukların oranı %9,5 iken 2015 yılında bu oran %65,4’e yükselmiştir.

4.4.1. Çocukların İnternet’te karşılaştıkları riskler, risk düzeyleri ve risklerle başa çıkma stratejilerindeki değişimde etkili olan unsurlar

Bu bölümde dördüncü araştırma sorusunun alt araştırma sorusu olan çocukların İnternet’te karşılaştıkları riskler, risk düzeyleri ve risklerle başa çıkma stratejilerindeki değişimi etkileyen unsurları belirlemek amacıyla çocuklar, ebeveynler, öğretmenler ve okul yöneticilerinden yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi sonuçları Tablo 4.23’te sunulmuştur.

Tablo 4.23.

Sosyal Çevreye Göre İnternet Risklerindeki Artışın Nedenleri

Çocuklara Göre;	n	f
Çocukların sosyal ağlarda kişisel bilgilerini paylaşması	13	14
İnternet'teki kötü niyetli kişilerin artması	8	8
İnternet'te çıkan reklamlar	6	6
Ebeveynlere Göre;		
İnternet ortamında bulunan uygunsuz içeriklerin giderek artması	9	10
Sosyal ağların kullanımındaki artış	7	8
Çocuklar arasında yaygınlaşan çevrimiçi oyunlar	7	7
Sayfa kenarlarındaki uygunsuz reklamların artması	4	4
Öğretmenler ve Okul Yöneticilerine Göre;		
İnternet kullanımının yaygınlaşması	21	23
Uygunsuz içeriklerin ve reklamların artması	11	13
Sosyal ağların kullanımındaki artış	10	11
Çocukların bilgisayar başında giderek daha fazla vakit geçirmesi	8	8
Çevrimiçi oyunların yaygınlaşması	5	6
Yasa dışı örgütlerin İnternet'i propaganda aracı olarak kullanması	5	5
Alternatif sosyal etkinlik eksikliği	3	3

Tablo incelendiğinde sosyal çevreye göre çocukların karşılaştıkları İnternet risklerindeki artışın birçok nedeni olduğu görülmüştür. Sayfa kenarlarında çıkan uygunsuz reklamlar ve sosyal ağların kullanımının artması sosyal çevrenin tüm paydaşları tarafından çocukların karşılaştıkları İnternet risklerindeki artışın nedenleri arasında gösterilmiştir. Bunlara ek olarak, İnternet ortamında uygunsuz içeriklerin giderek artması ve çocuklar arasında yaygınlaşan çevrimiçi oyunlar, çocukların beş yıllık süreçte daha fazla müstehcen içeriklerle karşılaşmalarının temel nedenleri arasında değerlendirilebilir. Öte yandan çocukların müstehcen içerikli mesaj alma oranlarında da 2010-2015 yılları arasında önemli bir artış görülmüştür. Anket sorularından ve bireysel görüşmelerden elde edilen ve akıllı telefon kullanımının arttığını işaret eden benzer verilerin, bu durumu önemli ölçüde etkilediği söylenebilir. Çocuklar ile yapılan görüşmelerde özellikle sosyal ağlarda daha kişisel bilginin paylaşılması karşılaşılan İnternet risklerini artıran önemli unsurlardan biridir. Bu konuya ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“İnternet'te bizim için birçok risk var, mesela sosyal ağlarda bilgilerimiz çalınabilir, tanımadığımız kişiler bizimle iletişim kurabilir mesela ev

adresini paylaştığında gelip evinde hırsızlık yapmayacaklarını nerden bilebilirsin ki. Çocuklar bunları düşünmeden paylaşıyorlar.” (Kız, 13, Adana)

Ebeveynlere göre çocukların İnternet’te karşılaştıkları riskler ve risk düzeylerindeki değişimde ise öne çıkan unsurlar İnternet ortamında bulunan uygunsuz içeriklerin giderek artması, çocuklar arasındaki sosyal ağ kullanımının artması ve çevrimiçi oyunların yaygınlaşması gösterilebilir. İnternet ortamında bulunan uygunsuz içeriklerin giderek artmasına yönelik bazı ebeveyn görüşleri şöyledir:

“... küçük kızımın okula gelmişim bilgisayar odasını gördü biraz burada oynayabilir miyim baba dedi bende öğretmenlerle görüşürken oynayabilirsin dedim. Hani kısıtlı bir ağ olduğu için. ... Çocuk kaldıktan sonra dedim bakayım nerelere girmiş. Geçmişe girdim. [...] seviyor onu aramış baktım çıkan resimlere öyle kötü uygunsuz resimler var ki çok pişman oldum. Aslında çocuk sevdiği birinin fotoğraflarına bakmak istemiş gayet normal bir istek kötü niyet yok ama karşısına çıkan resimleri görmeniz lazımdı. ... Kısıtlı ağda bile böyleyse artık evdeki sınırsız İnternet’in halini siz düşünün.” (Ebeveyn, Erkek, İlkokul, 35).

“Ahlaka aykırı bir görüntü ile karşılaştığında hemen kapatmış ve gelip bize haber verdi. Bu tür şeyler sadece sakıncalı sitelerde değil facebook, twitter gibi sosyal ağlarda da yayınlanabiliyor.” (Ebeveyn, Erkek, Lise, 40).

Okul yöneticileri ve öğretmenlere göre çocukların İnternet’te karşılaştıkları risklerdeki ve risk düzeylerindeki değişimde, İnternet kullanımının yaygınlaşmasını ve İnternet’te yer alan uygunsuz içeriklerin görmüşlerdir. Konu ile ilgili bazı görüşler şunlardır;

- İnternet kullanımının yaygınlaşması,
“İnternet’in her alana girmesiyle dolandırıcılık olayları da arttı.” (Öğretmen, Erkek, Lisans, 27).
- Uygunsuz içerikler ve reklamların artması,

“Öğrenciler İnternet kullanırken sayfada çıkan kötü içerikli reklamları bir risk olarak görüyorum. Kötü içeriklerle hiç ilgili olmayan çocuklar bile bunlardan haberdar oluyor.” (Okul Yöneticisi, Kadın, Lisans, 32).

Bunlara ek olarak okul yöneticileri ve öğretmenler sosyal ağların çocuklar arasında giderek yaygınlaşmasını, çocukların daha fazla süre bilgisayar başında vakit geçirmelerini ve çevrimiçi oyunların yaygınlaşması gibi birçok unsurun çocukların İnternet’te karşılaştıkları riskleri etkilediğine ilişkin görüşler belirtmişlerdir.

4.5. Çocuklara Göre Güvenli İnternet Kullanımı ile İlgili Sosyal Çevrenin Yönlendirme ve Bilinçlendirme Stratejileri

Bu bölümde beşinci araştırma sorusu olan, çocuklara göre güvenli İnternet kullanımı konusunda sosyal çevrenin kullandıkları yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerinin 2010-2015 yılları arasındaki değişimine ilişkin verilerin betimsel analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda ebeveynlerin çocukları ile birlikte yaptıkları, çocuklarını İnternet kullanımı konusunda sınırlandırma düzeyleri ve çocuklarını İnternet kullanırken denetleme şekillerine yönelik bulgular ele alınmıştır. İlk olarak çocuklara göre ebeveynlerin çocukları ile birlikte İnternet kullanımı konusunda yaptıklarına ilişkin veriler Tablo 4.24’te sunulmuştur.

Tablo 4.24.

Çocuklara Göre Ebeveynlerin Çocukları ile Birlikte İnternet’te Güvenli İnternet Konusunda Yaptıkları

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
İnternet’te yaptıklarım ile ilgili benimle konuşur	629	61,8	344	44,9
İnternet’te kendi başıma keşiflerde bulunup bir şeyler öğrenmem için beni cesaretlendirir	403	39,6	317	41
İnternet’i kullanırken bir şeye karışmadan izleyerek, benim yanımda oturur	424	41,7	211	27,3
İnternet’i kullanırken yanımda durur	441	43,3	312	40,5
İnternet’te benimle birlikte etkinlikler yapar	310	30,5	231	34,2
İnternet’te yapılması zor şeylerde bana yardım eder	487	47,8	483	62
İnternet sitelerinin neden iyi ya da kötü olduğunu açıklar	583	57,3	506	65
İnternet’i nasıl güvenli kullanacağıma dair öğütler verir	602	59,1	497	64
İnternet’te diğer insanlara karşı nasıl davranacağıma dair yollar önerir	505	49,6	392	50,7
İnternet’te beni bir şey üzer ya da endişelendirirse bana yardımcı olur	408	40,1	320	41,2

Tablo 4.24 incelendiğinde 2010-2015 yılları arasında çocuklara göre ebeveynlerin güvenli İnternet kullanımı konusunda çocukları ile birlikte yaptıkları bazı etkinliklerde değişimler olduğunu görülmüştür. Örneğin ebeveynlerin çocuklarının İnternet'te yaptıkları ile ilgili onlarla konuşma oranlarına baktığımızda, 2010-2015 yılları arasında bu oranın %61,8'den %44,9'a düştüğü görülmüştür. Öte yandan, İnternet'te yapılması ya da bulunması zor şeyler ile ilgili ebeveynlerinin yardımcı olduğunu belirten çocukların oranı ise %47,8'den %62'ye yükselmiştir. Buna ek olarak güvenli İnternet kullanıma dair ebeveynlerim öğüt verir diyen çocukların oranı da %59,1'den %64'e yükselmiştir. Tablo incelendiğinde beş yılda oranları artan ya da azalan etkinlikler olduğu gibi oranları değişmeyen etkinliklerin de olduğu görülmüştür. Bu bağlamda İnternet'te beni üzen ya da endişelendiren olaylarda ebeveynlerinin kendilerine yardımcı olduğunu belirten çocukların sayısı beş yıl içerisinde neredeyse değişmemiştir. Benzer bir durum ebeveynlerin çocuklarını İnternet'teki diğer insanlara karşı nasıl davranmaları gerektiği konusunda verdikleri öğütlerde de görülmüştür.

Ebeveynlerin çocukları ile birlikte yaptıkları etkinliklere ilişkin verileri inceledikten sonra çocuklara göre ebeveynlerin çocuklarına İnternet'teki hangi etkinlikler için izin verdiklerine veya vermediklerine ilişkin veriler Tablo 4.25'de sunulmuştur.

Tablo 4.25.

Çocuklara Göre Ebeveynlerin İnternet'teki Etkinlikler İçin Çocuklarına Verdikleri İzinler

	2010 Yılı				2015 Yılı			
	İV		BDİ		İV		BDİ	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kendi sosyal ağ profiline sahip olmak	404	240	39,7	23,6	539	98	69	15,2
İnternet'te diğer kişilere kişisel bilgilerimi vermek	158	206	15,5	20,2	106	145	13,6	18,7
Anlık ileti göndermek	462	248	45,4	24,4	359	132	58,1	14,5
İnternet'ten film veya müzik indirmek	390	280	38,3	27,5	521	134	67,4	17,3
İnternet'te video klip izlemek	417	265	41,0	26,0	572	117	74,1	15,2
İnternet'te diğer insanlarla paylaşmak için video,	284	240	27,9	23,6	446	166	58,0	21,6

fotoğraf müzik yüklemek

IV : İzin Veriliyor – BDİ : Bilgi Dahilinde İzin Veriliyor

Tablo 4.25 incelendiğinde çocuklara göre ebeveynlerin çocukların kendi sosyal ağ profillerine sahip olmalarına 2010 yılında %39,7 oranında izin verdikleri ve %23,6'sının ise bilgileri dâhilinde izin verdikleri görülmüştür. 2015 yılında ise izin veren ebeveynlerin oranı %69 olurken, bilgileri dâhilinde izin verenlerin oranı ise %15,2 olmuştur. İnternet'te diğer kişilerle bilgilerin paylaşılması konusunda ise izin veren ebeveynlerin oranı %15,5'ten %13,6'ya, bilgileri dâhilinde izin veren ebeveynlerin oranı da %20,2'den %18,7'ye düşmüştür. İzin verme durumlarındaki değişime ek olarak ebeveynlerin çocuklarını kontrol etme durumlarındaki değişimin de incelenebilmesi amacıyla, ilgili durumlara ilişkin verilerin analiz sonuçları Tablo 4.26'da verilmiştir.

Tablo 4.26.

Çocuklara Göre Ebeveynlerin İnternet'teki Çocuklarını Kontrolü

Ebeveynim kontrol eder;	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
İnternet'te hangi sayfaları ziyaret ettiğimi	230	47,8	381	48,6
Hangi arkadaşlarımı veya tanıdıklarımı sosyal ağ profilime ya da anlık ileti servisine eklediğimi	161	44,4	355	45,3
E-posta ya da anlık ileti hesabımdaki mesajları	111	37,8	235	30,0
Sosyal bir ağ ya da çevrimiçi topluluktaki profilimi	143	47,2	340	43,4

Tablo 4.26 incelendiğinde 2010-2015 yılları arasında çocuklara göre ebeveynlerin kendilerini kontrol etme düzeylerinde önemli bir artış olmamakla birlikte bazı noktalarda düşüş de görülmüştür. Çocuklara göre kendilerinin İnternet'te ziyaret ettikleri sitelerini ve hangi arkadaşlarını veya tanıdıklarını sosyal ağ profiline ya da anlık ileti servisine eklediğini kontrol eden ebeveynlerin oranı neredeyse değişmemiştir. Buna karşın çocuklara göre e-posta ya da anlık ileti hesabımdaki mesajları ve sosyal bir ağ ya da çevrimiçi topluluktaki profillerini kontrol eden ebeveynlerin oranında bir miktar düşüş ortaya çıkmıştır.

Çocuklara göre ebeveynlerin güvenli İnternet kullanımına ilişkin kullandıkları yazılımlar ya da servisler ile ilgili verilerin analizleri Tablo 4.27'de verilmiştir.

Tablo 4.27.

Çocuklara Göre Ebeveynlerin Güvenli İnternet ile İlgili Kullandıkları Yazılımlar veya Servisler

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Aile kontrolü sağlayan ya da belirli tür İnternet sitelerini engelleyecek ya da filtreleyecek yazılımlar	122	33,9	290	40,3
İnternet'te geçirdiğim zamanı sınırlayacak bir servis	97	26,9	142	18,3
Spam ya da virüsleri önleyecek yazılımlar	191	53,1	325	41,9

Tablo 4.27 incelendiğinde Çocuklara göre aile kontrolü sağlayan ya da belirli tür İnternet sitelerini engelleyecek yazılımları kullanan ebeveynlerin oranları 2010-2015 yılları arasında bir miktar artarak %33,9'dan %40,3'e yükselmiştir. Bunun yanında çocuklara göre İnternet'te geçirilen zamanı sınırlayacak bir servis ve spam ya da virüsleri önleyecek yazılımlar kullanan ebeveynlerin oranında ise düşüş görülmüştür.

Çocukların güvenli İnternet kullanımı konusunda akranlarından tavsiye alma düzeylerine ilişkin veriler Tablo 4.28'da sunulmuştur.

Tablo 4.28.

Çocukların GİK Konusunda Akranlarından Tavsiye Alma Düzeyleri

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
GİK ile ilgili arkadaşlarım bana tavsiyelerde bulundu	538	52,8	362	46,2
İnternet sitelerinin neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı	541	53,1	374	47,7
İnternet üzerinde diğer insanlara karşı nasıl davranacağıma ilişkin tavsiyelerde bulundu	494	48,5	260	33,2
Geçmişte, İnternet'te bir şeye üzüldüğümde ya da endişelendiğimde bana yardımcı oldu	431	42,3	358	45,7

Tablo 4.28 incelendiğinde güvenli İnternet kullanımı ile ilgili çocukların akranlarından tavsiye alma düzeylerinde 2010-2015 yılları arasındaki değişim görülmektedir. 2010 yılında çocukların %52,8'i arkadaşlarından GİK ile ilgili tavsiye aldıklarını belirtirken bu oran 2015 yılında %46,2'ye düşmüştür. Benzer bir şekilde çocukların İnternet'teki diğer insanlara karşı nasıl davranacağına konusunda tavsiye alma oranları da %48,5'ten %33,2'ye düşmüştür.

Çocukların akranlarından tavsiye alma düzeylerindeki değişime ilişkin veriler incelendikten sonra çocukların akranlarına tavsiye verme durumları ile ilgili verilerin analiz sonuçları da Tablo 4.29’da verilmiştir.

Tablo 4.29.

Çocukların GİK Konusunda Arkadaşlarına Tavsiye Verme Düzeyleri

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
Evet	362	35,6	438	58,7
Hayır	623	61,2	246	33,0

Tablo 4.29 incelendiğinde 2010 yılında çocukların akranlarına GİK konusunda tavsiyede bulunma oranları %35,6 iken, 2015 yılında ise bu oran %58,7’e yükselmiştir. Çocukların öğretmenlerinden GİK ile ilgili tavsiye alma düzeylerindeki 2010-2015 yılları arasında meydana gelen değişim ile ilgili verilerin analiz sonuçları Tablo 4.30’da görülmektedir.

Tablo 4.30.

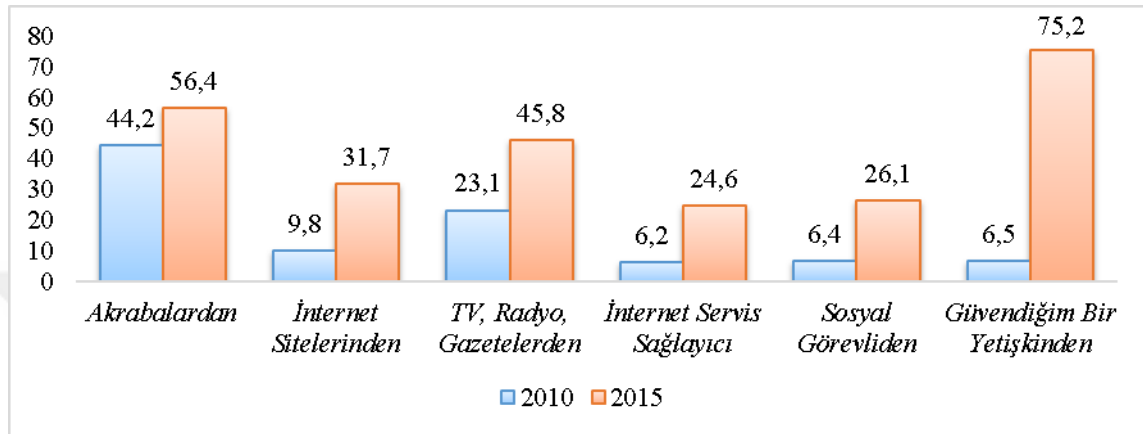
Çocukların GİK Konusunda Öğretmenlerinden Tavsiye Alma Düzeyleri

	2010 Yılı		2015 Yılı	
	f	%	f	%
GİK konusunda öğretmenlerim bana tavsiyelerde bulundu	605	59,4	431	55,0
Öğretmenim İnternet’te yapılması ya da bulunması zor bir şeyde bana yardım etti	604	59,3	353	45,0
İnternet’te yaptıklarım ile ilgili öğretmenim benimle konuştu	521	51,2	234	29,8
Öğretmenim bazı İnternet sitelerinin neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı	625	61,4	463	59,1
İnternet üzerinde diğer insanlara karşı nasıl davranacağıma ilişkin tavsiyelerde bulundu	509	50,0	328	41,8
Geçmişte, İnternet’te bir şeye üzüldüğümde ya da endişelendiğimde bana yardımcı oldu	429	42,1	159	20,3
Genel olarak İnternet’te bir şey beni üzer ya da endişelendirirse neler yapacağıma dair benimle konuştu	448	44,0	187	23,9

Tablo 4.30 incelendiğinde çocukların öğretmenlerinden GİK ile ilgili aldıkları tavsiye düzeyleri 2010 yılına göre düşmüştür. Örneğin çocukların İnternet üzerinde diğer insanlara karşı nasıl davranacağına ilişkin öğretmen tavsiyelerinin oranı %50’den %41,8’e düşmüştür. Benzer şekilde İnternet’te bir şey beni üzer ya da endişelendirirse neler yapacağıma dair benimle konuştu diyen çocukların oranı 2010-2015 yılları

arasında %44,0'ten %23,9'a düşmüştür. Genel olarak GİK konusunda öğretmenlerim bana tavsiyelerde bulundu diyen çocukların oranı da %59,4'ten %55,0'e düşmüştür.

GİK ile ilgili akrabalarından tavsiye alma durumları ve endişelendikleri ya da üzüldükleri durumlar ile ilgili güvendikleri bir kişiden tavsiye alma durumları ile ilgili veriler Şekil 4.6'da verilmiştir.

Şekil 4.6. Çocukların GİK konusunda tavsiye alma düzeyleri

Şekil incelendiğinde çocukların akrabalarından tavsiye alma oranları 2010 yılında %44,2'den 2015 yılında %56,4'e yükselmiştir. Çocukların üzüldükleri durumlar ile ilgili güvendikleri bir kişiden tavsiye alma durumları ile ilgili oran ise %6,5'ten %75,2'ye yükselmiştir. Çocukların GİK hakkında diğer tavsiye alma düzeylerinde bakıldığında da bir artış görülmüştür.

4.5.1. Çocuklara göre güvenli İnternet kullanımı ile ilgili sosyal çevrenin yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerindeki değişimde etkili olan unsurlar

Bu bölümde beşinci araştırma sorusunun alt araştırma sorusu olan çocuklara göre güvenli İnternet kullanımı ile ilgili sosyal çevrenin yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerindeki değişimde etkili olan unsurları belirlemek amacıyla çocuklar, ebeveynler, öğretmenler ve okul yöneticilerinden yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi sonuçları Tablo 4.31'de sunulmuştur.

Tablo 4.31.

Sosyal Çevreye Göre Yönlendirme ve Bilinçlendirme Stratejilerindeki Değişimde Etkili Olan Unsurlar

Çocuklara Göre;	n	f
Çocukların İnternet’te yaşadığı olumsuz olaylar	10	10
Ailelerin artan İnternet erişimleri	6	7
Çocukların akademik başarılarının düşmesi	5	5
Ebeveynlere Göre;		
Ulusal medyada yayınlanan İnternet ile ilgili haberler	15	16
Ebeveynlerin artan İnternet deneyimleri	12	14
Çocuklarının İnternet kaynaklı yaşadıkları olumsuz olaylar	11	11
Görsel medyada yer alan güvenli İnternet programları	4	4
Güvenli İnternet kullanımı ile ilgili medyada çıkan tanıtımlar	2	2
Öğretmenler ve Okul Yöneticilerine Göre;		
Ulusal medyada yayınlanan İnternet ile ilgili haberler	22	25
Okul yöneticileri ve öğretmenlerin artan İnternet deneyimleri	17	20
Konu ile ilgili düzenlenen seminerler	10	10
MEB’den gelen resmi yazılar	3	3

Tablo incelendiğinde sosyal çevrenin çocukları güvenli İnternet kullanımı konusunda yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerindeki değişiminde özellikle İnternet ile ilgili haberlerin ulusal medyada yer bulmasının etkili olduğu ve bu konuda bir farkındalık oluşturduğu görülmüştür. Öte yandan ebeveynlerin artan İnternet deneyimlerinin kullandıkları stratejileri etkilediği yönünde görüşlerde vardır. Ebeveynlerin çocuklarını kontrol etmek için kullandıkları teknik yazılımların beş yıllık süreçte artış göstermesi bu durumun bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Çocuklar ile yapılan görüşmelerde, akademik başarılarındaki düşüşlerin ebeveynlerinin İnternet kullanımı konusundaki yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerini etkilediğini yönünde görüşler alınmıştır. Anketten elde edilen verilerde 2010-2015 yılları arasında çocukların İnternet kullanımlarında çoğunlukla eğlence amaçlı etkinliklerin arttığı görülmüştür. Bu durum ebeveynlerin çocuklarının akademik başarılarının düşmesinde İnternet’i bir neden olarak görmelerine ve bu düşünceden hareketle çocuklarının İnternet kullanımlarını farklı şekillerde kontrol altına almaya çalıştıkları düşünülebilir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuklarına izin verdiği İnternet etkinlikleri Sosyal çevrenin bu konudaki bazı görüşleri şu şekildedir:

“Benim annem öğretmen, okulunda bazı çocukların İnternet yüzünden psikolojileri bozulmuş, annemde bizimle konuştu İnternet ile ilgili” (Kız, 12, Ankara)

“Mesela yakın zaman da Facebook da bir paylaşım olmuştu. [...] adli dizinin bir oyuncusu adı ile “Okula geleceğim, çocukların arasından sen seçildin ve seninle görüşme yapacağız. Ama kimseye söyleme yanında kimse olmasın seninle fotoğraf çekileceğiz“ diye çocuklara mesaj gönderilip çocuklar kandırılmaya çalışılmış. Bunun üzerine çocuğuma “tanımadığın kişileri takip etme, sen onların kim olduğunu bilmiyorsun, karşıdakiler sana zarar verecek insanlar olabilirler ve seni kandırmak için farklı mesajlar gönderebilirler” diye detaylandırarak anlattım. Bu açıklamam ona makul geldi ve kabul etti. Tanımadığı kişileri sildi.” (Ebeveyn, Kadın, Ön Lisans, 35).

“Şimdi öncelikle haberlerde gördüğümüz İnternet ilgili olumsuz durumlardan öğrencileri korumak için yapılması gerektiği düşünüyorum. Bunun dışında etrafınızda yaşanan benzer olumsuzluklardan da öğrencilerimizi korumak istiyoruz. Bu nedenden dolayı öğrencilerimiz için bilgilendirme ve yenileme çalışmaları yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (Öğretmen, Erkek, Lisans, 35).

Diğer taraftan çocuklara göre sosyal çevrenin güvenli İnternet kullanımı ile ilgili kullandıkları yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerindeki değişimde İnternet erişimlerinin artması ve akademik başarılarının düşmesi de etkili olan unsurlar arasında değerlendirilmiştir. Ayrıca çocuklarla yapılan görüşmelerde, çocukların hemen hemen tamamı ebeveynlerinin de kendilerinin de güvenli İnternet kullanımı konusunda herhangi bir seminere veya çalışmaya katılmadıklarını belirtmiştir. Diğer taraftan güvenli İnternet kullanımı ile ilgili bilgilendirme amacıyla yayınlanan web sitelerinden, medya organlarında yapılan bilinçlendirme çalışmalarından çocukların büyük bir kısmı haberdar olmadıkları belirtmişlerdir.

Ebeveynlere göre sosyal çevrenin güvenli İnternet kullanımı ile ilgili kullandıkları yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerindeki değişimde etkili olan diğer unsurlar ise ebeveynlerin artan İnternet deneyimleri ve görsel medyada yer alan güvenli İnternet programları olarak değerlendirilmiştir. Okul yöneticileri ve öğretmenlere göre de sosyal çevrenin güvenli İnternet kullanımı ile ilgili kullandıkları yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerindeki değişimde, güvenli İnternet kullanımı ile ilgili

düzenlenen seminerlerin ve MEB'den gelen resmi yazıların da etkili olduğu belirtilmiştir.

4.6. Bölüm Özeti

Türkiye'de çocukların güvenli İnternet kullanımlarına yön veren uygulamaların incelendiği doküman analizi sonucunda, bilinçlendirme seminerleri, etkinlikler, farkındalık ve tanıtım kampanyaları, basılı ve görsel materyaller, ihbar hattı, teknik ve yasal önlemler olmak üzere altı ana başlık altında çalışmaların gerçekleştirildiği görülmüştür. MEB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, BTK, İç İşleri Bakanlığı, Yeşilay ve birçok sivil toplum kuruluşu tarafından bilinçlendirme çalışmaları, farkındalık oluşturmak adına tanıtım kampanyaları, basılı ve görsel materyallerin hazırlanması gibi birçok çalışma gerçekleştirilmiştir.

Çocukların İnternet kullanım yaşlarının 2010-2015 yılları arasında giderek düştüğü, günlük ortalama İnternet kullanım sürelerinin ise yükseldiği görülmüştür. Evde İnternet erişimine sahip olan çocukların oranında bir artış ortaya çıkarken İnternet kafelerde ve okulda İnternet kullanan çocukların oranında bir düşüş olduğu belirlenmiştir. Çocukların İnternet erişimi sağladıkları masaüstü ve dizüstü bilgisayarlara sahip olma oranlarında da büyük bir artış görülmüştür.

Çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklere bakıldığında 2010 yılı verilerine oranla genellikle eğlence amaçlı kullanımının arttığı özellikle sosyal ağ kullanma, çevrimiçi film veya video klip izleme, müzik dinleme gibi etkinliklerde bir artış olduğu dikkat çekmiştir. Bu durum çocukların sosyal ağlarda sahip oldukları arkadaşlar sayılarındaki artışta da görülmüştür.

Çocukların İnternet'te yaşadıkları İnternet risklerinin hemen hepsinde 2010-2015 yılları arasında bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle İnternet'te harcadığı saatler yüzünden ailesini, arkadaşlarını ve okul işlerini aksattığını ve İnternet'te olmadığı zaman kendini rahatsız hissettiğini, İnternet'te yeni arkadaşlar aradığını ve müstehcen içerikli mesajlar aldığını belirten çocukların oranında önemli bir artış olduğu görülmüştür. Çocukların karşılaştıkları risklerle öncelikle kendilerinin başa çıkmaya çalıştıkları ancak bazı durumlarda ebeveynleri başta olmak üzere sosyal çevrelerinden, 2010 yılına göre daha düşük de olsa destek aldıkları görülmüştür. Çocuklara göre

ebeveynlerin kullandıkları yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerinin 2010-2015 yılları arasındaki değişimine bakıldığında, ebeveyn tutumlarının genellikle kısıtlayıcı ve teknik kısıtlayıcı destek rollerine doğru yöneldiği belirlenmiştir.

Sosyal çevrenin çocukların İnternet deneyimlerindeki değişime ilişkin görüşleri Şekil 4.7’de özetlenmiştir. Şekil incelendiğinde bu değişimi etkileyen unsurların farklı renklerde gruplandırıldığı görülmektedir. Bu gruplama içerisinde, turuncu renkle ifade edilen unsurlar İnternet etkinliklerini, yeşil renkle ifade edilen unsurlar İnternet kullanımı ve deneyimini, mavi renkte ifade edilen unsurlar ise İnternet risklerini ifade etmektedir.

Şekil 4.7. Sosyal çevreye göre çocukların İnternet deneyimindeki değişimin nedenleri

Şekilde de görüldüğü gibi sosyal çevreye göre çocukların İnternet deneyimleri bir çok unsurdan etkilenebilmektedir. Bu unsurların herhangi birinde meydana gelen değişim olumlu veya olumsuz bir şekilde diğer unsurları ve dolayısıyla da çocukların İnternet deneyimleri etkileyebilir. Bu durum çocukların İnternet deneyimlerinin düzenli olarak takip edilmesini ve değerlendirilmesini önemli kılmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonunda elde edilen bulgular alanyazınla ilişkilendirip yorumlanarak sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de 2010-2015 yılları arasındaki güvenli İnternet kullanımına yönelik geliştirilmiş uygulamaları ve çalışmaları; 9-16 yaş grubu çocukların İnternet kullanımları, İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikleri, İnternet kullanımında sahip oldukları becerileri, İnternet’te yaşadıkları riskler ve bu risklerle başa çıkma stratejilerindeki değişimi ortaya koymaktır. Bu doğrultuda elde edilen bulgular alanyazınla ilişkilendirilerek yorumlanmış ve her bir araştırma sorusu ayrı bir başlık altında sunulmuştur.

5.1.1. Türkiye’de çocukların güvenli İnternet kullanımına yönelik uygulamalar

Güvenli İnternet kullanımına yönelik Türkiye’de yapılan uygulamalara bakıldığında farklı kurumlar tarafından bilinçlendirme seminerleri, etkinlikler, farkındalık ve tanıtım kampanyaları, basılı ve görsel materyaller, ihbar hattı ile teknik ve yasal önlemlerin gerçekleştirildiği görülmüştür. Yapılan çalışmaların öğretmenler ve okul yöneticilerinin güvenli İnternet kullanımı konusundaki farkındalıklarını olumlu bir şekilde kısmen de olsa etkilediği görülmüştür. Ancak ebeveynler ve çocukların yapılan çalışmaların önemli bir kısmından haberdar olmamaları gerçekleştirilen uygulamaların istenilen sonuçları ortaya çıkartmakta yetersiz kaldığı şeklinde değerlendirilebilir. Yapılan çalışmaların genellikle tek bir kurum veya kuruluş bünyesinde yürütülmesinden ziyade birçok paydaşın ortak olarak yürüttüğü uygulamalara ağırlık verilmesi, gerçekleştirilen uygulamalardan daha fazla kişinin ve daha geniş kitlelerin faydalanmasını sağlayabilir. Ayrıca gerçekleştirilen uygulamaların sonuçlarına ilişkin değerlendirmelerinde belirli bir program dâhilinde sürekli olarak gerçekleştirilmesi daha

etkin uygulamaların tasarlanabilmesinde önemli görülebilir. Konu ile ilgili yurt dışında gerçekleştirilen uygulamaların incelenmesi ve Avrupa ya da dünya genelinde gerçekleştirilen uygulamalara Türkiye'nin de katılımının sağlanması güvenli İnternet kullanımı konusunda ortaya çıkan ihtiyacın giderilmesinde faydalı olabilir. Örneğin dünya genelinde birçok gelişmiş ülkede bulunan İnternet yardım hattının Türkiye'de bulunmamasının güvenli İnternet kullanımı konusunda önemli bir eksiklik olduğu söylenebilir. Bu ve benzeri uygulamaların sadece resmi kuruluşlar tarafından değil üniversitelerde gerçekleştirilen projeler veya sivil toplum örgütleri kanalıyla yaygınlaştırılması konu ile ilgili farkındalığın artırılmasına ve gerçekleştirilecek uygulamaların daha etkin sonuçlar ortaya koymasına önemli bir katkı sağlayabilir.

5.1.2. Çocukların İnternet erişimi ve İnternet kullanım düzeylerindeki değişim ve etkili olan unsurlar

Türkiye'deki çocukların İnternet erişim ve kullanımına ilişkin araştırma bulgularına bakıldığında 2010-2015 yılları arasında genel olarak bir artış olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma sonuçları göre çocukların İnternet'i ilk kullanım yaşları ortalaması 9,64'ten 8,28'e düşmüştür. Buna ek olarak araştırma sonuçları günlük olarak kullandıkları İnternet kullanım sürelerinde de bir artış olduğu göstermektedir. İnternet kullanımına ilişkin uluslararası ve ulusal çaptaki araştırmalara baktığımızda araştırma sonuçlarını destekler nitelikte bulgulara rastlamak mümkündür. İnternet Live Stats (2015) verilerine göre dünya genelinde İnternet kullanım oranı giderek artmaktadır. Öte yandan TÜİK (2015b) verileri de Türkiye'deki durumun benzer şeklinde olduğu ortaya koymakla birlikte, küçük yaş grupları arasında İnternet'in giderek yaygınlaştığı belirtilmiştir. Alanyazında yapılan bilimsel çalışmalarda da Türkiye'deki çocuklar arasında İnternet kullanımının giderek arttığı (Kayri ve Günüş, 2010; Burnukara ve Uçanok, 2010; Kuzu, 2011; Hasdemir, 2013; Yılmaz vd., 2014) ve çocukların İnternet'i ilk kullanım yaşlarının giderek düştüğü (Kayri ve Günüş, 2010; Ekici ve Uçak, 2012; Numanoğlu ve Bayır, 2012; Kaşıkçı vd., 2014; Karahisar, 2014) görülmektedir. Araştırma kapsamında çocuklar ile yapılan bireysel görüşmelerde, çocuklar İnternet kullanımlarındaki artışın; akıllı telefon kullanımlarının artması, İnternet etkinliklerinin çeşitlenmesi, İnternet'in sosyal iletişimin bir parçası haline gelmesi, İnternet'e olan erişim olanaklarının artması ve İnternet'in eğitsel amaçlı kullanımının artması gibi

nedenlerden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Elde edilen araştırma bulguları ve alanyazında yer alan araştırma sonuçları değerlendirildiğinde; İnternet'in artık hemen her evde bulunmasının, İnternet erişimi sağlanan cihazların maliyetinin düşmesinin, ebeveynler arasında İnternet kullanımının artması, ailelerin ve okulların, çocukların İnternet erişimleri konusunda daha fazla destek olması, beraberinde çocukların erken yaşlarda İnternet ile tanışmalarına ve İnternet'in çocuklar arasında hızlı bir şekilde yaygınlaşmasına neden olduğu söylenebilir. Bu durum da çocukların İnternet risklerine maruz kalmaları için zemin hazırlayabilir.

Çocukların İnternet erişim sağladığı mekânlara bakıldığında ise büyük çoğunluğunun evde İnternet erişimi sağladıkları görülmüştür. Elde edilen bulguyu destekler nitelikte araştırma sonuçlarına rastlamak mümkündür (RTÜK, 2013; Koçak ve Köse, 2014; Kaşıkçı vd., 2014). Çocuklarla yapılan bireysel görüşmelerden elde edilen bulgular da bu sonuçları destekler niteliktedir. Çocuklar genellikle evlerinde İnternet bağlantılarının olduğundan ve ailelerinin akıllı telefonlarına mobil İnternet paketi almayı tercih etmediklerinden dolayı evlerinden İnternet erişimlerini gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Türkiye'de yapılan diğer çalışmalarda da çocukların genellikle evde İnternet erişimine sahip oldukları rapor edilmiştir (Topçu vd., 2008; Kuzu, 2011; Kavuk, Keser ve Teker, 2011; Numanoğlu ve Bayır, 2012; Ayas ve Horzum, 2013; Hasdemir, 2013). Yapılan araştırmada 2010 yılına göre çocukların İnternet kafelerden İnternet'e erişim oranları 2015 yılında düşmüştür. Alanyazında yapılan diğer çalışmalar da İnternet'e erişilen mekânlar arasında İnternet kafelerin son sırada yer aldığı ve kullanımının giderek azaldığını göstermektedir (Tercan, Sakarya ve Çoklar, 2012; Hopcan ve Yılmaz, 2013; Topal ve Geçer, 2014). İnternet'in eğitimin bir parçası haline gelmesi ve çocukların ödevleri/araştırmaları için İnternet'e sıklıkla ihtiyaç duymaları dolayısıyla ebeveynlerin çocuklarına evde İnternet hizmeti sunmak istemesi, İnternet'in öncelikle sabit hatlar üzerinden yaygınlaşması, evde kullanılan İnternet'in diğer ortamlardakine göre daha rahat kontrol edilebilmesi çocukların evlerde İnternet erişim oranları artarken İnternet kafelerdeki İnternet erişim oranlarının düşmesinin nedenleri arasında sayılabilir.

Çocukların 2010-2015 yılları arasında İnternet erişimi sağladıkları cihazların sayılarında anlamlı bir değişme gözlenmiştir. İnternet kullanım ve erişim oranlarındaki artışlara paralel olarak İnternet erişimi sağlanan cihazlarda da bir artışın olması

öngörülebilir bir durumdur. Çalışma kapsamında elde edilen bulguları destekler nitelikte çalışmalar, alanyazında mevcuttur (Gökçearslan ve Günbatır, 2012; RTÜK, 2013; Soydaş ve Uçanok, 2014; Karahisar, 2014). Buradan hareketle İnternet erişimine sahip cihazların çocuklar arasında yaygınlaşması ve çocukların büyük bölümünün bu cihazlara erişmesi elbette İnternet kullanımının yaygınlaşmasında önemli etken olarak değerlendirilebilir. Ebeveynlerin bu noktada çocuklarına sağladıkları destek de önemli bir faktördür. Nitekim araştırma kapsamında çocuklar ile yapılan bireysel görüşmelerde, İnternet kullanımlarının artmasındaki etkenlerden biri olarak özellikle çocukların akıllı telefona sahip olma durumlarındaki artışı göstermişlerdir. Dolayısıyla bu cihazlardaki teknolojik gelişmeler, cihazların kullanılabilirliklerinin artması, erişim maliyetlerinin düşmesi, eğitsel amaçlı İnternet kullanımının artması ve ailelerin İnternet kullanımı konusundaki desteğinin dolaylı olarak İnternet kullanımlarını etkilediği söylenebilir. Teknolojik cihazlardaki gelişmeler ve erişimin maliyetlerinin düşmesi gelişen dünyanın doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Ancak okullarda İnternet erişimin artması, öğretim sürecine bilgisayar ve İnternet'in gerçekleştirilen projelerle daha fazla dâhil edilmeye çalışması ve ailelerin İnternet kullanımı konusunda çocuklarına olan desteklerinin artması ülke genelinde gerçekleştirilen uygulamaların bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

5.1.3. Çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinlikler ve İnternet kullanım beceri düzeylerindeki değişim ve etkili olan unsurlar

Çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklerde genel olarak bir artış olduğu görülmüştür. En dikkat çekici artışın, İnternet'te film izleme veya müzik dinleme, sosyal ağ sitelerini kullanma ve paylaşmak için İnternet'e fotoğraflar veya videolar yükleme gibi etkinlikler de olduğu belirlenmiştir. Söz konusu İnternet etkinliklerinin genellikle eğlence amaçlı kullanıldığı dikkat çekmektedir. Alanyazında yer alan araştırmalar bu durumu destekler niteliktedir (Sarı ve Kunt, 2014; Kayrı vd., 2014; Akbulut vd., 2016). Buna karşın çocukların okul işleri için İnternet'i kullanım oranlarında bir miktar düşüş ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında, İnternet'te özellikle eğlence amaçlı etkinliklerin 2010 yılına oranla daha çok tercih edilmeye başlandığı bunun doğal bir sonucu olarak da okul işleri ve araştırma yapmak için İnternet'in daha az kullandığı görülmektedir. Nitekim alanyazında İnternet'in

eğitim amaçlı kullanımın ikinci planda kaldığı genellikle eğlence ve iletişim amaçlı kullanıldığına ilişkin görüşler mevcuttur (Akbulut, 2013; Yılmaz vd., 2014). İnternet kullanımının hemen hemen her alanda artış göstermesi göz önüne alındığında çocukların okul işleri için İnternet kullanım oranlarındaki düşüş görülmüştür. Araştırma kapsamında çocuklarla yapılan bireysel görüşmelerde, çocuklar; akıllı telefon, tablet gibi mobil İnternet'i kullanabilecekleri cihazlara sahip olmadıkları zamanlarda İnternet'i genellikle bilgisayarlardan kullandıklarını belirtmişlerdir. İnternet'i bilgisayarlardan kullandıklarında ise özellikle okul işleri gibi yapmaları gereken şeyleri yaptıktan sonra İnternet kullanmadıkları gibi görüşler ortaya çıkmıştır. Çocukların okul işleri gibi eğitsel amaçlı İnternet kullanımının beş yıllık süreçte düştüğü görülmüştür. Ancak bu düşüşün nedeni konu ile ilgili yapılan etkinliklerin azalmasından ziyade, çocukların akıllı telefon ve tablet gibi mobil İnternet kullanımı sağlayabilen cihazlara kişisel olarak sahip olma durumlarının artması ile İnternet'in eğlence amaçlı kullanımının artmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yani bu durum çocukların okul işleri için İnternet kullanımının düşmesinden ziyade özellikle eğlence amaçlı kullanımlarındaki artıştan kaynaklanabilir. İnternet kullanımının artması İnternet'i kullanım amacını da, İnternet'te gerçekleştirdiği etkinlik çeşitliliğini de etkileyebilen bir durumdur. Bu nedenle çocukların İnternet kullanımının ve İnternet tabanlı öğrenme ortamlarının yaygınlaşması gibi unsurlarda meydana gelecek olası değişimlerin çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinlikleri değiştirmeye devam edeceği söylenebilir.

Çocukların sosyal ağ hesaplarına sahip olma durumlarına bakıldığında, 2010 yılına oranla önemli bir artış görülmüştür. Buna ek olarak çocukların sosyal ağlar üzerindeki arkadaş sayılarında ve paylaştıkları kişisel bilgilerinde de önemli bir artış olmuştur. Alanyazında bu bulguları destekler nitelikte araştırma sonuçlarına rastlamak mümkündür (Ceyhan, 2011; Ekici ve Uçak, 2012). Öyle ki sosyal ağ kullanımının gençler ve çocuklar arasında bir etkinlikten çok bir gereklilik olmaya başladığına ilişkin araştırma bulguları da mevcuttur (Akbulut ve Günüç, 2012). Çocuklarla yapılan bireysel görüşmelerde, çocukların özellikle akıllı telefonlara sahip olma durumlarının artmasıyla birlikte sosyal ağlarda daha fazla zaman geçirdikleri belirlenmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen ve alanyazında yer alan araştırma sonuçları dikkate alındığında, sosyal ağların çocuklar ve gençler arasında önemli bir iletişim ve paylaşım aracı olarak

kullanılmaya devam edeceği söylenebilir. Bu nedenle çocukların sıklıkla tercih ettiği İnternet etkinlikleri arasındaki yerini korumaya devam etmesi beklenen bir durumdur.

Yapılan araştırma sonuçlarında çocukların sahip oldukları İnternet becerilerinde 2010 yılına göre anlamlı bir şekilde artış olduğu görülmüştür. 2010 yılında ortalama 2,64 olarak belirlenen İnternet becerisine sahip olma oranı, 2015 yılında 4,77'ye yükselmiştir. Çocuklar ile yapılan bireysel görüşmelerde bu durumun kendilerinin ve ebeveynlerinin İnternet kullanım sıklıklarındaki artıştan kaynaklandığı görüşü ön plana çıkmıştır. Son yapılan araştırmalar da çocukların İnternet kullanım becerilerinin orta düzey ve üzerinde olarak değerlendirdiklerini ortaya koymuştur (Ayas ve Horzum, 2013; Soydaş ve Uçanok, 2014; Karahisar, 2014). Ailelerin sağladığı destek çerçevesinde çocukların sahip olduğu İnternet erişimi ve erişim sağlanan cihazlar doğal olarak çocukların İnternet kullanımlarını arttırmakta (Hasdemir, 2013; Yılmaz vd., 2014), bu durumda şüphesiz çocukların sahip oldukları İnternet becerilerini olumlu yönde etkilemektedir. Yani çocukların İnternet kullanımları ve deneyimleri arttıkça İnternet kullanım becerilerinin sınırlı bir seviyede de olsa yükselme eğiliminde olduğu kabul edilebilir bir gerçektir. Nitekim yapılan araştırma sonuçları çocukların sahip oldukları İnternet becerilerini çoğunlukla kendi kendilerine öğrendiklerini ortaya koymuştur (Karahisar, 2014). Öte yandan araştırma kapsamında çocuklarla yapılan görüşmelerde de bu durumu destekleyen görüşler alınırken İnternet becerileri konusunda sosyal çevrelerinden özellikle de arkadaşlarından önemli bir destek aldıkları görülmüştür. Yine yapılan görüşmelerde İnternet becerileri ile ilgili okullarında aldıkları eğitimin etkili olduğu yönünde görüşlerde mevcuttur. Bu bağlamda yapılacak eğitimlerin ve seminerlerin doğrudan çocuğun İnternet becerileri üzerinde olumlu bir etkisi gözlenebilirken aynı zamanda sosyal çevresinde en çok destek aldığı arkadaşlarının da bu konuda bilgilendirilmesi çocuğun İnternet kullanım becerisini dolaylı olarak destekleyebilir.

5.1.4. Çocukların İnternet'te karşılaştıkları riskler, risk düzeyleri ve risklerle başa çıkma stratejilerindeki değişim ve etkili olan unsurlar

Çalışma kapsamında elde edilen bulgularda, çocukların karşılaştıkları İnternet risklerinin büyük bir kısmında 2010 yılına göre bir artış olduğu belirlenmiştir. Bu artışlardan öne çıkanlar şöyle sıralanabilir;

- İnternet’te olmadığı zaman kendini rahatsız hissetmesi,
- İnternet’te harcadığı saatler yüzünden ailesini, arkadaşlarını ve okul işlerini aksatması,
- İnternet’te çocukların yeni arkadaşlar araması,
- İlgilenmediği bir konuda İnternet’te gezinmesi.

Diğer taraftan çocukların müstehcen içerikler ile karşılaşma ve müstehcen içerikli mesajlar alma durumlarında da bir artış tespit edilmiştir. Çocuklar bu tür içeriklere ve mesajlara en fazla sosyal ağlar üzerinde maruz kalmışlardır. Genel olarak çocukların İnternet’te karşılaştıkları risklerin 2010-2015 yılları arasında anlamlı bir şekilde değiştiği görülmüştür. Bu durumda Türkiye’deki çocukların karşılaştıkları İnternet risklerinin, 2010-2015 yılları arasında artış gösterdiği söylenebilir. Yapılan bireysel görüşmelerde çocukların İnternet risklerine giderek daha fazla maruz kaldıkları yönünde görüşler hâkimdir. Çocuklar ile yapılan görüşmelerde bu durumun sosyal ağlarda kişisel bilgilerin paylaşılmasından ve bu ortamlardaki kötü niyetli kişilerin sayılarındaki artıştan kaynaklandığı öne çıkmıştır. Ebeveynler ise çocuklar arasında yaygınlaşan çevrimiçi oyunlar, İnternet ortamındaki uygunsuz içeriklerin giderek artması, genellikle sayfa kenarlarında çıkan uygunsuz reklamların artması ve sosyal ağ kullanımındaki yaşanan büyük artış gibi nedenlerin bu durumu etkilediğini belirtmişlerdir. Okul yöneticileri ve öğretmenler ile yapılan görüşmelerde ise ebeveynlere benzer şekilde sosyal ağlar ve çevrimiçi oyunlardaki artış belirtilmiştir. Ayrıca farklı olarak yasa dışı örgütlerin İnternet’i propaganda aracı olarak kullanımlarının başlaması, İnternet kullanımının her alanda yaygınlaşması, çocuklar için alternatif sosyal etkinlik eksikliği, ebeveynler ile ortak olarak ise sosyal ağların kullanımındaki artış ve çevrimiçi oyunlardaki artış okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından çocukların İnternet risklerine maruz kalmalarının nedenleri arasında gösterilmiştir. Alanyazında çocukların karşılaştıkları İnternet risklerinin arttığını gösteren çalışmalara rastlanmak mümkündür (Hekim ve Başbüyük, 2013; Karahisar, 2014; Kayri vd., 2014). Çocukların İnternet kullanım sürelerindeki (Hasdemir, 2013; Yılmaz vd., 2014) ve İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinliklerdeki artış (Topçu vd., 2013; Akbulut, 2013) düşünüldüğünde sahip oldukları İnternet becerilerinin sınırlı olması (Kaşıkçı vd., 2014) ve yeterli sosyal desteği alamamaları (Arslan vd., 2014) İnternet risklerine maruz kalma olasılıklarını arttırabilir (Ogan vd., 2013). Ancak

güvenli İnternet kullanımını konusunda yapılan doküman incelemesinde 2010-2015 yılları arasında çocukları İnternet risklerinden korumak amacıyla bilinçlendirme çalışmalarının, basılı ve görsel materyallerin kullanıldığı, radyo ve televizyonlarda farkındalık oluşturmak adına bilgilendirme ve tanıtımların yapıldığı görülmüştür. Bu durumda çocukların yaşadıkları İnternet risklerinin biraz azalması veya en azından bir artış görülmemesi beklenebilir. Ancak çocukların beş yılda karşılaştıkları İnternet risklerindeki artış bu beklenti ile çelişmektedir. Çocuklar ile yapılan bireysel görüşmelerde ortaya çıkan bu çelişkinin asıl nedeninin çocukların büyük bir kısmının kendileri için yapılan çalışmaların birçoğundan haberdar olmamalarından kaynaklandığı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum güvenli İnternet kullanımı ile ilgili yapılan çalışmaların geniş kitleleri etkileyecek düzeyde olmadığı, bu çalışmaların gerçekleştirilme ve yenilenme sıklıklarının İnternet'in gelişim ve değişim hızına ayak uyduramaması gibi nedenlerden dolayı beklenen etkiyi göstermediği şeklinde yorumlanabilir. Buradan hareketle çocukların giderek daha fazla İnternet kullanmaları, İnternet'te geçirdikleri günlük ortalama süreleri, İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklerin artmaya devam edeceği düşünüldüğünde Türkiye'deki çocukların İnternet risklerine karşı kullanacakları başa çıkma stratejilerinin daha önemli bir hale geleceği söylenebilir. Bu noktada çocuklara yönelik yapılacak çalışmaların iyi bir şekilde planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerektiği görülmektedir.

Çocukların kullandıkları İnternet riskleriyle başa çıkma stratejilerine bakıldığında genel olarak bir artış olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra çocukların karşılaştıkları riskler ile ilgili genellikle ebeveynlerinden ve güvendikleri yetişkinlerden destek aldıkları belirlenmiştir. Çocukların yaşadıkları sorunlar ile ilgili korku veya utanma hissi yaşamalarından dolayı rahatlıkla çevreleriyle paylaşmakta zorlandıkları söylenebilir (Yenilmez ve Seferoğlu, 2013; Karahisar, 2014). Yapılan araştırmalarda İnternet riskleri ile karşılaşan ve sorun yaşayan çocukların yarısından daha azının yetişkinlerle bu durumu paylaştıkları görülmektedir (Şener vd., 2012; Ayas ve Horzum, 2013; Karahisar, 2014). Bu duruma ülkemizdeki kültürel değerler, çocukların yetiştirilme tarzı gibi birçok unsur neden olabilir (Kaşıkçı vd., 2014). Çocuklar ile yapılan bireysel görüşmelerde de bu durumu destekler nitelikte görüşler alınmıştır. Bu bağlamda çocukların yaşadıkları sorunlarda en güvendikleri kişilerle durumu paylaşmaları ön görülebilir bir durumdur. Çocukların yaşadıkları bu problemin etkili

çözümlerinden birisi INSAFE olarak adlandırılan ve dünyanın birçok gelişmiş ülkesinde bulunan İnternet yardım hatlarının kurulması olabilir. Çocuklar yaşadıkları problemleri bu hatlar sayesinde kendilerini tanıtmadan uzmanlarla paylaşabilir ve sorunun çözümüne ilişkin tavsiyeler alabilirler. Nitekim 2007 yılından beri INHOPE olarak adlandırılan ihbar hattı Türkiye’de hizmet vermekte olup, ihbarların sayısı her geçen yıl artmış 2014 yılında 33000’nin üzerine çıkmıştır (BTK Faaliyet Raporu, 2014). Bu istatistiki veriler faaliyete geçirilebilecek bir İnternet yardım hattının önemli bir ihtiyacı karşılayacağına bir işaret olarak değerlendirilebilir. Ayrıca çocuklar ile yapılan görüşmelerde güvenli İnternet kullanımı konusunda bilgi edinirken belirli siteleri ziyaret etmekten çok arama motorlarını kullandıkları görülmüştür. Bu durumda da güvenli İnternet kullanımına ilişkin bilgilendirme ve tanıtım yapan sitelerin arama motorlarında üst sıralarda çıkması yapılan çalışmaların etkisini artırması açısından önemli olarak değerlendirilebilir.

5.1.5. Çocuklara göre güvenli İnternet kullanımı ile ilgili sosyal çevrenin yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerindeki değişim ve etkili olan unsurlar

Çocuklara göre ebeveynlerin güvenli İnternet kullanımı konusunda yaptıklarına ilişkin araştırma sonuçları; ebeveynlerin çocukları ile iletişim kurma ve çocukların İnternet kullanırken yanlarında bulunarak onları kontrol etme gibi davranışlarında azalmayı gösterirken, çocuklarının bir problem yaşadığında onlara yardımcı olmayı ve kısıtlayıcı tedbirler almayı genellikle daha çok tercih ettiğini göstermiştir. Örneğin çocuklarının İnternet’te yaptıkları ile ilgili onlarla konuşan ebeveynlerin oranı düşmüş, İnternet’te yapılması ya da bulunması zor şeyler ile ilgili ebeveynlerin daha fazla yardımcı olduğu görülmüştür. Bu durum ebeveynlerin sosyal destek rollerinin daha çok kısıtlayıcı ve teknik kısıtlayıcı yönünde değiştiğinin bir göstergesi olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında ebeveynler ile yapılan bireysel görüşmelerde ebeveynlerin kendi İnternet deneyimlerinde artıştan, kendi çocuklarının yaşadıkları İnternet kaynaklı olumsuz olaylardan, ulusal medyada yayınlanan yaşanmış olumsuz haberlerden dolayı çocuklarına bazı noktalarda daha çok kısıtlayıcı tedbirler aldıklarını belirtmişlerdir. Alanyazında yapılan araştırmalar, Türkiye’deki ebeveynlerin yaklaşık olarak yarısının çocuklarının İnternet kullanımlarını kısıtladıklarını ortaya koymaktadır (Gündüz ve

Şahin, 2011; Hasdemir, 2013; Karahisar, 2014). Öte yandan çalışma kapsamında elde edilen ve ebeveynlerin aile kontrolü sağlayan filtreleme yazılımlarını kullanma oranlarının arttığını gösteren araştırma bulgusu da bu durumu destekler niteliktedir. Yapılan bireysel görüşmelerde ebeveynlerin güvenli İnternet kullanımı ile ilgili düzenlenen seminerlerde ve görsel medyada gerçekleştirilen programlarda aile koruma paketleri, filtreleme yazılımları gibi çocukların güvenli İnternet kullanımında kullanılacak bazı alternatiflerin tanıtılmasının bu tür yazılımların kullanımını arttırabileceğini belirtmiştir. Diğer taraftan elde edilen araştırma bulguları, ebeveynlerin İnternet etkinlikleri konusunda çocuklarına verdikleri izinlerin 2010-2015 yılları arasında arttığını göstermiştir. Örneğin çocukların sosyal ağ hesabı açmasına izin veren ebeveynlerin oranı yükselmiştir. Bu durumun ebeveyn tutumlarının kısıtlayıcı bir rol üstlendiğine ilişkin yapılan değerlendirme ile çeliştiği düşünülebilir. Ancak araştırma kapsamında elde edilen diğer bir araştırma bulgusu bu durumu açıklar niteliktedir. Bu araştırma bulgusu, ebeveynlerin 2010-2015 yılları arasında çocuklarının sosyal hesap sahibi olmalarına daha fazla izin vermelerine rağmen sosyal ağlardaki kişisel bilgilerinin paylaşılması konusunda 2010 yılına oranla daha kısıtlayıcı bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Bu durum alanyazındaki araştırma bulguları tarafından desteklenmektedir. (Yenilmez ve Seferoğlu, 2013; Arslan vd., 2014). Ebeveynler arasında İnternet kullanımının yaygınlaşması ve ebeveynlerin İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklerin artması, çocukların hem daha sıklıkla İnternet kullanmalarını hem de İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklerin çeşitlenmesini etkileyen önemli unsurlardan biri olarak gösterilebilir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak çocuklar daha fazla İnternet riskleri maruz kalırken ebeveynlerin güvenli İnternet kullanımına ilişkin farkındalık düzeyleri ve çocuklarını bu risklerden korumak için kullandıkları yönlendirme ve bilinçlendirme stratejileri ön plana çıkmaktadır.

Alanyazında yapılan bazı araştırma sonuçlarında ise çocukların İnternet'te ziyaret ettiği web sayfalarını daha sonra ebeveynler tarafından kontrol ettiği rapor edilmiştir (Numanoğlu ve Bayır, 2012). Elde edilen araştırma bulguları ile paralellik gösteren araştırma sonuçlarından hareketle, ebeveynlerin çocuklarının İnternet'in getirdiği fırsatlardan daha fazla yararlanmalarını isterken, karşılaşılabilecekleri İnternet risklerini ise en aza indirmeye çalıştıkları söylenebilir. Bunu yaparken de İnternet'i veya çocuklar tarafından sosyal ağ gibi çok kullanılan bir etkinliği tamamen engellemek yerine,

İnternet risklerine neden olacak durumlara ilişkin bazı önlemler aldıkları görülmektedir. Ancak ebeveynlerin İnternet kullanımı konusundaki yetersizliklerinden dolayı çocuklarıyla iletişim kurarak problemleri çözmek yerine, yasaklayıcı veya kısıtlayıcı bir anlayışı tercih ettikleri de bir gerçektir (Livingstone ve Bober, 2006). Bu nedenden ebeveynlerin çocuklarına güvenli İnternet kullanımı konusunda rehberlik edebilmeleri için öncelikle onlarla sağlıklı bir iletişim kurmayı başarmaları gerekmektedir. Bu durum çocukların alacağı sosyal destek açısından oldukça önemlidir (Rosen vd., 2008; Livingstone ve Helsper, 2008). Çünkü çocukların güvenli İnternet kullanımı konusunda alabileceği sosyal destek, çocukların günlük yaşamlarında en çok zaman geçirdiği ve en çok güvendiği insanlar olan ebeveynlerinin ayrı bir yeri olduğu söylenebilir.

Çocukların güvenli İnternet kullanımı hakkında aldıkları sosyal destekte diğer bir önemli aktör ise akranları yani arkadaşlarıdır. Çocukların arkadaşlarından tavsiye alma düzeylerine bakıldığında beş yılda genel olarak bir düşüş olduğu belirlenmiştir. Çocuklar ile yapılan görüşmelerde genellikle çocukların kendi kendilerine bu tür problemlerini çözmeye çalıştıkları görülmüştür. Bu durum, alınan akran desteğindeki düşüşü açıklayabilir. Öte yandan sosyal yaşamında etrafındaki insanlar ile yeteri kadar iletişim kuramayan çocuklar İnternet'te yeni arkadaşlıklar edinmekte ve bu kişiler ile iletişime geçmektedirler (Akbulut ve Günüş, 2012). Bu durumun da çocukların arkadaşlarından güvenli İnternet hakkında alması gereken sosyal desteği önemli bir oranda etkilediği söylenebilir. Bu bakımdan ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocuklara sosyal çevrede aradığı samimiyeti ve sevgiyi göstermesi ve etkili bir şekilde iletişim kurabilmesi önemli görülmektedir (Aksaray, 2011; Koçak ve Köse, 2014). Ancak araştırma sonuçları çocukların öğretmenlerinden tavsiye alma düzeylerinde de beş yılda bir düşüş yaşandığını göstermektedir. Bu sonucun nedenleri arasında okullarda öğretmenler ve okul yöneticilerinin genellikle kısıtlayıcı ve teknik kısıtlayıcı yöntemler ile çocukları İnternet risklerinden korumayı tercih etmeleri gösterilebilir. Öğretmenler ve okul yöneticileri ile yapılan bireysel görüşmelerde, öğrencilerin özellikle İnternet ile ilgili birçok şeyi kendi kendilerine öğrendikleri bu konuda sorun yaşandığı zamanlarda müdahil oldukları yönünde görüşler alınmıştır. Buna ek olarak okul yöneticileri ve öğretmenler kendilerinin İnternet'te yaşadıkları olumsuzlukların, ulusal medyada yer alan İnternet kaynaklı yaşanmış olumsuz haberlerin ve okulda düzenlenene seminerlerin

öğretmenler ve okul yöneticilerinin güvenli İnternet kullanımı konusunda çocuklara verdikleri sosyal desteği şekillendirdiği belirtilmiştir.

Gerçekleştirilen araştırmada özellikle veri toplama sürecinde bazı sorunlar yaşanmıştır. Nicel veri toplama aracı olarak kullanılan anketi okullarda uygulayabilmek için MEB'den izin alınmasına rağmen birçok okulda veri toplanmasına idareciler tarafından çeşitli sebeplerden dolayı izin verilmemiştir. Bazı okul yöneticileri ise bakanlıktan alınan izne ek olarak il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden de izin alınması gerektiği söylenmiş ve süreci uzatarak veri toplama süresini yavaşlatmışlardır. Okul yöneticilerinden izin alınan bazı durumlarda ise, okuldaki ders programı, ortak sınavlar ve okul genelinde düzenlenen farklı etkinlikler gibi nedenlerden dolayı da anketin uygulanabilmesi için uygun ortam oluşmadığından izin alınan okullarda veri toplanamamış ve alternatif okullara gidilmiştir. Veri toplama sürecinde yaşanan bir diğer sorun ise anketteki soru kökü ve seçenek sayısının fazla olmasından kaynaklanmıştır. Her bir öğrencinin anket formunu doldurması ortalama bir ders saatini almış ve bu durumda öğrencilerin anket sorularını sabırla samimi bir şekilde cevaplamalarını zorlaştırmıştır. Bu sorunu gidermek için araştırmacılar tarafından çalışma gerçekleştirilmeden önce çocuklara araştırmanın öneminden verecekleri cevapların nasıl değerlendirileceğine kadar birçok hususta bilgilendirme yapılmıştır. Bu bilgilendirmeyi amaç, çocukların kendilerini bu çalışmanın bir parçası olarak görmelerini sağlayarak çocuklardan daha samimi ve doğru cevaplar alabilmektir. Yapılan bilgilendirme çalışmasına ek olarak araştırmacılar veri toplama süreci boyunca çocukları gözlemlemiş ve bazı çocukların anketlerini yok saymak durumunda kalmıştır. Elde edilen araştırma sonuçlarının değerlendirilmesinde bu sınırlılıkların dikkate alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

5.2. Sonuçlar

Bu çalışmada Türkiye'de çocukların güvenli İnternet kullanımlarında 2010-2015 yılları arasındaki değişim, güvenli İnternet kullanımı konusunda Türkiye'de gerçekleştirilen uygulamalar ve çalışmalar incelenmiştir. Varsayımlar ve sınırlılıklar dâhilinde bu çalışmadan elde edilen sonuçlar şöyledir:

2010-2015 yılları arasında;

- Türkiye’de özellikle çocukların ve gençlerin güvenli İnternet kullanımlarını sağlamak için çeşitli çalışmalar ve uygulamalar gerçekleştirilmiştir.
- Güvenli İnternet kullanımına ilişkin gerçekleştirilen uygulamalar büyük ölçüde hedef kitlelerine ulaşamamıştır.
- Çocukların sahip oldukları İnternet erişimleri daha çok kişiselleşmiştir.
- Çocukların sosyal çevreleri, İnternet kullanımları ve İnternet’te karşılaştıkları riskler ile başa çıkmalarında önemli bir yere sahiptir.
- Çocukların İnternet kullanımları ve İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikler ve çocukların İnternet kaynaklı olaylar nedeniyle üzülmeye oranları artmıştır.
- Çocukların sosyal ağlardaki arkadaşlık ilişkileri gelişmiş ve sosyal ağlardaki arkadaşlarının sayısı artmıştır.
- Çocukların maruz kaldıkları İnternet riskleri artmıştır.
- Çocuklar günümüzde sosyal ağlarda risk oluşturabilecek kişisel bilgilerini daha fazla paylaşmaktadırlar.
- Çocukların sahip oldukları İnternet kullanım becerileri artmıştır.
- Çocuklar İnternet kullanırken daha fazla müstehcen içerik ile karşılaşmış, İnternet’te müstehcen içerikli mesajlar ile daha fazla rahatsız edilmiş ve bu kapsamda çocuklar içerik ve iletişim risklerine daha fazla maruz kalmıştır.
- Çocukların İnternet’te karşılaştıkları risklerle başa çıkma konusunda ilerlemişlerdir.
- Ebeveynler çocuklarının İnternet’te gerçekleştirecekleri etkinlikler noktasında daha fazla izin vermiş, ancak İnternet’in sınırlandırılmasına yönelik teknik önlemleri daha fazla almıştır.
- Çocuklar güvenli İnternet kullanımı konusunda genellikle kendi deneyimlerinden yola çıkmaktadır.
- Güvenli İnternet kullanımı konusunda İnternet kaynaklı yaşanan olumsuz olaylar, sosyal çevrenin yönlendirme ve bilinçlendirme stratejileri üzerinde etkilidir.

5.3. Öneriler

Çalışma sonunda ebeveynlere yönelik öneriler şöyledir:

- Çocukların kendi odalarında ve akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla birlikte hareket halindeyken kişisel İnternet erişimlerinin artması çocukların İnternet kullanımlarını kontrol etmeyi ve gerektiğinde destek olmayı zorlaştırmıştır. Bu nedenle çocukların İnternet erişimlerini aileleri ile ortak kullanım alanlarında veya onların bulunduğu ortamlarda gerçekleştirmeleri sosyal destek alabilmeleri açısından faydalı olabilir.
- Çocukların İnternet erişimi sağlanan cihazlar ve İnternet kullanım sıklıkları arttığından İnternet bağımlılığı gibi birçok İnternet riskine maruz kalma ihtimalleri de yükselmiştir. Çocukların İnternet erişim sağlanan cihazları ve İnternet kullanımları, belirli kurallar konularak gözetim altında tutulması bu tür risklerin önüne geçilmesi adına faydalı olabilir.
- Çocukların İnternet'te risk oluşturabilecek etkinlikleri gerçekleştirme oranlarının yükselmesi nedeniyle, ebeveynlerin çocukları İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinlikler sırasında yaşayabilecekleri olumsuzluklar ile ilgili bilgilendirmesi ve yönlendirmesi faydalı olabilir.
- Çocukların maruz kaldıkları İnternet risklerinde anlamlı bir artış meydana geldiğinden, bu artışı önlemek adına çocukların İnternet risklerine karşı farkındalıkları artırılarak bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları yapılabilir.
- Çocukların müstehcen içerikli mesajlar alma durumlarındaki artış nedeniyle, çocukları İnternet'te iletişim kurdukları veya kendileri ile iletişim kurmak isteyen kişiler hakkında dikkat edilmesi gerekenler ile ilgili bilgilendirerek çocukları yönlendirmek faydalı olabilir.
- Çocukların İnternet kullanımlarına yönelik sınırlandırmalar ve kısıtlamalar esnek bir şekilde belirlenip, mevcut durumun gerektirdiği şartlara göre değiştirilerek bu konuda alınan kararların daha büyük oranda uygulanması ve verimli olması sağlanabilir.

Çalışma sonunda eğitimcilere yönelik öneriler şöyledir:

- Güvenli İnternet kullanımı ile ilgili uygulamalar sınırlı bir çevrede etkili olduğundan, güvenli İnternet kullanımı ile ilgili yapılan uygulamaların geniş kitlelere ulaştırılması için okullar kullanılabilir ve eğitimcilerin güvenli İnternet kullanımı konusundaki farkındalıkları arttırılabilir.

- Çocukların sosyal ağ kullanımları ve sosyal ağlardaki arkadaş sayıları arttığından, bu durumun bir risk oluşturmaması adına sosyal ağların kullanımı konusunda çocuklar bilgilendirilebilir ve güvenlik ayarları, arkadaşlık istekleri, kişisel bilgilerin paylaşımı gibi konularda yönlendirilebilir.
- Çocukların müstehcen içerikler ile karşılaşma sıklığının artması nedeniyle, çocuklara yaşlarına uygun olmayan içerikler ile karşılaştıklarında sayfayı kapatmaları, tekrar ziyaret etmemeleri ve yetişkinlerden yardım istemeleri yönünde bilgilendirmeler yapılabilir.
- Çocukların genel olarak maruz kaldıkları İnternet riskleri arttığından dolayı, İnternet risklerini konu alan seminerler okul genelinde belirli aralıklarla düzenlenip, öğrencilerin bu konuda yaşadıkları sorunlar ele alınarak hem bilgilendirme hem de rehberlik hizmeti yapılabilir.
- Çocukların müstehcen içerikli mesaj alma oranlarındaki artış göz önünde bulundurularak, çocuklar bu durumla karşılaştıklarında neler yapmaları gerektiği konusunda bilgilendirebilir.

Çalışma sonunda politika yapıcılara yönelik öneriler şöyledir:

- Türkiye’de İnternet sitelerine yönelik bilgi ihbar merkezi ve ihbar hattı bulunmakta ancak yardım alabilecekleri, sorunlarını paylaşabilecekleri bir yardım hattı bulunmamaktadır. Bu nedenle çocuklar ve gençlere yönelik İnternet yardım hatları kurulabilir.
- Çocukların karşılaşılabilecekleri İnternet riskleri ve İnternet riskleri ile karşılaştıkları durumlarda neler yapabileceklerine ilişkin tavsiyelerin yer aldığı İnternet siteleri bulunmaktadır. Bu siteler veya yeni kurulacak siteler üzerinde bilgilendirme çalışmalarının yanı sıra bu konu da soru cevap bölümlerinin yer aldığı interaktif uygulamalar geliştirilebilir.
- Çocuklar GİK konusunda bilgilere genellikle arama motorları üzerinden ulaştığından, geliştirilen portalların arama motorlarında üst sıralarda yer alması için gerekli çalışmaların yapılması faydalı olabilir.
- Çocukların İnternet erişimlerinin ve kullanımlarının hızlı bir şekilde artması, İnternet’in sunduğu fırsatlardan yararlanma olanaklarını arttırmış bunun yanı sıra maruz kaldıkları İnternet risklerini de yükseltmiştir. Bu nedenle konu ile ilgili düzenli bir şekilde eğitimlerin sağlanması adına ilkökul, ortaokul ve lise

müfredatlarına güvenli İnternet kullanımını merkeze alan dersler, üniteler konulabilir, örneğin medya okuryazarlığı dersi müfredatı güncellenebilir veya bilişim teknolojileri ve yazılım ders müfredatına konuya ilişkin yeni bölümler eklenebilir.

- Güvenli İnternet kullanımı konusunda gerçekleştirilecek politikalar ve çalışmalarda, toplumun birçok kesimini içine alan, uzun vadeli, yazılı ve görsel medya, okullar, sempozyumlar vb. birçok etkinliğin gerçekleştirilmesi gibi geniş kitleleri etkileyebilecek unsurların yer almasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.
- Çocukların kişisel İnternet erişim olanakları ve İnternet kullanımları arttığından, kısıtlayıcı veya engelleyici politikalar yerine çocukları ve ebeveynleri bilinçlendirecek uygulamaların geliştirilmesi faydalı olabilir.
- Çocukların risk oluşturabilecek İnternet etkinliklerini gerçekleştirme oranlarının artmasından dolayı, İnternet riskleri ile ilgili çocuklarda ve ebeveynlerde farkındalık oluşturmak adına uygulamalar gerçekleştirilebilir.
- Müstehcen içeriklerle çocukların karşılaşma oranlarının artmasından dolayı, televizyon programlarında olduğu gibi web sitelerinde de profiller belirlenerek sitelerin girişinde kullanıcıya sitenin içeriği ile ilgili bilgi verilebilir.
- Çocukların genel olarak maruz kaldıkları İnternet riskleri anlamlı bir şekilde artmıştır. Bu nedenle İnternet'te maruz kaldığı riskler ile ilgili geniş kitleleri etkileyebilecek politikalar ve uygulamalar geliştirilebilir.
- Ebeveynlerin aile kontrolü sağlayan filtreleme yazılımlarının kullanımı arttığından, ebeveynler bu tür yazılımlar hakkında bilgilendirilerek ve ücretsiz yazılım desteği sağlanarak filtreleme yazılımlarını hem daha doğru hem de daha yaygın kullanmaları sağlanabilir.
- Gerçekleştirilecek uygulamaların daha etkili sonuçlar ortaya çıkarabilmesi için birçok kurum ve kuruluş ile işbirliği yapılması faydalı olabilir.

Çalışma sonunda araştırmacılar yönelik öneriler şöyledir:

- Güvenli İnternet kullanımı ile ilgili birçok bilinçlendirme çalışması ve eğitim seminerleri düzenlenmiş olsa da çocukların maruz kaldıkları İnternet riskleri artmıştır. Bu nedenle yapılan çalışmaların daha etkili olabilmesi için özellikle

çocukların ve ebeveynlerin dikkatini çekebilecek unsurlar neler olduğu araştırılabilir.

- Çocukların İnternet kullanım becerindeki artışın nedenleri ve bu artışın İnternet kullanımları üzerindeki etkileri araştırılabilir.
- Çocukların İnternet kullanım becerileri artışın, maruz kaldıkları İnternet risklerine ve bu riskler ile başa çıkma stratejilerine olan etkisi araştırılabilir.
- Ebeveynlerin aile kontrolü sağlayan filtreleme yazılımlarının kullanımı arttığından bu tür yazılımların, çocukların İnternet riskleri ile maruz kalma oranların üzerindeki etkileri araştırılabilir.
- Çocukların güvenli İnternet kullanımları ile ilgili tavsiye alma düzeyleri düştüğünden, bu düşüşün nedenleri ve çocukların İnternet kullanımları üzerindeki etkileri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- AEP. (2015). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı aile eğitimi programı. <http://www.aep.gov.tr/aep-hakkinda/icerigi-ne/> adresinden 16 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- Aghaei, S., Nematbakhsh, M. A., and Farsani, H. K. (2012). Evolution of the world wide web: from Web 1.0 to Web 4.0. *International Journal of Web & Semantic Technology*, 3(1), 1-10.
- Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve İnternet kullanımının gelişimsel sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 53-68.
- Akbulut, Y., Dursun, Ö. Ö., Dönmez, O., and Şahin, Y. L. (2016). In search of a measure to investigate cyberloafing in educational settings. *Computers in Human Behavior*, 55, 616-625.
- Akbulut, Y., and Günüç, S. (2012). Perceived social support and Facebook use among adolescents. *International Journal of Cyber Behavior, Psychology and Learning (IJCPL)*, 2(1), 30-41.
- Akbulut, Y., Sahin, Y. L., and Eristi, B. (2010). Cyberbullying victimization among Turkish online social utility members. *Educational Technology & Society*, 13(4), 192-201.
- Aksaray, S. (2011). Siber zorbalık, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 405-432.
- Aksoy, V. (2015). İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerinin fen lisesi öğrencilerinin demografik özelliklerine göre değişimi ve akademik başarılarına etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(19), 365-383.
- Arıcak, T., Siyahhan, S., Uzunhasanoğlu, A., Sarıbeyoğlu, S., Çıplak, S., Yılmaz, N., and Memmedov, C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(3), 252-261.
- Arıcak, O. T., Kınay, H., ve Tanrıkulu, T. (2012). Siber zorbalık ölçeğinin İlk psikometrik bulguları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 101-114.

- Arslan, E., Bütün, P., Doğan, M., Dağ, H., Serdarzade, C., ve Arıca, V. (2014). Çocukluk çağında bilgisayar ve İnternet kullanımı. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 4(3), 195-201.
- Asselin, M., and Moayeri, M. (2010). Examining adolescent İnternet literacy practices: An exploration of research methods. *Journal of Theory and Practice in Education*, 6(2), 191-210.
- Ayas, T. (2014). Depresyon, anksiyete ve cinsiyet değişkenlerine göre sanal zorbalığa maruz kalma düzeylerinin yordanması. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(1), 1-5.
- Ayas, T., ve Horzum, M. B. (2012). İlköğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma durumu. *İlköğretim Online*, 11(2), 369-380.
- Ayas, T, ve Horzum, M. B. (2013). İlköğretim öğrencilerinin İnternet bağımlılığı ve aile İnternet turumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 46-57.
- Bahar, H. H., İçli, H. H., ve Gülaçtı, F. (2010). Ortaöğretim öğretmenlerinin bilgisayar ve internet tutumlarının incelenmesi (Erzincan örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, 186, 50-67.
- Balta, Ö. Ç., ve Horzum, M. B. (2008). Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin İnternet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187-205.
- Batıgün, A. D., ve Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.
- Batmaz, M., ve Ayas, T. (2013). İlköğretim İkinci Kademeki Öğrencilerin Psikolojik Belirtilere Göre Sanal Zorbalık Düzeylerinin Yordanması. *Sakarya University Journal of Education*, 3(1), 43-53.
- Bayar, Y., ve Uçanok, Z. (2012). Okul Sosyal İklimi ile Geleneksel ve Sanal Zorbalık Arasındaki İlişkiler: Genellenmiş Akran Algısının Aracı Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 27(70), 101-118.

- Bayzan, Ş., ve Özbilen, A. (2011). Dünyada İnternet'in güvenli kullanımına yönelik uygulama örnekleri ve Türkiye'de bilinçlendirme faaliyetlerinin incelenmesi ve Türkiye için öneriler. 5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, 22-24 September 2011, Fırat University, Elazığ.
- Beran, T., and Li, Q. (2007). The relationship between cyberbullying and school bullying. *Journal of Student Wellbeing*, 1(2), 15-33.
- Berners-Lee, T. (2001a). Tim Berners-Lee. <https://www.w3.org/People/Berners-Lee/> adresinden 15 Eylül 2015 tarihinde alınmıştır.
- Berners-Lee, T. (2001b). Services and Semantics: Web Architecture. W3C. <http://www.w3.org/2001/04/30-tbl> adresinden 15 Eylül 2015 tarihinde alınmıştır.
- BİAK. (2012). TBMM Bilişim ve Araştırma Komisyonu Raporu. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss381.pdf> adresinden 25 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.
- Bilgi İhbar Merkezi. (2015). 5651 sayılı kanun çerçevesinde İnternet ortamında engellenen yayınlar. <https://www.ihbarweb.org.tr/sss.html> adresinden 5 Eylül 2015 tarihinde alınmıştır.
- Bilge, F. (2012). Bir grup ilköğretim öğrencisinde bilgisayara yönelik bağımlılık eğilimi değerlendirmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 96-105.
- Borgers, N., De Leeuw, E., and Hox, J. (2000). Children as respondents in survey research: Cognitive development and response quality. *Bulletin de methodologie Sociologique*, 66(1), 60-75.
- Boyden, J., and Ennew, J. (1997). *Children in focus: a manual for participatory research with children*. Rådda Barnen.
- BTK. (2010). Ailelerin İnternet Algıları ve Eğilimleri BTK Raporu. http://www.guvenliweb.org.tr/aileler/files/Arastirma_sunum.pdf adresinden 4 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.

- BTK Faaliyet Raporu. (2011). Bilişim Teknolojileri Kurumu 2011 yılı faaliyet raporları. https://www.btk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2fFaaliyet_Raporlari%2f2011_Faaliyet_Raporu.pdf adresinden 10 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- BTK Faaliyet Raporu. (2012). Bilişim Teknolojileri Kurumu 2012 yılı faaliyet raporları. https://www.btk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2fFaaliyet_Raporlari%2f2012_Faaliyet_Raporu.pdf adresinden 10 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- BTK Faaliyet Raporu. (2013). Bilişim Teknolojileri Kurumu 2013 yılı faaliyet raporları. https://www.btk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2fFaaliyet_Raporlari%2f2013_Faaliyet_Raporu.pdf adresinden 10 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- BTK Faaliyet Raporu. (2014). Bilişim Teknolojileri Kurumu 2014 yılı faaliyet raporları. https://www.btk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2fFaaliyet_Raporlari%2f2014_Faaliyet_Raporu.pdf adresinden 10 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- Burnukara, P., ve Uçanok, Z. (2010). Ergenlerin bilgi ve iletişim teknolojileri kullanım olanakları ile sanal ortamda meydana gelen zorbalığa ilişkin betimsel bir inceleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 21(2), 47-62.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükşahin Çevik, G., ve Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne-baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.
- Büyükıldırım, İ., ve Dilmaç, B. (2015). Siber mağdur olmanın insani değerler ve sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 13(29), 7-40.

- Canbek, G., ve Sağıroğlu, Ő. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve İnternet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.
- Ceyhan, A. A. (2011). Ergenlerin problemlİ İnternet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2), 85-94.
- Chiu, S., and Huang, D. (2009). Study on relationship of parent's education model, secondary school student's internet use and addiction in Taiwan. *2nd International Multi Conference on Engineering and Technological Innovation*, Orlando, Florida, USA.
- Colwell, J., and Kato, M. (2003). Investigation of the relationship between social isolation, self-esteem, aggression and computer game play in Japanese adolescents. *Asian Journal of Social Psychology*, 6(2), 149-158.
- Collins, B. A. (1999). *A case study of instructional supervision at a private secondary school*. Yayınlanmamıő doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Ankara.
- Cormode, G., and Krishnamurthy, B. (2008). Key differences between Web 1.0 and Web 2.0. *First Monday*, 13(6).
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2006). *Understanding mixed methods research*. In Creswell, J.W. & Plano-Clark, V. (Edt.), *Designing and Conducting Mixed Methods Research* (pp1-19). Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions* (2.baskı). London: Sage.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational research planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. International Pearson Merrill Prentice Hall.
- Creswell, J. W. (2011). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston: Pearson.
- Creswell, J.W. (2015). *A concise introduction to mixed methods research*.(5th Edt.). Lincoln: Pearson, (Chapter 1). https://uk.sagepub.com/sites/default/files/upm-binaries/61573_Chapter_1.pdf adresinden 15 Eylül 20215 tarihinde alınmıştır.

- Creswell, J. W., and Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çağiltay, K. (1995). *Herkes için İnternet*. ODTÜ.
- Çağiltay, K. (1997). *İnternet*. Ankara.
- Çağlar, S., ve Savaşer, S. (2010). İnternet ve çocuk pornografisi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1001-1008.
- Çankaya, S., and Odabaşı, H. F. (2009). Parental controls on children's computer and Internet use. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1105-1109.
- Çelen, F. K., Çelik, A., ve Seferoğlu, S. S. (2011). Çocukların İnternet Kullanımları ve Onları Bekleyen Çevrim-içi Riskler. *Akademik Bilişim Konferansı*, 2-4. Şubat 2011, Malatya.
- Çetin, B., Peker, A., Eroğlu, Y., ve Çitemel, N. (2011). Siber zorbalığın bir yordayıcısı olarak ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar: Ergenler için bir ön çalışma. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(3), 1064-1080
- Çetin, B. A., ve Ceyhan, A. A. (2014). Ergenlerin İnternet'te kimlik denemeleri ve problemlerle İnternet kullanım davranışları. *The Turkish Journal on Addictions*, 1(2), 5-46.
- Çivilidağ, A., ve Cooper, H. T. (2013). Ergenlerde siber zorba ve öfkenin incelenmesi üzerine bir araştırma: Niğde ili örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(1), 497-511.
- Çölkesen, R., ve Örencik, B. (2003). *Bilgisayar haberleşmesi ve ağ teknolojileri*. Papatya Yayıncılık.
- Çubukcu, A., ve Bayzan, Ş. (2013). Türkiye'de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı İnternet'in bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5(1), 148-174.
- Davidson, J., and Martellozzo, E. (2013). Exploring young people's use of social networking sites and digital media in the internet safety context: a comparison of the UK and Bahrain. *Information, Communication & Society*, 16(9), 1456-1476.

- Demirli, C., ve Kütük, Ö. F. (2010). Anlamsal Web (3.0) Ontolojilerine Genel Bir Bakış. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 9/18, 95-105.
- Desjarlais, M., and Willoughby, T. (2010). A longitudinal study of the relation between adolescent boys and girls' computer use with friends and friendship quality: Support for the social compensation or the rich-get-richer hypothesis? *Computers in Human Behavior*, 26, 896-905.
- Dilmaç, B., ve Aydoğan, D. (2010). Parental attitudes as a predictor of cyber bullying among primary school children. *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering*, 4(7), 1667-1671.
- Ekici, S., ve Uçak, N. Ö. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin internette bilgi arama davranışları. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(1), 78-96.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri: Yaklaşım, yöntem ve teknikler*. Anı Yayıncılık.
- Ekşi, F., ve Ümmet, D. (2013). Bir kişilerarası iletişim problemi olarak İnternet bağımlılığı ve siber zorbalık: psikolojik danışma açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 91-115.
- Elo, S., and Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process, *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115.
- Erdur-Baker, Ö. (2013). Görünümleri ve ilgili değişkenleriyle siber zorba ve siber kurbanlar. 1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi: 14-15 Kasım 2013 - Bildiriler Kitabı Cilt 1 (s.277-295). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Erdur-Baker, Ö., ve Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.
- Erdur-Baker, Ö., ve Tanrikulu, İ. (2010). Psychological consequences of cyber bullying experiences among Turkish secondary school children. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 2771-2776.
- Fraenkel, J., Wallen, N., and Hyun, H.H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. (8th ed.). Boston: McGraw Hill.

- Furnell, S., and Phippen, A. (2012). Online privacy: a matter of policy? *Computer Fraud & Security*, 8, 12-18.
- GDS. (2015). Digital, social and mobile worldwide in 2015. <http://wearesocial.com/uk/special-reports/digital-social-mobile-worldwide-2015> adresinden 5 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- GİKP. (2013). Güvenli İnternet kullanımı ve bilişim suçları hakkında farkındalık yaratma projesi. <http://www.eba.gov.tr/haber/1359655962> adresinden 18 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş*. (Çev. A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökçearsan, Ş., ve Günbatar, M. S. (2012). Ortaöğrenim öğrencilerinde İnternet bağımlılığı. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2), 10-24.
- Greene, J. C., Krayder, H., and Mayer, E. (2005). *Combining qualitative and quantitative methods in social inquiry*. In B. Somekh & C. Lewin (Edt.). *Research methods in the social sciences* (275-282). London: Sage.
- Gündüz, Ş., ve Şahin, Ş. (2011). Internet usage and parents' views about Internet addiction. *International Journal of Human Sciences*, 8(1), 277-288.
- Günüç, S. (2013). İnternet bağımlılığını yordayan bazı değişkenlerin cart ve chaid analizleri ile incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 28(71), 88-101.
- Haddon, L., and Stald, G. (2009). A comparative analysis of European press coverage of children and the Internet. *Journal of Children and Media*, 3(4), 379-393.
- Hanson, W. E., Creswell, J. W., Plano Clark, W. L., Petske, K. S., and Creswell, J. D. (2005). Mixed methods research designs in counseling psychology. *Journal of Counselling Psychology*, 52(2), 224-235.
- Hasebrink, U., Livingstone, S., Haddon, L., and Olafsson, K. (2009). *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online*. LSE, London: EU Kids Online (2nd edition).

- Hasebrink, U., Livingstone, S., and Haddon, L. (2008). Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online.
- Hasdemir, T. (2013). Çocukların geleneksel medya ve yeni medya ile ilişkileri üzerine bir çalışma. *I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi: 14-15 Kasım 2013 - Bildiriler Kitabı Cilt 1* (s.445-472). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Hasinoff, A. A. (2012). Sexting as media production: rethinking social media and sexuality. *New Media & Society*, 15(4), 449-465.
- Hekim, H., ve Başbüyük, O. (2013). Siber suçlar ve Türkiye'nin siber güvenlik politikaları. *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 4(2), 135-158.
- Hendler, J. (2009). Web 3.0 Emerging. *Computer*, 42(1), 111-113.
- Henkoğlu, H. Ş., Mahiroğlu, A., ve Keser, H. (2015). Ortaokul öğrencilerinin bilgiye erişim aracı olarak İnternet'e yaklaşımları: betimleyici bir çalışma. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 6(1), 72-110.
- Holfeld, B. (2014). Perceptions and attributions of bystanders to cyber bullying. *Computers in Human Behavior*, 38, 1-7.
- Hopcan, S., ve Yılmaz, M. B. (2013). İlköğretim öğrencilerinin İnternet kafe kullanımlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 23-34.
- Horzum, M. B., ve Ayas, T. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma düzeylerinin okul türü ve cinsiyet açısından incelenmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 10(20), 139-159.
- Huang, R. L., Lu, Z., Liu, J. J., You, Y. M., Pan, Z. Q., Wei, Z., He, Q., and Wang, Z. Z. (2009). Features and predictors of problematic internet use in Chinese college students. *Behaviour & Information Technology*, 28(5), 485-490.
- Hunt, R. (2012). How The Government Saved The Internet. <http://techcrunch.com/2012/08/19/why-the-government-saved-the-internet/> adresinden 16 Ocak 2016 tarihinde ulaşılmıştır.

- Idate., and Technopolis. (2013). *Benchmarking of Safer Internet policies in Member States and policy indicators*. European.
- ILS. (2015). Internet Users in the World. <http://www.internetlvestats.com/internet-users/#trend> adresinden 06 Ocak 2016 tarihinde ulaşılmıştır.
- INSAFE. (2015). Güvenli İnternet günleri. <https://www.saferinternetday.org/web/sid/archive> adresinden 19 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- IWS. (2015a). World Internet Users and 2015 Population Stats. <http://www.internetworldstats.com/stats.htm> adresinden 05 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- IWS. (2015b). Top 20 Countries With the Highest Number Of Internet Users. <http://www.internetworldstats.com/top20.htm> adresinden 05 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- IWS. (2015c). Turkey Internet Usage Stats and Market Report. <http://www.internetworldstats.com/euro/tr.htm> adresinden 05 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Johnson, B., and Christensen, L. (2004). *Educational research: Quantitative, qualitative and mixed approaches*. (2nd ed.). London: Pearson.
- Karahisar, T. (2014). İnternet'te çocukları bekleyen riskler ve medya okuryazarlığı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(4), 82-95.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın.
- Kaşıkcı, D. N., Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E., ve Ogan, C. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki çocukların İnternet alışkanlıkları ve güvenli İnternet kullanımı. *Education & Science/Eğitim ve Bilim*, 39(171), 230-243.
- Kavuk, M., Keser, H., and Teker, N. (2011). Reviewing unethical behaviors of primary education students' Internet usage. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 28, 1043-1052.
- Kayri, M., ve Günüş, S. (2010). Türkiye'deki ortaöğretim öğrencilerinin İnternet bağımlılık düzeyini etkileyen bazı faktörlerin karar ağaçları yöntemleri ile incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 2467-2500.

- Kayri, M., Tanhan, F., ve Tanrıverdi, S. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinde İnternet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(1), 1-27.
- Kelleci, M. (2008). İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. *Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(3), 253-256.
- Kerberg, C. S. (2005). Problem and pathological gambling among college athletes. *Annals of Clinical Psychiatry*, 17(4), 243-247.
- Koçak, H., ve Köse, Z. (2014). Ergenlerin bilgisayar oyunu oynama alışkanlıkları ve sosyalleşme süreçleri üzerine bir araştırma (Kütahya ili örneği). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21-32.
- Kuzu, A. (2011). İnternet ve aile. Aile ve Toplum Dergisi Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 7(27), 9-31.
- Lauricella, A. R. (2013). Çocukların Medya Katılımı (A. Aksakal, Çev.). 1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi: 14-15 Kasım 2013 - Bildiriler Kitabı Cilt 2 (s.117-137). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Lee, S. J. (2012). Parental restrictive mediation of children's Internet use: Effective for what and for whom? *New Media & Society*, 15(4), 466-481.
- Lee, S. J., Bartolic, S., and Vandewater, E. A. (2009). Predicting children's media use in the USA: Differences in cross-sectional and longitudinal analysis. *British Journal of Developmental Psychology*, 27(1), 123-143.
- Leung, L., and Lee, P. S. (2012). Impact of Internet literacy, Internet addiction symptoms, and Internet activities on academic performance. *Social Science Computer Review*, 30, 403-418.
- Lievens, E., Dumortier, J., and Ryan, P.S. (2006). The coprotection of minors in new media: a European approach to coregulation. *UC Davis Journal of Juvenile Law & Policy*, 10, 97-151.
- Lincoln, Y. S., and Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.

- Livingstone, S. (2008). Internet literacy: Young people's negotiation of new online opportunities. In T. McPherson (Ed.), *Digital youth, innovation, and the unexpected: The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation Series on digital media and learning* (pp. 101–122). Cambridge: MIT Press.
- Livingstone, S. (2013). Online risk, harm and vulnerability: Reflections on the evidence base for child Internet safety policy. *Zer: Revista de estudios de comunicación Komunikazio ikasketen aldizkaria*, 35, 13-28.
- Livingstone, S., and Bober, M. (2006). Regulating the Internet at home: contrasting the perspectives of children and parents. *Digital generations: Children, young people, and new media*, 93-113.
- Livingstone, S., and Helsper, E. J. (2008) Parental mediation and children's Internet use. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 52(4), 581-599.
- Livingstone, S., and Helsper, E. (2009). Balancing opportunities and risks in teenagers' use of the Internet: The role of online skills and Internet self-efficacy. *New media & society*, 12(2), 309-329.
- Livingstone, S., Bober, M., and Helsper, E. J. (2005). Internet literacy among children and young people: Findings from the UK children go online project. London, England: LSE. <http://www.lse.ac.uk/collections/children-go-online/> adresinden 05 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Livingstone, S., and Haddon, L. (2008). Risky experiences for children online: Charting European research on children and the Internet. *Children & Society*, 22(4), 314-323.
- Livingstone, S., Haddo, L., Görzig, A., and Ólafsson, K. (2010). *Risks and safety on the Internet*. LSE, London: EU Kids Online.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., and Ólafsson, K. (2011a). *Technical report and user guide: The 2010 EU kids online survey*. LSE, London: EU Kids Online.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., and Ólafsson, K. (2011b). *EU kids online: final report*. LSE, London: EU Kids Online.UK.

- Livingstone, S., and Helsper, E. (2010). Balancing opportunities and risks in teenagers' use of the Internet: The role of online skills and Internet self-efficacy. *New Media & Society*, 12, 309–329.
- Livingstone, S., and Helsper, E. (2013). Children, internet and risk in comparative perspective, *Journal of Children and Media*, 7(1), 1-8.
- Livingstone, S., Mascheroni, G., Ólafsson, K., and Haddon, L. (2014). *Children's online risks and opportunities: comparative findings from EU Kids Online and Net Children Go Mobile*. London: London School of Economics and Political Science.
- Livingstone, S., Mascheroni, G., and Staksrud, E. (2015). *Developing a framework for researching children's online risks and opportunities in Europe*. London: London School of Economics and Political Science.
- Livingstone, S., and Smith, P. (2014). Annual research review: Children and young people in the digital age: The nature and prevalence of risks, harmful effects, and risk and protective factors, for mobile and Internet usage. *Journal of Child Psychology and Psychiatry: Annual Research Review*, 55(6), 635-654.
- Madden, M., Lenhart, A., Cortesi, S., Gasser, U., Duggan, M., Smith, A., and Beaton, M. (2013). Teens, social media, and privacy. *Pew Research Center*, 21.
- Madden, M., Lenhart, A., Duggan, M., Cortesi, S., and Gasser, U. (2013). *Teens and technology 2013*. Washington, DC: Pew Internet & American Life Project.
- Marwick, A. E. (2014). Networked privacy: How teenagers negotiate context in social media. *New Media & Society*, 16(7), 1051-1067.
- Mascheroni, G., and Ólafsson, K. (2014). Net Children Go Mobile: Cross-national comparisons. Report D3.3. Milano: Educatt.
- McMillan J.H., and Schumacher S. (2010). *Research in education: Evidence-Based inquiry* (7th ed.). London: Pearson.
- MEB. (2012). İnternet bilgi güvenliği. http://erenler.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_07/28105357_internet1.pdf adresinden 14 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.

- MEB. (2013). İnternet salonu işletmecileri ve yöneticileri uyum eğitimine yönelik eğitimcilerin eğitimi. <http://hbogm.meb.gov.tr/www/internet-salonu-isletmecileri-ve-yoneticileri-uyum-egitimine-yonelik-egiticilerin-egitimi/icerik/208> adresinden 16 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- MEB. (2015). Aile eğitimi kurs programı hakkında. http://aileegitimi.meb.gov.tr/materyaller/Program_hakkinda.pdf adresinden 15 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- MEB Fatih Projesi. (2015). Milli Eğitim Bakanlığı fırsatları artırma ve teknolojiyi iyileştirme hareketi projesi. <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/icerikincele.php?id=6> adresinden 14 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- McMillan J.H., and Schumacher S. (2010). *Research in education: Evidence-Based inquiry* (7th ed.). London: Pearson.
- Miles, M. B., and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). California: SAGE Publications.
- Mitchell, K. J., Finkelhor, D., and Wolak, J. D. (2005). Protecting youth online: family use of filtering and blocking software. *Child Abuse & Neglect*, 25(7), 753–765.
- Monks, C.P., Robinson, S., and Worlidge, P. (2012). The emergence of cyberbullying: A survey of primary school pupils' perceptions and experiences. *School Psychology International*, 33(5), 477-491
- Morgan, D. (1997). *Focus groups as qualitative research* (2nd ed.). California: SAGE Publications.
- Muslu, G. K., ve Bolışık, B. (2009). Çocuk ve gençlerde İnternet kullanımı. *TSK Koruyucu Hekimlik Dergisi*, 8(5), 445-450.
- Nalwa, K., and Anand, A. P. (2003). Internet addiction in students: A cause of concern. *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6), 653-656.
- Numanoğlu, G., ve Bayır, Ş. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre İnternet kullanımları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 295-323.

- Ocak, M. A. (2013). Ailelerde ve çocuklarda dijital vatandaşlık algısının oluşturulması. www.guvenliweb.org.tr/egitimciler/files/aile_cocuk.pptx adresinden 6 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Odabaşı, H. F. (2005). Parent's views on Internet use. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(1), 38-45.
- OECD. (2012). *Improving the Evidence Base for Information Security and Privacy Policies: Understanding the Opportunities and Challenges related to Measuring Information Security, Privacy and the Protection of Children Online*. OECD Digital Economy Papers, No. 214.
- Ogan, C., Karakus, T. and Kursun, E. (2013). Methodological issues in a survey of children's online risk-taking and other behaviours in Europe. *Journal of Children and Media*, 7(1), 133-150.
- Oktik, N. (2013). Sosyal kontrol, çocuk ve internet. 1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi: 14-15 Kasım 2013 - Bildiriler Kitabı Cilt 1 (s.297-309). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- OKY. (2015). MEB ortaöğretim kurumları yönetmeliği. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ortaogr kurumyon_0/yonetmelik.pdf adresinden 19 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- Olafsson, K., Livingstone, S., and Haddon, L. (2013). *Children's use of online technologies in Europe. A review of the European evidence base*. LSE, London: EU Kids Online.
- O'Neill, B. (2014). *Policy Influences and Country Clusters: A Comparative Analysis of Internet Safety Implementation*. LSE, London: EU Kids Online.
- O'Neill, B., Livingstone, S., and McLaughlin, S. (2011). *Final recommendations for policy, methodology and research*. LSE, London: EU Kids Online.
- O'Neill, B., and Staksrud, E. (2014). *Final recommendations for policy*. London: EU Kids Online, LSE.

- O'Reilly, T. (2005). Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. <http://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html> adresinden 20 Eylül 2015 tarihinde alınmıştır.
- Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y., ve Kalyoncu, Ö. A. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 36-41.
- Padır, M. A., Eroğlu, Y., ve Çalışkan, M. (2015). The investigation of relationships between subjective happiness, cyber bullying, and cyber victimization in adolescents. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(1), 32-51.
- Park, S.M., Park, Y.A., Lee, H.W., Jung, H.Y., Lee, J.Y., and Choi, J.S. (2013). The effects of behavioral inhibition/approach system as predictors of Internet addiction in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 54, 7–11.
- Patchin, J.W., and Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the school yard: A preliminary look at cyber bullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148–169.
- Patton, Q. M. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev Edt: Bütün, M. ve Demir, S. B). Ankara: Pegem Akademi.
- Peker, A. (2014). Ergenlerin siber zorbalıkla başa çıkma davranışlarının cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(1), 1-15.
- Peker, A., Eroğlu, Y., ve Ada, Ş. (2012). Ergenlerde siber zorbalığın ve mağduriyetin yordayıcılarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 185-206.
- Peng, W., and Liu, M. (2010). Online gaming dependency: A preliminary study in China. *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, 13(3), 329-333.
- Pınar, E. S., ve Sucuoğlu, B. (2011). Turkish teachers' expectancies for success in inclusive classrooms, *Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(1), 395-402.

- Piotrowski, C. (2012). From workplace bullying to cyberbullying: the enigma of eharassment in modern organizations, *Organization Development Journal*, 30(4), 43-52.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the horizon*, 9(5), 1-6.
- Price, M., and Dalgleish, J. (2010). Cyberbullying: Experiences, impacts and coping strategies as described by Australian young people. *Youth Studies Australia*, 29(2), 51-59.
- Rosen, L.D., Cheever, N.A., and Carrier, L.M. (2008). The association of parenting style and child age with parental limit setting and adolescent MySpace behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(6), 459–471.
- RTÜK. (2013). *Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması*. İstanbul: Bizim Matbaa.
- Sarı, S., ve Kunt, H. (2014). İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre İnternet Kullanım Durumlarının Belirlenmesi. *Dumlupınar University Journal of Social Science/Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40, 263-280.
- Satan, A. A., (2013). Ortaöğretim öğrencilerinde akran baskısının İnternet bağımlılığına olan etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(8), 511-526.
- SIF. (2015). Güvenli İnternet forumu. <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/safer-internet-forum> adresinden 22 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- Slonja, R., and Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying?, *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 147-154.
- Smith, P., Mandavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., and Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49, 376-385.
- Soldatova, G., Geer, M., and Shlyapnikov, V. (2015). Russian Kids Online: Younger, Faster, Riskier. <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EUKidsIV/PDF/RussianKidsOnlineReport.pdf> adresinden 25 Ocak 2015 tarihine alınmıştır.

- Sonck, N., and de Haan, J. (2013). How the Internet skills of European 11-to 16-year-olds mediate between online risk and harm. *Journal of Children and Media*, 7(1), 79-95.
- Sozio, E. M., Ponte, C., Sampaio, V. I., Senne, F., Olafsson, K., Alves, J. S., and Garroux, C. (2015). Children and Internet use: A comparative analysis of Brazil and seven European countries. <http://netchildrengomobile.eu/ncgm/wp-content/uploads/2013/07/FullReportBrazilNCGM.pdf> adresinden 15.02.2016 tarihinde alınmıştır.
- Soydaş, D. K., and Uçanok, Z. (2014). Do the characteristics for the adolescent use of information and communication technologies explain involvement in cyberbullying? *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 21(1), 17-32.
- Staksrud, E., & Livingstone, S. (2009). Children and online risk: Powerless victims or resourceful participants? *Information, Communication & Society*, 12(3), 364-387.
- Staksrud, E., Ólafsson, K., and Livingstone, S. (2013). Does the use of social networking sites increase children's risk of harm? *Computers in Human Behavior*, 29(1), 40-50.
- Stepanikova, I., Nie, N.H., and He, X. (2010). Time on the Internet at home, loneliness, and life satisfaction: Evidence from panel time-diary data. *Computers in Human Behavior*, 26, 329-338.
- Subrahmanyam, K., and Greenfield, P. (2008). Online communication and adolescent relationships. *The Future of Children*, 18(1), 119-146.
- Şahin, M., Sarı, S. V., Özer, Ö., ve Er, S. H. (2010). Lise öğrencilerinin siber zorba davranışlarda bulunma ve maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 257-270.
- Şeker, H., ve Gençdoğan, B. (2006). *Psikolojide ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şener, M. T., Set, T., ve Dursun, O. B. (2012). Güvensiz İnternet kullanımı ile ilgili bir olgu sunumu: sanal taciz. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 16(3), 127-129.

- Tamer, N., ve Vatanartıran, S. (2014). Ergenlerin teknolojik zorbalık algıları. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(2), 1-20.
- Taş, İ., Eker, H., ve Anlı, G. (2014). Orta öğretim öğrencilerinin İnternet ve oyun bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(2), 37-57.
- TBMM. (2012). Uluslararası risk altında ve korunması gereken çocuklar sempozyumu. https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=121469 adresinden 18 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- Tercan, İ., Sakarya, S., ve Çoklar, A. N. (2012). The use levels of Internet and searching engines of primary school students. *Education Sciences*, 7(1), 348-354.
- TİB. (2014). Erişimin engellemesi tedbiri istatistikleri. <http://www.guvenliweb.org.tr/istatistikler/files/ISTATISTIK.pdf> adresinden 28.01.2016 tarihinde alınmıştır.
- Topal, A. D., ve Geçer, A. K. (2014). The determination of secondary school students' Internet competency level perceptions. *Elementary Education Online*, 13(1), 180-190.
- Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö., and Çapa-Aydın, Y. (2008). Examination of cyberbullying experiences among Turkish students from different school types. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 643-648.
- Topçu, Ç., Yıldırım, A., and Erdur-Baker, Ö. (2013). Cyber bullying @ schools: what do Turkish adolescents think? *International Journal for the Advancement of Counselling*, 35(2), 139-151.
- Topu, F. B., Baydas, Ö., Turan, Z., ve Göktas, Y. (2013). Common reliability and validity strategies in instructional technology research. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 42(1), 110-126.
- Tourangeau, R., & Yan, T. (2007). Sensitive questions in surveys. *Psychological Bulletin*, 133(5), 859-883.

- Tripp, L. M. (2011). The computer is not for you to be looking around, it is for schoolwork: Challenges for digital inclusion as Latino immigrant families negotiate children's access to the Internet. *New Media & Society*, 13(4), 552-567.
- TÜİK. (2005). Türkiye istatistiki bölge birimleri sınıflaması. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumDetayAction.do?sorumId=164> adresinden 10.09.2014 tarihinde alınmıştır.
- TÜİK. (2014). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı, İllere Göre İl/İlçe Merkezi Ve Belde/Köy Nüfusu-2014. <http://rapory.tuik.gov.tr/08-08-2014-15:36:12-179112918735515724.htm> adresinden 10 Eylül 2014 tarihinde alınmıştır.
- TÜİK. (2015a). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18660> adresinden 10 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- TÜİK. (2015b). Yaş Grubuna Göre İnternet Kullanım Oranları. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikMeta.do?istab_id=42 adresinden 10 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- TÜİK. (2015c). Bilişim Teknolojilerine Sahip Olma Oranları. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikMeta.do?istab_id=45 adresinden 10 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Türel, Y. K., and Toraman, M. (2015). The relationship between Internet addiction and academic success of secondary school students. *Anthropologist*, 20(1-2), 280-288.
- Ulusal Çocuk Hakları Forumu. (2015). Ulusal çocuk hakları forumu. <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/haberler/ulusal-cocuk-haklari-forumu-basladi> adresinden 17 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- UTBK. (2012). Uluslararası teknoloji bağımlılığı kongresi. <http://www.hku.edu.tr/Haberler/2-Uluslararası-Teknoloji-Bağımlılığı-Kongresi-Yapıldı/356/> adresinden 20 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.

- Wan, C-S. ve Wen-Bin Chiou, W-B. (2013). Ergenler İnternet oyunlarına neden bağımlılar: Tayvan'da bir mülakat çalışması. (Çev. Fatma Kenevir). *Toplum Bilimleri*, 7(14), 411-418.
- Willis G.B. (1999). Cognitive interviewing: A "How-To" guide. <http://www.hkr.se/pagefiles/35002/gordonwillis.pdf> adresinden 25 Eylül 2015 tarihinde alınmıştır.
- Wingate, P. (2001). *İnternet*, (Çev. Selma İKİZ). TÜBİTAK Yayınları, Ankara.
- Wolak, J., Mitchell, K., and Finkelhor, D. (2006). Online victimization of youth: Five years later. National Center for Missing & Exploited Children Bulletin - #07-06-025. Alexandria, VA.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., and Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55, 454-464.
- Valcke, M., De Wever, B., Van Keer, H., and Schellens, T. (2011). Long-term study of safe Internet use of young children. *Computers & Education*, 57(1), 1292-1305.
- Vandoninck, S., d'Haenens, L., and Roe, K. (2013). Online risks: Coping strategies of less resilient children and teenagers across Europe. *Journal of Children and Media*, 7(1), 60-78.
- Yaman, E., Karakülah, D., ve Dilmaç, B. (2013). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Değerlerini Yordayan İki Önemli Değişken: Siber Zorbalık Eğilimleri ve Okul Kültürü Arasındaki İlişki. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 323-337.
- Yaman, E., ve Peker, A. (2012). Ergenlerin siber zorbalık ve siber mağduriyete ilişkin algıları. *University of Gaziantep Journal of Social Sciences*, 11(3), 819-833.
- Yavanoğlu, U., Sağıroğlu, Ş., ve Çolak, İ. (2012). Sosyal ağlarda bilgi güvenliği tehditleri ve alınması gereken önlemler. *Politeknik Dergisi*, 15(1), 15-27.
- Ybarra, M. L., and Mitchell, K. (2005). Exposure to Internet pornography among children and adolescents: A national survey. *Cyberpsychology & Behavior*, 8(5), 473-486.

- Yenilmez, Y., ve Seferoğlu, S. S. (2013). Sanal zorbalık ve öğretmenlerin farkındalık durumlarına bir bakış. *Eğitim ve Bilim*, 38(169): 420-432.
- Yeşilay. (2014). İnternetin bilinçli kullanımı ve teknoloji bağımlılığı çalıştayı. <http://www.yesilay.org.tr/tr/projeler/detay/teknoloji-bagimliliği-calıstayı> adresinden 18 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- Yeşilay. (2015). Yeşilay sosyal medya okulu. <http://www.yesilay.org.tr/tr/projeler/detay/yesilay-sosyal-medya-okulu> adresinden 18 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8th ed.). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., Haseki, H. İ., ve Erol, O. (2014). Lise öğrencilerinin İnternet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir ili örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 133-144.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.
- Yurdakul, K. I., Dönmez, O., Yaman, F., ve Odabaşı, F. H. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896.
- Zırhlıoğlu, G. (2011). İnternet bağımlılığının CHAID analizi ile incelenmesi: Van ili örneği. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2(4), 182-190.

EKLER

EK-1. TÜİK 2014 Sınıflandırması ve Örneklem Dağılımı

KOD	DÜZEY	İLLER	YOĞUNLUK ORANI	YOĞUNLUK TOPLAMI	ORANSAL ÖRNEKLEM SAYISI	9-10 YAŞ GRUBU	11-16 YAŞ GRUBU	ÖRNEKLEM SAYISI
TR1	İstanbul	İstanbul	18,47	18,47	138,52	36	108	144
TR2	Batı Marmara	Tekirdağ	1,14	4,28	32,07	8	24	32
		Edirne	0,52					
		Kırklareli	0,44					
		Balıkesir	1,52					
		Çanakkale	0,66					
TR3	Ege	İzmir	5,30	12,91	96,82	26	78	104
		Aydın	1,33					
		Denizli	1,26					
		Muğla	1,13					
		Manisa	1,77					
		Afyonkarahisar	0,92					
		Kütahya	0,75					
		Uşak	0,45					
TR4	Doğu Marmara	Bursa	3,58	9,39	70,41	18	54	72
		Eskişehir	1,04					
		Bilecik	0,27					
		Kocaeli	2,19					
		Sakarya	1,20					
		Düzce	0,46					
		Bolu	0,37					
		Yalova	0,29					
TR5	Batı Anadolu	Ankara	6,58	9,60	72,02	18	54	72
		Konya	2,71					
		Karaman	0,31					
TR6	Akdeniz	Antalya	2,82	12,73	95,44	24	72	96
		Isparta	0,54					
		Burdur	0,34					
		Adana	2,80					
		Mersin	2,22					
		Hatay	1,96					
		Kahramanmaraş	1,40					
Osmaniye	0,65							
TR7	Orta Anadolu	Kırıkkale	0,36	5,05	37,87	10	30	40
		Aksaray	0,50					
		Niğde	0,45					
		Nevşehir	0,37					
		Kırşehir	0,29					
		Kayseri	1,69					
		Sivas	0,81					
		Yozgat	0,58					

KOD	DÜZEY	İLLER	YOĞUNLUK ORANI	YOĞUNLUK TOPLAMI	ORANSAL ÖRNEKLEM SAYISI	9-10 YAŞ GRUBU	11-16 YAŞ GRUBU	ÖRNEKLEM SAYISI
TR8	Batı Karadeniz	Zonguldak	0,78	5,87	44,03	12	36	48
		Karabük	0,30					
		Bartın	0,25					
		Kastamonu	0,48					
		Çankırı	0,25					
		Sinop	0,27					
		Samsun	1,65					
		Tokat	0,78					
		Çorum	0,69					
Amasya	0,42							
TR9	Doğu Karadeniz	Trabzon	0,99	3,32	24,9	8	24	32
		Ordu	0,95					
		Giresun	0,55					
		Rize	0,43					
		Artvin	0,22					
		Gümüşhane	0,18					
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum	1,00	2,88	21,6	6	18	24
		Erzican	0,29					
		Bayburt	0,10					
		Ağrı	0,72					
		Kars	0,39					
		Iğdır	0,25					
		Ardahan	0,13					
		Malatya	0,99					
TRB	Ortadoğu Anadolu	Elazığ	0,74	4,93	36,98	10	30	40
		Bingöl	0,35					
		Tunceli	0,11					
		Van	1,40					
		Muş	0,54					
		Bitlis	0,44					
		Hakkari	0,36					
		Malatya	0,99					
TRC	Güneydoğu Anadolu	Gaziantep	2,41	10,57	79,28	20	60	80
		Adıyaman	0,78					
		Kilis	0,17					
		Şanlıurfa	2,35					
		Diyarbakır	2,10					
		Mardin	1,02					
		Batman	0,71					
		Şırnak	0,62					
		Siirt	0,41					
		TOPLAM						

EK-2. Anketin Türkçeye Uyarlanması

Bu raporda yöntem kısmında belirtilen, araştırma da kullanılan anketin Türkçeye çevrilmesi ve uyarlanması sürecinde izlenen adımlar detaylı bir şekilde açıklamaya çalışılmıştır.

1. Anketin Türkçeye Çevrilmesi

Anket araştırmacı ve iki dil uzmanı tarafından birbirlerinden bağımsız bir şekilde Türkçeye çevrilmiştir. Anketin birer maddesinin dil uzmanlarından gelen çeviri örnekleri aşağıda yer almıştır.

Q219. Which of these things do you know how to do on the internet? (aşağıdakilerden hangilerini internette kullanmayı biliyorsunuz?)				
		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Compare different websites to decide if information is true (bilginin doğruluğuna karar vermek için farklı websitelerini karşılaştırmak)			
B	Change filter preferences (filtreleme seçeneklerini değiştirmek)			
C	Bookmark a website (bir websitesini işaretlemek)			
D	Block unwanted adverts or junk mail/spam (istenmeyen reklam, spam email engellemek)			

Şekil 1 : Birinci Dil Uzmanından Gelen Çeviri Örneği

Q219. Which of these things do you know how to do on the internet? (Aşağıdakilerden hangilerini internette nasıl yapılacağını biliyorsunuz?)				
		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Compare different websites to decide if information is true (bilginin doğruluğuna karar vermek için farklı websitelerini karşılaştırma)			
B	Change filter preferences (filtreleme seçeneklerini değiştirme)			
C	Bookmark a website (bir websitesini sık kullanılanlara ekleme)			
D	Block unwanted adverts or junk mail/spam (istenmeyen spam email reklam engelleme)			

Şekil 2 : İkinci Dil Uzmanından Gelen Çeviri Örneği

2. Türkçe Çevirilerin Karşılaştırılması

Yapılan çeviriler dil açısından karşılaştırılmış ve her bir soruyu en iyi şekilde ifade eden çeviriler Türkçe forma alınmıştır. Çeviriler arasında ciddi bir farklılaşma olan soru kökleri çeviriyi yapan kişilerle görüşüldükten sonra alan uzmanının da görüşü alınarak düzenlenmiştir. Aşağıda benzer durumdaki soru köklerinden bir örneğe yer verilmiştir.

Q103. Aşağıdaki aletlerden herhangi birine şahsen sahip misiniz, veya özel kullanımınızda mı? (NCGM3)
Do you personally own or have for your private use any of these devices?

		E
A	Bir masa üstü bilgisayar	
B	Bir dizüstü bilgisayar	
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu	

Açıklamalar

Alper 27 Kasım 2014
Hocam çeviriler birbirinden farklı geldi. Sizde control edebilir misiniz.

Şekil 3: Alan Uzmanına Sorulan Çeviri Örneği

3. Anketin Türkçeden İngilizceye Çevrilmesi

Anketin orijinal halini bilmeyen 2 İngilizce dil uzmanı Türkçeye çevrilen anketin rasgele seçilen 15 sorusunu tekrar anketin orijinal dili olan İngilizceye çevirmiştir. Anket 101 soru kökünden oluştuğundan dolayı zaman ve maliyet açısından tasarruf sağlanması amacıyla anketteki tüm soru kökleri yerine rasgele seçilen 15 soru kökü orijinal diline çevrilmiştir. İngilizceye tekrar çevrilen soru kökleri orijinal anketteki soru kökleri ile karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmalarda soru kökleri arasında ciddi bir farklılık görülmemiştir. Bu kapsamda yapılan çevirilerin bir örneği Şekil 4'te sunulmuştur.

Q221. Aşağıdakilerden hangilerini akıllı telefon veya tablette kullanmayı biliyorsunuz?
Which of the following do you know how to use your smartphone or tablet?

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Uygulama indirmek <i>Download apps</i>			
B	Coğrafi konumunuzu gösteren fonksiyonu kapamak (facebook, google harita vb.) <i>To turn off the function show the geographical position</i>			
C	Akıllı telefon veya tabletinizden bir kablosuz ağa bağlanmak <i>Connect to a wireless network from your smartphone or tablet</i>			
D	Farklı uygulamalardan uyarıları bloke etmek <i>Blocking alerts from different applications</i>			
E	Aynı doküman, rehber ve uygulamaları kullandığınız tüm aygıtlarda bulundurmak (akıllı telefon, tablet, PC) <i>Have the same documents, contacts, and apps on all devices that you use (smartphones, tablets, PC)</i>			
F	Ücretli uygulama, oyun ve servisleri reklam eden açılır pencereleri bloke etmek <i>Paid applications, games and services to block pop-up windows that advertise</i>			
G	Bir akıllı telefonu PIN ve ekran kilidiyle korumak <i>Protect a smartphone with a PIN and with a screen pattern</i>			
H	En çok kullandığınız sosyal ağda konumunuzu güncellemek <i>Update your status on the social networking site used the most</i>			
i	Akıllı telefonu nasıl kullanacağınıza dair bilgi bulmak <i>Find information on how to use your smart phone</i>			
J	En güvenilir olanı bulmak için aynı işe yarayan farklı uygulamaları karşılaştırmak <i>Compare different apps with similar functions in order to choose the one that is most reliable</i>			
K	Akıllı telefonunuzla fotoğraf çekip onu sosyal medyaya yüklemek <i>Take a picture or a short video with your smartphone and upload it onto social media.</i>			

Q224. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?
Indicate how accurate the following statements are when thinking about how you use the Internet

	Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	İnternetteki hazırdeki resim, müzik ya da videodan yeni bir şeyler üretmeyi biliyorum <i>I know to produce something new from ready pictures on the Internet music or videos</i>					
B	Başkaları tarafından üretilen İnternet içerikler üzerinde temel değişiklikler yapmayı biliyorum <i>I know how to make basic changes to Internet content produced by others</i>					
C	İnternetteki içerikler için ne çeşit farklı lisansların kullanıldığını biliyorum <i>I know which different types of licenses apply to online content</i>					
D	Bir web sitesi dizayn etmeyi biliyorum <i>I know how to design a website</i>					
E	Ürettiğim bir video içeriğini İnternet'e yüklemeye kendime güvenirim <i>I would feel confident putting video content I have created online</i>					

Q320. Geçen yıl içinde, aşağıdakilerden herhangi biri İnternette başına geldi mi?
In the past year, have any of the following happened on the Internet

	Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Birisi kişisel bilgilerimi zarar verecek bir şekilde kullandı <i>Somebody has used my personal information in a way that could harm.</i>		
B	Bilgisayarım virüslendi <i>My Computer has been the virus</i>		
C	İnternette dolandırıldığımdan para kaybettim (bilgisayar oyunlarındaki paralardan değil gerçek paradan bahsediyoruz) <i>I lost money by being cheated on the internet. (We mean real money, rather than money in a computer game)</i>		
D	Birisi bilgilerime erişebilmek için parolamı kullandı, ya da benim gibi davrandı <i>Somebody used my password to access my information or to pretend to be me</i>		

Şekil 4: Anketin Türkçeden İngilizceye Çeviri Örneği

4. Türkçe Dil Uzmanı Görüşü

Türkçeye çevrilen anketin soru kökleri Türkçe dil uzmanları tarafından incelenerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Türkçe dil uzmanının yaptığı düzeltmelerden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

Q106. İnternete akıllı telefon veya cep telefonunuzdan bağlanabiliyor musunuz, nasıl bağlanıyorsunuz? (Uygun seçeneklerin hepsini işaretleyin) (NCGM8)

A	Ücretsiz kablosuz (wi-fi) bağlantısı kullanıyorum (evde, okulda, kafede vb.)	☐
B	Mobil bağlantı kullanıyorum (sabit veya ön ödemeli)	☐
C	Hayır, telefonum İnternete bağlanmıyor	☐
D	Bilmiyorum	☐
E	Söylemek istemiyorum	☐
F	Akıllı telefonum yok	☐

Açıklamalar

Dil Uzmanı: "bağlantı kullanıyorum" tamlayana tamamlanan uyumsuzluğu var.

Q211. Sosyal ağ üzerinden tahminen kaç tane insanla iletişim kurdunuz? (EU316-NCGM18)

10'a kadar	☐
11-50	☐
51-100	☐
101-300	☐
300'den fazla	☐
Bilmiyorum/ Hatırlamıyorum	☐
Bir sosyal ağ <u>profilim</u> yok	☐

Açıklamalar

 Dil Uzmanı: kaç kişi ile ilteişim kurdunuz?

Şekil 5: Türkçe Dil Uzmanından Alınan Düzeltme Örnekleri

5. Alan Uzmanı Görüşü

Türkçe dil uzmanları tarafından düzenlenen anket araştırmacı tarafından incelenerek gerekli görülen yerlerde iki alan uzmanının görüşlerine başvurulmuş alınan geri dönüşler doğrultusunda anket düzenlenmiştir. Alan uzmanlarına danışılan bazı örnek soru kökleri aşağıda sunulmuştur.

Q216. Aşağıdakilerin senin için ne kadar doğru olduğunu söyler misin? (EU319-NCGM25)
Q216-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Doğru Değil	Biraz Doğru	Çok Doğru
A	İnternet hakkında ebeveynlerimden daha çok şey bilirim			
B	İnternet kullanmak hakkında çok şey bilirim			
C	İnternette benim yaşındaki çocuklar için bir sürü iyi şey var			
D	Uygunsuz içerikleri site yöneticilerine nasıl şikayet edeceğimi biliyorum Şikayet et butonunu nasıl kullanacağımı biliyorum (örneğin sizden izinsiz fotoğrafınızın kullanılmasını şikayet edebilirsiniz)			
E	Akıllı telefon kullanmayı ebeveynlerimden daha iyi bilirim			
F	Akıllı telefonu kullanmak hakkında çok şey bilirim			

Açıklamalar

 Reviewer 21 Şubat 2015
Bu seçenek buradakilerle uyumsuz bir aşağıdaki soruya alalım

Q307. Ve bu yaptıklarından hangileri sana yardımcı oldu? (EU124)

		Evet	Hayır
A	Bir süreliğine internet kullanmayı bıraktım		
B	Bu kişiden gelen mesajları sildim		
C	Gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirdim		
D	Bu kişinin benimle temas kurmasını engelledim		
E	Sorunumu rapor ettim (örn. 'taciz raporlama' ya da "bu kişiyi engelle/raporla" seçeneğine tıklamak, internet danışmanı ya da "internet sitesi sağlayıcısıyla		

Açıklamalar

 Reviewer 21 Şubat 2015
305 ile matrix haline getirilebilir, önce yapma durumu için sadece checkbox sonraki iki sütunda da yardımcı olup olmadığını soralım

Şekil 6 : Alan Uzmanlarından Alınan Düzeltme Örnekleri

EK-3. Bilişsel Görüşme Süreci

Bu raporda anketin Türkçeye uyarlanması sürecinin ardından gerçekleştirilen bilişsel görüşmelerde izlenen adımlar detaylı bir şekilde açıklamaya çalışılmıştır.

Bilişsel Görüşmeler

EU Kids Online II projesi kapsamında hazırlanan anket kullanım ve erişim, etkinlik ve beceriler, risk ve çıktılar, arabuluculuk, bağlam ve arka plan olmak üzere 5 boyuttan ve 103 soru kökünden oluşmaktadır. Çalışmada çocukların İnternet deneyimlerinin son beş yıllık süreçte nasıl değiştiğinin ortaya çıkarılması amaçlandığı için anketin 2010 yılında Türkiye’de uygulanan soruları baz alınarak EUKO III kapsamında yeni eklenen sorular anketten çıkarılmıştır. Bu işlem sonrasında anketin boyutlarına göre soru dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Anketin Alt Boyutlarına Göre Soru Dağılımı

Anket Boyutları	EUKO III	Çalışmada
Kullanım ve Erişim	11	6
Etkinlikler ve Beceriler	25	9
Riskler ve Başa Çıkma	35	34
Arabuluculuk	19	16
Bağlam ve Arka plan	13	13
Toplam	103	78

Bilişsel görüşmeler, anket sorularını kavrama, hatırlama, yargılama ve cevaplayabilme yönlerinden inceleyen bir tanı tekniğidir (Livingstone vd., 2011a). Bu doğrultuda anketteki soru ve maddelerin Türkiye’deki çocuklar tarafından doğru anlaşılacak şekilde cevaplanması ve elde edilen verilerin geçerli-güvenilir olması için 9-16 yaş aralığındaki 8 çocuk ile bilişsel görüşmeler yapılmıştır. Bilişsel görüşme yapılacak çocuklar seçilirken cinsiyet ve yaş dağılımının eşit olmasına dikkat edilerek 4 kız ve 4 erkek öğrenci seçilmiştir. Yani 9, 11, 13 ve 15 yaşındakiler kız çocuğu; 10, 12, 14, 16 yaşındakiler ise erkek çocuğu olarak seçilmiştir. EU Kids Online projesinde olduğu gibi anketin risk ve çıktılar boyutu etik değerler nedeniyle 9-10 yaş grubu çocuklara uygulanmayacağı için bu kısma ilişkin sorular 9-10 yaş grubu çocuklar ile değerlendirilmemiştir. Bilişsel görüşmeler için Willis (1999)’un belirttiği gibi soruları kavrama, yorumlama, hatırlama, cevaplama yönelik sondalar sağlayan sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan soruların bir soruda uygulanması şu şekildedir:

Örnek soru: Şu anda kullandığın KENDİ profilinin olduğu bir sosyal ağ oluşturma sitesi var mı? (EU313)

- Soruyu kendi cümleleriniz ile tekrarlar mısınız?
- Sosyal ağ ne demektir?
- Hangi sosyal ağının olup/olmadığını düşünerek bu soruya cevap verdin?
- Senin için bu soru anlaşılır mı? Ya da nasıl ifade edilmeliydi?

Bilişsel görüşmeler çocuklarla uygun bir ortamda araştırmacının tek tek soruları ve maddelerini okuyup ardından sondalar sağlayan sorular yöneltmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çocukların sorulara yönelik verdikleri cevaplar not alınmıştır. Görüşmeler sonrasında alınan notlar doğrultusunda anket soru ve maddelerinde yapılan düzeltmeler, eklemeler ve çıkarmaların sayısı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Bilişsel Görüşmeler Sonrası Ankette Düzenlenen Soru ve Maddeler

	Düzeltilme	Çıkarma	Ekleme
Soru	10	2 (Q216-Q506)	-
Madde	12	13	3

Tablo 2’de sunulan soru ve maddelerine yönelik yapılan işlemlere ilişkin örneklerden birkaçı şunlardır:

Q109: Sıradan bir okul gününde İnternette yaklaşık ne kadar süre geçiriyorsun?

Düzeltilmiş Soru, Q109: Okulun olduğu bir günde İnternette yaklaşık ne kadar süre geçiriyorsun?

Q101: Aşağıdaki mekânlarda ne sıklıkla çevrim-içi oluyorsunuz veya İnternet kullanıyorsunuz?

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Evde kendi odanda (başkasıyla paylaştığın oda da dahil veya diğer özel bir oda)						
B	Evde ama kendi odan dışında (başka bir salon ya da oda)						
C	Okulda, dershanede veya üniversitede						
D	Diğer mekânlar (arkadaşların veya akrabaların evleri, kütüphane, kafe vb.)						
E	Dışarıdayken, okula veya başka bir yere giderken						
F	Halk kütüphanesinde veya halka açık diğer mekânlarda						
G	Bir internet kafede						

H	Bir akrabanın evinde						
İ	Bir arkadaşın evinde						

Düzeltilmiş Soru, Q101: Aşağıdaki mekânlarda ne sıklıkla çevrim-içi oluyorsunuz veya İnternet kullanıyorsunuz?

Açıklama: Çocuklar çevrim-içi olmak için kütüphane (F), akrabanın evi (H) ve arkadaşın evi (İ) maddelerinin diğer maddelerde cevaplanabildiğini belirtmeleri nedeniyle bu seçenekler kaldırılmıştır. Ayrıca C maddesindeki üniversite ifadesinin kendileri için çok doğru olmadığını ifade etmelerinden ötürü bu ifade de kaldırılmıştır.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Evde kendi odanda (başkasıyla paylaştığın oda da dahil veya diğer özel bir oda)						
B	Evde ama kendi odan dışında (başka bir salon ya da oda)						
C	Okulda, dershanede						
D	Diğer mekânlar (arkadaşların veya akrabaların evleri, kütüphane vb.)						
E	Dışarıdayken, okula veya başka bir yere giderken						
G	Bir internet kafede						

EK-4. Pilot Çalışma Görüşme Süreci

Bu raporda anketin Türkçeye uyarlanması ve bilişsel görüşmelerin gerçekleştirilmesinin ardından yapılan pilot çalışma da izlenen adımlar detaylı bir şekilde açıklamaya çalışılmıştır.

Pilot Çalışma Süreci

Anketin geçerlik ve güvenilirliğinin gözleme dayalı verilerle sorgulandığı pilot çalışma süreci anketin taslak formundaki problemleri belirlemede kritik bir öneme sahiptir (Büyüköztürk, 2005). Pilot çalışma yapılan araştırmada geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edebilmek için çok önemli bir aşamadır (Teijlingen & Hundley, 2001; Büyüköztürk, 2005). Bu doğrultuda bilişsel görüşmeler sonrasında düzenlenen anket veri toplama aracı olarak kullanılmadan önce bir pilot çalışma yapılmıştır. Alanyazında pilot çalışmalarda örneklem sayısı konusunda farklı oranlar olduğu görülmüştür. Büyüköztürk (2005) esas çalışmanın örneklem büyüklüğünün %5'i kadar bir grup ile pilot çalışma gerçekleştirilebileceğini belirtirken Baker (1994) bu oranı %10-%20 olarak belirtmiştir. 9-16 yaş aralığında 784 çocuk ile gerçekleştirilecek bu çalışma için %10 oranı baz alınarak 80 çocuk ile pilot çalışma gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Her yaştan 5 kız 5 erkek çocuk örnekleme dâhil edilmek suretiyle (örn: 9 yaşından 5 kız 5 erkek) 80 çocuk ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen pilot çalışmalarda etik değerler göz önüne alınarak 9-10 yaş grubuna risk ve çıktıları bölümünün sorularını içermeyen form uygulanırken 11-16 yaş grubuna anketin tüm boyutlarını içeren formu uygulanmıştır. Araştırmacının pilot çalışma yaparken takip ettiği adımlar ise şunlardır:

- Pilot çalışma öncesinde çocukları anket ile ilgili bilgilendirme,
- Anketini tamamlayan çocuklardan anket ile ilgili görüşlerini yazmalarını isteme,
- Çocukların her biri için ankete başlangıç süresini kaydetme,
- Pilot çalışma esnasında uygulamaya ilişkin gözlem notları tutma.

Pilot çalışmada ilk adım olarak anketi uygulamadan önce, çocuklar yapılan çalışma ve anket ile ilgili bilgilendirilmiştir. Bu bilgilendirmenin ardından çocukların

sormak istedikleri sorulara yanıtlar verilmiştir. Yapılan bilgilendirme sonunda araştırmacı tarafından gözlem notları tutulmuştur. Gözlem sonuçları, çocukları anket hakkında bilgilendirmenin ve onların konu ile ilgili sorularını yanıtlamanın yapılan çalışmaya karşı olan tutumlarını etkilediği ve çalışmaya katılma motivasyonlarını arttırdığı göstermiştir. Bu bağlamda yapılan gözlemler sonunda bilgilendirme yapılırken dikkat edilecek noktalar ve değinilecek hususlar belirlenmiştir.

Pilot çalışmadaki ikinci adım ise anketi tamamlayan çocukların anket ile ilgili görüşlerinin alınmasıdır. Bu kapsamda gerçekleştirilen pilot çalışmada 58 çocuğun anket ile ilgili görüşleri alınmıştır. Çocukların düşünceleri kelime işlemci programına aktarıldıktan sonra içerik analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çocukların Ankete Yönelik Düşünceleri

	<i>f</i>	%
Anket ve soruları beğendim	39	67,2
Anket uzundu	18	31
Sorular bilgilendirici nitelikteydi	16	27,6
Sorular eğlenceliydi	9	15,5
Bazı sorular gereksizdi ve sıkıcıydı	7	12,1

Tablo 1 incelendiğinde, çocukların büyük bir kısmı (67,2%) anketin içeriğini ve ankette yer alan soruları beğendiğini belirtmişlerdir. Ayrıca çocukların bir kısmı da (27,6%) anketteki sorular sayesinde güvenli İnternet kullanımına yönelik yeni şeyler öğrendiklerini ve kendilerinin nasıl bir İnternet kullanıcısı olduklarını gözden geçirdiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında her üç çocuktan biri de anketin soru sayısının fazla olduğunu belirtmiştir. Bu konuda çocukların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Anketi beğendim ve anketin bizler ve ebeveynler için olumlu etki edebileceğini düşünüyorum. Sorular güzel ve anlamlıydı (14/K).

Bence mantıklı bir çalışma anketi yapan öğrencilerin bir nevi İnternetteki hallerini görmek için de bir fırsat sunuyor. Bende kendimi gördüm (13/E).

Anket benim için çok yararlı oldu. Bu formda İnternet nasıl kullanılmalı onu öğrendim. Daha çok bilgim oldu. İnternet siteleri hakkında bilmediğim yeni bilgiler öğrendim (9/K).

Çok sıkıcı değildi ama çok fazla soru vardı. Bir dahaki testte daha az soru olsun istiyorum. Eğlenceli geçti teşekkürler (12/K).

Bu anketi yaptığınız için teşekkür ederim ama biraz daha kısa olabilirdi (16/E).

Çocukların anket ile ilgili görüşlerine bakıldığında bazı öğrenciler anketin uzunluğuna eleştiri getirmişlerdir. Bu durum pilot çalışmaların gerçekleştirilmesi esnasında da gözlemlenmiştir. Çocukların anketleri cevaplandırma sürelerine bakıldığında, ilkokul (9 yaş) ve lise kademesindeki (14-15-16 yaş) çocukların anketleri ortalama 50 dk. sürerken, ortaokul kademesindeki (10-11-12-13 yaş) çocukların ise 65 dk. sürdüğü görülmüştür. Anketteki soru sayısı göz önünde bulundurulduğunda bir ders saati (45-50 dk.) anketi cevaplandırmak için ideal bir süre olarak kabul edilmektedir. Yapılan gözlemlerde ortaokul kademesindeki çocukların anketi cevaplandırırken sıkça birbiriyle etkileşime girdikleri görülmüştür. Bu durum ortaokul kademesindeki çocukların anketi geç tamamlamalarına sebep olmuş olabilir. Bu nedenle, yapılacak anket çalışmalarında öğrencilerin birbirinden yalıtılmasına dikkat edilmesi kararı alınmıştır. Pilot çalışması sonunda anket soru ve maddelerinde yapılan düzeltmeler, eklemeler ve çıkarmaların sayısı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Pilot Çalışma Sonrası Ankette Düzenlenen Soru ve Maddeler

	Düzeltilme	Çıkarma	Ekleme
Soru	1	-	-
Madde	7	1	-

Yapılan pilot çalışmaların sonunda araştırmacı tarafından tutulan gözlem notları ise aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

- Çocukların daha iyi motive olmaları ve çalışmanın bölünmeden sağlıklı bir şekilde tamamlanabilmesi için imkanlar dahilinde ise uygulama sınıf ortamı dışında (kütüphane, çalışma odası, rehberlik salonu, toplantı salonu) uygulanmalıdır.
- Anket uygulanırken çocukların birbirlerinden etkilenmemesine dikkat edilmeli ve bu kapsamda çocukların oturma yerleri vs. düzenlenmelidir.
- Çocukların birbirlerinden etkilenmesini engellemek, çocukları çalışma süresi boyunca rahat bir şekilde gözlemlemek ve yardımcı olmak ve yapılacak bilgilendirme çalışmasının düzeyini ayarlayabilmek için anket aynı yaştan 6-8 kişilik gruplar halinde uygulanmalıdır.

- Anketler dağıtılmadan önce bilgilendirme çalışması yapılmalı ve çocukların soruları var ise cevaplandırılmalıdır.
- Yapılan bilgilendirme çalışmasında özellikle aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir;
 - Çalışmanın amacı yaş grubuna uygun bir şekilde açıklanmalıdır.
 - Çalışmanın önemi ve gerekçesi yaş grubuna uygun bir şekilde açıklanmalıdır.
 - Çocukların çalışmanın hangi aşamasında yer aldıkları ve sağlıklı bir şekilde çalışmayı tamamlamalarının önemi detaylı bir şekilde anlatılmalıdır.
 - Anketten elde edilen tüm bilgilerin araştırma kapsamı dışında kullanılmayacağı ve üçüncü şahıslar ile paylaşılmayacağı açık bir şekilde vurgulanmalıdır.
 - Yapılan çalışmanın bir değerlendirme çalışması olmadığı çocukların verecekleri yanıtlar ile ilgili herhangi bir şekilde değerlendirmeye tabi tutulmayacakları açıklanmalıdır.
 - Anketin nasıl doldurulacağı özellikle küçük yaş grubundaki çocuklara örnekler verilerek açıklanmalı ve çalışma tamamlanana kadar takıldıkları her yerde yardım isteyebilecekleri belirtilmelidir.
 - Anketin sağlıklı bir şekilde doldurulmadığı takdirde yapılan çalışmaların hiçbir öneminin kalmayacağı belirtilmelidir.
- Bilgilendirme çalışması yapıldıktan ve çocukların sorularını cevapladıktan sonra ankete katılmak istemeyen çocukların olup olmadığı sorulmalı ve ankete katılmak istemeyen çocuklar çalışmadan çıkarılmalıdır.
- Ankete katılmak isteyen çocuklara ise son olarak istedikleri an çalışmadan çıkabilecekleri belirtilmeli yapılan çalışmanın tamamen gönüllülük esasına dayandığı açıklanmalıdır.
- Anket uygulanmaya başladıktan araştırmacı, çocukların anket formlarını göremeyeceği ama göz teması kurulabileceği bir yerde durmalı ve yardım isteyen çocuklara çalışma süresince yardım etmelidir.

EK-5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formları

Çocuklar İçin Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Mülakat Soruları

1. Hangi mekanlardan İnternet'e bağlanıyorsunuz? Neden?
 - a. İnternet kullandığınız mekanlarda bir kısıtlama yapılıyor mu?
 - b. Herhangi bir kısıtlama yapılıyorsa bu kısıtlamanın nedeni sence nedir?
2. Günlük ortalama internet kullanım süreniz ne kadardır? 1 yıl önceyi düşündüğünüzde internet kullanım sürenizde bir değişiklik var mıdır? Varsa neden?
3. İnternette hangi etkinlikleri (sosyal ağlar vs.) gerçekleştiriyorsunuz? 1 yıl önceyi düşündüğünüzde bu etkinliklerden hangilerini daha çok / daha az yapıyordunuz? Neden?
 - a. İnternette yapabileceklerinle ilgili bir yerlerden bilgi aldın mı? Nerelerden aldın?
4. Sosyal ağ hesaplarınızda hangi kişisel bilgilerinizi paylaşıyorsunuz?
 - a. Paylaştığınız kişisel bilgilerinizin sizin için bir risk oluşturduğunu düşünüyor musunuz?
 - b. Kişisel bilgilerin paylaşılması konusunda herhangi bir yerde uyarıcı veya bilgilendirici mesajlar gördünüz mü? Nerelerde gördünüz?
5. İnternette ilgili sahip olduğun bilgi ve becerilerini düşündüğünde;
 - a. Bu becerilerden bazılarını edindiğin herhangi bir eğitime/seminere katıldın mı?
 - b. Bu becerilerden bazılarını kazanmak için herhangi birinden yardım aldın mı?
 - c. Bu konu ile ilgili TV, radyo, İnternet gibi herhangi bir medya ortamında dikkatini çeken bir tanıtım veya bilgilendirme çalışması oldu mu?
6. İnternette sizi üzen olayları düşündüğünüzde,
 - a. Sizce hangi yanlış eylemleriniz bu olayı yaşamanıza neden oldu?
 - b. Bu sorunu daha sonra tekrar yaşamamak için ne gibi önlemler aldınız?
 - c. Bu önlemleri almak için nerelerden/kimlerden yararlandınız? Neden?
 - d. Yaşadığın sorunları şikayet edebileceğin web sayfaları(ihbarweb) veya kurumlar biliyor musun?
 - e. Böyle durumlarda ne yapman gerektiğine dair bilgi aldığın yerler var mı, nerelerden bilgi alıyorsun?
 - f. Yaşanan bu olayların artışına sence neler etkili olmaktadır?

7. Okulda sizlere bilinçli İnternet kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim ya da bilgi verdiler mi?
8. Annen veya baban İnternet kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitime/seminere katıldılar mı?
9. Annen veya baban İnternet'te yaşanabilecek sorunlar ile ilgili sana nasıl yardımcı olacakları konusunda herhangi bir eğitim aldılar mı?
10. İnternet sağlayıcıların sunduğu “güvenli İnternet hizmeti” ve buradaki kullanıcı profilleri hakkında bilgin var mı?
11. Güvenli İnternet kullanımı ile ilgili bilgi edindiğin web sayfaları var mı? Nelerdir?
12. Eğitim bilişim ağı(EBA) veya güvenlicocuk.org.tr gibi İnternet sitelerindeki eğitici videoları hiç izledin mi?

Ebeveynler İçin Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Mülakat Soruları

Demografik Bilgi: Cinsiyet / Mesleki Yıl / Eğitim Düzeyi / Evinde İnternet Bağlantı Durumu

1. Çocuğunuzun İnternet kullanımına şahit oluyor musunuz? Oluyorsanız çocuğunuz ne kadar İnternet kullanıyor?
2. Güvenli İnternet kullanımı denince aklınıza ne geliyor?
3. Çocuğunuzun İnternette gezinirken yaşamış oldukları riskler (sosyal iletişimden kaynaklanan) var mı? Bunlar nelerdir?
4. Yaşanan bu riskleri çözmek için neler yaparsınız ve ne gibi önlemler alırsınız?
5. Bu sorunların üstesinden gelmek için yararlandığınız bilgi kaynakları var mı? Varsa nelerdir?
6. İnternetin güvenli kullanımına dair bilgi ve uygulamalar ile hangi ortamlarda ve platformlarda karşılaştınız? Ve size ne gibi etkisi oldu?
7. Edindiğiniz bilgileri çocuğunuzu İnternet kullanım konusunda yönlendirirken kullanıyor musunuz? Bu bilgiler çocuğunuza yaptığınız bilgilendirme ve önlemlerde ne gibi etkisi oldu?
8. Size daha kolay ulaşması açısından bilinçli ve güvenli internet kullanımı için ne tür uygulamalar beklersiniz?

Öğretmen-Okul Yöneticileri İçin Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Mülakat

Soruları

Demografik Bilgi: Cinsiyet / Mesleki Yıl / Eğitim Düzeyi / Evinde İnternet Bağlantı Durumu

1. Çocukların İnternet kullanımına şahit oluyor musunuz? Oluyorsanız çocuklar ne kadar İnternet kullanıyor?
2. Güvenli İnternet kullanımını denince aklınıza ne geliyor?
3. Öğrencilerinizin İnternet kullanırken ne tür riskler yaşıyor?
4. Risklere maruz kaldıkları durumlarda sizden yardım isterler mi? Bu riskleri nasıl çözmeye çalışıyorsunuz?
5. GİK yönelik stratejilerinize yön veren unsurlar nelerdir?
6. Okulunuzda GİK ilişkin seminerler veya eğitimler verildi mi? Bu uygulamaların öğrencileriniz için faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?
7. GİK ilişkin sizlere gönderilen yönergeler var mı? Var ise bu yönergelere dair okulunuzda neler yapıyorsunuz? Yaptığınız uygulama ve etkinliklerin öğrencilerinize ne tür faydaları oluyor?
8. Okulunuzda ebeveynleri bilinçlendirmeye yönelik etkinlikler yapılıyor mu? Neler yapılıyor?
9. Öğrencilerinizin GİK ilişkin bilgilendirilmesi için ne tür uygulamaların yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Öğretim Üyeleri ve Politika Geliştiriciler İçin Kullanılan Yarı Yapılandırılmış

Mülakat Soruları

Demografik Bilgi: Cinsiyet / Mesleki Yıl / Eğitim Düzeyi

1. 2010 yılından önce çocukların güvenli İnternet kullanımı konusunda ne tür uygulamalar/politikalar yürürlükteydi? Ve sizce uygulamaların ne gibi etkisi oldu?
2. 2010 yılından sonra ne gibi uygulamalar ve politikalar geliştirildi? Ve bu uygulamalar/politikaların geliştirilmesini etkileyen unsurlar nelerdi?
3. 2010 yılından bu yana geliştirilen politikaları yeterli buluyor musunuz? Sizce ne tür uygulamalar vs. geliştirilmelidir?

4. Eski ve yeni politika ve uygulamaları düşündüğümüzde aralarında ne tür farklar vardır?
5. Şu anda çalıştığınız kurumda ebeveynler, öğrenciler ve yetişkinler için bilinçlendirme çalışmaları yapılıyor mu? Neler yapılıyor?
6. Çalıştığınız kurumun bu konudaki çalışmalarına göre:
 - Çocukların güvenli İnternet kullanımı ile ilgili yaşadıkları problemler nelerdir?
 - Ebeveynlerin yaşadıkları problemler nelerdir?
7. Çalıştığınız kurumunda güvenli İnternet kullanımına yönelik yeni uygulama ve politikalar geliştirilirken neler göz önüne alınıyor?
8. Günümüzde oldukça fazla güvenli İnternet uygulamaları, bilinçlendirme hareketleri ve proje çağrıları yapılıyor. Bunu tetikleyen nedenler nelerdir?
9. EU Kids Online projesi hakkında bilginiz var mı? Sizce bu projenin mevcut uygulamalara etkisi oldu mu, nasıl ve ne ölçüde oldu?

EK-6. MEB İzin Süreci

Bu raporda anketin Türkçeye uyarlanma sürecinin tamamlanmasının ardından anketin uygulanabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan izin alma sürecinde izlenen adımlar detaylı bir şekilde açıklamaya çalışılmıştır.

Anketin MEB İzin Süreci

Çocuklar ile bilişsel görüşme ve pilot çalışma yapılarak ankete son hali verilmiştir. Anketi 12 TRA bölgesinden seçilen illerdeki çocuklara uygulamak için en uygun yerin okullar olduğu düşünülmüştür. Okullar birden fazla çocuğa aynı anda ulaşma imkânı ve uygulama esnasında farklı çocuklarla çalışma esnekliği sunmasından dolayı çalışmaya hız ve pratiklik kazandırabilir. Bu doğrultuda anket çalışmasını okullarda gerçekleştirmek için MEB'in Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (YEGİTEK) ile irtibata geçilmiştir. Gerekli evraklar hazırlanarak anket YEGİTEK'in proje ve araştırmalarla ilgili birimi olan Eğitim Teknolojileri Geliştirme ve Projeler Daire Başkanlığına gönderilmiştir. İlgili Daire Başkanlığı 2012/13 sayılı Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzin genelgesi kapsamında anketin çocukları olumsuz etkilememesi adına bazı soruların çıkarılması gerektiğini belirtmişlerdir. Daire Başkanlığının hassasiyeti göz önünde bulundurularak ilgili sorular ve maddeler çıkarılmıştır. Ayrıca düzeltme yapılması istenen sorular ve maddeler için de ilkökul ve ortaokullar için Talim Terbiye Kurulunun onay verdiği Bilişim Teknolojileri öğrenci kitaplarındaki ifadeler göz önünde bulundurulmuştur. Özellikle 6.basamak "İletişim", 8.basamak "Bilişim Sistemleri" ve 4.basamak "Bilgilerimi Paylaşıyorum" ünitelerinden faydalanılmıştır. MEB süreci sonunda anket soru ve maddelerinde yapılan düzeltmeler, eklemeler ve çıkarmaların sayısı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. İzin Süreci Sonrası Ankette Düzenlenen Soru ve Maddeler

	Düzeltilme	Çıkarma	Ekleme
Soru	5	5 (Q318-Q328-Q333-Q336-Q511)	-
Madde	-	4	-

MEB süreci sonunda ankette 5 soru kökünde düzeltme, 5 soru ve soru maddesinin çıkartılması neticesinde anketteki soru sayısı 78'e düşmüştür. Tablo 5'te sunulan soru ve maddelerine yönelik yapılan işlemlere ilişkin örneklerden birkaçı şunlardır:

Q315: Geçen yıl birçok farklı resim görmüş olabilirsiniz, bunlar bazen açıkça cinsel içerikli olabilir. Geçen yıl içinde, bu tarz bir şey gördünüz mü, gördüğünüz bu şeyden sonra ne hissettiniz?

Düzeltilmiş Soru, Q315: Geçen yıl birçok farklı resim görmüş olabilirsiniz, bunlar bazen ahlaka aykırı içerikli olabilir. Geçen yıl içinde, bu tarz bir şey gördünüz mü, gördüğünüz bu şeyden sonra ne hissettiniz?

Q319: Geçen yıl içinde, aşağıdaki konuların tartışıldığı internet sitelerini gördün mü?

		Evet	Hayır	Bilmiyorum	Söylemek İstemiyorum
A	İnsanların kendilerine fiziksel olarak zarar verme yolları				
B	İntihar etme yolları				
C	Çok zayıf olmanın yolları (anoreksik ya da bulumik olmak gibi)				
D	Belirli kişilere ya da gruplara saldırmak için yazılan nefret mesajları				
E	Uyuşturucu deneyimleri hakkında konuşmalar ya da paylaşımlar				

Düzeltilmiş Soru, Q319: Geçen yıl içinde, aşağıdaki konuların tartışıldığı internet sitelerini gördün mü?

Açıklama: Ankete yönelik YEGİTEK'in verdiği geribildirimde İnternet'te intihar etme, uyuşturucu deneyimi ve çok zayıf olmanın yolları hakkında içerik bulunduğunu bilmeyen çocuklar için bu maddelerin bumerang etkisi yaratabileceğinin belirtilmesi üzerine maddeler çıkarılmıştır.

		Evet	Hayır	Bilmiyorum	Söylemek İstemiyorum
A	İnsanların kendilerine fiziksel olarak zarar verme yolları				
D	Belirli kişilere ya da gruplara saldırmak için yazılan nefret mesajları				

Çıkarılan Soru, Q333: Geçen yıl içinde, aşağıdakilerden herhangi biri internette başına geldi mi?

		Evet	Hayır
A	İnternette cinsel içerikli bir mesaj aldım		
B	İnternette diğer insanların da görebileceği yerlerde yayımlanmış cinsel mesajlar gördüm		
C	İnternette birisi benimle cinsel şeyler yapmak hakkında konuşmak istedi		
D	İnternette vücudumdaki mahrem/ayıp yerlerimi gösteren bir fotoğraf ya da video istendi		
E	İnternette cinsel içerikli şeyler yapan başka insanlar gördüm		
F	Hiçbiri		
G	Bilmiyorum		
H	Söylemek istemiyorum		

EK-7. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Sayı : 81576613/605/3414061

30/03/2015

Konu: Araştırma izni.

Sayın Alper ASLAN

(Tunceli Üniversitesi Çemişgezek Meslek Yüksekokulu
Bilgisayar Teknolojileri Bölümü Kat:1/2 Çemişgezek/TUNCELİ)

- İlgi: a) 30/03/2015 tarihli dilekçeniz
b) 07/03/2012 tarih ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı genelge

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalında yürütmekte olduğunuz "Çocukların Güvenli İnternet Kullanımında Son Beş Yılda Değişim ve Politikaların Etkisi" konulu doktora tezi kapsamında hazırlamış olduğunuz veri toplama araçlarının İstanbul, Tekirdağ, İzmir, Eskişehir, Ankara, Adana, Kayseri, Yozgat, Samsun, Trabzon, Erzurum, , Elazığ, ve Gaziantep illerindeki ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine uygulanmasına ait izin başvuru talebiniz Genel Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen ve uygulama esnasında da imzalı ve mühürlü örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının gönüllülük esas olmak üzere veli muvafakati alınmak ve eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla İstanbul, Tekirdağ, İzmir, Eskişehir, Ankara, Adana, Kayseri, Yozgat, Samsun, Trabzon, Erzurum, , Elazığ, ve Gaziantep illerindeki ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine uygulanmasına ilgi (b) genelge esasları doğrultusunda izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Mustafa Hakan BÜCÜK
Bakan a.
Daire Başkanı

Ek:Veri toplama araçları (yirmi sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı İle Aynıdır

31 Mart 2015

Erdoğan GÜRLER
Bilgisayar İşletmeni

Konya Yolu Nu:21 /ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
atillademirbas@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Atilla DEMİRBAŞ
Seyda KARABULUT
Telefon:0-312-2969400/9582

EK-8. Güvenirlik Katsayısının Hesaplanması

Çalışmada toplanan veriler transkript edildikten sonra elde edilen verilerden her bir görüşme sorusundan bir sayfa olmak üzere rastgele 10 sayfa iki araştırmacı tarafından kodlanmış ve oluşturulan kod tabloları karşılaştırılarak güvenirlik skorları hesaplanmıştır. Aşağıda araştırmacılar tarafından kodlanan sorular, soruya yönelik kodlar ve güvenirlik skoru sunulmuştur.

Miles ve Huberman (1994)'a göre bulguların güvenirliliğini artırmak için aşağıdaki adımları takip ederek toplanan verilerin güvenirlik katsayısının hesaplanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

- Toplanan verilerin 5-10 sayfasının iki araştırmacı tarafından kodlanması
- Elde edilen kodların güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı formülü ile güvenirlik katsayısının hesaplanması
- Güvenirlik katsayısının yorumlanması (güvenirlik katsayısının % 70 veya daha yüksek çıkması araştırma bulgularının güvenilir olduğu anlamına gelmektedir)

Tablo 1: Soru 1; Çocuğunuzun İnternette gezinirken yaşamış oldukları riskler (sosyal iletişimden kaynaklanan) var mı? Bunlar nelerdir?

Kodlar	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
İstenmeyen reklamlar	2	2
Zaman kaybı	3	3
İnternet bağımlılığı	1	1
Olumsuz psikolojik etki	2	1
Sağlık sorunları	1	1
Düşünme yeteneğini köreltme	1	1
Oyun bağımlılığı	1	1
Ahlaka aykırı içerikler	3	2
İzinsiz paylaşımlar	1	1
Dikkat dağınıklığı	1	1
Şiddet içeren oyunlar	1	0
Tanımadığı kişilerle iletişim	1	1
Madde bağımlılığına özendirme	0	1
	Görüş Birliği	15
	Görüş Ayrılığı	4
	Güvenirlik Katsayısı	%79

Tablo 2: Soru 2; Yaşanan bu riskleri çözmek için neler yaparsınız ve ne gibi önlemler alırsınız?

Kodlar	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Zaman sınırlaması	3	3
Erişim sınırlaması	1	1
İnternet gezintilerini denetleme	1	2
GİK hakkında seminer verme	1	1
Aileleri bilgilendirme	1	1
İnternet bağlantısını kapatma	1	1
Sosyal etkinliklere yönlendirme	1	0
	Görüş Birliği	8
	Görüş Ayrılığı	2
	Güvenirlilik Katsayısı	%80

Tablo 3: Soru 3; Mobil İnternet risklerine yönelik bir önlem alıyor musunuz? Önlem alıyorsanız bu önlemler nelerdir? Böyle durumlar yaşamadıysanız aldığımız önlemler mi bunda etkili oldu?

Kodlar	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Zaman sınırlaması getirme	4	3
GİK hakkında bilgilendirme	3	4
Kullanımı yasaklama	3	3
Teknik kısıtlama	1	1
	Görüş Birliği	10
	Görüş Ayrılığı	2
	Güvenirlilik Katsayısı	%83

Tablo 4: Soru 4; Bu sorunların üstesinden gelmek için yararlandığımız bilgi kaynakları var mı? Varsa nelerdir?

Kodlar	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Sosyal çevreyle konuşma	4	3
Araştırma yapma	2	2
Bilişim sektöründe çalışma	2	2
Medyadan takip etme	6	6
Kendi deneyimlerim	3	3
Seminerlere katılma	1	1
Sosyal çevredeki olaylar	0	1
Okulların rehberlik servisleri	1	1
	Görüş Birliği	18
	Görüş Ayrılığı	2
	Güvenirlilik Katsayısı	%90

Tablo 5: Soru 5; İnternetin güvenli kullanımına dair bilgi ve uygulamalar ile hangi ortamlarda ve platformlarda karşılaştınız? Ve size ne gibi etkisi oldu?

Kodlar	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Sosyal çevremde	1	1
Medyada	10	10
İnternet ortamında	3	3
Bilgilendirme mesajlarında	1	0
Karşılaşmadım	3	3
Karşılaştım etkisi oldu	3	4
Seminerde	3	3
	Görüş Birliği	23
	Görüş Ayrılığı	2
	Güvenirlik Katsayısı	%92

Tablo 6: Soru 6; Edindiğiniz bilgileri çocuğunuzu İnternet kullanım konusunda yönlendirirken kullanıyor musunuz? Bu bilgiler çocuğunuza yaptığınız bilgilendirme ve önlemlerde ne gibi etkisi oldu?

Kodlar	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Kullandım, GİK'e yönelik bilgilendirme	5	4
Kullandım, filtreleme	1	1
Kullandım, İnternet kullanımını denetleme	2	1
Kullandım, İnternet paylaşımlarını kısıtlama	1	1
	Görüş Birliği	7
	Görüş Ayrılığı	2
	Güvenirlik Katsayısı	%77

Tablo 7: Soru 7; GİK yönelik stratejilerinize yön veren unsurlar nelerdir?

Kodlar	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Seminerlere katılma	3	4
Araştırma yapma	1	1
Medyadan takip etme	4	4
Kendi deneyimlerim	8	7
Bilişim sektöründe çalışma	1	1
Kursa gitme	1	0
Sosyal çevreyi gözlemleme	3	3
Sosyal çevreyle konuşma	1	1
	Görüş Birliği	20
	Görüş Ayrılığı	3
	Güvenirlik Katsayısı	%87

Tablo 8: Soru 8; Okulunuzda GİK ilişkin seminerler veya eğitimler verildi mi? Bu uygulamaların öğrencileriniz için faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?

Kodlar	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Seminer verilmedi	2	2
Verildi	5	5
Verildi, faydalı oluyor	2	2
	Görüş Birliği	9
	Görüş Ayrılığı	0
	Güvenirlik Katsayısı	%100

Tablo 9: Soru 9; GİK ilişkin sizlere gönderilen yönergeler var mı? Var ise bu yönergelere dair okulunuzda neler yapıyorsunuz? Yaptığınız uygulama ve etkinliklerin öğrencilerinize ne tür faydaları oluyor?

Kodlar	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Yönerge var, çalışma yapılmadı	2	2
Hayır yönerge yok	4	4
Yönerge var, seminer yapıldı	1	0
Yönerge var	3	3
	Görüş Birliği	9
	Görüş Ayrılığı	1
	Güvenirlilik Katsayısı	%90

Tablo 10: Soru 10; Okulunuzda ebeveynleri bilinçlendirmeye yönelik etkinlikler yapılıyor mu? Neler yapılıyor?

Kodlar	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Yapıldı, bilinçlendirme semineri	3	3
Yapılmadı	11	10
	Görüş Birliği	13
	Görüş Ayrılığı	1
	Güvenirlilik Katsayısı	%93

EK-9. Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması

EK-10. 9-10 Yaş Grubu Anket Formu

Türkiye'deki Çocukların İnternet Deneyimleri (9-10 Yaş Grubu)

Doğum Tarihiniz (Ay-Yıl):	Okul Türü:
Cinsiyetiniz:	Mobil (Akıllı Telefon, Tablet) İnternet kullanıyor musunuz? ☐
Yaşadığınız İl:	

Q101. Aşağıdaki mekânlarda ne sıklıkla çevrim-içi oluyorsunuz veya İnternet kullanıyorsunuz? (EU301-NCGM1)

Q101-Açıklama: Çevrim-içi olmak yani İnterneti kullanmak derken e-posta göndermek, sosyal ağ kullanmak, oyun sitelerini ziyaret etmek ve arkadaşlarıyla sohbet etmekten bahsediyoruz.

Q101-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Evde kendi odanda (başkasıyla paylaştığın oda da dahil veya diğer özel bir oda)						
B	Evde ama kendi odan dışında (başka bir salon ya da oda)						
C	Okulda, dershanede						
D	Diğer mekânlar (arkadaşların veya akrabaların evleri, kütüphane vb.)						
E	Dışarıdayken, okula veya başka bir yere giderken						
G	Bir İnternet kafede						

Q102. Bu günlerde İnternet kullanırken, çevrim-içi olmak için aşağıdaki araçları ne sıklıkla kullanıyorsun? (EU300-NCGM2)

Q102-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Bir masaüstü bilgisayar						
B	Bir dizüstü bilgisayar						
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu						
D	Bir akıllı telefon						
E	Bir tablet bilgisayar						
F	Diğer taşınabilir aygıtlar (Oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu vb.)						

Q103. Aşağıdaki aletlerden herhangi birine şahsen sahip misiniz, veya özel kullanımınızda mı? (NCGM3)

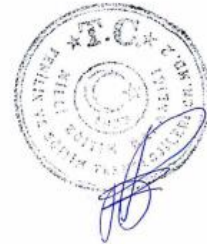
		Evet	Hayır
A	Bir masaüstü bilgisayar		
B	Bir dizüstü bilgisayar		
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu		
D	Bir akıllı telefon		
E	Bir tablet bilgisayar		
F	Diğer taşınabilir aygıtlar (Oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu vb.)		

Q104. İnterneti ilk kullandığında kaç yaşındaydın? (EU302-NCGM5)

Yaş	
Hatırlamıyor	

Q105. İlk akıllı telefonuna sahip olduğunda kaç yaşındaydın? (NCGM7)

Yaş	
Hatırlamıyor	
Akıllı telefonum yok	

Q106. İnternette akıllı telefon veya cep telefonunuzdan bağlanabiliyor musunuz, nasıl bağlanıyorsunuz? (Uygun seçeneklerin hepsini işaretleyin) (NCGM8)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Ücretsiz kablosuz (wi-fi) internet bağlantısı kullanıyorum (evde, okulda, kafede)
B	Mobil bağlantı kullanıyorum (sabit veya ön ödemeli) (İnternet paketi)
C	Hayır, telefonum internete bağlanmıyor
D	Bilmiyorum
E	Söylemek istemiyorum
F	Akıllı telefonum yok

Q107. Okulunuzda kablosuz (wi-fi) bağlantı mevcut mu, varsa öğrencilerin kullanmasına izin veriliyor mu? (NCGM60)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Hayır, okulumda kablosuz (wi-fi) bağlantı yok
B	Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var ama öğrencilerin kullanmasına izin verilmiyor
C	Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var, öğrencilerin kullanmasına izin verilmiyor; ama biz şifreyi kırdık
D	Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var öğrenciler sınırlı olarak kullanabiliyor (Tüm web siteleri/çevrim-İçi aktivitelere izin verilmiyor)
E	Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var öğrenciler herhangi bir sınırlama olmadan kullanabiliyor
F	Bilmiyorum

Q108. Öğrencilerin okulda akıllı telefon kullanmalarına izin veriliyor mu? (NCGM61)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Hayır, okulumda öğrencilerin akıllı telefon kullanmasına izin verilmiyor
B	Evet, öğrenciler bazı kısıtlamalarla akıllı telefon kullanabiliyor (sadece gözetim altında, sadece ders aralarında)
C	Evet, öğrenciler akıllı telefonlarını özel bir kısıtlama olmadan kullanabiliyorlar
D	Bilmiyorum

Q109/110. Okulun olduğu ve olmadığı günlerde İnternette yaklaşık ne kadar süre geçiriyorsun? (EU304/305)

Q109-Not: Her satırda seçeneklerden sadece bir tanesini işaretleyiniz.

		Az veya hiç	Yaklaşık								Bilmiyorum
			Yarım saat	Bir saat	İki saat	Üç saat	Dört saat	Beş saat	Altı saat	Yedi Saat veya fazla	
109	Okulun olduğu normal bir günde										
110	Okulun olmadığı (Hafta sonunda ve tatillerde) bir günde										

Q111. Ne sıklıkla internet kullanıyorsunuz? (EU303)

111-Not: Sen başka bir şey yaparken İnternetin açık olduğu zamandan bahsetmiyoruz, interneti kendin aktif olarak kullandığın (sosyal ağlar, oyun, alış-veriş, forum siteleri) zamandan bahsediyoruz.

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
Her gün veya hemen hemen her gün	
Haftada bir veya iki kez	
Ayda bir veya iki kez	
Ayda bir seferden daha az	
Bilmiyorum	

Q406. Aşağıdakilerden hangileri akıllı telefonunda yüklüdür? (NCGM57)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Bazı web sitelerinin filtrelenmesi veya engellenmesi veya ebeveyn (Anne-Baba) kontrolü			
B	İndirdiğiniz uygulamaları filtreleyen ebeveyn kontrolü			
C	İnternet üzerinde harcadığınız zamanı sınırlayan bir hizmet veya uygulama			
D	İnsanlarla iletişim kurmanı sınırlayan yazılım (sesli görüşmeler ve SMS, MMS)			
E	Akıllı telefonum yok			

Q201. Son zamanlarda aşağıdakilerden her birini ne sıklıkla yaptın? (EU307/309/312-NCGM9/10/11)

Q201-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Okul işleri için interneti kullandım						
B	Video klip izledim						
C	Çevrim-içi film izledim veya müzik dinledim						
D	İnternette haber izledim/okudum						
E	E-mail (e-posta) gönderdim/aldım						
F	Sosyal ağ sitesi kullandım (facebook vb)						
G	Bir sohbet odası ziyaret ettim						
H	Anlık mesajlaşma kullandım						
I	İnternette diğer insanlarla oyun oynadım						
J	İnternet oyunları oynadım (kendi kendime veya bilgisayara karşı)						
L	Videolu iletişim için kamera kullandım (skype, facetime)						
M	Bir web sitesine yorum ekledim veya gönderdim (sosyal ağlar, forumlar)						
N	Bir blog veya çevrim-içi günlük yazdım						
O	Diğerleriyle paylaşmak için fotoğraf, video ya da müzik yerleştirdim (sosyal ağlar vb.)						
P	Bir karakter, evcil hayvan veya avatar oluşturdum						
Q	Dosya paylaşım siteleri kullandım (Limewire, Kazaa)						

Q202. Son zamanlarda aşağıdakilerden hangisini ne sıklıkla yaptın: (NCGM12)

Q202-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Ücretsiz uygulama indirdim						
B	Uygulama indirmek için ödeme yaptım						
C	Haritalara ve tarifelere baktım						
D	Çevrim-içi müzik dinledim (spotify, youtube, webradyo vb.)						
E	Coğrafi konumumu kaydettim (facebook, foursquare kullanarak)						
F	Kare kodları veya barkod okuttum						
G	Bir e-kitap okudum						
H	Bir arama motoru kullandım (google, yahoo, bign)						
I	Çevrim-içi bir şeyler satın aldım						
J	Canlı televizyon yayını veya çevrim-içi film izledim (itunes, vimeo, youtube)						

Q203. Okulda öğretmenler, aşağıdakilerden hangilerini ne sıklıkla öğrencilerin yapmasını istiyor? (NCGM62)

Q203-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyor um
A	Okul ödevlerini araştırmak için internet kullanmak						
B	İnternet üzerine diğer öğrencilerle işbirliği yapmak						
C	Sınıfta ödevler için akıllı telefon kullanmak						

Q204. Aşağıdaki insanlarla cep telefonu veya akıllı telefonla konuşarak ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM13)

Q204-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyor um
A	Ebeveynlerim (Annem-Babam)						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim						
C	Arkadaşlarım						
D	Akrabalarım						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar						
F	Öğretmenlerim						
G	Diğerleri						

Q206. Aşağıdaki insanlarla SMS (yazılı mesaj) veya MMS (resimli mesaj) yoluyla ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM14)

Q206-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyor um
A	Ebeveynlerim ile						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C	Arkadaşlarım ile						
D	Akrabalarım ile						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F	Öğretmenler ile						
G	Diğerleri ile						

Q207-215. Aşağıdaki insanlarla e-mail (e-posta) yoluyla ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM15)

Q207-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyor um
A	Ebeveynlerim ile						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C	Arkadaşlarım ile						
D	Akrabalarım ile						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F	Öğretmenler ile						
G	Diğerleri ile						

Q208-210-216. Aşağıda bazı sosyal paylaşım siteleri sıralanmıştır. Şu anda kullandığın KENDİ profilinin olduğu bir sosyal ağ varsa karşısına kaç profilinin olduğunu işaretle lütfen. (EU313/314/317-NCGM16/17/23)

Q208-Not: Sosyal ağ oluşturmak derken, Facebook, Twitter ya da Myspace gibi kendinle ilgili bilgiler koyabileceğin ve insanların bunu görebileceği ve seninle irtibata geçebileceği sitelerdir.

		Evet bir	Evet Birden Fazla	Hayır	Söylemek istemiyorum	Bilmiyorum
A	Twitter					
B	Instagram					
C	Daily Motion					
D	Facebook					
E	Youtube					
F	MySpace					
G	LinkedIn					
H	Netlog					
İ	Yahoo Europe					
J	Badoo					
L	Tumblr					
M	Ask fm					
N	Yonja					
O	Hi5					
P	Diğer (.....)					

Q211. Sosyal ağ üzerinde yaklaşık olarak kaç arkadaşın var? (EU316-NCGM18)

Q211-Açıklama: En sık kullandığın sosyal ağ profilini yani düşünmeni istiyorum.

10'a kadar
11-50
51-100
101-300
300'den fazla
Bilmiyorum/ Hatırlamıyorum
Bir sosyal ağ profilim yok

Q212. Aşağıdaki bilgilerden hangileri seninle ilgili olarak profilinde yer alır? (EU318-NCGM21)

		Evet	Hayır
A	Yüzünü net gösteren bir fotoğraf	☐	☐
B	Soy ismin	☐	☐
C	Ev Adresin	☐	☐
D	Telefon numaran	☐	☐
E	Okulun	☐	☐
F	Gerçek yaşın	☐	☐
H	Bunlardan hiçbiri	☐	☐
J	Bilmiyorum	☐	☐
İ	Bir sosyal ağ profilim yok	☐	☐

Q213. Sosyal ağ üzerinden gelen arkadaşlık isteklerini genellikle nasıl yanıtlarsınız? (NCGM22)

A	Genelde isteklerin hepsini kabul ederim	☐
B	Ortak arkadaşlarım olanları kabul ederim	☐
C	Bildiğim kişileri kabul ederim	☐
D	Sadece çok iyi bildiğim kişileri kabul ederim	☐
E	Bilmiyorum/hatırlamıyorum	☐
F	Bir sosyal ağ profilim yok	☐

Q214. Aşağıdaki insanlarla sosyal ağlar üzerinden ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM19)

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Ebeveynlerim ile						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C	Arkadaşlarım ile						
D	Akrabalarım ile						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F	Öğretmenler ile						
G	Diğerleri ile						

Q217. Aşağıdakilerin senin için ne kadar doğru olduğunu söyler misin? (EU319-NCGM25)

Q217-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Doğru Değil	Biraz Doğru	Çok Doğru
A	İnternet hakkında ebeveynlerimden daha çok şey bilirim			
B	İnternet kullanmak hakkında çok şey bilirim			
C	İnternette benim yaşamdaki çocuklar için bir sürü iyi şey var			
E	Akıllı telefon kullanmayı ebeveynlerimden daha iyi bilirim			
F	Akıllı telefonu kullanmak hakkında çok şey bilirim			

Q219/220. Aşağıdakilerden hangilerini internette kullanmayı biliyorsunuz? (EU320/321-NCGM26/27)

Q219-Açıklama-Oku: Aşağıdakilerden her birine *evet* veya *hayır* olarak cevap vermeni rica ediyorum... Eğer bir şeyin ne olduğunu bilmiyorsan, endişelenme, sadece bilmiyorum demen yeterli.

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Bilginin doğruluğuna karar vermek için farklı web sitelerini karşılaştırmak			
B	Arama yaparken istenmeyen içeriklerle karşılaşmamak için filtre uygulama			
C	Bir web sitesini sık kullanılanlara eklemek			
D	İstenmeyen reklam, spam, e-mail (e-posta) engellemek			
217/D	Uyumsuz içerikleri site yöneticilerine nasıl şikayet edeceğimi biliyorum (örneğin sizden izinsiz fotoğrafınızın kullanılmasını şikayet edebilirsiniz)			
220/A	Ziyaret ettiğiniz sitelerin kaydını silmek			
220/B	Bir sosyal ağ profilinde kişisel ayarları değiştirmek			
220/C	Haber almak istemediğiniz birinden mesajları engellemek			
220/D	Pop-up sayfaları bloke etmek (İnternette gezinti esnasında istenmeden açılan pencereler)			
220/E	İnterneti güvenli şekilde kullanmak ilgili bilgi bulmak			
220/F	Bir forum, web sitesi veya blog üzerinde yorum yapmak			
220/G	Sosyal medyaya resim, video veya müzik yüklemek			
220/H	Blog oluşturmak			

Q221. Aşağıdakilerden hangilerini akıllı telefon veya tablette kullanmayı biliyorsunuz? (NCGM28/29)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Uygulama indirmek			
B	Coğrafi konumunuzu gösteren fonksiyonu kapamak (facebook, google harita vb.)			
C	Akıllı telefon veya tabletinizden bir kablosuz ağa bağlanmak			
D	Farklı uygulamalardan uyarıları bloke etmek			
E	Aynı doküman, rehber ve uygulamaları kullandığınız tüm aygıtlarda bulundurmak (akıllı telefon, tablet, PC)			
F	Ücretli uygulama, oyun ve servisleri reklam eden açılır pencereleri bloke etmek			
G	Bir akıllı telefonu PIN ve ekran kilidiyle korumak			
H	En çok kullandığınız sosyal ağda konumunuzu güncellemek			
I	Akıllı telefonu nasıl kullanacağınıza dair bilgi bulmak			
J	En güvenilir olanı bulmak için aynı işe yarayan farklı uygulamaları karşılaştırmak			
K	Akıllı telefonunuzla fotoğraf çekip onu sosyal medyaya yüklemek			
L	Akıllı telefon veya tablet hiç kullanmadım			

Q222 İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q222-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Bir web sitesinin güvenilir olup olmadığını değerlendirmede kendime güvenirim						
B	Bilgi ararken geniş bir strateji kullanmayı biliyorum						
C	İnternette bulduğum bilgilerin doğru olup olmadığına şüphe ile yaklaşırım						
D	Arama sonuçlarını seçerken kendime güvenirim						
E	Bilginin doğruluğuna karar vermek için genelde farklı web sitelerini kıyaslarım						

Q223. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q223-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Hangi bilgileri paylaşmam, hangilerini paylaşmamam gerektiğini bilirim						
B	Çevrim-içi bulunduğum durumlarda yorum ve davranışlarımda uyuma dikkat ederim						
C	İçeriği kiminle paylaşacağımı belirlemeyi biliyorum (arkadaşlar, arkadaşların arkadaşları, genel)						
D	Arkadaş listemden arkadaşları nasıl çıkaracağımı biliyorum						
E	Çevrim-içi bilgiyi ne zaman paylaşıp paylaşmamam gerektiğini bilirim						

Q224. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q224-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	İnternetteki hazırındaki resim, müzik ya da videodan yeni bir şeyler üretmeyi biliyorum						
B	Başkaları tarafından üretilen İnternet içerikler üzerinde temel değişiklikler yapmayı biliyorum						
C	İnternetteki içerikler için ne çeşit farklı lisansların kullanıldığını biliyorum						
D	Bir web sitesi dizayn etmeyi biliyorum						
E	Ürettiğim bir video içeriğini İnternet'e yüklemeye kendime güvenirim						

Q225. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q225-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim için Kesinlikle Doğru Değil	Benim için Çok Doğru Değil	Benim için ne Doğru ne de Yanlış	Benim için Daha Çok Doğru	Benim için Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	İnternet tarayıcımda yeni bir sekmenin nasıl açılacağını biliyorum						
B	Mobil telefonumu nasıl kapatacağımı biliyorum						
C	Kısayol tuşlarını nasıl kullanacağımı biliyorum (CTRL ALT DEL veya CTRL V)						
D	Bir web sitesini sık kullanılanlara nasıl ekleneceğini biliyorum						
E	Farklı bir web sitesine gitmek için nereye tıklanması gerektiğini biliyorum						

Q226. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q226-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim için Kesinlikle Doğru Değil	Benim için Çok Doğru Değil	Benim için ne Doğru ne de Yanlış	Benim için Daha Çok Doğru	Benim için Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Çevrim-içi bulduğum bir fotoğrafı indirmeyi/saklamayı biliyorum						
B	Web sayfasında, sayfayı yenile fonksiyonunu kullanmayı biliyorum						
C	Dosyaların nasıl indirileceğini biliyorum						
D	Dosyaların nasıl yükleneceğini biliyorum						
E	Google gibi bir arama motoru kullanmadan direk bir web sitesi açmayı biliyorum						

Q227. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q227-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim için Kesinlikle Doğru Değil	Benim için Çok Doğru Değil	Benim için ne Doğru ne de Yanlış	Benim için Daha Çok Doğru	Benim için Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Web sitelerinin tasarımlarının birbirlerinden çok farklı olması internette çalışmamı zorlaştırıyor.						
B	Birçok web sitesinin tasarım şeklini karmaşık buluyorum						
C	Daha önce ziyaret ettiğim bir web sitesini bulmakta güçlük çekiyorum						
D	Bazen nasıl gittiğimi anlamadığım web sitelerinde buluyorum kendimi						
E	İnternet'te bilgi bulma konusunda kurs almalıyım						

Q337. İnternette sizin yaşlardaki çocukları bir şekilde üzen şeyler olduğunu düşünüyor musun? (EU322)

Q337-Açıklama: Örneğin; seni rahatsız eden, üzen ya da görmemesi gerektiğini hissettiren "uygunsuz içerik ya da davranış" kastediyoruz. Ayrıca, "rahatsız eden" derken "kötü haber"i de kastediyoruz. Örneğin; senin favori futbol takımının maçı kaybetmesi ve bunu internette okumuş olman üzücü/rahatsız edici olabilir, ama bizim sorguladığımız bu tip rahatsızlık veren/üzen durumlar değildir.

Evet	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q338. Sizin yaşlardaki insanları internette neler rahatsız edebilir, çocukların yanıtlarını birebir alın ve kaydedin? (EU323)

Q338-Açıklama-Oku: Senin yaşındaki gençleri rahatsız eden/üzen şeylerin neler olduğunu buraya yazmanı rica ediyorum. Bunları bana söylemek yerine, buraya kendi kendine yazmanı rica ediyorum. Ne yazdığına bakmayacağım ve kimse bunu senin yazdığını bilemeyecek.

--

Q401. Ebeveynin / ebeveynlerin bazen aşağıdakileri yapar mı? (EU327 – NCGM53)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yaptıklarınla alakalı seninle konuşma			
B	İnternette kendi başına keşiflerde bulunup bir şeyler öğrenmen için seni cesaretlendirir			
C	Ne yaptığına karışmadan izleyerek, Sen interneti kullanırken seninle yan yana oturur			
D	Sen interneti kullanırken yakınında olur			
E	İnternette seninle beraber aktiviteler yapar			

Q402. Sayacaklarının her birini, ebeveynlerin şu anda onları istediğin zaman yapmana izin veriyor, ya da yalnızca ebeveyn bilgisi dâhilinde yapmana izin veriyor, ya da yapmana hiç izin vermiyor şeklinde cevaplamanı istiyorum. (EU328 – NCGM55)

Q402-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		İzin veriliyor	Bilgi dâhilinde ya da denetim altında izin veriliyor	Asla izin verilmiyor	Bilmiyorum
A	Kendi sosyal ağ oluşturma profiline sahip olmak (Facebook gibi)				
B	İnternette diğer kişilere, kişisel bilgilerini vermek (örn. Benim/onun tam adını, adres ya da telefon numarası)				
C	Anlık ileti göndermek (MSN gibi)				
D	İnternette müzik ya da film indirmek				
E	İnternette video klip izlemek (örn. YouTube)				
F	Diğer kişilerle paylaşmak için fotoğraf, video ya da müzik yüklemek				
G	Bedava uygulamaları indirmek				
H	Oyun oynamak için uygulamaları indirmek				
I	Coğrafi konumumu kaydetmek, facebook, foursquare kullanarak				
J	Anlık mesajlaşmak (MSN, What's app, Skype)				

Q403. Ebeveynin / ya da her iki ebeveynin de sayacaklarımdan herhangi birini seninle birlikte hiç yaptı mı? (EU329 – NCGM54)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde sana yardım etti			
B	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
C	İnterneti nasıl güvenli kullanacağına dair öğütler verdi			
D	Çevrim-içi olan insanlara nasıl davranılacağına dair yollar önerdi			
E	Geçmişte, internette bir şey seni üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardımcı olmuştun			
F	Genel olarak internette bir şey seni üzer ya da endişelendirirse neler yapacağına dair seninle konuştu			

Q404. Sen evde internet kullanırken, ebeveynin / her iki ebeveynin de sayacaklarımdan herhangi birini bazen denetler/ kontrol eder mi? (EU330)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Hangi internet sayfalarını ziyaret ettiğin			
B	Hangi arkadaşlarını ya da tanıdıklarını sosyal ağ profiline ya da anlık ileti servisine eklediğin			
C	E-posta hesabındaki ya da anlık ileti (Örn:MSN gibi) hesabındaki mesajlar			
D	Sosyal bir ağ ya da çevrimiçi topluluktaki profilin (Facebook gibi)			

Q405. Bildiğin kadarıyla, ebeveynin / ebeveynlerin, sayacaklarımdan herhangi birini kullanıyor mu? (EU331 – NCGM56)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Aile kontrolü sağlayan ya da bazı tür internet sayfalarını engelleyecek ya da filtreleyecek şeyler (örn: güvenli internet paketi ,windows aile koruması)			
B	Aile kontrolü ya da ziyaret ettiğin internet sitelerini izleyecek şeyler			
C	İnternette geçirdiğin zamanı sınırlayan bir servis ya da anlaşma			
D	Spam ya da virüsleri önleyecek yazılım			

Q407. Ebeveynin / ebeveynlerin aşağıda belirtilen şeyleri yapar mı? (NCGM63)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Bazen telefonda ne yaptığımı veya kiminle iletişim kurduğumu görmek için telefonumu alır			
B	Cep telefonumu nasıl kullanacağım hakkında kurallar koyar			
C	Akıllı telefonumu nasıl kullanacağım hakkında kurallar koyar			
D	Herhangi bir kural koymazlar, ancak bazen belirli aralıklarla telefonuma el koyarlar (1 gün, 1 hafta gibi)			
E	Evimde hiç kural yoktur			

Q408. Aşağıdakilerden herhangi birini arkadaşların hiç yaptı mı? (EU336 – NCGM58)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde sana yardım etti			
B	Güvenli internet kullanımı için tavsiyelerde bulundu			
C	İnternette bir şeyler öğrenme ve keşfetmek için seni teşvik etti			
D	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
E	İnternet üzerinde diğer insanlara karşı nasıl davranacağına ilişkin tavsiyelerde bulundu			
F	Geçmişte, internette bir şey seni üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardımcı oldu			

Q409. İnterneti daha güvenli kullanmanın yolları hakkında, sen hiç arkadaşlarına tavsiyede bulundun mu? (EU337)

Evet	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q410. Aşağıdakilerden herhangi birini okuldaki öğretmenlerin hiç yaptın mı? (EU338 – NCGM59)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde yardım etti			
B	Güvenli internet kullanımı için tavsiyelerde bulundu			
C	İnternette bir şeyler öğrenme ve keşfetmek için seni teşvik etti			
D	İnternette yaptıklarıyla ilgili olarak seninle konuştu			
E	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
F	Çevrim-içi olan insanlara nasıl davranmak gerektiğine dair yollar önerdi			
G	Okulda internetteyken yapabilecekleriniz hakkında kurallar koydu			
H	Geçmişte bir şey seni internette üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardım etti			
i	Genel olarak internette bir şey seni üzer ya da endişelendirirse neler yapacağına dair seninle konuştu			

Q411. Okulunda öğretmenlerin aşağıdakileri hiç yapar mı? (EU112 – NCGM63)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Öğrencilerin akıllı-cep telefonlarının açık olup olmadığını kontrol eder			
B	Bazen telefonda ne yaptığımı veya kiminle iletişim kurduğumu görmek için telefonumu alır			
C/D	Akıllı-cep telefonumu nasıl kullanacağım hakkında kurallar koyar			
E	Herhangi bir kural koymazlar, ancak bazen belirli aralıklarla telefona el koyarlar (1 gün, 1 hafta gibi)			
F	Okulmda hiç kural yoktur			
G	Okulda akıllı telefon kullanmama izin vermiyorlar			
H	Cep telefonum veya akıllı telefonum yoktur			

Q412. Aşağıdaki kişiler ya da yerlerden interneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağını hakkında hiç öğüt aldın mı? Kimlerden aldın? (EU339)

		Evet	Hayır
A	Sosyal görevliden (Örn; Bir kulüp ya da dernekte çalışan, ya da problemi olan ailelerle çalışan kişi)		
C	Diğer akrabalarından (örn. Ağabey, abla, teyze, amca, büyükanne-baba vs.)		
E	İnternet sitelerinden		
F	Televizyon, radyo, gazete ya da dergilerden		
G	İnternet Servis Sağlayıcı – evine ya da okuluna internet sağlayan şirketten (örneğin TTNNet, Smile ADSL, Biri, Superonline)		
H	Ben bu kişilerden ya da yerlerden hiç tavsiye almadım		

Q413. Bu kişilerin veya yerlerin herhangi birinden güvenli internet kullanımı konusunda tavsiye almak ister misiniz?

		Evet	Hayır
A	Sosyal görevli (Örn; Bir kulüp ya da dernekte çalışan, ya da problemi olan ailelerle çalışan kişi)		
B	Kütüphaneci		
C	Diğer akrabalar (örn. Ağabey, abla, teyze, amca, büyükanne-baba vs.)		
D	İşi internet üzerinden öğüt vermek olan birisi		
E	İnternet siteleri		
F	Televizyon, radyo, gazete ya da dergiler		
G	İnternet Servis Sağlayıcı – evine ya da okuluna internet sağlayan şirket (örneğin TTNNet, Smile ADSL, Biri, Superonline)		
H	Hiç kimseden tavsiye almak istemiyorum		

Q414. Senin internette yaptıklarınla ilgili sence ebeveynin(lerin) ne kadar şey biliyordur? (EU325 – NCGM51)

Pek çok	
Oldukça	
Biraz	
Hiç	
Bilmiyorum	

Q415. Genel olarak, ebeveynin(lerin) daha çok ya da az ilgili olmasını mı istersin, ya da aynı kalmasını mı? (EU326)

Çok daha fazla	
Biraz daha fazla	
Aynı kalsın	
Biraz daha az	
Çok daha az	
Bilmiyorum	

Q416. İnternet kullanımına ilgili olarak ebeveyninin / ebeveynlerinin yaptıkları senin İnternet deneyimin üzerinde olumlu etkileri oluyor mu? (EU332)

Evet, çok	
Evet, az	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q417. İnterneti nasıl kullanman gerektiğiyle ilgili olarak ebeveynin / ebeveynlerinin yaptıkları, senin internette yapabileceklerini sınırlıyor mu? (EU333)

Evet, çok sınırlıyor	
Evet, ama az sınırlıyor	
Hayır, sınırlamıyor	
Bilmiyorum	

Q418. İnterneti kullanırken ebeveyn/lerinin söylediklerini hiç görmezden geldiğin oldu mu? (EU334)

Evet, çok	
Evet, az	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q419. Geçmişte internette yaşadığın bir şey yüzünden seni üzen ya da rahatsız eden bir şeyle ilgili olarak ebeveyninin / ebeveynlerinin bugünlerde yaptığı farklı, yeni bir şey var mı? (EU335)

Evet	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q503. Aşağıdakilerden hangileri sizinle aynı ev ortamını paylaşıyor? (EU202)

	Evet	Hayır
A Ben yalnız yaşıyorum		
B Baba veya üvey baba		
C Anne veya üvey anne		
D Abi /Abiler		
E Abla / Ablalar		
F Küçük kardeş / kardeşler		
G Küçük kız kardeş / kardeşler		
H Büyük anne ve büyük baba		
I Diğer akrabalar		
j Diğer kişiler		

Q504/505. Babanızın/Anninizin eğitim düzeyi nedir? (EU209/120)

	Babanız	Annemiz
İlkokul veya daha az		
İlkokul		
Ortaokuldan terk		
Ortaokuldan		
Liseden terk		
Lise		
Üniversiteden terk		
Üniversite		
Lisansüstü		
Bilmiyorum		
Hiçbiri		

EK-11. 11-16 Yaş Grubu Anket Formu

Türkiye'deki Çocukların İnternet Deneyimleri (11-16 Yaş Grubu)

Doğum Tarihiniz (Ay-Yıl):		Okul Türü:	
Cinsiyetiniz:		Mobil (Akıllı Telefon, Tablet) İnternet kullanıyor musunuz?	☐
Yaşadığınız İl:			

Q101. Aşağıdaki mekânlarda ne sıklıkla çevrim-içi oluyorsunuz veya İnternet kullanıyorsunuz? (EU301-NCGM1)

Q101-Açıklama: Çevrim-içi olmak yani İnterneti kullanmak derken e-posta göndermek, sosyal ağ kullanmak, oyun sitelerini ziyaret etmek ve arkadaşlarıyla sohbet etmekten bahsediyoruz.

Q101-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Evde kendi odanda (başkasıyla paylaştığın oda da dahil veya diğer özel bir oda)						
B	Evde ama kendi odan dışında (başka bir salon ya da oda)						
C	Okulda, dershanede						
D	Diğer mekânlar (arkadaşların veya akrabaların evleri, kütüphane vb.)						
E	Dışarıdayken, okula veya başka bir yere giderken						
G	Bir İnternet kafede						

Q102. Bu günlerde İnternet kullanırken, çevrim-içi olmak için aşağıdaki araçları ne sıklıkla kullanıyorsun? (EU300-NCGM2)

Q102-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Bir masaüstü bilgisayar						
B	Bir dizüstü bilgisayar						
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu						
D	Bir akıllı telefon						
E	Bir tablet bilgisayar						
F	Diğer taşınabilir aygıtlar (Oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu vb.)						

Q103. Aşağıdaki aletlerden herhangi birine şahsen sahip misiniz, veya özel kullanımınızda mı? (NCGM3)

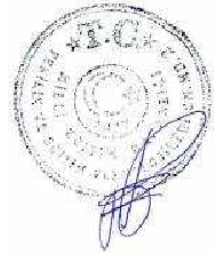
		Evet	Hayır
A	Bir masaüstü bilgisayar		
B	Bir dizüstü bilgisayar		
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu		
D	Bir akıllı telefon		
E	Bir tablet bilgisayar		
F	Diğer taşınabilir aygıtlar (Oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu vb.)		

Q104. İnterneti ilk kullandığında kaç yaşındaydın? (EU302-NCGM5)

Yaş	
Hatırlamıyor	

Q105. İlk akıllı telefonuna sahip olduğunda kaç yaşındaydın? (NCGM7)

Yaş	
Hatırlamıyor	
Akıllı telefonum yok	

Q106. İnternete akıllı telefon veya cep telefonunuzdan bağlanabiliyor musunuz, nasıl bağlanıyorsunuz? (Uygun seçeneklerin hepsini işaretleyin) (NCGM8)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Ücretsiz kablosuz (wi-fi) internet bağlantısı kullanıyorum (evde, okulda, kafede)	
B	Mobil bağlantı kullanıyorum (sabit veya ön ödemeli) (İnternet paketi)	
C	Hayır, telefonum internete bağlanmıyor	
D	Bilmiyorum	
E	Söylemek istemiyorum	
F	Akıllı telefonum yok	

Q107. Okulunuzda kablosuz (wi-fi) bağlantı mevcut mu, varsa öğrencilerin kullanmasına izin veriliyor mu? (NCGM60)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Hayır, okulumda kablosuz (wi-fi) bağlantı yok	
B	Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var ama öğrencilerin kullanmasına izin verilmiyor	
C	Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var, öğrencilerin kullanmasına izin verilmiyor; ama biz şifreyi kırdık	
D	Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var öğrenciler sınırlı olarak kullanabiliyor (Tüm web siteleri/çevrim-içi aktivitelere izin verilmiyor)	
E	Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var öğrenciler herhangi bir sınırlama olmadan kullanabiliyor	
F	Bilmiyorum	

Q108. Öğrencilerin okulda akıllı telefon kullanmalarına izin veriliyor mu? (NCGM61)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Hayır, okulumda öğrencilerin akıllı telefon kullanmasına izin verilmiyor	
B	Evet, öğrenciler bazı kısıtlamalarla akıllı telefon kullanabiliyor (sadece gözetim altında, sadece ders aralarında)	
C	Evet, öğrenciler akıllı telefonlarını özel bir kısıtlama olmadan kullanabiliyorlar	
D	Bilmiyorum	

Q109/110. Okulun olduğu ve olmadığı günlerde İnternette yaklaşık ne kadar süre geçiriyorsun? (EU304/305) Q109-Not: Her satırda seçeneklerden sadece bir tanesini işaretleyiniz.

		Az veya hiç	Yaklaşık							Yedi Saat veya fazla	Bilmiyorum
			Yarım saat	Bir saat	İki saat	Üç saat	Dört saat	Beş saat	Altı saat		
109	Okulun olduğu normal bir günde										
110	Okulun olmadığı (Hafta sonunda ve tatillerde) bir günde										

Q111. Ne sıklıkla internet kullanıyorsunuz? (EU303)

111-Not: Sen başka bir şey yaparken İnternetin açık olduğu zamandan bahsetmiyoruz, interneti kendin aktif olarak kullandığın (sosyal ağlar, oyun, alış-veriş, forum siteleri) zamandan bahsediyoruz.

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
	Her gün veya hemen hemen her gün	
	Haftada bir veya iki kez	
	Ayda bir veya iki kez	
	Ayda bir seferden daha az	
	Bilmiyorum	

Q406. Aşağıdakilerden hangileri akıllı telefonunda yüklüdür? (NCGM57)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Bazı web sitelerinin filtrelenmesi veya engellenmesi veya ebeveyn (anne-baba) kontrolü			
B	İndirdiğiniz uygulamaları filtreleyen ebeveyn kontrolü			
C	İnternet üzerinde harcadığınız zamanı sınırlayan bir hizmet veya uygulama			
D	İnsanlarla iletişim kurmanı sınırlayan yazılım (sesli görüşmeler ve SMS, MMS)			
E	Akıllı telefonum yok			

Q201. Son zamanlarda aşağıdakilerden her birini ne sıklıkla yaptın? (EU307/309/312-NCGM9/10/11)

Q201-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Okul işleri için interneti kullandım						
B	Video klip izledim						
C	Çevrim-içi film izledim veya müzik dinledim						
D	İnternette haber izledim/okudum						
E	E-mail (e-posta) gönderdim/aldım						
F	Sosyal ağ sitesi kullandım (facebook vb)						
G	Bir sohbet odası ziyaret ettim						
H	Anlık mesajlaşma kullandım						
I	İnternette diğer insanlarla oyun oynadım						
J	İnternet oyunları oynadım (kendi kendime veya bilgisayara karşı)						
L	Videolu iletişim için kamera kullandım (skype, facetime)						
M	Bir web sitesine yorum ekledim veya gönderdim (sosyal ağlar, forumlar)						
N	Bir blog veya çevrim-içi günlük yazdım						
O	Diğerleriyle paylaşmak için fotoğraf, video ya da müzik yerleştirdim (sosyal ağlar vb.)						
P	Bir karakter, evcil hayvan veya avatar oluşturdum						
Q	Dosya paylaşım siteleri kullandım (Limewire, Kazaa)						

Q202. Son zamanlarda aşağıdakilerden hangisini ne sıklıkla yaptın: (NCGM12)

Q202-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Ücretsiz uygulama indirdim						
B	Uygulama indirmek için ödeme yaptım						
C	Haritalara ve tarifelere baktım						
D	Çevrim-içi müzik dinledim (spotify, youtube, webradyo)						
E	Coğrafi konumumu kaydettim (facebook, foursquare kullanarak)						
F	Kare kodları veya barkod okuttum						
G	Bir e-kitap okudum						
H	Bir arama motoru kullandım (google, yahoo, bign)						
I	Çevrim-içi bir şeyler satın aldım						
J	Canlı televizyon yayını veya çevrim-içi film izledim (itunes, vimeo, youtube)						

Q203. Okulda öğretmenler, aşağıdakilerden hangilerini ne sıklıkla öğrencilerin yapmasını istiyor? (NCGM62)

Q203-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

	Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A Okul ödevlerini araştırmak için internet kullanmak						
B İnternet üzerine diğer öğrencilerle işbirliği yapmak						
C Sınıfta ödevler için akıllı telefon kullanmak						

Q204. Aşağıdaki insanlarla cep telefonu veya akıllı telefonla konuşarak ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM13)

Q204-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

	Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A Ebeveynlerim (Annem-Babam)						
B Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim						
C Arkadaşlarım						
D Akrabalarım						
E Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar						
F Öğretmenlerim						
G Diğerleri						

Q206. Aşağıdaki insanlarla SMS (yazılı mesaj) veya MMS (resimli mesaj) yoluyla ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM14)

Q206-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

	Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A Ebeveynlerim ile						
B Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C Arkadaşlarım ile						
D Akrabalarım ile						
E Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F Öğretmenler ile						
G Diğerleri ile						

Q207-215. Aşağıdaki insanlarla e-mail (e-posta) yoluyla ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM15)

Q207-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

	Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A Ebeveynlerim ile						
B Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C Arkadaşlarım ile						
D Akrabalarım ile						
E Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F Öğretmenler ile						
G Diğerleri ile						

Q208-210-216. Aşağıda bazı sosyal paylaşım siteleri sıralanmıştır. Şu anda kullandığın KENDİ profilinin olduğu bir sosyal ağ varsa karşısına kaç profilinin olduğunu işaretle lütfen. (EU313/314/317-NCGM16/17/23)

Q208-Not: Sosyal ağ oluşturmak derken, Facebook, Twitter ya da Myspace gibi kendinle ilgili bilgiler koyabileceğin ve insanların bunu görebileceği ve seninle irtibata geçebileceği sitelerdir.

		Evet bir	Evet Birden Fazla	Hayır	Söylemek İstemiyorum	Bilmiyorum
A	Twitter					
B	Instagram					
C	Daily Motion					
D	Facebook					
E	Youtube					
F	MySpace					
G	Linkedin					
H	Netlog					
I	Yahoo Europe					
J	Badoo					
L	Tumblr					
M	Ask fm					
N	Yonja					
O	Hi5					
P	Diğer (.....)					

Q211. Sosyal ağ üzerinde yaklaşık olarak kaç arkadaşın var? (EU316-NCGM18)

Q211-Açıklama: En sık kullandığın sosyal ağ profilini yani düşünmeni istiyorum.

10'a kadar
11-50
51-100
101-300
300'den fazla
Bilmiyorum/ Hatırlamıyorum
Bir sosyal ağ profilim yok

Q212. Aşağıdaki bilgilerden hangileri seninle ilgili olarak profilinde yer alır? (EU318-NCGM21)

		Evet	Hayır
A	Yüzünü net gösteren bir fotoğraf		
B	Soy ismin		
C	Ev Adresin		
D	Telefon numaran		
E	Okulun		
F	Gerçek yaşın		
H	Bunlardan hiçbiri		
J	Bilmiyorum		
İ	Bir sosyal ağ profilim yok		

Q213. Sosyal ağ üzerinden gelen arkadaşlık isteklerini genellikle nasıl yanıtlarsınız? (NCGM22)

A	Genelde isteklerin hepsini kabul ederim	☐
B	Ortak arkadaşlarım olanları kabul ederim	☐
C	Bildiğim kişileri kabul ederim	☐
D	Sadece çok iyi bildiğim kişileri kabul ederim	☐
E	Bilmiyorum/hatırlamıyorum	☐
F	Bir sosyal ağ profilim yok	☐

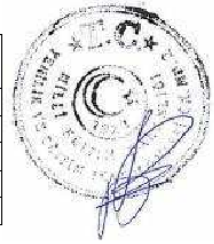
Q214. Aşağıdaki insanlarla sosyal ağlar üzerinden ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM19)

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Ebeveynlerim ile						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C	Arkadaşlarım ile						
D	Akrabalarım ile						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F	Öğretmenler ile						
G	Diğerleri ile						

Q217. Aşağıdakilerin senin için ne kadar doğru olduğunu söyler misin? (EU319-NCGM25)

Q217-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Doğru Değil	Biraz Doğru	Çok Doğru
A	İnternet hakkında ebeveynlerimden daha çok şey bilirim			
B	İnternet kullanmak hakkında çok şey bilirim			
C	İnternette benim yaşımdaki çocuklar için bir sürü iyi şey var			
E	Akıllı telefon kullanmayı ebeveynlerimden daha iyi bilirim			
F	Akıllı telefonu kullanmak hakkında çok şey bilirim			

Q219/220. Aşağıdakilerden hangilerini internette kullanmayı biliyorsunuz? (EU320/321-NCGM26/27)

Q219-Açıklama-Oku: Aşağıdakilerden her birine *evet* veya *hayır* olarak cevap vermeni rica ediyorum... Eğer bir şeyin ne olduğunu bilmiyorsan, endişelenme, sadece bilmiyorum demen yeterli.

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Bilginin doğruluğuna karar vermek için farklı web sitelerini karşılaştırmak			
B	Arama yaparken istenmeyen içeriklerle karşılaşmamak için filtre uygulama			
C	Bir web sitesini sık kullanılanlara eklemek			
D	İstenmeyen reklam, spam, e-mail (e-posta) engellemek			
217/D	Uyumsuz içerikleri site yöneticilerine nasıl şikayet edeceğimi biliyorum (örneğin sizden izinsiz fotoğrafınızın kullanılmasını şikayet edebilirsiniz)			
220/A	Ziyaret ettiğiniz sitelerin kaydını silmek			
220/B	Bir sosyal ağ profilinde kişisel ayarları değiştirmek			
220/C	Haber almak istemediğiniz birinden mesajları engellemek			
220/D	Pop-up sayfaları bloke etmek (İnternette gezinti esnasında istenmeden açılan pencereler)			
220/E	İnterneti güvenli şekilde kullanmak ilgili bilgi bulmak			
220/F	Bir forum, web sitesi veya blog üzerinde yorum yapmak			
220/G	Sosyal medyaya resim, video veya müzik yüklemek			
220/H	Blog oluşturmak			

Q221. Aşağıdakilerden hangilerini akıllı telefon veya tablette kullanmayı biliyorsunuz? (NCGM28/29)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Uygulama indirmek			
B	Coğrafi konumunuzu gösteren fonksiyonu kapamak (facebook, google harita vb.)			
C	Akıllı telefon veya tabletinizden bir kablosuz ağa bağlanmak			
D	Farklı uygulamalardan uyarıları bloke etmek			
E	Aynı doküman, rehber ve uygulamaları kullandığınız tüm aygıtlarda bulundurmak (akıllı telefon, tablet, PC)			
F	Ücretli uygulama, oyun ve servisleri reklam eden açılır pencereleri bloke etmek			
G	Bir akıllı telefonu PIN ve ekran kilidiyle korumak			
H	En çok kullandığınız sosyal ağda konumunuzu güncellemek			
I	Akıllı telefonu nasıl kullanacağınıza dair bilgi bulmak			
J	En güvenilir olanı bulmak için aynı işe yarayan farklı uygulamaları karşılaştırmak			
K	Akıllı telefonunuzla fotoğraf çekip onu sosyal medyaya yüklemek			
L	Akıllı telefon veya tablet hiç kullanmadım			

Q222. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q222-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Bir web sitesinin güvenilir olup olmadığını değerlendirmede kendime güvenirim						
B	Bilgi ararken geniş bir strateji kullanmayı biliyorum						
C	İnternette bulduğum bilgilerin doğru olup olmadığına şüphe ile yaklaşıyorum						
D	Arama sonuçlarını seçerken kendime güvenirim						
E	Bilginin doğruluğuna karar vermek için genelde farklı web sitelerini kıyaslarım						

Q223. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

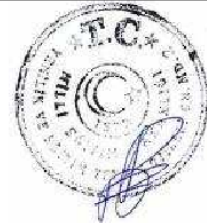
Q223-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Hangi bilgileri paylaşmam, hangilerini paylaşmamam gerektiğini bilirim						
B	Çevrim-içi bulunduğum durumlarda yorum ve davranışlarımda uyuma dikkat ederim						
C	İçeriği kiminle paylaşacağımı belirlemeyi biliyorum (arkadaşlar, arkadaşların arkadaşları, genel)						
D	Arkadaş listemden arkadaşları nasıl çıkaracağımı biliyorum						
E	Çevrim-içi bilgiyi ne zaman paylaşıp paylaşmamam gerektiğini bilirim						

Q224. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q224-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	İnternetteki hazırdaki resim, müzik ya da videodan yeni bir şeyler üretmeyi biliyorum						
B	Başkaları tarafından üretilen İnternet içerikler üzerinde temel değişiklikler yapmayı biliyorum						
C	İnternetteki içerikler için ne çeşit farklı lisansların kullanıldığını biliyorum						
D	Bir web sitesi dizayn etmeyi biliyorum						
E	Ürettiğim bir video içeriğini İnternet'e yüklemeye kendime güvenirim						

Q225. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q225-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	İnternet tarayıcımda yeni bir sekmenin nasıl açılacağını biliyorum						
B	Mobil telefonumu nasıl kapatacağımı biliyorum						
C	Kısayol tuşlarını nasıl kullanacağımı biliyorum (CTRL ALT DEL veya CTRL V)						
D	Bir web sitesini sık kullanılanlara nasıl ekleneceğini biliyorum						
E	Farklı bir web sitesine gitmek için nereye tıklanması gerektiğini biliyorum						

Q226. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

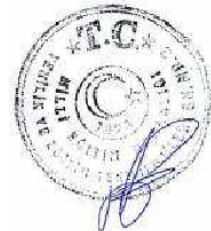
Q226-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Çevrim-içi bulduğum bir fotoğrafı indirmeyi/saklamayı biliyorum						
B	Web sayfasında, sayfayı yenile fonksiyonunu kullanmayı biliyorum						
C	Dosyaların nasıl indirileceğini biliyorum						
D	Dosyaların nasıl yükleneyeceğini biliyorum						
E	Google gibi bir arama motoru kullanmadan direk bir web sitesi açmayı biliyorum						

Q227. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q227-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

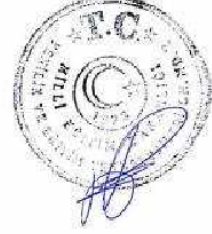
		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Web sitelerinin tasarımlarının birbirlerinden çok farklı olması internette çalışmamı zorlaştırıyor.						
B	Birçok web sitesinin tasarım şeklini karmaşık buluyorum						
C	Daha önce ziyaret ettiğim bir web sitesini bulmakta güçlük çekiyorum						
D	Bazen nasıl gittiğimi anlamadığım web sitelerinde buluyorum kendimi						
E	İnternet'te bilgi bulma konusunda kurs almalyım						

Q301. Geçen yıl içinde İnternette, bir şekilde seni üzecek ya da rahatsız edecek bir şey gördün ya da yaşadın mı? Örneğin, seni rahatsız/husursuz hissettirecek, üzecek ya da görmemen gerektiğini düşündürecek herhangi bir şey. (EU110/111-NCGM30)

Q301-Not: Seçeneklerden sadece birini işaretleyiniz.

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Günde birçok kez	
B	Günlük veya hemen hemen her gün	
C	En azından haftada bir	
D	Daha az sıklıkla	
E	Hiç	
F	Bilmiyorum	

Q303. Böyle bir şeyi en son yaşadığın zamanı düşündüğünde, Eğer üzülüysen, olanlar hakkında nasıl hissettin? (EU118) - Q303-Not: Seçeneklerden sadece birini işaretleyiniz.

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Çok üzgün	
B	Oldukça üzgün	
C	Biraz üzgün	
D	Hiç üzgün değil	
E	Bilmiyorum	
F	Benim için böyle bir şey olmadı	

Q304. İnternette seni bir şekilde üzecek herhangi bir şey gördüysen veya tecrübe edindiysen bunu ne kadar süre hissettin? (EU119)

Q304-Not: Seçeneklerden sadece birini işaretleyiniz.

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Hemen üstesinden geldim	
B	Birkaç gün böyle hissettim	
C	Birkaç hafta böyle hissettim	
D	İki ay veya daha fazla süre böyle hissettim	
E	Bilmiyorum	
F	Benim için böyle bir şey olmadı	

Q305. İnternette seni bir şekilde üzecek herhangi bir şey gördüysen, sonrasında aşağıdakilerden hangisini yaptın? (EU120/123)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Sorunun kendi kendine geçmesini umdum	
B	Sorunu kendim çözmeye çalıştım	
C	Yanlış giden şeyler için kendimi suçladım	
D	Diğer kişinin beni rahat bırakmasını sağlamaya çalıştım	
E	Diğer kişiden öç / intikam almaya çalıştım	
F	Benim için böyle bir şey olmadı	

Q305. İnternette seni bir şekilde üzecek herhangi bir şey gördüysen, sonrasında aşağıdakilerden hangisini yaptın? Ve bu yaptıklarından hangileri sana yardımcı oldu? (EU120/123/124)

		Evet Yaptım Yardımcı Oldu	Evet Yaptım Yardımcı Olmadı	Hayır Yapmadım
A	Bir süreliğine internet kullanmayı bıraktım			
B	Bu kişiden gelen mesajları sildim			
C	Gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirdim			
D	Bu kişinin benimle temas kurmasını engelledim			
E	Sorunumu rapor ettim (örn. "bu kişiyi engelle/raporla" seçeneğine tıklamak, internet danışmanı ya da "internet sitesi sağlayıcısıyla (ISP)" temasa geçmek)			
F	Bunların hiçbiri			
G	Bilmiyorum			
H	Benim için böyle bir şey olmadı			

Q307. İnternette seni bir şekilde üzecek herhangi bir şey gördüysen, sonrasında bundan kimseye bahsettin mi? Bahsettiysen kimlere bahsettin? (EU122)

		Evet	Hayır
A	Annem ya da babam		
B	Ağabeyim ya da ablam		
C	Bir arkadaş		
D	Bir öğretmen		
E	Görevi/mesleği çocuklara yardım etmek olan biri (örn: "polis", "sosyal görevli", "danışman")		
F	Güvendiğim başka bir yetişkine		
G	Başka birine		
H	Bilmiyorum		
I	Benim için böyle bir şey olmadı		

Q310. Son bir yıl içinde, İnternette birileri size üzücü, kırıcı davrandı mı? Evet ise ne kadar üzüldünüz? (EU112 – NCGM32)

Q310-Not: Seçeneklerden sadece birini işaretleyiniz.

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Evet, çok üzüldüm	
B	Evet, biraz üzüldüm	
C	Evet, fakat hiç üzülmедim	
D	Hayır, böyle bir tecrübem olmadı	
E	Bilmiyorum	
F	Söylemek istemiyorum	

Q311. Son bir yıl içinde, internet üzerinden birileri size, ne sıklıkla üzücü veya kırıcı davranışlarda bulundu? (EU113)

Q311-Not: Seçeneklerden sadece birini işaretleyiniz.

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Günde birçok kez	
B	Günlük veya hemen hemen her gün	
C	En azından haftada bir	
D	Daha az sıklıkla	
E	Hiç	
F	Bilmiyorum	

Q312. Eğer birileri size bu şekilde davrandıysa nasıl oldu? (Size uyan seçeneklerin hepsini işaretleyin) (EU114 – NCGM33)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Kişiyile yüz yüze (aynı yerde aynı zamanda sizinle birlikte olan birisiyle)	
B	Cep telefonu görüşmesiyle	
C	Kendi cep telefonuma gelen iletilerle (SMS veya MMS)	
D	Sosyal bir ağ sitesi üzerinden (Facebook, Twitter)	
E	Bir medya paylaşım platformu üzerinden (YouTube, Instagram, Flickr)	
F	Anlık mesajlaşmayla (MSN, What's app, Skype)	
G	Sohbet odasında	
H	E-mail (e-posta) aracılığıyla	
I	Oyun sitesinde	
K	Böyle bir tecrübem olmadı	
L	Bilmiyorum	
M	Söylemek istemiyorum	

Q313. Son bir yıl içinde, siz birilerine bu şekilde davrandınız mı, öyleyse ne şekilde? (Size uyan seçeneklerin tümünü işaretleyin) (EU125/127 – NCGM34)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Kişiyile yüz yüze (aynı yerde aynı zamanda sizinle birlikte olan birisiyle)	
B	Cep telefonu görüşmesiyle	
C	Kendi cep telefonuma gelen iletilerle (SMS veya MMS)	
D	Sosyal bir ağ sitesi üzerinden (Facebook, Twitter)	
E	Bir medya paylaşım platformu üzerinden (YouTube, Instagram, Flickr)	
F	Anlık mesajlaşmayla (MSN, What's app, Skype)	
G	Sohbet odasında	
H	E-mail (e-posta) aracılığıyla	
I	Oyun sitesinde	
K	Böyle bir tecrübem olmadı	
L	Bilmiyorum	
M	Söylemek istemiyorum	

Q314. Son bir yıl içinde, ne sıklıkla bu şekilde davrandınız? (EU126)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Günde birçok kez	
B	Günlük veya hemen hemen her gün	
C	En azından haftada bir	
D	Daha az sıklıkla	
E	Hiç Böyle bir tecrübem olmadı	
F	Bilmiyorum	
	Söylemek istemiyorum	

Q315- Son bir içinde yıl birçok farklı resim görmüş olabilirsiniz, bunlar bazen ahlaka aykırı içerikli olabilir. Geçen yıl içinde, bu tarz bir şey gördünüz mü, gördüğünüz bu şeyden sonra ne hissettiniz? (EU128/135-NCGM35)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Evet, çok üzüldüm	
B	Evet, biraz üzüldüm	
C	Evet, fakat hiç üzülmedim	
D	Hayır, böyle bir tecrübem olmadı	
E	Bilmiyorum	
F	Söylemek istemiyorum	

Q316. Son bir yıl içinde, internette bu tarz şeyleri ne sıklıkta gördün? (EU129)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Günde birçok kez	
B	Günlük veya hemen hemen her gün	
C	En azından haftada bir	
D	Daha az sıklıkla	
E	Hiç	
F	Bilmiyorum	

Q317. Bu tarz şeyleri geçtiğimiz yıl içinde nerelerde gördün? (EU130/132 – NCGM36)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Dergi ya da kitapta	
B	Televizyon, film	
C	Video yayınlayan sitelerde (örn. Youtube)	
D	Instagram gibi fotoğraf paylaşım platformları üzerinde	
E	İnternetteki pop-uplar tarafından (İnternette kullanırken istenmeden açılan pencereler)	
F	Sosyal ağ oluşturma sitesinde (Facebook, Yonja, MySpace gibi)	
G	Anlık mesajlaşmayla (MSN, What's app, Skype)	
H	Sohbet odasında	
I	E-mail (e-posta) aracılığıyla	
J	Oyun sitesinde	
L	Böyle bir tecrübem olmadı	
M	Bilmiyorum	
N	Cep telefonuma gelen mesaj (SMS), görüntü (MMS) ya da başka bir şey yoluyla	
P	Yetişkinler için olan internet sitelerinde	

Q320. Son bir yıl içinde, aşağıdakilerden herhangi biri internette başına geldi mi? (EU143/NCGM45)

	Evet	Hayır	Bilmiyorum
A Birisi kişisel bilgilerimi zarar verecek bir şekilde kullandı			
B Bilgisayarım virüslendi			
C İnternette dolandırıldığımdan para kaybettim (bilgisayar oyunlarındaki paralardan değil gerçek paradan bahsediyoruz)			
D Birisi bilgilerime erişebilmek için parolamı kullandı, ya da benim gibi davrandı			

Q321. Son bir yıl içinde, bu şeyler başına ne sıklıkta geldi? (EU144 – NCGM46)

Q321-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

	Çok sık	Oldukça sık	Pek sık değil	Hiç / Neredeyse hiç
A İnternet yüzünden aç ve uykusuz kaldım				
B İnternette olmadığım zaman kendimi rahatız hissettim				
C Gerçekten ilgilenmediğim bir konuda dahi internette gezdiğimi fark ettim				
D İnternette harcadığım saatler yüzünden ailemi, arkadaşlarımı, okul işlerimi ya da hobilerimi aksattım/erteledim				
E İnternette daha az zaman geçirmeye çalıştım ancak başaramadım				

Q322. Son bir yıl içinde, bu şeyler başına ne sıklıkta geldi? (NCGM49)

Q322-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

	Çok sık	Oldukça sık	Pek sık değil	Hiç / Neredeyse hiç
A Erişim olmayan bir alanda veya bataryası bittiğinde akıllı telefonumu kontrol edemediğimde üzülüyorum				
B Gerçekte ilgili duymadığım konularda akıllı telefonumda bir şeyler yaparken kendimi yakaladım				
C Yeni bir şey duyduğumda kontrol etmek için akıllı-cep telefonuma çok fazla ihtiyaç hissettim				
D Telefonumla geçirdiğim zaman dolayısıyla ailemle veya arkadaşlarımla veya ödevlerimle olması gerekenden daha az vakit geçiriyorum				
E Kendimi uygun olmayan yerlerde ve durumlarda cep telefonumu kullanırken buldum				
F Akıllı-cep telefonumu daha az kullanmak için başarısız girişimlerim oldu				

Q323. Son bir yıl içinde, aşağıdakilerden herhangi birini yaptın mı; eğer yaptıysan her birini ne sıklıkta yaptın? (EU145 – NCGM38)

Q323-Açıklama: 'Yüz yüze' derken birisiyle internette, telefonda ya da internet kamerası aracılığıyla değil, şahsen aynı yerde konuşmaktan bahsediyoruz.

Q323-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	İnternette yeni arkadaşlar aradım						
B	Yüz yüze hiç tanışmadığım birine kişisel bilgilerimi gönderdim (örn. tam adım, adresim ya da telefon numaram)						
C	Yüz yüze hiç tanışmadığım kişileri tanıdıklarım listesine ekledim						

Q324. Geçen yıl içinde, aşağıdakilerden herhangi birini yaptın mı; eğer yaptıysan her birini ne sıklıkta yaptın? (EU146)

Q324-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	İnternette, gerçekte olduğumdan farklı biri gibi davrandım						
B	Yüz yüze hiç tanışmadığım birine kendi fotoğraf ya da videomu gönderdim						

Q325. Hiç daha önce tanımadığınız biriyle internet üzerinden irtibata geçtiniz mi? (EU147–NCGM37)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
☐	Evet
☐	Hayır
☐	Bilmiyorum

Q326. Geçen yıl içinde, ilk kez internette tanıştığın biriyle yüz yüze tanıştın mı ve eğer tanıştıysan bu olay sonrasında nasıl hissettin? (EU148/152 – NCGM39)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Evet, çok üzülmedim
B	Evet, biraz üzülmedim
C	Evet, fakat hiç üzülmedim
D	Hayır, böyle bir tecrübem olmadı
E	Bilmiyorum
F	Söylemek istemiyorum

Q327. Geçen yıl içinde, sadece internet üzerinden tanıştığın kaç kişi ile yüz yüze görüştün? (EU149 – NCGM40)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Hiç
B	1 - 2
C	3 - 4
D	10'dan daha fazla
E	Bilmiyorum

Q329. Geçen yıl içinde, ilk olarak internette tanıştığın herhangi biriyle buluşmaya gittiğini düşündüğünde, bu kişi ile ilk kez nasıl irtibata geçmiştin? (EU151 – NCGM41)

Q329-Açıklama: Bu bölümdeki soruları geçtiğimiz yıl içinde ilk olarak internette tanıştığın biriyle yüz yüze görüştüysen cevapla.

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A Cep telefonu görüşmesiyle	
B Kendi cep telefonuma gelen iletilerle (SMS veya MMS)	
C Sosyal ağ oluşturma sitesinde (Facebook, Yonja, MySpace gibi)	
D Bir medya paylaşım platformu üzerinden (YouTube, Instagram, Flickr)	
E Anlık ileti aracılığıyla (Chat yaparken / MSN'de...gibi.)	
F Sohbet odasında	
G E-posta (mail) aracılığıyla	
H Oyun sitesinde	
İ Böyle bir tecrübem olmadı	
J Bilmiyorum	
K Söylemek istemiyorum	

Q330. Geçen yıl içinde, ahlaka aykırı türden mesajlar aldın mı (sözcükler, resimler veya videolar) ve eğer aldıysan, bu durumda nasıl hissettin? (EU167/171 – NCGM42)

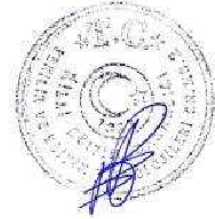
	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A Evet, çok üzüldüm	
B Evet, biraz üzüldüm	
C Evet, fakat hiç üzülmedim	
D Hayır, böyle bir tecrübem olmadı	
E Bilmiyorum	
F Söylemek istemiyorum	

Q331. Geçen yıl içinde, internette bu tür mesajları ne sıklıkta gördün ya da aldın? (Aldığın mesaj kelimeler, resimler ya da videolar şeklinde olabilir.) (EU168)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A Günde birçok kez	
B Günlük veya hemen hemen her gün	
C En azından haftada bir	
D Daha az sıklıkla	
E Böyle bir tecrübem olmadı	
F Bilmiyorum	

Q332. Geçen yıl içinde, internette bu tür mesajları gördüğünü ya da aldığını düşündüğünde, bu nasıl gerçekleşti? (EU170 – NCGM43)

	Evet	Hayır
A Cep telefonu görüşmesiyle		
B Kendi cep telefonuma gelen iletilerle (SMS veya MMS)		
C Sosyal ağ oluşturma sitesinde (Facebook, Yonja, MySpace gibi)		
D Bir medya paylaşım platformu üzerinden (YouTube, Instagram, Flickr)		
E Anlık ileti aracılığıyla (Chat yaparken / MSN'de...gibi.)		
F Sohbet odasında		
G E-posta (mail) aracılığıyla		
H Oyun sitesinde		
İ Bir oyun grubunda ya da forumunda (Xbox ve diğer oyun konsolları da dahil)		
J Kazara açılan açılır pencereler (pop-up) aracılığıyla		
K Böyle bir tecrübem olmadı		
L Bilmiyorum		

Q334. Geçen yıl içinde, internette bu tür mesaj (kelimeler, resimler ya da videolar) gönderdin ya da yayınladın mı? (Gönderdiğin şey senin ya da başkası hakkında olabilir.) (EU179)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A Günde birçok kez	
B Günlük veya hemen hemen her gün	
C En azından haftada bir	
D Daha az sıklıkla	
E Hiç	
F Bilmiyorum	

Q337. İnternette sizin yaşlardaki çocukları bir şekilde üzen şeyler olduğunu düşünüyor musun? (EU322)

Q337-Açıklama: Örneğin; seni rahatsız eden, üzen ya da görmemesi gerektiğini hissettiren "uygunsuz içerik ya da davranış" kastediyoruz.

Ayrıca, "rahatsız eden" derken "kötü haber"i de kastetmiyoruz. Örneğin; senin favori futbol takımının maçı kaybetmesi ve bunu internette okumuş olman üzücü/rahatsız edici olabilir, ama bizim sorguladığımız bu tip rahatsızlık veren/üzen durumlar değildir.

	Evet	
	Hayır	
	Bilmiyorum	

Q338. Sizin yaşlardaki insanları internette neler rahatsız edebilir, çocukların yanıtlarını birebir alın ve kaydedin? (EU323)

Q338-Açıklama-Oku: Senin yaşındaki gençleri rahatsız eden/üzen şeylerin neler olduğunu buraya yazmanı rica ediyorum. Bunları bana söylemek yerine, buraya kendi kendine yazmanı rica ediyorum. Ne yazdığına bakmayacağım ve kimse bunu senin yazdığını bilemeyecek.

Q401. Ebeveynin / ebeveynlerin bazen aşağıdakileri yapar mı? (EU327 – NCGM53)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yaptıklarınla alakalı seninle konuşma			
B	İnternette kendi başına keşiflerde bulunup bir şeyler öğrenmen için seni cesaretlendirir			
C	Ne yaptığına karışmadan izleyerek, Sen interneti kullanırken seninle yan yana oturur			
D	Sen interneti kullanırken yakınında olur			
E	İnternette seninle beraber aktiviteler yapar			

Q402. Sayacaklarımın her birini, ebeveynlerin şu anda onları istediğin zaman yapmana izin veriyor, ya da yalnızca ebeveyn bilgisi dâhilinde yapmana izin veriyor, ya da yapmana hiç izin vermiyor şeklinde cevaplamamı istiyorum. (EU328 – NCGM55)

Q402-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		İzin veriliyor	Bilgi dâhilinde ya da denetim altında izin veriliyor	Asla izin verilmiyor	Bilmiyor um
A	Kendi sosyal ağ oluşturma profiline sahip olmak (Facebook gibi)				
B	İnternette diğer kişilere, kişisel bilgilerini vermek (örn. Benim/onun tam adını, adres ya da telefon numarası)				
C	Anlık ileti göndermek (MSN gibi)				
D	İnternette müzik ya da film indirmek				
E	İnternette video klip izlemek (örn. YouTube)				
F	Diğer kişilerle paylaşmak için fotoğraf, video ya da müzik yüklemek				
G	Bedava uygulamaları indirmek				
H	Oyun oynamak için uygulamaları indirmek				
İ	Coğrafi konumumu kaydetmek, facebook, foursquare kullanarak				
J	Anlık mesajlaşmak (MSN, What's app, Skype)				

Q403. Ebeveynin / ya da her iki ebeveynin de sayacaklarımdan herhangi birini seninle birlikte hiç yaptı mı? (EU329 – NCGM54)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde sana yardım etti			
B	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
C	İnterneti nasıl güvenli kullanacağına dair öğütler verdi			
D	Çevrim-içi olan insanlara nasıl davranılacağına dair yollar önerdi			
E	Geçmişte, internette bir şey seni üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardımcı olmuştu			
F	Genel olarak internette bir şey seni üzer ya da endişelendirirse neler yapacağına dair seninle konuştu			

Q404. Sen evde internet kullanırken, ebeveynin / her iki ebeveynin de sayacaklarımdan herhangi birini bazen denetler/ kontrol eder mi? (EU330)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Hangi internet sayfalarını ziyaret ettiğin			
B	Hangi arkadaşlarını ya da tanıdıklarını sosyal ağ profiline ya da anlık ileti servisine eklediğin			
C	E-posta hesabındaki ya da anlık ileti (Örn:MSN gibi) hesabındaki mesajlar			
D	Sosyal bir ağ ya da çevrimiçi topluluktaki profilin (Facebook gibi)			

Q405. Bildiğin kadarıyla, ebeveynin / ebeveynlerin, sayacaklarımdan herhangi birini kullanıyor mu? (EU331 – NCGM56)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Aile kontrolü sağlayan ya da bazı tür internet sayfalarını engelleyecek ya da filtreleyecek şeyler (örn: güvenli internet paketi ,windows aile koruması)			
B	Aile kontrolü ya da ziyaret ettiğin internet sitelerini izleyecek şeyler			
C	İnternette geçirdiğin zamanı sınırlayan bir servis ya da anlaşma			
D	Spam ya da virüsleri önleyecek yazılım			

Q407. Ebeveynin / ebeveynlerin aşağıda belirtilen şeyleri yapar mı? (NCGM63)

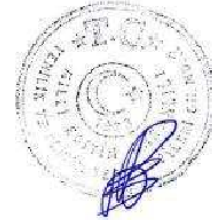
		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Bazen telefonda ne yaptığımı veya kiminle iletişim kurduğumu görmek için telefonumu alır			
B	Cep telefonumu nasıl kullanacağım hakkında kurallar koyar			
C	Akıllı telefonumu nasıl kullanacağım hakkında kurallar koyar			
D	Herhangi bir kural koymazlar, ancak bazen belirli aralıklarla telefonuma el koyarlar (1 gün, 1 hafta gibi)			
E	Evimde hiç kural yoktur			

Q408. Aşağıdakilerden herhangi birini arkadaşların hiç yaptı mı? (EU336 – NCGM58)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde sana yardım etti			
B	Güvenli internet kullanımı için tavsiyelerde bulundu			
C	İnternette bir şeyler öğrenme ve keşfetmek için seni teşvik etti			
D	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
E	İnternet üzerinde diğer insanlara karşı nasıl davranacağına ilişkin tavsiyelerde bulundu			
F	Geçmişte, internette bir şey seni üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardımcı oldu			

Q409. İnterneti daha güvenli kullanmanın yolları hakkında, sen hiç arkadaşlarına tavsiyede bulundun mu? (EU337)

Evet	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q410. Aşağıdakilerden herhangi birini okuldaki öğretmenlerin hiç yaptın mı? (EU338 – NCGM59)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde yardım etti			
B	Güvenli inernet kullanımı için tavsiyelerde bulundu			
C	İnternette bir şeyler öğrenme ve keşfetmek için seni teşvik etti			
D	İnternette yaptıklarınla ilgili olarak seninle konuştu			
E	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
F	Çevrim-içi olan insanlara nasıl davranmak gerektiğine dair yollar önerdi			
G	Okulda internetteyken yapabilecekleriniz hakkında kurallar koydu			
H	Geçmişte bir şey seni internette üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardım etti			
i	Genel olarak internette bir şey seni üzer ya da endişelendirirse neler yapacağına dair seninle konuştu			

Q411. Okulunda öğretmenlerin aşağıdakileri hiç yapar mı? (EU112 – NCGM63)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Öğrencilerin akıllı-cep telefonlarının açık olup olmadığını kontrol eder			
B	Bazen telefonda ne yaptığını veya kiminle iletişim kurduğunu görmek için telefonunu alır			
C/D	Akıllı-cep telefonunu nasıl kullanacağını hakkında kurallar koyar			
E	Herhangi bir kural koymazlar, ancak bazen belirli aralıklarla telefonuma el koyarlar (1 gün, 1 hafta gibi)			
F	Okulda hiç kural yoktur			
G	Okulda akıllı telefon kullanmama izin vermiyorlar			
H	Cep telefonum veya akıllı telefonum yoktur			

Q412. Aşağıdaki kişiler ya da yerlerden interneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağını hakkında hiç öğüt aldın mı? Kimlerden aldın? (EU339)

		Evet	Hayır
A	Sosyal görevliden (Örn; Bir kulüp ya da dernekte çalışan, ya da problemi olan ailelerle çalışan kişi)		
C	Diğer akrabalarından (örn. Ağabey, abla, teyze, amca, büyükanne-baba vs.)		
E	İnternet sitelerinden		
F	Televizyon, radyo, gazete ya da dergilerden		
G	İnternet Servis Sağlayıcı – evine ya da okuluna internet sağlayan şirketten (örneğin TNet, Smile ADSL, Biri, Superonline)		
H	Ben bu kişilerden ya da yerlerden hiç tavsiye almadım		

Q413. Bu kişilerin veya yerlerin herhangi birinden güvenli internet kullanımı konusunda tavsiye almak ister misiniz?

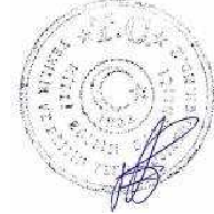
		Evet	Hayır
A	Sosyal görevli (Örn; Bir kulüp ya da dernekte çalışan, ya da problemi olan ailelerle çalışan kişi)		
B	Kütüphaneci		
C	Diğer akrabalar (örn. Ağabey, abla, teyze, amca, büyükanne-baba vs.)		
D	İşi internet üzerinden öğüt vermek olan birisi		
E	İnternet siteleri		
F	Televizyon, radyo, gazete ya da dergiler		
G	İnternet Servis Sağlayıcı – evine ya da okuluna internet sağlayan şirket (örneğin TNet, Smile ADSL, Biri, Superonline)		
H	Hiç kimseden tavsiye almak istemiyorum		

Q414. Senin internette yaptıklarınla ilgili sence ebeveynin(lerin) ne kadar şey biliyordur? (EU325 – NCGM51)

Pek çok	
Oldukça	
Biraz	
Hiç	
Bilmiyorum	

Q415. Genel olarak, ebeveynin(lerin) daha çok ya da az ilgili olmasını mı istersin, ya da aynı kalmasını mı? (EU326)

Çok daha fazla	
Biraz daha fazla	
Aynı kalsın	
Biraz daha az	
Çok daha az	
Bilmiyorum	

Q416. İnternet kullanımınla ilgili olarak ebeveyninin / ebeveynlerinin yaptıkları senin İnternet deneyimin üzerinde olumlu etkileri oluyor mu? (EU332)

Evet, çok	
Evet, az	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q417. İnterneti nasıl kullanman gerektiğiyle ilgili olarak ebeveynin / ebeveynlerinin yaptıkları, senin internette yapabileceğini sınırlıyor mu? (EU333)

Evet, çok sınırlıyor	
Evet, ama az sınırlıyor	
Hayır, sınırlamıyor	
Bilmiyorum	

Q418. İnterneti kullanırken ebeveyn/lerinin söylediklerini hiç görmezden geldiğin oldu mu? (EU334)

Evet, çok	
Evet, az	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q419. Geçmişte internette yaşadığın bir şey yüzünden seni üzen ya da rahatsız eden bir şeyle ilgili olarak ebeveyninin / ebeveynlerinin bugünlerde yaptığı farklı, yeni bir şey var mı? (EU335)

Evet	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q503. Aşağıdakilerden hangileri sizinle aynı ev ortamını paylaşıyor? (EU202)

	Evet	Hayır
A Ben yalnız yaşıyorum		
B Baba veya üvey baba		
C Anne veya üvey anne		
D Abi /Abiler		
E Abla / Ablalar		
F Küçük kardeş / kardeşler		
G Küçük kız kardeş / kardeşler		
H Büyük anne ve büyük baba		
I Diğer akrabalar		
j Diğer kişiler		

Q504/505. Babanızın/Anninizin eğitim düzeyi nedir? (EU209/120)

	Babanız	Annemiz
İlkokul veya daha az		
İlkokul Mezunu		
Ortaokuldan terk		
Ortaokul Mezunu		
Liseden terk		
Lise Mezunu		
Üniversiteden terk		
Üniversite Mezunu		
Lisansüstü		
Bilmiyorum		
Hiçbiri		

		Doğru Değil	Biraz Doğru	Çok Doğru	Bilmiyorum
509/A	Benim yaşımda olan diğer çocuklar/gençler genellikle ben orada yokmuşum gibi davranır				
510/A	Eğlence için tehlikeli şeyler yaparım.				
510/B	Tehlikeli olsalar bile heyecanlı şeyler yaparım.				
513/A	İnternette kendim gibi olmak insanlarla yüz yüze konuşmaktan daha kolaydır.				
513/B	İnternette, insanlarla yüz yüze konuşmaktan daha farklı şeyler hakkında konuşurum.				
513/C	İnternette, yüz yüze konuşmaktan insanlarla paylaşmadığım özel şeyler hakkında konuşurum.				

Q512. Bir şey hakkında üzgün ya da endişeli olduğumda, ile konuşurum (EU109)

		Evet	Hayır
A	Annem ya da babam		
B	Ağabeyim ya da ablam		
C	Bir arkadaş		
D	Bir öğretmen		
E	Görevi/mesleği çocuklara yardım etmek olan biri		
F	Güvendiğim başka bir yetişkin		
G	Başka biri		
H	Hiç kimse		
İ	Bilmiyorum		

ÖZGEÇMİŞ

1986 yılında Elazığ'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Elazığ'da tamamladı. Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, Bilgisayar Öğretmenliği bölümündeki lisans eğitiminden 2008 yılında mezun oldu. Aynı yıl içerisinde Gaziantep'te Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Cemilalevli İlköğretim Okulu'nda Bilişim Teknolojileri öğretmeni olarak göreve başladı. Üç yıl görev yaptıktan sonra Elazığ'da bulunan Yazıkonak İlköğretim Okulu'na tayin oldu. Burada bir yıl görev yaptıktan sonra Tunceli Üniversitesi Çemişgezek Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Teknolojileri Bölümü'nde Öğretim Görevlisi olarak göreve başladı. Halen bu görevine devam etmektedir. 2012 yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünde yüksek lisans lisans eğitimini başarıyla tamamladı. Aynı yıl içerisinde Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim dalında doktora eğitimine başladı.